FRITZ JÜRGENSEN OG HANS TEGNINGER

Esther Göthe

20-12-1910.

FRITZ JÜRGENSEN

SELVPORTRAIT

FRITZ JÜRGENSEN

OG HANS

TEGNINGER.

GUDBEVARES, JEG BØJER MIG FOR VAN DYCK; MEN ENHVER HAR SINE FORTRIN.

DET NORDISKE FORLAG

BOGFORLAGET

ERNST BOJESEN

P. PETERSENS BOGTRYKKERI (EGMONT H. PETERSEN) KBHVN.

NICOLAJ BØGH:

FRITZ JÜRGENSEN.

EN LEVNEDSSKILDRING

„Graad smelted hen i Smil —."

DET er med Rette sagt, at, hvis Fritz Jürgensen i sine Tegninger havde behandlet Paris, saaledes som han har behandlet Kjøbenhavn, vilde han være europæisk berømt, som Gavarni og Cham blev det. Horats bruger det Udtryk om Digteren Lucilius, at denne i sine Satirer „indgned Byen med sit Salt". Det samme Vidnesbyrd kan Fritz Jürgensen faa blandt os. Han kunde godt have gjort til sit Horats's eget Valgsprog *„Ridendo dicere verum"*. Spøgende at sige Sandhed — det var hans Natur. Han mente som denne romerske Digter, at „Latteren oftere er bedre Korrektiv mod store Brøst, end Alvor og Strænghed". Men hans Spøg og Satire vare saa godmodige og saa elskværdige, at han derved kun erhvervede sig Venner. Bag hans Satire laa Det, der gjorde den poetisk: hans venlige Følelse for dem, han tugtede med sin Pen; han var aldrig ondskabsfuld, aldrig bitter. Men han, der med sin Kunst har glædet Mange, var selv ikke glad. Hans Tegninger ere at betragte som klare Lynglimt ud fra mørke Tordenskyer. Det er jo bekjendt nok, at Mennesker, som i deres Ensomhed ere mørke og indesluttede, tidt, naar de komme ud blandt Andre, kunne være lyse og sprudlende af Vid og Lune; men saa ere Vedkommende ogsaa letoplivelige Naturer, saa er ogsaa Ilden tændt i dem, de eje Gnisten, men skjult og gjemt, som Vulkanen til daglig Brug dølger sin Glød. Fritz Jürgensens Tegninger vise, at Livsglæden alligevel var paa Bunden af hans Sjæl og kunde bryde den mørke Ham, der indesluttede den.

Der fortælles i den gamle romerske Historie om Filosoffen og Slaven Epictet, at han ejede en lille Jærnlampe, som altid stod tændt foran Billederne af hans Husguder; men en Dag blev den stjaalen fra ham, og han fik nu i dens Sted en Lerlampe. Ved hans Død kjøbte en af hans Beundrere denne for høj Betaling; Kjøberen troede, at, naar han om Aftenen læste Filosofi ved denne Lampe, vilde han kunne drømme sig til Epictets Visdom. — Fritz Jürgensens medfødte rige og smukke Ævner kom ikke til Udvikling; hans klare Jærnlampe blev ombyttet med en ringere af Ler;

det er dennes Lys, vi nu, saalænge efter hans Død, ville læse hans Levned ved og prøve, om noget af hans Salt kunde gennemtrænge os. Men Læseren maa ikke fra min Haand vente væsentlig muntre Skildringer; Latteren ville hans mange i Texten indflettede Tegninger vække; derimod ville de fleste af hans egne Selvbekjendelser snarere kalde Taaren frem. Man føler, at de ere udgaaede fra en Mand, i hvem der er brustne Strænge. Hvis man stiller et Glas af fint Krystal paa et Klavers udskaarne Dæksel, og Klaveret giver altfor stærke Disharmonier, saa gaaer Glasset itu. Saaledes gik det Fritz Jürgensen. Disse hans Selvbekjendelser ere skrevne med en usigelig Oprigtighed, og i Bøgernes Bog er der sagt, at Gud finder Behag i Oprigtighed og at det skal gaa den Oprigtige vel paa det Sidste. Netop paa Grund af denne Oprigtighed blive hans Bekjendelser meget værdifulde, saa man under Indtrykket af dem med Goethe kan sige, at, hvis man vil efterlade Verden Noget, den kan have Gavn af, saa maa det være saadanne Bekjendelser. Jeg troer i disse at kunne se Bevis paa, at han selv har tænkt sig deres Offentliggjørelse; hvis Saadant ikke var Tilfældet, vilde der heller ikke være god Mening i at nedskrive dem. Cicero lader med Rette Varro bemærke i en Dialog: „Det vidner om et Sind, der ikke er i Orden, at nedskrive Hvad man ikke ønsker offentliggjort“.

Vil Nogen kalde Fritz Jürgensen et svagt Menneske, nuvel — det kalder han sig selv; han undskylder sig ikke, han er sig selv en stræng Dommer, han søger blot at forklare Grunden til de Fejl, han har; dette gjør han, saa vi forstaa ham, og det er en gammel, anerkjendt Sætning, at det: at forstaa, det er omtrent det Samme som at tilgive.

Fritz Jürgensen havde den uvurderlige Egenskab, at han helt igjennem var sig selv, saaledes som alle tilbunds sanddrue Mennesker ere det. Derfor gjør det godt at sysle med ham. Et Menneske, som er sig selv, er altid meget værdifuldt; en Saadan forøger Livsindholdet i Samfundet. Alene herigjennem vil Fritz Jürgensen have Krav paa at blive skildret, og det, naar det kommer til Stykket, mere for sine Medmenneskers end for sin egen Skyld.

Georg Urban Frederik (Fritz) Jürgensen er født d. 25. Oktbr. 1818. Hans Farfader var Hofuhrmager og havde ægtet en Datter af Amtsforvalter Bruun paa Antvorskov, hende, hvem H. C. Andersen omtaler med saamegen Sympati og karakteriserer ved at fremhæve hendes lyse Forstand og store Dannelse; i hendes Forældres Hus var Holberg kommen og i hendes eget Wessel. Daglig læste hun Corneille og Racine og førte ofte Samtaler om disses Værker. Hun var maaske den Første, der profeterede, at Andersen vilde blive en stor Digter. Hendes Søn, Fritz Jürgen-

sens Fader (f. 1786), arvede Stillingen som „Hofuhrmager og Generalinspektør for den offentlige Tidsmaaling i Kjøbenhavn“. Han havde fire Søskende; hans eneste Søster, Cathrine, var gift med Major Horstmann, hans ene Broder var den bekjendte, fremragende Kronometermager Urban Jürgensen, en anden, Marcus, blev Etatsraad og Toldinspektør i Odense, og en tredie, Jørgen, gjorde sig berygtet under Navnet „Kongen paa Island“; om ham skriver Brodersønnen: „Som Dreng var han ikke yndet i Bedstefaders Hus; man seer ofte, at Vildskab hos Børn, selv om den er forenet med en god Karakter, fjærner dem fra Forældrenes Hjærter og Andres Yndest, og dette har en stor Indflydelse paa Børnenes Fremtid“.

En Hændelse paa et islandsk Bal. (Originaltegning af *J. Jürgensen.*)

— Efter hans Bedrifter paa Island ophørte man i Familien med at omtale ham, og man vidste der ikke ret Besked med hans senere Skæbne. Denne forfængelige, dristige Galning viste fra Barnsben af, at der var Vildhed, Æventyrlyst og oprindelig Natur i Slægten. I *British Museum* findes der forskjellige Karrikaturtegninger, som han har udført[1]), og som vise, at han paa dette Omraade var i nært Slægtskab med sin Brodersøn Fritz; men i andre Henseender vare de rigtignok vidt forskjellige.

Fritz Jürgensens Moder (f. 1792) var Datter af Oehlenschlægers norskfødte, interessante og aandfulde Historielærer Dichman, der senere ved Søkadetakademiet docerede Filosofi og de skjønne Videnskaber; han gjorde sig endvidere meget fordelagtig bekjendt ved Skrifter om det danske Sprog. Oehlenschlæger siger om ham, at han i sin humoristiske Melankoli viste

[1]) Se: J. F. Hogan: En deporteret Konge, (overs. af U. v. Ripperda, 1892).

sig højst elskværdig og havde ved sig noget Godmodigt og Lunefuldt, som morede hans Elever meget. Sibbern roser ham for fin filosofisk Tænkning og en Digteraand, der vidnede om Genialitet. Han synes at have været en svag Karakter, og „ikke helt ustraffet havde han gaaet i Ewalds og Wessels Skole.“ I sit Husliv var han ikke lykkelig.

Af hans Sønner skal her først nævnes Vilhelm Rudolph og Gustav Adolph, der bægge gjorde sig bekjendte som Medlemmer af „Tylvten“ mod Baggesen. Den første af dem begyndte sin Præstevirksomhed i Kjøbenhavns Citadel og blev senere forflyttet til Store Magleby paa Amager. Den anden endte som Rektor ved Herlufsholm. Om ham siger hans Skolekammerat og Ven Peder Hjort: „Han elskede inderligt Poesi og digtede selv; men han blev ingen Digter . . . Han var en alvorlig Karakter, et varmt Hjærte, et lyst Hoved med ironisk Stemning, men beholdt i hele Livet ligesom et fint Hylster omkring sig, hvorved Mange ikke kom til at skatte hans sande Værd“. Han synes i flere Henseender at have lignet sin Søsterson Fritz. — En tredie Broder, Christian, var Søofficer, og i denne Egenskab mistede han under den heltemodige Kamp ved Lyngør d. 6. Juli 1812 ombord paa Fregatten Najaden sin venstre Arm, af hvilken Aarsag han maatte tage sin Afsked som Tjenestegjørende ved Flaaden; han blev da ansat som Strandtoldforvalter i Dragør. Det var en meget elskværdig og indtagende Person, der, eftersom han blev Fritz Jürgensens Svigerfader, oftere vil blive nævnt i det Følgende. Han var gift med Sophie Frederikke Qvistgaard, en Datter af Godsejer Q. til Ringsted Kloster.

Foruden disse tre Brødre af Fritz Jürgensens Moder skal jeg her nævne to Søstre, Caroline, som var gift med Platos dygtige Oversætter, Professor Heise, der var Præst i Birkerød, og Casse, der ægtede den elskværdige Godsforvalter Plesner paa Hellerup under Ravnholt paa Fyen.

Fritz Jürgensens Fader karakteriseres af sin Ven, den bekjendte Præst Spang, som en Mand med en stærk Sjæl, et trofast Sind og en sund og virksom Tanke; aldrig kjendte han bitre eller fejge Klager; over sit Navnetræk havde han ladet præge: *„In adversis fortis“* („Stærk i Modgang“), og dette sit Valgsprog blev han tro til det Sidste. Hans livlige Øjes Glans vidnede om hans Virkelyst og Virkekraft, uden Vaklen, uden Frygt. Hans Trin var fast og sikkert, som hans Røst var klar. Tidligt udmærkede han sig ved Kundskabsfylde og omhyggelig Dannelse, som han tildels erhvervede sig ved Rejser i andre Lande; „hans lærenemme Sjæl tilegnede sig med Lethed det Fremmede, og hvad Ædelt, Skjønt og Herligt der i hans rigt bevægede Liv kom ham imøde, deraf bevarede han et Indtryk, som til hans sidste Tid var hans Hjærte dyrebart“. Han var taknemmelig, og med sin fulde, levende Følelse hendroges han til Mennesker fremfor til alt Andet; med Lethed bevægede han sig blandt Alle; thi han besad en fin og skærpet

Sans for Anstand og Sømmelighed, men frem for Alt en venlig Opfattelse og et kjærligt, meddelsomt Hjærte. Hans Sind var ædelt, hans Tænkemaade adelsbaaren. Disse hans personlige Egenskaber skaffede ham offentlige Hverv og aabnede ham Adgang til Kresе, der vare over hans borgerlige Stilling; og herved glædede han sig, da Æren var ham dyrebar; han søgte og fandt den blandt dem, der vare ærede; dog *der* fornegtede han aldrig sin Overbevisning, men bevarede sin Personlighed uskadt. For de Højere forsømte han aldrig de Ringere, men hjalp disse ved Raad, Indflydelse og Understøttelser; han gav da altid, som om den Modtagende beviste ham en Tjeneste. „Hans Væsen var Kjærlighed. Han var fuld af Skjønhedstrang og Lyst til at forme. Alle hans Omgivelser bare Præget deraf. Der var i hans Sjæl en dannende Magt, som aabenbarede sig i Alt, hvad han foretog sig, en forunderlig Magt til at iføre de Billeder, som opfyldte hans Sjæl, en synlig Skikkelse. Denne Magt var kjendelig i Alt, hvad der kom i hans Nærhed, den viste sig i Alt, hvad der betroedes i hans Hænder. Sans for Orden og for det Skjønne var at spore allevegne — i hans Hus, i hans Virksomhed og i hans Nydelser; den lyste frem af alle hans Arbejder. Hans Lyst til at omdanne og forbedre tillod ham aldrig at lade Noget i den ufuldkomne Stand, hvori det var modtaget; men han hvilede ikke, før han havde paatrykt det sit Præg, at det i en skjønnere Skikkelse kunde gaa frem af hans Hænder“. I sine senere Aar var han meget legemlig svag; stille Tungsind og inderligt Vemod bredte sit Slør over ham; men til det Sidste holdt den matte, afkræftede Mand trofast ud ved sit Arbejde.

Hans Hustru havde i sit inderste Væsen den diechmanske Tungsindighed og Stilhed; men hendes Sjæls Adel og hendes Hjærtes Renhed gjorde hende elskelig. Der var en Tid, da Lykken kastede sin Glans om hendes Veje, fordi Kjærligheden opbød al sin Kunst for at gjennemstrømme hendes Liv; men tidligt svandt hendes Glæde, og det var, som hendes Øje ikke ret kunde se Solen. Hun døde langsomt, Aar efter Aar, og skjøndt hun var elsket, følte hendes Nærmeste det dog som en Befrielse, da hun for sidste Gang lukkede sit „omtaagede Øje“.

Dette Ægtepar faldt næppe ret sammen. Manden holdt mest af omfattende Forhold og vilde gjærne føre et stort Hus med ansete og formaaende Gjæster; Hustruen foretrak ubetinget den stille, ubemærkede Hjemlighed.

Fritz Jürgensen er født paa Østergade Nr. 6, der, hvor nu Tobaksfabrikant Hirschsprung har sit Udsalg; her vare ogsaa hans Fader og hans eneste Søster, Sophie, fødte; hun var fem Aar ældre end han. Ved hans Fødsel var hans Fader 32 Aar, hans Moder 26. Fra sit Fødested gjemte han ingen Barndomsminder, eftersom han kun var faa Aar gammel, da Familien flyttede hen i samme Gades Nr. 68 (nu 24), som dengang ejedes af Grev Raben[1]).

[1]) I 1836 kjøbte Hofuhrmager J. sit gamle Hus tilbage.

Paa dette Sted blev Alt ham meget kjært: Gaarden, Loftet, Portnerens Stue, Rullestuen, o. s. v. Til hver af disse Omgivelser knyttede der sig smaa Erindringer om ubetydelige Begivenheder, som senere rørte sig mægtigt i ham. De fleste drejede sig dog om den store Dagligstue. Herom skriver han: „Ved Forhøjningen tilvenstre er min Legeplads; jeg har hældt en Bunke Sand paa Forhøjningen. I Sandet kjører jeg smaa Vogne og Kaner frem og tilbage; hist og her staa Huse og Træer. Jeg tænker mig Mennesker i Vognene; de besøge hverandre, de vælte og komme til Skade, de blive helbredede i et Hospital og kjøre strax videre. — Der ligger jeg altsaa, rødhaaret og fregnet, dannende mig en lille Verden, som skal ligne den virkelige. Ak, hvor forskjellig er ikke den virkelige Verden fra den, jeg forestillede mig! . . . .

Paa den anden Forhøjning sidder Moder, tankefuld og bedrøvet; men Drengen aner det ikke; han veed jo ikke, at man kan være tavs og dog lide. Sybordet staaer ved Siden. Paa Væggen hænger der norske Landskaber i Kobber . . . . Ind ad Døren træder Spillemanden Friehling; han bukker ærbødigst smilende; han seer Ingen; thi han er meget kortsynet; men han bukker for en Sikkerheds Skyld; thi, er der Ingen, saa skader det ikke, og, er der Nogen, saa er det jo i sin Orden. Den lille Fritz skal spille; men snart kryber han op paa Ryggen af Læreren, der gjør ham meget lemfældige Bebrejdelser. Naar Timen er ude, vil Friehling ikke glemme at fortælle, at Drengen har et mageløst Gehør. Fritz har bragt det saa vidt, at han kan spille Dessauermarchen. Ja, min Dreng, lær endelig at spille paa Fortepiano! I den misundelsesværdige Stilling, som dine Forældre tro, Du skal komme i, er det nødvendigt, at Du har dyrket Dine smaa Talenter; de bidrage til, at man er velseet overalt. — Tæt ved Vinduet tilvenstre er en Dør, der fører ind til Butikken; der gaar Fader med en hvidgraa Frakke paa og Buxer af samme Stof. Snart har han nogle Uhre at trække op, snart skriver han Breve. Arbejderne komme og gaa. Med hvilken Ærbødighed de tale til ham! Han er venlig imod dem, men ikke fortrolig; de føle en Afstand, men vide ikke hvorfor. Han synes altid at anse Forseelser hos dem for umuelige, og derfor skjælve de for, at han skal opdage saadanne. Han nedlader sig aldrig til smaaligt at se dem paa Fingrene, han overseer Smaating og gjemmer Irettesættelse, til Forseelsen er uomtvistelig og værd at tale om. Hans Interesse kommer aldrig i Strid med deres; hans Ædelmodighed overgaaer altid deres Forventning. Han negter dem sjældent Det, som de bede ham om med Beskedenhed, men tiltroer dem aldrig Hvad de fordre som Ret".

„Lige for Vinduet er Døren til dette lille Værksted. Der sidde [Svendene] Larpent, Grooth og Pihl. Paa Stolen ved Kakkelovnen sidder den gamle Sadelmager Hertzberg; han er falden i Søvn; Larpent har sat ham en

stor, trekantet Hat af Karduspapir paa Hovedet og med Kridt malet et Danebrogskors ved hans Knaphul. Han sover Rusen ud; thi næst Frøken Lützen elsker han Intet saa højt som Brændevin. . . .“ —

Paa den anden Side af Gangen havde Familien en Række Værelser i Sidebygningen; i den første Stue dansedes der undertiden; den næste er „den blaa Stue“, og længere inde findes Sovekammeret; inderst inde er „Salen“ med „det franske Stel“, som kommer frem, naar der er stort Selskab.

Fritz skriver: „I denne Sal var det, at Portnerens Frederik og jeg engang havde indrettet et Teater ved Hjælp af Skjærmbrætter. Vi skulde spille Scener af „Jeppe paa Bjærget“; men vi manglede Tilskuere. Frederik inviterede endel af sine Skolekammerater, der hver maatte erlægge 1 Skilling i Entré; for de indkomne Penge kjøbte vi Spiddelys og Kager, der blev henlagte paa et Bord ved Tilskuerpladsen. Frederik var Jeppe og jeg Jacob Skomager. Da vi havde spillet i nogen Tid, blev der Urolighed blandt Tilskuerne; de vare misfornøjede med Skuespillet, og efter at have spist Kagerne forlangte de deres Penge tilbage. De vare ikke til at stille tilfreds, men blev stedse mere højrøstede. Frederik og jeg gik da bag Skjærmbrættet og holdt Raad. Følgen deraf var, at vi gjorde et pludseligt Udfald paa Tilskuerne og drev dem ud paa Gangen i Mellembygningen. Her samlede de Mod til at forsvare sig, og der begyndte et stort Slagsmaal. I det Samme kom Faders Smed Hüttemeier; da han hørte Hvad der var paafærde, gav han hver af Drengene en Skilling og en Lussing, og dermed gik de. Vi vandrede meget mismodige tilbage til Skuepladsen; de mange Anstalter, den megen Møje, havde ikke skaffet os den Fornøjelse, som vi i et Par Dage havde glædet os til. Vi maatte nu sætte Alt paa sin Plads, slukke Lysene og gaa iseng.“

Rigtig lykkelig følte Fritz sig næppe i sit Hjem; han var indesluttet, gik mest ene og kunde hele Timer igjennem sidde og stirre frem for sig; han stod i Skygge for sin ældre „opvakte og muntre Søster“, der — skjøndt hun holdt inderligt af ham — dominerede ham noget. Man mærkede tidligt hans fine og skarpe Iagttagelsesævne og hans satiriske Sans, hvis Virksomhed gik ud over de mange velmeriterede Folk, som Forældrene holdt Omgang med; i al Ubemærkethed noterede Fritz sig deres Pudsigheder og komiske Karaktertræk, og saa gjorde han humoristiske Tegninger af dem og forsynede sine Fremstillinger med træffende Underskrifter. I sit syvende Aar oversatte han en fransk Komedie og viste i det Hele meget tidligt aandelig Ævne. Forældrene vare gode imod ham og ofrede Meget paa hans Uddannelse, men forstod ham ikke; og det maa ogsaa indrømmes: det var ikke saa ganske let at blive klar paa denne tavse Natur, der — hellere end at vise sine varme Følelser og sit fine, letbevægede Sind — vilde være

2*

misfornøjet. Hans Ideal var højt, og dog følte han sig saa fjærnt fra det; derved sænkede Vemodets Stemning sig over ham.

I sine Optegnelser fortæller han, at han fik Prygl af Faderen førstegang han skulde i Skole hos en Hr. Skovbo, der boede i samme Gaard som de; for at undgaa Skoletvangen vilde Fritz nemlig desertere paa Halvvejen. En anden Gang siger han, at han fik Ris af Moderen. Mange Træk bevise paa den anden Side hans omhyggelige Forældres Kjærlighed til ham. Imidlertid er det vist, at han i Hjemmet følte sig hæmmet, og hans tidlig vakte Selvkritik bevirkede, at han blev tavs; hans mange Observationer fra Selskabslivet gjorde ham til en ung Misantrop. Selv udtaler han, at han dog følte sig lykkelig ved et indre Liv, som var rigt, ved en Fantasi, som var frugtbar og livlig. Hans Kammer og hans Bøger vare ham Nok. Ved Ingenting kunde han blive henreven; men, naar han som Resultat heraf selv vilde ytre sig, følte han ringe Selvtillid. Ud af egen Erfaring taler han, naar han siger: „Fordømme og Forhærdelser forandre meget Karakteren, og Børn, troer jeg, ere mere end Ældre under Fordømmes Aag, jeg troer, det er paa Grund af deres Lyst til at efterabe Ældre. — Barnets Karakter er ikke uafhængig, og denne Mistillid til sig selv, som Afhængighed giver, bringer det til at neddæmpe de blidere Følelser“.

Efter at have faaet den første Undervisning hos den nævnte Skovbo sattes han ind i den kjøbenhavnske Borgerdydskole, men udvirkede snart hos sin Fader, at han blev tagen ud igjen, da han fandt det altfor uretfærdigt, at han skulde lide Straf, fordi han i sit dengang ildrøde Haar havde aftørret sin Kasket, som en anden Dreng havde overklattet med Blæk. — Saa kom han i Borgerdydskolen paa Christianshavn, hvor han syntes, der var godt at være. Han var ret flittig og vandt baade sine Læreres og Kammeraters Venskab; blandt disse sidste vil jeg nævne Brødrene Ryder (de senere bekjendte Bagermestre), som han hele sit Liv igjennem stod i venlig Forbindelse med. Ikke sjældent optraadte han i Skolen som Spilopmager, idet han i Undervisningstimerne satte sine Fingre i Forbindelse med Viskelæder eller andre slige Sager, og saa optraadte de som de mest komiske Figurer, der spillede rundt paa Bordet, medens alle Kammeraterne vare nær ved at sprænges af Latter; under dette var han altid selv tør og tavs, men tillige saa inderlig godmodig, at Ingen kunde blive vred paa ham.

En Tid lang opholdt han sig som Pensionær i Huset hos selve Skolens Bestyrer Niels Bygom Krarup, der hurtigt opdagede „hans ejendommelige Væsen og hans ubøjelige Respekt for Sandheden, saa at han ikke ved Nogetsomhelst kunde bevæges til en Overskridelse af denne“. Da han endelig efter sin Konfirmation gik ud af Skolen, modtog han et Afgangsbevis fra Krarup, som udtalte, at dette unge Menneske i særlig Grad havde Anlæg for Tegning, saa det var ønskeligt, han gjennem denne Kunst kunde

skabe sig en Livsstilling. Selv ønskede han ubetinget at blive Maler. Dette satte hans Fader sig imidlertid bestemt imod; Sønnen skulde uddanne sig som Uhrmager for senere at kunne overtage den fædrene Forretning.

Inden han kom i Lære, fik han Lov til at foretage sig en Tur til Italien, og det med Fregatten Bellona, som hentede Thorvaldsens Værker herhjem. I et virgilsk Epos har han besunget denne Rejse og deri berømmet Skibets Chef Paludan tillige med dets Officerer Brunn, Wulff, Schierbeck, Suenson, Marstrand, Ipsen, Lütken, Smidth, Meinertz og Lehmann, med hvilke han synes at have staaet paa en god Fod, ligesom ogsaa med Ludvig Bødtcher og alle de Underordnede ombord. Der har været jævn Sømandsgemytlighed over det Hele.

Efter sin Tilbagekomst blev han fra 1835—38 anbragt i Lære hos sin Fætter, Uhrmageren Louis Jürgensen. I denne Tid oversatte han og udgav en fransk Bog med Regler for Uhres Behandling og Regulering. Senere skrev han flere Afhandlinger paa sit Fags Omraade.

Blandt de Hjem, han besøgte i sin Barndom, maa først og fremmest nævnes hans tidligere omtalte Onkels, Kaptajnløjtnant i Søetaten, Strandforvalter Dichmans ude i Dragør paa Amager. Der legede han i Haven med sin jævnaldrende Kusine Lise, hende, der senere skulde blive hans Hustru. Han fortæller, at hun dengang havde et næsten komisk muntert Ansigt og var — ligesom sine Søskende — afholdt af Alle. Da Fritz og hun vare ti Aar gamle, blev Dichman forflyttet som Krydstoldinspektør til Fredericia.

Dengang, de sagde hinanden Farvel, anede de ikke, at det var sidste Gang, de med Ligegyldighed skulde skilles; senere tog de mange Gange grædende Afsked med hinanden. Nu gik der lang Tid, hvor de ikke saaes, og — om end deres Forældre korresponderede — hørte de To dog ikke fra hinanden og følte intet Savn ved at være skilte.

I Fredericia fik hun duelige Lærere og Lærerinder; Alle i Hjemmet indprentede hende alt Godt, og hun erhvervede sig ret gode Kundskaber, der forskjønnedes ved hendes varme Følelse.

Fra Fredericia blev Dichman forflyttet som Toldinspektør til Svendborg; paa denne Tid, erklærer Fritz, havde han aldeles glemt Lise, saa at det aldrig, naar Onkelen af og til besøgte Kjøbenhavn, faldt ham ind at spørge til hende.

Saa var i 1834 hans Søster Sophie i Besøg hos sin Onkel, Rektor Dichman paa Herlufsholm; her traf hun Lise og inviterede hende paa Besøg til Kjøbenhavn; dette blev dog først realiseret d. 19. August 1837, og da havde Sophie Jürgensen allerede fra 2. Juni 1835 været gift med Løjtnant, polyteknisk Kandidat, Christian Nees. — Familien Jürgensen havde flere Aar igjennem om Sommeren ligget paa Landet ude paa Em-

drupgaard mellem Hellerup og Brønshøj; denne Ejendom havde været i Uhrmager Jürgensens Besiddelse, nu havde han overladt den til sin Svigerson; men den var fremdeles Familiens Sommer-Tilflugtssted. Den 19. Aug. var det den gamle Jürgensens Fødselsdag, og derude vilde han gjærne for sidste Gang paa dette Sted samle sine Venner til et Middagsselskab paa en 50 Mennesker. Fritz Jürgensen skriver: „Medens 6—8 Musikanter sad i et Lysthus for med Fanfarer at modtage Gjæsterne, havde jeg den Funktion at hilse dem med Kanonskud fra en lille Fæstning, som jeg havde anlagt i Haven.

Naar man kommer ned ad Alleen paa Emdrup fra Udkjørselen og gaaer de fire Parker forbi, da er der tilhøjre langs med den ene Park en Gang, ved Siden af hvilken der staaer et stort Træ med Kalvilleæbler. I denne Gang og ved Siden af dette Træ stod jeg tillige med Frederik Nees[1]), da Fader kom kjørende i sin Gig med en Dame, som var mig ubekjendt, men som jeg syntes saae godt ud. Jeg troede, det var en Datter af en af de store Gjæster, som den Dag kom til os, og jeg gjorde en kuriøs Bemærkning om hende til Frederik Nees, men som jeg nu har glemt. Da var Klokken vel omtrent 3, og det var paa Tide, at jeg ladede mine Kanoner og ophængte nogle saakaldte Kanonslag — et blot knaldende Fyrværkeri — som vare mig nødvendige i Anledning af de mangfoldige Salutter, der skulde affyres. Gjæsterne kom, og jeg fyrede væk. Gjæsterne gik tilbords; men i Anledning af den unge Dames Ankomst maatte jeg blive fra Bordet, da der ikke var mere Plads end netop den beregnede, og jeg besluttede derfor som Fæstningens Kommandant at forestaa Affyringen af Kanonerne ved Skaalerne. Det hændtes ved en stor Salut, at et Kanonslag gik løs lige i Ansigtet paa mig, saa at jeg blev ganske sort og følte en heftig Svien i Ansigtet; men jeg fuldendte dog Salutten, som var den sidste, og gik derpaa op i Huset for at se mig i et Spejl. Jeg fandt, at det ikke var værdt at vadske mig for Saalidt, og med sorte Hænder og sort Ansigt gik jeg ind i Spisestuen til de Fremmede. I denne besynderlige Skikkelse blev jeg præsenteret for den unge Dame, der var min Kusine Lise. Jeg gik dernæst ud i en anden Stue, hvor jeg stillede min retfærdige Hunger i de Rester, som Tjenerne ædelmodigen lod mig faa, og dertil drak jeg den halve Del af den Champagne, som Fader ikke glemte at sende ud til mig, medens samme Tjenere drak den anden halve Del.

Om Natten blev jeg derude tillige med Frederik Nees, der opholdt sig hos sin Broder for at studere Jura i Kjøbenhavn. Næste Morgen vilde jeg hilse paa min Kusine og snakke om gamle Tider. Jeg gik derfor ind i Dagligstuen, hvor jeg sagde hende Godmorgen. Men, da Ingen af os vidste Hvad vi skulde sige til hinanden, vendte hun sig om og gik hen for at

[1]) Chr. Nees's Halvbroder.

lege med den lille Christian Nees. Denne kolde Modtagelse behagede mig ikke; jeg gik derfor snart min Vej og vandrede — som sædvanligt — til Kjøbenhavn. Af hendes Ophold paa Emdrup erindrer jeg ikke Meget. Vi saaes undertiden, men talte sjældent med hinanden . . .

Dog, om hun end dengang var mig altfor ligegyldig til, at Dagens Smaabegivenheder skulde indprente sig i min Hukommelse, havde jeg dog en anden Kjærlighed, som jeg gjærne dvæler ved, nemlig til Emdrupgaard. . . . Der havde jeg levet den lykkeligste Ungdom, da man er uden al Forfængelighed og endnu indbilder sig, at Livet kun er en Række af Nydelser. Haven der var min Verden; ja, endnu i dette Øjeblik kunde jeg ønske at leve der et stille, ensomt Liv . . . Jeg havde gjærne i tidligere Tider havt mit Kammer i Gartnerhuset ud til Hønsegaarden. Der stod jeg ofte i Vinduet og saae paa Storkene, som havde bygget en Rede i Træet ligeoverfor, paa Hønsene, som skrabede med Kløerne i Jorden, og paa Ænderne, der med det ene Øje skelede op til mig. Det morede mig at forestille mig Hvad disse Høner vel gik og tænkte paa. I 1837 havde jeg et Kammer i øverste Etage i Hovedbygningen, nemlig Værelset nærmest hen imod Gartnerhuset. Der sad jeg en Søndagformiddag i Midsommertiden tillige med Frederik Nees. Vi havde aabnet det ene Vindue og smøgede en Pibe god Tobak. Over Havens Træer, som stod i den skjønneste Flor, saae vi lige for os Stranden, hvor Skibene sejlede forbi. Tilvenstre ligger Emdrupsø, paa den ene Side omgiven af Træer. Fuglene sang og kvidrede, og Svalerne fløj os ganske nær forbi, da de havde Reder tæt over Vinduet. Vi saae intet Menneske — Alt var stille, og kun Naturen talede. Næppe Nogen vil kunne fatte, hvor lykkelige vi følte os i dette Øjeblik. Jeg sagde til Frederik; „Hvor ofte troer Du, at vi i Fremtiden ville føle os saa glade som nu?“ Vi følte Glæden uden at frygte for, at den skulde forsvinde. Og, da vi nogle Timer derefter blev kaldte til Middagsbordet, forlod vi vore Piber og vort Vindue, og aldrig siden har jeg været saa inderlig glad, saa rolig tilfreds. Ak, vi føle stundum i Ungdomstiden, hvormegen Lyksalighed her er at finde paa Jorden; men det er først i en ældre Alder, og naar det er forsilde, at vi lære, hvorledes vi skulle forskaffe os den, nemlig ved at bevare Sjælens Renhed. I Sandhed, den bedste Skat, som vi faa af Naturen, er Barnets rene, ubesmittede Sjæl; men desværre giver Naturen os ikke den Forstand til tidligere at indse, at vor hele Lykke afhænger af at bevare den saaledes, som den blev os givet. Mennesket fødes med aabne Øjne; men det er først nogle Øjeblikke, før vi lukke dem for sidste Gang, at vi kunne se klart.

Da Emdrup var solgt — eller rettere: byttet mod en Gaard paa Christianshavn — kom Lise til at bo derude Vinteren mellem 1837 og 38. Det var i Gaarden Nr. 177 i Overgaden oven Vandet paa 1. Sal. . . . I Forst-

ningen kom jeg der ikke ofte, idetmindste ikke dagligen. Dog snart efter indtraf hendes Geburtsdag (d. 12. Novbr.), og jeg bragte hende en Present (en Muffe) tillige med et daarligt Vers, som jeg dog erindrer at have skrevet med Følelse. Om Aftenen var der Selskab, og da var det egentligen, at jeg førstegang talede med Lise, og det endogsaa saa udelukkende, at min fordums Lærer, Hr. Melchior[1]), spøgende sagde til mig: „Det er forskrækkeligt, hvor Du gjør Kur til Din Kusine!“ og han tilføjede: „Det er ogsaa en meget vakker Pige!“ Det var imidlertid langtfra, at jeg anede nogen Følelse hos mig af den Natur; lige indtil i Maj Maaned var jeg ganske uvidende om, at hun var mig mere kjær end Andre; men, da hun snart skulde rejse herfra, mærkede jeg nok, at vi ikke ligegyldigen kunde skilles. Fra denne hendes Fødselsdag begyndte jeg at forandre mig i flere Henseender. Jeg var nu mindre ligegyldig med min Klædedragt og sørgede over, at jeg ikke var bedre udstyret af Naturen. Jeg skrev Vers hver Dag, altid til hende eller om hende; jeg gik hver Aften derud og kom undertiden glad, undertiden sorgmodig, tilbage. Snart efter indtraf min Søster Sophies Fødselsdag, nemlig den 20. Novbr., og ligesom hin Aften talede vi meget med hinanden. Disse to Aftener vare glade for mig, og, skjøndt der var mange Mennesker tilstede, lagde jeg dog kun Mærke til Een; alle Andre saae mig ud som Møbler.

Saaledes gik Tiden hen med de sædvanlige Afvexlinger, som disse Dage ere saa rige paa, men som kun bevæge to Menneskers Hjærter og udvortes ikke vise noget Spor. Det er besynderligt, at denne betydningsfulde Periode af vort Liv ikke kan beskrives, idetmindste kun saaledes, at de handlende Personer fremstilles som Karrikaturer. Undertiden kom Lise ind til Moder paa Østergade, og vi sad da sammen — Moder, Lise og jeg — uden at lade os forstyrre af hverandre; thi Moder syntes ikke at høre eller bemærke Hvad vi talede om. Naar der var Fremmede, søgte vi at unddrage os deres Selskab, og kjærest var det os, naar Moder om Aftenen skjænkede Te i Værelset til Gaarden, at sætte os ind hos hende, hvor vi da gjærne opholdt os saa længe, som vi kunde. Det har forekommet mig, at Vinduerne paa et Hus kunde have et Udtryk. Overalt, hvor Lise har boet, have Vinduerne givet Huset et venligt og hyggeligt Udseende. Naar jeg nu gjenseer disse Steder, da ligne de den Dødes brustne og udtryksløse Øje. —

En Dag, som vi tilbragte i Birkerød hos [vor Onkel] Professor Heise, erindrer jeg stedse med Glæde, da det var en af de faa Dage, jeg har oplevet, som var betegnet med en næsten idealsk Glæde, om hvilken Erindringen aldrig udslettes af Hukommelsen. Onkel Cornelius[2]), Moder, Lise

[1]) Den bekjendte Stifter af Melchiors Skole. [2]) Fru J.'s Broder, Bogholder Dichman

og jeg kjørte derud en tidlig Morgenstund i et yndigt Vejr. Det var den første Foraarstid, da Træerne netop begyndte at springe ud. Vi spaserede og snakkede — og henimod Aften kjørte vi hjem. Det er den hele Historie! Hvad er det da, der gjør mig denne Dag saa kjær? Det var, fordi vi første Gang gik sammen i Guds herlige Natur, langt fra den kjedsommelige Verden og uden at mærke de Baand, der binde os til den.

Paa den Tid, hvorom her er Tale, vare vi Bægge 19 Aar gamle, Lise 2 Maaneder yngre end jeg. Vi vare Bægge endnu yngre i Væsen og Tænkemaade end i Aar, saa at vor Forbindelse (hvilken alle Andre saae før vi) maa stundum have taget sig besynderligt ud. Men, endskjøndt vi vare uerfarne og endnu ikke havde faaet det Ejendommelige i Karakteren, som dybt afpræges ved de første Begivenheder i Livet, og som give den sin Fasthed, vare vi dog, da vi senere skiltes, fuldkommen sikre paa hinandens Kjærlighed; vi følte, at et uopløseligt Baand knyttede vore Sjæle til hinanden. Denne stærke Tillid hos os Bægge var for mig paa en forunderlig Maade blandet med en urimelig Skinsyge, der maaske var nedarvet fra min Moder, som atter arvede den fra sin Bedstefader. Den har maaske tjent til at knytte os endnu fastere til hinanden, idet den i Lises Øjne kun var et Bevis paa min Kjærlighed og kun bedrøvede hende for min Skyld. Hun troede, at den var mig medfødt og bebrejdede mig den derfor ikke: meget mere mødte hun min Mistillid med en Blidhed, der dog langtfra tjente til at forjage den. Hvormange bitre Timer har jeg ikke tilbragt, naar jeg langt borte fra hende dannede mig Begreb om hendes Opførsel, der ikke støttede sig paa nogensomhelst Grund, og som ofte grænsede til det Umuelige. Denne min Mistillid har maaske tjent til inderligere at forbinde os: men Hvormange vilde — som hun — have taalt mine uretfærdige Bebrejdelser!

I August Maaned 1838 skulde jeg begynde min Udenlandsrejse: i Slutningen af Maj rejste Lise hjem til Svenborg. I vor Alder og paa en Tid i vort Liv, da Følelserne alene raade, var en Skilsmisse paa flere Aar maaske farlig; men maaske var det ogsaa kun en Prøvetid, der skulde lære os selv og Andre, at vi ikke kunde undvære hinanden. Lises Moder, hvem man med Aarene maatte lære at elske for hendes gode Egenskabers Skyld. . . . havde som ung Pige levet i en Verden, der maatte bibringe hende en utilborlig Agtelse for Det, der er anseeligt og fornemt. Hendes Fader var borgerlig Godsejer, og paa den Tid (det er tildels saaledes endnu den Dag idag) var det den borgerlige Godsejers største Glæde at ligne de Adelige — det være i Navn, i Levemaade eller Omgang. Som ung Pige var hendes Dannelse tilstrækkelig i de mest dannede Krese; som gift Kone glimrede den ingenlunde iblandt de borgerlige; hun følte sig ulykkelig og troede, at det var, fordi hun ikke var kommen paa sin rette Plads i Verden. Hen-

des Erfaring havde altsaa lært hende, hvori den jordiske Lykke bestaaer; hun vilde vogte sin Datter for den Ulykke, hun selv havde lidt, og satte sig imod vor Forbindelse, skrev heftige Breve til min Fader, som ikke besvarede dem, hvorimod jeg selv, hvem han viste disse Breve, sendte Svarene, der altid vare rolige og besindige; jeg erklærede mig villig til at trække mig tilbage, men glemte ikke at tilføje: „Hvis Lise vil!"; jeg lovede endogsaa at glemme hende, men glemte ikke at tilføje: „Hvis det er mig muligt!" Saaledes var min Tilbageholdenhed ikke nogen stor Opofrelse, eftersom jeg satte to Umuligheder som Betingelse. Da Lises Moders Modstand ikke frugtede, gav hun efter, og saaledes var Sagen klaret, udenat denne Modstand nogensinde havde foruroliget mig. Senere behandlede hun mig med særdeles Venlighed, og hun holdt saa meget af mig, som hun kunde." —

Fritz J. skulde altsaa til Udlandet! Den 20. August 1838 sejlede han fra Kjøbenhavn. Skjøndt hans livlige Natur havde Lyst til at opleve Noget, syntes han dog, da han om Natten laa i sin Køje, at der var bedre hjemme; han improviserede blandt Andet:

O, Østergade, ja, jeg savner Dig, Din Gaard,
hvor Hønse-, Due-Hus og andre Huse staaer,
hvor Jens ad Døren ind sig strækker for at vise
ved denne talende Gebærd, at man skal spise.

Over Lübeck naaede han Hamborg, hvor han besøgte flere af Faderens Bekjendte, blandt Andre (i Altona) den navnkundige Astronom Schumacher, hvem han tidligere havde seet i sit kjøbenhavnske Hjem. Den berømte Videnskabsmand, der boede elegant og fra sine Vinduer havde en smuk Udsigt over Elben og Øerne deri, viste ham mange af sine interessante Hjælpemidler og Observatoriet, hvilket Alt interesserede J. meget. Baade Schumacher og hans tiltalende Kone udfoldede som Værtsfolk stor Elskværdighed ved deres Bord, og bagefter viste Videnskabsmanden sig som en talentfuld Fortæller af Anekdoter.

Rejsen gik videre pr. Diligence over Cassel, Frankfurt og Basel til Le Locle, Uhrmagerbyen oppe i Jurabjærgene, et Par Mil nordvest for Neufchatel. Da han der var staaet af Vognen, mødte han paa Gaden sin Fætter Jules Jürgensen, hos hvem han foreløbigt tog Ophold. I Begyndelsen klager han over det Kjedelige i at vække Nysgjerrighed og blive betragtet som et fremmed Dyr; men snart tager denne Ubehagelighed af, og han prøver nu paa at se Sagen fra den humoristiske Side: han tegner Karrikaturer af Personer og Forhold i den lille By og forsyner disse med Underskrifter i Smag med de siden saa bekjendte. Omstaaende Billede er fra Læsesalen i Locle.

Ogsaa paa Vers skildrer han Livet i denne Ravnekrog:

Ikkun saafremt Du har i Loele boet, Du veed,
at der et stadigt Hjem er for Fru Kjedsomhed;
utrolig er den Magt, hvormed hun der regerer;
hver Dag Gudinder to foruden Frugt proberer
at styrte hendes Stol: Bagtalelse og Flid
er med Fru Kjedsomhed fast i en evig Strid;

La salle de lecture

thi, tro de Sejren vis og Bægge hende spotte,
strax veed hun deres Magt med Fynd igjen at blotte,
og dobbelt skrækkelig er saa Gudindens Magt;
til største Raseri er hendes Vrede bragt!

Jeg sjunger Loeles Pris, jeg sjunger Loeles Dyder,
dens store „Hellighed“ (jeg regner Sligt blandt Lyder).
Jeg sjunger upartisk, jeg nævner Godt og Slet:
Hvad Byen ære kan, Hvad være kan til Plet.

3*

Den ligger paa en Plads imellem tvende Bjærge,
som for Gudindens Magt er stærkest Vold og Værge;
den ligger som en Kat, indhyllet i en Sæk,
der kun er oplyst af en lille, snæver Spræk;
og, ligesom den Kat, der i det snævre Gjemme
kun kjender, seer sig selv og ingentid er fremme,
Alverden river ned, sig selv fuldkommen troer,
saa mene Locles Folk sig klogest her paa Jord.

Brudstykker af hans Dagbog ville illustrere hans Ophold dernede.

D. 28. Decbr. 1839 skriver han: „Er jeg paa Rejse?“ Mange Venner i Kjøbenhavn tro det, Mange misunde mig vel endog den Lykke, og dog har intet Aar af mit Liv været saa kjedeligt for mig som dette, jeg har tilbragt her i Locle, *ville d'horlogerie, d'hypocrisie et de cancans* . . .

D. 30. Decbr. . . . Jeg har modtaget Efterretning om Lises Sygdom og hendes Søster Camillas Død . . .

Den 4. Jan. 1840 . . . Erindringer fra Emdrup have beskæftiget mig denne Eftermiddag; jo smukkere og behageligere hine Dage syntes mig, desto mere triste ere de, jeg tilbringer her, og de synes mig uendelige; thi jeg har foresat mig en vis Del Arbejde at gjøre; men jeg er ligesom Den, der gjærne vilde naa Toppen af et Bjærg, men paa Halvvejen bliver orkesløs og kaster Øjet paa Vejen, han har tilbage, uden at have Mod til at lægge den tilbage. For de Personer, der ere fødte her, og som — til Held for Fabrikken — ikke kjende til Fornøjelser og Adspredelser, er dette monotone Liv taaleligt; men jeg, der er vænnet til at anse tilladelige Fornøjelser for ligesaa vigtige som Arbejdet, kan ikke finde mig i at bebo et Sted, hvor ingen Fornøjelse er tilladelig, som da heller ikke opnaaes, hvis det da ikke er at drikke, og den har jeg lykkeligvis — eller maaske ulykkeligvis — ingen Smag for. Min eneste Adspredelse er saaledes at tænke paa Fortiden; Fremtiden kan jeg ikke lide at tænke paa; men disse behagelige Erindringer gjøre mig netop Øjeblikket saa meget ubehageligere. Jeg finder, at mine Bestræbelser for at skride frem paa den Bane, jeg har begyndt, ikke ere den Overanstrængelse værd, de koste. Hvad kan Resultatet blive? En Existens! Enden er Døden! Kunde Fremtiden vise mig, at jeg tog fejl — saa meget desto bedre for min Fremtid! Men nu gjøre disse Tanker mig modløs.

Han glædede sig meget ved Brevene fra Hjemmet, „der ledte hans Tanke derhen, hvor han saa gjærne vilde være“. Han skriver: „Jeg modtog i Almindelighed mine Breve ved Middagsbordet; jeg puttede dem da uaabnede i Lommen — jeg ventede, til jeg kom hjem i mit Kammer; der lavede jeg mig en Kop Kaffe, tændte en Cigar, og først da tog jeg Brevene

frem. Hvor herligt er ikke det Øjeblik, da man — fjærnt fra Hjemmet — læser Brevene fra sine Kjære! Jeg sad i en hyggelig Stue efter at have vandret langt ind i Bjærgene til mit Arbejde og være vendt tilbage til et kraftigt Maaltid . . . Jeg følte mig ung og livsglad, jeg førte det mest sorgfrie Liv, og jeg talede med dem, der vare mig de Kjæreste paa Jorden; jeg læste deres Ord, og det var de kjærligste, de kunde finde; thi i Breve til fjærne Venner sender man ikke alle sine Tanker, men kun de bedste, dem, man vil, at de Fraværende skulle kjende; i Hjemmet undslipper os saamange vrantne Ord, Udtryk af Øjeblikkets daarlige Lune; man sender Fløden til den Bortrejste; de Andre maa tillige døje Mælken og Vallen".

I hans egne Breve til Hjemmet kunde man mærke hans Længsel, og — betegnende nok for ham — næst efter Lise gjaldt den hans Søsters Børn, hvilket kan sees af følgende Linier af et Brev til hende:

— — — — — — — —
Jeg beder Dig, om Du vil sende,
mit Hjærtes Hilsen til de Faa,
men Kjære, som jeg ofte savner;
Sophie, glem blot ej de Smaa!
Tag lille Christian op paa Skjødet,
og kys ham fra mig mangengang!
Gaa sagte hen til Fritzes Vugge,
og siig ham i Din Vuggesang:
„Du hilses fra en kjærlig Onkel,
som blandt de frosne Bjærge boer,
som sender Tanker tidt til Hjemmet
og glemmer ej sin Navnebro'er.

Hans Tid dernede var efter hans eget Udsagn delt mellem Arbejde og Længsel efter Hjemmet. Han morede sig med at forfatte humoristisk-satiriske Digte og Noveller. Der findes i en af hans Skitsebøger en Afhandling i dramatisk Form, en Samtale mellem Socrates og Anton Nees.[1]) Den indledes med to Tegninger, som fremstille „Socrates's Fremtræden i det nittende Aarhundrede" og „Socrates hos Anton". Paa den første viger Mængden forskrækket tilside, da den, midt i Kjøbenhavn seer den gamle Filosof i græsk Dragt; Vagtparaden og Rytteriet synes at ville storme ham. Den anden sees paa omstaaende Side. Dialogen, der er paa Vers, meddeler os nu deres Disput. Forat denne skal gaa livligere, har Nees, som det sees paa Tegningen, stoppet Socrates en Pibe „med Varinas Knaster til tre Mark Fjerdingen hos Madam Frey". Socrates siger:

[1]) Chr. Nees's Halvbroder.

Jeg gad dog nok engang forsøge denne Smag;
i Underjorden blev fortalt forleden Dag,
at hver en tysk Poet, som nu paa Jorden vanker,
i denne Plantes Røg udklækker sine Tanker.

Det viser sig, at Socrates lider denne Smag. De komme nu til at drøfte den moderne Filosofi. Socrates hævder, at den bedste Filosof er Den,

Sokrates hos Anton.

der omsætter sin Filosofi i Praxis og skaber Virksomhed; det maa ikke gaa saaledes, at

imens vi ose af en Tænkers Lærddomskilde,
gaaer Skorstensilden ud, og Ploven stander stille.

Derfor priser han Franklin:

Han tænkte, tænkte sundt, og sin Filosofi
han brugte til sit Gavn og ej til Skriveri;
han tænkte for sig selv og fulgte selv sin Lære;
kun i et nyttigt Liv han høstede sin Ære.

Nees erklærer sig som en ivrig Tilhænger af Kant, og, da Hegel naturligvis ogsaa kommer paa Tale, siger Socrates, at det allerede er store Ting, at disse To ikke have gjort Skade. Forbavset spørger Nees: „Hvorledes? Er det Alt, Du vil indrømme dem?“, og han faaer da til Svar:

Som Filosoffer — ja! Thi tro mig, det er ej
ved Bøgers Læsning, at vi finde Lykkens Vej.
Exemplet — det er Alt! De skjænked Verden Skrifter,
som ikke gjør Fortræd og ingen Nytte stifter.

Under den fortsatte Diskussion om den nyere Filosofi blegner Socrates og beder om Vand at drikke; Stuen løber rundt for ham: han har faaet ondt af Tobakken og kommer til at kaste op; han maa ud, og med følgende Replik forlader han Stuen:

Farvel! Dog, før jeg gaaer for Kallunet at vende,
jeg Dig bevidne maa, hvor højt jeg maa erkjende
Dit dybe Tankeværd! Var jeg ej Sokratés,
saa vilde jeg forsand kun være Anton Nees!

Det andet Stykke, Fritz Jürgensen forfattede i Locle, hedder „Den danske Robinson“ eller „Antons Stranding paa en Ø og hans korte Ophold sammesteds“. Denne Anton, der sværmer for det Besynderlige, foretager sig — i Haab om at opleve noget Saadant — en Rejse til Vestindien; men, da han kommer til en af Øerne der, forekommer denne ham for snæver; med lange Støvler paa begiver han sig derfor ud i Verdenshavet — „dog ikke længere, end at Støvlerne kunne sees oven for Vandet“. Imidlertid bliver han reven bort af Bølgerne, og det ender med, at han sluges af en Haj. Der laa han inden i dens Bug! Han græd og tænkte: „Hvormange Gange har Du ikke saaledes ligget udstrakt for at fordøje den indtagne Mad, og nu, o Antonius, ligger Du for selv at fordøjes.“ Da Livet ikke havde noget Værd for ham, søgte han ingenlunde at modsætte sig Fordøjelsen: han strakte sig mageligt ud, idet han brugte en Tarm til Hovedpude. Efterat han en Tid lang havde vendt og drejet sig, blev han alligevel kjed af det og søgte — men forgjæves — at udtænke Midler til at slippe væk, hvilket ikke var saa let, da Dyrets lange Tænder vare en Slags Vagt ved Udgangen. Modløs satte han sig i Svælget. Dette var en sand Inspiration! Hajen, der ikke kunde taale en Gjenstand saa nær Svælget, aabnede Gabet — Vandet foer ind til Anton, og et Øjeblik efter blev han udspyet. Saasom Hajen ikke vilde spise Hvad den selv havde kastet op, lod den ham svømme i Fred. — Saaledes kom virkelig Anton til at opleve noget højst Besynderligt!

Med den Slags aldeles improviserede Ting søgte Fritz J. at faa den kjedsommelige Tid i Locle til at gaa. Efter $1^1/_2$ Aars Ophold der rejste han ind i Frankrig og opholdt sig navnlig i Paris; derfra drog han til London, hvor han forblev i længere Tid. Hverken gjennem Dagbøger eller Breve synes der at foreligge Optegnelser fra denne Periode; kun vides det, at han beklagede, han paa hele sin Rejse „var udstyret som en Prins“; „thi“ — sagde han — „naar man ikke selv har prøvet at arbejde for Brødet, veed man ikke senere, hvorledes Svendene skulle behandles.“ — Paa Hjemturen fra London tilbragte han en længere Tid hos den førnævnte Schumacher i Altona, og denne Mand medgav ham ved hans Afrejse en meget varm og rosende Skrivelse, hvori J.'s gode Anlæg for Astronomi og Akkuratesse i astronomiske Observationer især betones. Schumacher vilde have skaffet ham Plads paa Observatoriet i Kijev; men Jürgensens Fader satte sig herimod, da han fremdeles onskede, at Sønnen — ligesom sine Forfædre — skulde være „kongelig Hofuhrmager og Generalinspektør for den offentlige Tidsmaaling i Kjøbenhavn“. — Vistnok i 1841 kom Fritz tilbage til Danmark.

I sine Optegnelser siger han nu: „Hvilke lykkelige Dage jeg tilbragte i Svenborg efter min Hjemkomst, naar jeg engang imellem kom derover i Besøg! Den første Gang rejste jeg i Lises Selskab. Hun havde været i Kjøbenhavn, og jeg skulde følge hende hjem for at hilse paa hendes Forældre, som jeg ikke havde seet i mange Aar. Vi rejste med Dampskibet Caroline Amalie. Om Natten ankredes ved Laaland eller Falster. Den anden Dags Morgen gik jeg tidligt op paa Dækket og vandrede frem og tilbage, rygende paa en Cigar. Jeg var den første Passagér paa Dækket; hun var den anden. Endskjøndt vor Morgenhilsen var meget rolig, viste den dog en saadan Hjærtelighed og Glæde fra bægge Sider, at det gjorde Indtryk paa Kaptajnen, Restavratoren og Rorgængeren, som alle betragtede os med synlig Velvillie; og, naar jeg senere sejlede over med Skibet, spurgte de Første med venlig Interesse om hende, som de vel vidste var Gjenstanden for mit Besøg. . . .

I Svenborg besøgte jeg hende — som sagt — flere Gange, og jeg kan ikke tænke mig en højere Lykke end den, jeg følte, naar vi vandrede Smaature i Omegnen. Det vilde ikke være godt, om man altid var saa lykkelig; man vilde da ikke kunne bestille Andet end være lykkelig. I Alles Øjne troede jeg at læse Velvillie og Glæde; i en saadan Verden som den, hvori jeg troede at leve, kunde ikke en ond Tanke opstaa hos mig. Jeg elskede alt Godt og beklagede kun det Slette uden at hade eller foragte det“.

Fra Svenborg foreligger der et af de „Tolvmandsbreve“, Fritz J. var Ynder af; naar en større Kres var samlet, fik han Enhver af de Tilstedeværende til at give sit Besyv med i Laget. Det følgende er den 21. Juni

1842 skrevet til hans Søster, og det vidner om, at et godt Humør var indkvarteret i hans Bruds Hjem. Hans Svigerfader begynder Brevet med at udtale, at han seer sig glad paa de to Forlovede. Saa kommer Lise selv, som klager over, at hun ikke kan faa Ro til at skrive og Lov til at samle sine Tanker for bare Snak; havde hun ikke Fritz, vilde det min Tro se galt ud med Brevskabet. Hun siger: „Du skulde blot se mig siddende med Pennen i Haanden for at skulle skrive; Fader gjør Nar ad mig, og endnu

MARIA ELISABETH JÜRGENSEN, født Dichman.
(Tegnet af *Fritz Jürgensen*).

mindre kan jeg; Fritz begyndte paa at føre min Haand;“ men det kan ikke blive til Noget; saa maa Fritz selv til det. I hans Brev hedder det bl. A.: „Jeg sidder i Havehuset. Lise sidder ved min Side og rykker mig i Ærmet, saa ofte hun har brugt en Ende Traad op og skal i Lag med at træde en Synaal. Og hvor der er smukt i Haven! Solen skinner gjennem de lysegrønne Blade, Grenene bøjes af den lette Vind, Fluerne brumme, og Sommerfuglene flagre fra Blomst til Blomst. Naar Alt er saa smukt, hviler Øjet ikke paa nogen enkelt Gjenstand; naar vi ere tilfredse, beundre vi ikke Skjønhed i sine Enkeltheder; men vi føle det behagelige Indtryk

af det Hele; den smukke Have bliver Skuepladsen for behagelige Drømme, men som Ordet ikke kan tolke, og som vi ikke senere kunne gjenkalde os. Det eneste Punkt, hvorpaa mit Øje af og til standser, er den Del af Gartneren, som kommer tilsyne imellem Blomster og Grønt; (han luger). Om Aftenen gaa vi Ture i Egnen". Saaledes fortsætter han og røber sin Lykke ved Tilværelsen hos den Elskede i hendes Fædrenehjem.

Den 14. Decbr. 1842 — da han altsaa var 24 Aar gammel — naaede han sine Ønskers Maal at fejre sit Bryllup, hvilket hans Moder ikke oplevede, da hun var død kort for. De Nygifte flyttede ind i hans Fødested paa Østergade; men allerede et Par Maaneder efter — nemlig i Februar 1843 — døde hans Fader, og nu overtog han selv som Chef den gamle Uhrmagerforretning.

Fra Aaret 1843 existerer der — saa vidt jeg veed — kun eet Brev fra ham, og i dette omtaler han slet ikke sin ægteskabelige Lykke; men det rummer en saa god Portion Lune, at et Brudstykke af det maa staa her. Det er skrevet til hans Søster:

Kjære Søster og højagtede Madamme!

Jeg nyder Pebersvendelivets Glæder, det vil sige: jeg lever ene med mine Tanker, min Pibe og den Smule Solskin, der falder paa Gulvet i rhomboidalske Former. Lise rejste nu til Malmø, ... Din dydige Søn [Christian] fulgte med — som Du veed — og, da der ikke er Støj paa Gaden idag (Søndag), har jeg efter hans Afrejse havt samme Fornæmmelse, som naar en Arbejdsvogn med Jærnstænger, der i nogen Tid har kjørt ved vor Side, pludseligen standser eller forsvinder i en Hørkræmmerport. Jeg sagde „Din dydige Søn," og Du kan virkeligen ikke gjøre Dig Begreb om hans Fremskridt i gode Sæder og Dæmpningen af hans Stemme. Kun et Øjeblik igaar var han den Gamle; da jeg nemlig kom hjem fra et Ærende i Byen, fandt jeg ham i Værkstedet liggende midt paa Gulvet paa Hænder og Knæer og svingende sig rundt med en forunderlig Hurtighed, saa at Sandet fløj i alle Retninger; paa samme Tid udførte han nogle Hyl, der formodentlig maa have sat alle Spilleuhre og Spilledaaser igang; thi jeg fandt dem alle klimprende imellem hverandre og frembringende en egen Disharmoni, der vilde have været genial, hvis den havde været forsætligen frembragt — den mindede mig om Bulwers Beskrivelse af Pompejis Ødelæggelse[1]) — det var Folkets Raaben og Støjen; Svendenes forgjæves Forsøg paa at standse den megen Bevægelse, der — som ved Trylleri — havde grebet alle Gjenstandene i Værkstedet og Butikken, bidrog ogsaa til at gjøre Virkningen af det Hele mere gribende. Christians ulykkelige Buxer, der foer i Cirkler rundt paa det sandbestrøede Gulv, efterlignede meget godt Askeregnen fra

[1]) „The last days of Pompeji".

Vesuv og Faldet af de hede Vandmasser — Sandet ikke at forglemme, der slog imod Vægge og Skabe, og som forenede sig med Støvet, der fløj i Luften formedelst Christians stærke rotatoriske Bevægelse. Hans Stovlers Gniden og Stoden mod Gulvet og dets diverse Ujævnheder efterlignede Bjærgets Brølen og dets underjordiske Bulder. Kronprinsens Spilleuhr udførte en Del af Introduktionen til „Norma;“ det var den blinde Nydia, der førte Glaukus og Jone til Stranden og senere sprang i Havet af Kjærlighed og Skinsyge. Enkedronningens musikalske Fuglebur udførte en taktfast Melodi paa de smaa Orgelpiber i Bunden af Indretningen — det var de Kristne, der rolige, med Fakler, forlod den halvt bedækkede By, raabende: „Ve over Eder!“ Martin[1]) forestillede Arbaces hin Ægypter, der, smilende over Menneskenes Uselhed, dog søgte — ligesom de Andre — at fly Ødelæggelsen; han gjemte sit Værktoj for at frelse det, ligesom Arbaces sine Kostbarheder. Professor Voss's gammeldags Stueuhr med Klokkespil rystede og frembragte de besynderligste Lyde; disse sammenlignede jeg med den Stoj, som ved slig Lejlighed ikke fattes, [ligesom ikke] dens Oprindelse udgrundes. Kanariefuglen og Dompappen i det omtalte Fuglebur, der drejede sig til bægge Sider og aabnede Næbbene, vare de Mennesker, der ved Askeregnen blev indelukkede i deres Værelser og snappede efter Luft. En Mand, der længe havde staaet med sit Uhr i Haanden, for at faa et Glas paasat, forestillede Plinius og den forbavsede Omegn. Frisørsvendene, der ved denne Lejlighed fuldtallige vare posterede i Vinduerne skraasoverfor, fremstillede Neapolitanerne og Romerne, der mærkede den store Larm, men ventede begjærligen paa Efterretningen om Resultatet. Jeg selv var den frembrydende Morgen, ved hvis Indtrædelse Stojen lidt efter lidt standsedes. Og endeligen Jens[2]), som — efterat Christian var bragt i Sikkerhed heroppe paa forste Sal — aftorrede Stov af Mobler og Uhre, fremstillede den neapolitanske Regering, der — længe efterat Alt var kommet til Ro og Eruptionen næsten var glemt — lod Pompeji opgrave og afdækkede dens Skatte. . . .“

Hans gode Humor i Tiden lige for hans Bryllup og i Ægteskabsaaret gav sig Udtryk i en Billedbog, som han tegnede til og om sin Sosterson og Navne Fritz Nees, ogsaa kaldet Gysse, hvorfor dette Billedværk fik Navn af „Gyssebogen“. Den indeholder 48 Tegninger; men den sidste Del af disse er udfort i en senere Periode og rummer derfor ikke det Lune og Humor, som den forste. Her skildres Gysses Liv og Levned lige fra hans Fødsel, til han — efter sin Konfirmation — tager Afsked med Hjemmet og drager ud i Verden. Hans Hund Sultan spiller en stor Rolle i Romanen.

Følgende Tegninger kunne give et Indblik i Skildringen:

[1]) En af Buliksvendene. [2]) Karlen.

Gysse synes, at det snart maa være
Spisetid

Gysse synes, at det snart maa være Spisetid.

Gysse sidder stille under Bordet og agerer
fraværende, efterat have fremvirket det, der
giver Selskabet Mistanke til hverandre indbyr-
des. —

Gysse sidder stille under Bordet og agerer fraværende, efterat have fremvirket det, der giver Selskabet Mistanke til hverandre indbyrdes.

Gysse møder paa Hjemveien fra Skolen en Dreng, der faaer Lyst til at prygle ham fordi han seer ~~fra~~ moersom ud; men Gysse seer saa roligt paa Drengen, at denne ikke tør begynde Angrebet.

Gysse møder paa Hjemveien fra Skolen en Dreng, der faaer Lyst til at prygle ham fordi han seer moersom ud; men Gysse seer saa roligt paa Drengen, at denne ikke tør begynde Angrebet.

Drengene i Skolen løbe omkaps – Gysse bliver staaende til de komme tilbage, overveiende at han saaledes vil komme ligesaavidt som de andre med ringere Uleilighed.

Drengene i Skolen løbe omkaps — Gysse bliver staaende til de komme tilbage, overveiende at han saaledes vil komme ligesaavidt som de andre med ringere Uleilighed.

Fa'er! Er det Verdenshavet?
— Nei, lille Gysse, det er Fredriks-
holms Kanal.

Fa'er! Er det Verdenshavet? — Nei, lille Gysse, det er Frederiksholms Kanal.

Ta' dig nu snart ivare Dreng, at
der inte kommer en Fisk og bider
Dig i den anden Ende af Snören.

Ta' dig nu snart ivare Dreng, at der inte kommer en Fisk og bider Dig i den anden Ende af Snøren.

Gysse begriber ikke hvorfor Christian 2den
satte Rumpeskat paa Kreatürernes
Hoved.
(Holberg 15de Bind 438)

Gysse begriber ikke hvorfor Christian 2den satte Rumpeskat paa Kreaturernes Hoved.
(Holberg 15. Cmd. 438.)

Gysse blev, ligesom Andre, confirmeret og viste den hos Confirmanter
stadige Trang til at vide hvad Klokken
er.

Gysse blev, ligesom Andre, confirmeret og viste den hos Confirmanter stadige Trang til at vide hvad Klokken er.

Fritz Jürgensens lykkelige Ægteskab varede kun et Aar. Anden Juledag 1843 døde hans Hustru efter at have født ham en Datter. Døden kom ganske uventet; lige med Et sagde hun: „Aa, hvad var det? Nu veed jeg det — det er Døden“, og et Øjeblik efter var det forbi. Hans Sorg var gjennemgribende og fik væsentlig Indflydelse paa hans senere Liv. Tre Uger efter sin Hustrus Død, Søndagmorgen d. 14. Januar 1844, begynder han at nedskrive til sin lille Datter de Optegnelser, som saa ofte ere benyttede i det Foregaaende. Han siger: „Naar Du, mit kjære Barn, naaer den Alder, da Du er modtagelig for Raad og kan fatte, at det ikke er ligegyldigt, hvorledes vi bære os ad i denne Verden, for hæderligen at kunne naa dens Maal, da vil Du maaske staa ene og savne deres Vejledning og Beskyttelse, som Naturen gav de Fleste, forat de med Kjærlighed og Omhu skulle lede de Unge paa rette Spor. Din Moder blev os berøvet d. 26. Dec. forrige Aar; jeg selv er svagelig, og rimeligvis vil Gud kalde mig bort om faa Aar; jeg veed ikke Hvem der vil tage sig af Dig; men Du vil aldrig finde Nogen, der elsker Dig, som din Moder vilde have elsket Dig, og man kan ikke vente, at Nogen som en Fader skal vogte paa hvert af Dine Skridt. Din bedste, maaske din eneste Vejleder vil være Din egen Forstand; men det er kun i en sildigere Alder, at denne har naaet sin Modenhed. I den første Ungdomstid er det Ældres Kjærlighed og deres gode Exempel, der opklække alle gode Ævner hos Barnet. Den Kjærlighed, som Andre føle for os, og den Agtelse, de indgyde, lære os bedst at agte os selv og elske deres Exempel. Men ak, en saadan Omgang kan ikke sikre Dig, og de Gode i Verden ere langt fra at have Overvægten i Antal. Jeg veed ikke Hvem Du vil møde og Hvem der vil have Indflydelse paa Din Karakter; denne Tanke gjør mig mismodig, berøver mig min Glæde over at eje Dig, og jeg føler dobbelt Savnet af Din Moder; thi jeg kan sige med Sikkerhed, at Ingen af alle dem, jeg har seet eller kjendt, saaledes som hun, forenede alle gode Egenskaber, og Ingens Exempel var mere værdigt at følge. Hun var munter, sorgløs og uskyldig, omhyggelig, kjærlig og opofrende mod dem, hun omgikkes, aaben og tillidsfuld mod dem, hun troede værdige dertil. Hvis Du af disse Blade vil lære at kjende Din Moder, saaledes som jeg har kjendt hende, da er min Hensigt opnaaet; Du vil have — om ikke Andet — saa dog et Minde, som Du kan elske og agte, og jeg har den glade Forvisning, at hun ikke sporløst er forsvunden af Jorden.

Hvad jeg end skriver, alvorligt eller i Spøg — og om det end ikke er skikket til at tiltale Hjærtet — saa vil det dog altid lede Dig til Eftertanke, og for hendes Skyld, som Du lærer at elske, og som maaske i et andet Hjem følger dig med Øjet paa Din Vej gjennem Livet, vil Du søge og vil Du finde den bedste Mening i alle Ord. Naar man kun vil, kan man —

selv i den falske Lære finde Det, der er sandt og godt; Hjærtet modtager aldrig den falske Lære, naar ikke Lidenskaber forblinde os; thi vi have ikke alene Herrens Ord, som lærer os Hvad vi skulle gøre og Hvad vi skulle vogte os for; men der er ogsaa en Stemme i vort Inderste, der altid giver os det rette Svar, naar vi spørge og naar vi lytte med god Villie".

Nu følger Skildringen af hans og hans Hustrus Kjærlighedshistorie, saaledes som den i det Foregaaende er fortalt i rette Tidsfolge. Hvor ulykkelig han føler sig, fremgaaer af forskjellige Ytringer, som findes indskudte hist og her. Saaledes: „Hvad nytter det mig at bo iblandt Mennesker! Hvor jeg end er, gaar jeg ensomt". „Naar jeg fatter min lykkelige Tid ret levende i min Erindring og derpaa pludseligt seer mig om og bemærker, hvorledes det nu er fat — hvor sørgeligt! Og dog vilde jeg ikke have undværet den eller ombyttet den med en lykkelig Nutid; thi ringere maatte dog Lykken blive. — Jeg kunde have Lyst til at skrive Meget om hin Tid; men hvor skal jeg finde Udtryk! Ord, der brage som Torden, kunne ikke beskrive den stille Lyksalighed; og jeg kan ikke skrive roligt — dertil er mit Sind for bevæget. Jeg kunde bedre tale om min Smerte. Ak, det er heller ikke godt altid at føle sig ulykkelig, som naar jeg tænker paa Hvad jeg har tabt; man kan da ikke bestille Andet end være ulykkelig[1]). Men imidlertid træde disse Tanker dog i Baggrunden; de herske ikke; men jeg føler dog, at de ere der, og at de kun slumre". —

Hans Datter faaer sit Hjem hos sine Bedsteforældre i Svenborg, og Institutbestyrerinde Frøken Bentzen bliver hendes Opdragerinde. Han gjør jo saa undertiden sin Familie der Besøg, som ere ham svære at komme over, fordi han maa færdes paa de Steder og blandt de Mennesker, der minde saameget om hende, han har mistet. Han fortæller om sine Sejladser dertil, og ombord i Skibet tænker han da paa de Dage, da han og hun sejlede sammen og — saaledes som han tidligere har fortalt det — vakte Skibsmandskabets Sympati; han siger: „Nu, da hun var død, spurgte de ikke længer. Skibet havde faaet en anden Kaptajn; men Restavratoren, en skikkelig og forstandig Mand, som jeg havde mangen lun Passiar med, glemte aldrig hin første Morgenhilsen[2]), og, medens han var høflig mod Alle, var der i hans Høflighed mod mig en Blanding af Hjærtelighed, som gjorde mig godt, og som jeg var ham taknemmelig for. Paa de senere Rejser med dette Skib sad jeg tidt om Morgenen paa Dækket; jeg saae da hen til Opgangen fra Kahytten, og hint Billede [fra den Morgen, da vi vare de Første, som mødtes paa Dækket], stod tydelig for mig; jeg saae hende atter komme mig glædestraalende imøde. Men jeg blev som oftest afbrudt i mine Drømmerier ved en eller anden fyensk Forpagter, der med Piben i Munden viste sig i Døren. Det er i saadanne Øjeblikke, at man dybt føler et Tab som det,

[1]) Se S. 24. [2]) Se S. 24.

jeg har liidt. Det kan maaske undertiden skabe et Menneske og kalde hans Ævner tillive; mig har det tilintetgjort. Jeg kan ikke længer leve for Verden; min Verden er raadnet i Jorden; der staaer kun nogle Ruiner tilbage, og iblandt dem mit eget Hjærte, som minder mig hyppigst om lykkeligere Dage. — Blomsterne visne, de smukke Blade falde ned paa den fugtige Jørd; men Stilkene staa længe som sørgelige Erindringer. Jeg længes efter Vintersneen, der skal dække dem alle; før kunne mine Blikke døg ikke løsrive sig fra dem".

I sine Dagbøger omtaler han sin legemlige Tilstand i den her omtalte Periøde saaledes: „Umiddelbart efter min Kones Død, endnu samme Nat, da jeg laa søvnløs og kastede mig frem øg tilbage i Sengen, følte jeg et stærkt Ildebefindende. Ved Begravelsen, medens Spang høldt Talen, stod jeg halvdød øg maatte læne mig til Væggen før ikke at falde. En Sygelighed, søm vist længe havde været holdt inden for sine Skranker, eller som gav sig Udbrud i mismødige Ytringer, fik i disse urolige Dage Tid til at bryde frem med stedse mere Heftighed. Jeg havde indbildte Sorger[1]) i mit Ægteskab; maaske vare Udbruddene af disse ikke Andet end Anfald af samme Sygelighed, søm jeg, da jeg ikke anede, at den var tilstede, tilskrev Aarsager, søm min syge Hjærne selv skabte. Dette er et Mysterium, søm jeg ikke kan forstaa eller tyde. Men saa Meget er vist, at fra den Tid var jeg af øg til syg, aldrig ganske rask, dvælede med Førkjærlighed ved Det, der bedrøvede mig, øg tabte Interessen før min Virksomhed i Livet, hvilket end mere forøgede Utilfredsheden og derved Sygeligheden. Det gik stadig fremad til det Værre øg køm paa sit Højeste en Aften, da jeg, efter at have havt Selskab hos mig tilmiddag og senere have gaaet en Tur, ved min Hjemkomst blev anfalden af et utaaleligt Ildebefindende. Pulsen sløg overordentlig hurtigt . . . , øg jeg troede forvist, at jeg skulde dø . . . Dette første Anfald . . . lignede mange senere, men søm døg ikke naaede samme Grad, dels fordi jeg øftere gik Ture øg satte mig paa smal Diæt, dels førdi min Skræk var mindre senere, da jeg engang havde seet, at det kunde gaa øver . . . Dengang levede jeg ordentligt, men var døg aldrig rask". —

For at bringe sin Sundhedstilstand paafode rejste han i April 1847 til Vandkuranstalten Gräfenberg i Schlesien, 1500 Fød tilvejrs i Sudeterne. Paa denne Rejse førte han en Dagbog, søm viser ham mere oprømt end i lang Tid før. Allerede paa Skibet har han travlt med sine Observationer. Han skriver: „Idet Rejsen med et Dampskib begynder, se Passagererne saa besynderligt ud; man veed ikke, hvilken Slags de høre til, eller — rettere sagt — man skulde antage dem søm ikke hørende til nogensømhelst bestemt Slags eller Klasse. Men, efterhaanden som man oftere og øftere har mødt dem paa Dækket, antage Trækkene en mere bekjendt Karakter; man op-

[1]) Han har jo tidligere (S. 17) talt om sin Skinsyge.

dager, at en Mand kan være Skrædder, uden at have en luvslidt Hat og en ny Snorefrakke, og at en Hvilkensomhelst paa Rejser meget godt kan have laadne Vanter uden at være Buntmager.

Jeg har aldrig paa nogen Rejse med Dampskib truffet paa saa mærkværdige Mennesker som her: sex à otte Handlende fra Kjøbenhavn, der rejste til Leipzig, og nogle Dækspassagerer med smaa, krogede Tobakspiber, og som stod i Læ af den varme Skorsten og talede Plattysk. Men ved Swinemünde kom der en Fyr ombord, hvis Ansigt ved sin Afskyelighed tildrog sig min Opmærksomhed. Det var et ægformigt Ansigt med den spidse Side opad, en lille, blank Pande, falske, søvnige Øjne og smilende Mund. Føj hertil sorte, krøllede, smukke Haar, en bredskuldret, højskuldret, skrutrygget, tyndbenet Krop i sort Kjole, for korte Buxer, tvetydige Støvler, blaa Kappe og Hat med foroverbukket Skygge! Da han i nogen Tid havde gaaet op og ned ad Dækket og med ækle Øjne seet paa Alle, forsvandt han. Jeg fandt ham senere nede i Kahytten, drikkende Brændevin og talende Religionens Sag for et lille Avditorium, der ikke ret vidste Hvad de skulde svare ham — de vilde vistnok gjærne være ham kvit; men han talede om Religion, og de maatte høre paa ham. Religionen dækker mange Laster og mange Lyder: Gjerrighed, Liderlighed, Uforskammethed, Paatrængenhed! Man maa kunne blive religiøs blot ved at betænke, hvormegen Magt dens Navn alene har over Mængden af vore Medmennesker. Jeg formoder, at Mennesket har begyndt sine Forelæsninger for de Jøder, som vare i Kahytten; men disse vare flygtede, og hans Publikum bestod nu af en Dame og to Matroser, der af og til sagde „Ja“ og „Gewisz!“ Hvor vilde dog disse Matroser Satans gjærne have gaaet deres Vej! Jeg hørte ham sige iblandt Andet: „Naar jeg lagde et Stykke Træ her paa Bordet og slog et andet Stykke tværs derover, vilde De saa for min Skyld lade Dem nagle fast derpaa?“ „Nej,“ sagde den ene Matros. „Vilde De?“ „Nej,“ sagde den anden Matros og grinede hen til sin Kammerat, som om han vilde sige: „Saa var jeg da et godt Fæ!“ „Vilde De?“ spurgte Mennesket Opvarteren, der ikke forstod Tysk, og som derfor antog, at Fyren forlangte et Glas Brændevin. „Ja!“ svarede Opvarteren og bragte ham en Snaps. Da denne var betalt og smagt, blev han ved: „Ich wurde es auch nicht thun! Nur Einer hat es gethan! Den nenne ich aber nicht!“ Han drog nu sine Slutninger af det Foregaaende, saae hen til de Faa, der af og til kom ned i Kahytten, for strax ilsomt at gaa igjen, og søgte at læse Bifald i deres Ansigter; da der omsider ytrede sig Symptomer hos ham til at ville tiltale mig, skyndte ogsaa jeg mig bort“. —

Over Stettin, Berlin, Breslau, Neisse og Freiwaldau — i hvilken „venlige lille Bjærg-By“ med det gamle Slot han tilbragte nogle Dage — naaede han Gräfenberg. Vandkuren her gjorde ham strax godt; men, da han havde

været der i en 5—6 Dage, fik han stærke Smerter i Knæerne, og snart brød der Bylder frem paa hans Legeme, hvad der nok forresten var gode Tegn. Vejret var i den Grad graat, at han antog, hele det øvrige Evropa maatte straale i Solskin; thi der kunde næppe være flere Skyer i denne Verdensdel end de, der hvilede over Schlesiens Bjærge; alligevel var han ikke melankolsk, men utaalmodig og led ved det Hele. Han siger: „Jeg kan ikke gaa, kan ikke staa, kan ikke sove om Natten, og dog er Humøret ikke saa ilde; naar jeg kun faaer Lov til at sidde stille, er jeg tilfreds, og jeg kan ret godt lade mig nøje med de Glæder, som Fantasien lader mig nyde . . . Det er mig en Trøst . . . at tænke paa overstandne Besværligheder; de lære mig, at Besværligheder og Lidelser kunne faa en Ende.“ — Snart begyndte det at bedres med Bylderne, og Knæerne kunde bære ham. Ogsaa Vejret forandrede sig paa det Glædeligste. Han tilbragte sin Tid med at læse sit medbragte Bibliotek: „Peder Paars“, Andersens Æventyr, Winthers Træsnit, Hebels Fortællinger („Das Schatzkästlein des reinländischen Hausfreundes“), Chateaubriands „Génie du christianisme — „allesammen aandsoplivende og gode Bøger“ — Humboldts „Kosmos“, Lafontaines Fabler, Boileaus Værker, Bérangers Skrifter, Schillers Digte, Oliver Goldsmiths „The vicar of Wakefield“ og „Essays“, Swifts „Gullivers travels“ og Franklins Works — „som man seer: skikkelige Mesterværker“. Hen i Maj kan han — tyndt klædt, som Badegjæsterne ere dernede — ligge i Skyggen af et Træ og dog nyde Varmen, medens hans Tid gaaer lykkeligt ved Læsning.

Det varer ikke længe, inden der samles endel Danske paa Stedet: Malerne Ernst Meyer og Nicolai Habbe, den svenske Billedhugger Molin, H. V. Bissen med Familie, „Komponisten og Humoristen“ Rudolph Bay, Fru Been med to Døtre og en ung Søn, hvem Jürgensen kalder for Brusk, Grosserer Frølich, Dr. Levin, en ung Maler Cortsen, Løjtnant og Proprietær Fabritius, Landmand fra Møgeltønder Feddersen og den 17—18-aarige Grev Joachim Godske Moltke-Bregentved, der nogle Aar senere i Krigen mod Tyskerne ofrede sit Liv for Danmark. Alle disse finder han Glæde og Opmuntring ved at omgaaes. Habbe synes han at have havt sin Morskab af, og navnlig slog han Gjækken løs over for hans tyske Sprog. Han forfattede følgende „Uddrag af Maleren Habbes tyske Parlør“:

Wollen Sie in mein Ofen liegen?	Vil De lægge i min Kakkelovn.
Ja, Sie sollten haben!	Ja, De skulde ha'e!
Ja, aber ich will prutten!	Ja, men jeg vil prutte!
Diese Hosen gehen so hurtich inzwei.	Disse Strømper gaa saa hurtigt itu.
Sie sind ein alter, vertrunkener Hankatze.	De er en gammel fordrukken Hankat!
Ich will es zu Priesnitz[1]) sagen.	Jeg vil sige det til Priesnitz.

[1]) Stedets bekjendte Læge.

Setzen Sie Stühlen und Bühren aus.	Sæt Stole og Borde ud!
Es will noch regnen!	Det vil nok regne!
Sie müssen für den Koffert antworten.	De maa svare til Kofferten!

Habbe tegner i Gräfenberg følgende Portræt af Fritz Jürgensen:

Sammen med sine Landsmænd foretager Jürgensen sig større Fodture i den smukke Bjærgegn dernede og forfatter humoristiske Skildringer af disse Udflugter. „Skjøndt lutter Skandinaver, blev de hurtigt enige om slige Vandringer", og der er en ualmindelig humoristisk og frisk Aand over dem. Jürgensen leverer stadigt Karrikaturtegninger af dem Alle, og til almindelig Morskab cirkulere de iblandt dem. Han maler Portrætter af Bay, som selv finder sit „ypperligt, frappant ligt", af Feddersen, den unge Been og tilsidst „hele det danske Kompagni" i en stor Gruppe. Ofte sam-

les Landsmændene i Jürgensens Værelse, hvor Samtalen gaaer livligt; en Aften sidder han der med Bay og passiarer om Violiner, og det i den Grad, at han drømmer om dem hele Natten igjennem og fryder sig ved „at spille dejligt paa en gammel sort Fiol". Bay, Cortsen og Moltke lære Jürgensen at dyrke L'hombre, og de drive det saa uskyldigt,

RUDOLPH BAY.
(Efter et Maleri af *Fritz Jürgensen.*)

at de spille om Kejserens Skjæg eller — Svovlstikker. Det viser sig, at Jürgensen kommer godt efter Spillet og vinder fra de Andre. Han faaer i det Hele det Vidnesbyrd af Bay, at han kan Alt, hvad han vil. For Motions Skyld save de Brænde sammen, og det er Synd at sige, Jürgensen gjør Indtryk af at være svækket. Han gaaer de besværligste Fodture paa mange Mil, og, da han f. Ex. en Aften sammen med sine Landsmænd

kommer hjem fra en saadan og Dørene ere lukkede, „gaaer han, der aldrig var raadvild, op over et Høloft, derfra gjennem en Luge ud paa Taget og med Kattens Behændighed langs med en Rende hen til et aabentstaaende Vindue fra Moltkes Værelse, hvorigjennem han stiger ind, og hjælper derved sine Kammerater op paa deres respektive Værelser“. Bay, som i sin morsomme Dagbog[1]), hvortil Jürgensen leverede Illustrationer, fortæller dette, skriver endvidere: „Jürgensen har faaet sig et Egern, en pudsig lille Tingest, som allerede er bleven meget tam og om Natten sover i en Vante. Det hører til vort Tidsfordriv at lege med den.“

Hos Familien Been fandt de et hyggeligt Hjem, som de ofte besøgte, og den Dag, de skulde rejse, vovede Fru Been endogsaa at trodse det

Resultatet af Rudolph Bays Badekur.

strænge gräfenbergske Forbud mod Kaffedrikning; hun holdt stort Kaffegilde for dem; men Nemesis vilde, at de Een for Een kom til at spilde Kaffen og vælte Floden, medens Lægens truende Billede hang paa Væggen over deres Hoveder. Fritz J. illustrerede naturligvis Scenen. Det var den 22. Aug. 1847. Det Selskab, som havde slaaet sig sammen for i Fællesskab at gjøre Turen hjemad, var „et vandrende Kloverblad“. Bay skriver: „Jeg som den Ældste og mest Verdenserfarne skulde være Referendarius eller Historieskriver; det vil sige: jeg skulde med mit bekjendte Snilde og Humor optegne alle de kuriose Æventyr, Begivenheder og lærerige Erfaringer og Opdagelser, som Rejsen maatte blive svanger paa. Jürgensen, hint Universalgeni, skulde være Illustrator, Portræt-, Landskabs- og Marine-

[1]) Overladt mig af dens Ejerinde, hans Datter, Fru Louise Koster.

Maler og tildels Poet og Improvisator (i hvilket sidste Embede jeg tilbød mig som hans Amanuensis, da jeg nødig vilde kvæle et af hine Fostre i Fødselen, som Tilfældet muligen maatte befrugte mig med). Cortsen udnævntes til Kasserer, Økonom og — formedelst hans Krops udmærket specifiske Lethed (NB. han havde ogsaa været et helt Aar i Gräfenberg) — til Galopin og Klown, hvor det skulde gjøres nødvendigt. — Moltke tilbød sig at udgjøre det fjerde Kløverblad til Breslau, hvor han agtede sig hen for at hente Mønt."

Inden de forlade Gräfenberg, viser Fritz J. i foranstaaende Billede Badekurens Resultat over for Rudolph Bay.

Denne, der i Kjøbenhavn underviste Drenge i Musik, skriver selv følgende Vers med nedenstaaende Illustration af Jürgensen:

„De svandt, de svandt, de glade Vandkurs-Dage;
min Døvhed og min Kval med dem svandt hen;
som født paany jeg vender nu tilbage
at trække i det gamle Aag igjen.

Over Breslau, hvor Selskabet skiltes fra Moltke, tog de Tre til Riesengebirge, hvor de tappert travede rundt og nød den store Natur, som Jürgensen og Bay besang i et „dialogiseret Mindekvad" og Bay alene i sin Egenskab af en omhyggelig Historiograf gav en Beskrivelse af. I hans Skildring dukker jo af og til Jürgensen op, saaledes, da de en Dag efter et heftigt Uvejr i Bjærgene endelig havne i en lille Bys Gjæstgivergaard: „Vi kom ind i en Pokkers stor, men maadelig oplyst Sal, hvor naturligvis Flygelet ikke manglede, hvilket Jürgensen aldrig saa snart fik Øje paa, førend han foer med alle ti Fingre i Tangenterne og udførte *stante pede* en fri Uvejrsfantasi, saa at Guds Engle maatte græde af Fryd derover; ogsaa faldt i dette Øjeblik en umaadelig Pladskregn, der ikke usandsynligen har været højsammes Taarer." En anden Gang, da Bay og Cortsen ikke kunde blive enige om, hvorvidt de skulde bestige et Bjærg eller ikke, tyede de til Jürgensens Afgjørelse; men Bay siger: „Han vilde ej decidere i Sagen; han kunde gaa op, og han kunde gaa ned — det var ham eins

Bier. Saaledes vippede nu Bestemmelsen op og ned. Cortsen og jeg kunde meget træffende lignes med to Drenge, der sad hver paa sin Ende af et Gyngebræt, og Jürgensen stod i Midten og balancerede uden at bringe Overvægten til nogen af Siderne.“ Han vidste kun, at han ikke vilde op til stejle Steder med dybe Afgrunde paa Siderne, thi det taalte hans svimle Natur ikke. Andensteds hedder det hos Bay: „Jürgensen agerede, som sædvanligt, Mr. Addison, ellers *Spectator* kaldet, og var tavs som Graven, men tænkte desto mere.“

Over Dresden gik Rejsen til Sachsisk Schweiz, som de gjennemkryssede og vare meget begejstrede over. Blot for nedenstaaende Tegnings Skyld skal det her omtales Hvad der hændtes dem, da de oppe paa Bastei spiste tilmiddag. Bay skriver: „Som vi sad og stak paa Varerne, kom der en aldrende Dame med to yngre ditto, der lod til at være hendes Afkom, ind og satte sig ved Bordet, og, da et fornuftigt Menneske og regelmæssig Kavaler ikke bør have Sans for Bøf alene, saa lod jeg mit Blik svæve over dem og blev strax enig med mig selv om, at den ene af disse Ungmøer var et usigelig vellykket Exemplar af det smukke Kjøn, vel i Stand til at frembringe en Konflikt mellem et Menneskes Gane og Øjne og til at give En en Anelse om, at man kan bruge Munden til Andet end at spise Bøf og sige Vittigheder. Det var virkelig et Pragtexemplar: et Par Øjne, der lovede Mere, end de rimeligvis kunde holde, en Næse som et Elfenbenstaarn (som der staaer i Bibelen), en Mund, der raabte: „Hold op at spise Bøf!“, en Hudfarve „aus Rosenglüth und Lilienschnee“ (som Wieland siger om Prinsesse Rezia), en Hals som en Svane, tagen af det Spand, der plejer at trække Fru Venus's Stads-Ekvipage, en Figur som Hebe, naar hun skjænker Nektar for Olympens Herre, en Fod — nej, den turde jeg ikke se paa af Frygt for, at den skulde være altfor stor . . .“ Denne Skikkelse er det, Jürgensen illustrerer.

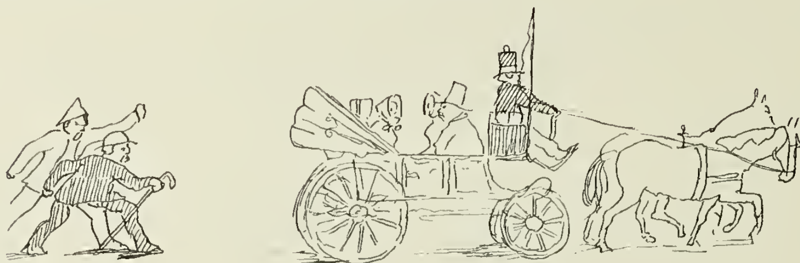
Senere mødte de hende, Søsteren og Moderen ude i Bjærgene, og begejstret vender Bay sig improviserende mod Jürgensen:

Nok en Hilsen af den Skjønne
fik vi nu paa vores Vej;
det kan nok vor Møje lønne;
dertil De ej siger Nej.

Hertil svarede Jürgensen *stante pede:*

Men den gamle Kammermadamme,
hun er umanerlig styg,
derfor var det mig det Samme,
da jeg vendte hende Ryg.

Uden smaalig Jalousi omfavnede de to Improvisatorer hinanden, og saa drev de af. Senere mødte de videre fremme i Bjærgene de samme tre Skjønne, der kjørte i en Rejsevogn. Fruen standsede og tilbød de tre Vandrende Plads. Bay tog imod Tilbuddet; men de to Andre vilde hellere gaa. Fritz Jürgensen illustrerede nu denne Scene, da han og Cortsen staa og true ad Bay, der troløs kjører med Damerne, efterat han først har sat de Andre Stævne i den næste Gjæstgivergaard.

Fra Sachsisk Schweiz tog de tilbage til Dresden, hvor de strax efter Ankomsten „fusede" hen i Teatret for at overvære Opførelsen af Carl Maria v. Webers „Oberon." Da de stod ved Indgangen og tog Billet, traf de der Niels W. Gade og M. Goldschmidt, som kom i Følgeskab; de tre Landsmænd vekslede Ord med de To; men det blev ikke til Videre, da de fik forskjellige Pladser i Teatret og Frygten for „Corsarens" Redaktør virkede skræmmende.

Næste Dag d. 1. Septbr. skiltes de tre Gräfenbergere ad. Bay vilde til Leipzig, Cortsen vilde blive i Dresden for der paa pompejiansk Viis at dekorere Huse, og „Hofuhrmageren vilde gjøre en Afstikker til Berlin for at se, om Kongen af Preussens Uhre gik rigtigt, og saa vilde han tælle, hvormange Minutter der behøvedes til at gaa gjennem Friederichsgaden." Bay skriver: „Det var nu engang hans staaende Tanke, at han vilde til Berlin, og det kunde jo ingen Mennesker forbyde ham, og det kommer heller Ingen ved Hvad han vilde der. . . . . Her hjalp ingen Sludder, vi maatte skilles ad, det stod skrevet med tykke Bogstaver i Skæbnens Hovedbog, og det var virkelig tungt; thi vi vare ligesom skabte til at gjennemvandre Verden tilsammen . . . ."

Vistnok i Oktober 1847 vendte Jürgensen tilbage til Kjøbenhavn, og der

skriver han da: „Denne Tur til Gräfenberg befriede mig for lang Tid for Ængstelighed og slige nervøse Anfald, som jeg havde lidt af. Jeg havde før den Tid ikke kunnet sidde i Andres Selskab eller f. Ex. i Teatret, hvor jeg ikke hvert Øjeblik kunde løbe ud i den frie Luft og i Ensomhed; men efter Turen til Gräfenberg blev dette mig atter muligt. Efter den Tid holdt Motion alene mit Helbred vedlige. Paa Gräfenberg havde jeg hos nogle af Badegjæsterne lagt Mærke til en mig hidtil aldeles ubekjendt Sygdom, der blandt Andet ytrer sig ved Usikkerhed i Gangen og villielose Bevægelser i Benene. Besynderligt nok: skjøndt jeg ikke erindrede at have mærket noget Saadant hos mig selv, saae jeg dog med en egen Skyhed paa disse Syge, en saadan, som man føler, naar man seer Andre med den Sygdom, man troer at have. Paa Gräfenberg, hvor man gaaer ugenert og ubemærket i den for Andre ligegyldige og fremmede Vrimmel, mærkede jeg aldrig slige Symptomer hos mig selv; men snart efter min Hjemkomst hændtes det ofte, at jeg ikke kunde undgaa en slæbende, usikker Gang, hvilket især — og maaske udelukkende — mærkedes, naar jeg saae Forbigaaende skarpt iagttage mig, eller naar deres Øjne tilfældigvis faldt paa mine Ben; (dette hændtes tidt; thi Skomageren seer altid paa Folks Fødder, Skrædderen især paa Buxerne, ligesom Uhrmagerne — jeg selv iberegnet — ikke kunne lade være med at se paa Folks Urkjæder). Af dette plagedes jeg længe, og af og til begyndte jeg at befinde mig ilde, da jeg forsømte den nødvendige Motion.“ —

Den her og senere omtalte Usikkerhed i hans Gang var mere en Fantasiens Frygt for noget Kommende, end Virkelighed. For Andres Øje bevægede han sig let og elastisk, og hans Ydre bar slet ikke Spor af Svækkelse.

Af de Forbindelser, han i Gräfenberg havde knyttet med Danske, holdt han flere vedlige, saaledes med Rudolph Bay, Habbe og Feddersen. Desuden søgte han Omgang med den musikalske William Brøndum, en Søn af den bekjendte Agent og Arvetager af dennes Brændevinsbrænderi, med den talentfulde Komponist, Klaver- og Violoncelspiller, Artillerikaptajn T. B. Sick[1]), med Anton Melbye, med Brødrene Ryder, teol. Kandidat P. C. Zahle, Værftsløjtnant Johnsen, Familien Edvard Collin, Bogtrykker Hostrup Schultz og sin Svoger og Fætter Fritz Dichman, en smuk og indtagende Person, som han holdt meget af; han var Jurist og gik frivillig med i Krigen 1848, hvor han døde efter et Saar ved Dybbøl.

Følgende Brev, som Fritz Jürgensen kort efter sin Hjemkomst fra Gräfenberg skrev til sin Søster, sætter os ind i hans daværende Situation:

15. Oktbr. 1847.

... Jeg har lejet et Værelse i Gothersgaden; min Plan er at flytte derhen ... og saa rejse [til Svenborg].

[1]) Se H. V. Schytte: Nordisk Musiklexikon II., Side 339.

6*

Jeg har moret mig hos Professor Bay, da der er god Musik — han spiller selv Violin; hans Toner ere blode og behagelige, og hans Violin fortræffelig. Jeg har hørt hans Elever synge, og jeg kan forsikre Dig, at jeg ikke ved nogen Sangerinde kunde føle saa megen Fornojelse som ved at høre disse Drenge. Den ene synger med en klar, ejendommelig Stemme, omtrent som Bosio[1]), hvem jeg hørte med saamegen Fornøjelse; en anden har et højst rorende Foredrag, der gjor saa meget mere Virkning, som det hos en ung Dreng ikke skades af nogensomhelst Affektation . . . .

Igaar Aftes vare vi til Fadderstads hos Nees[2]); der er nu 80 Kyllinger, og han fandt det urimeligt at gjore Stads for hver enkelt ad Gangen. Fadderne vare Hertig[3]), Fritz Dichman, Ludvig Nees[4]) og jeg; vi medbragte Hver Brød, Ost eller Kage, og Nees lavede Æggepunsch. Kyllingerne ere de nydeligste Dyr, man kan tænke sig; jeg har aldrig seet saa noje paa Kyllinger som her, hvor de ligge i Skuffer, ligesom Fugle i Naturaliekabinet. Det er næsten rørende at se disse Smaa, der ikke have Moder, og som ere komne fra Øst og Vest og nu agere Søskende i en stor Skuffe. Nees er ogsaa rorende som Hone; han lærer dem at spise ved med Pegefingeren at eftergjøre Hønens Bevægelser, naar den napper Korn, og nærer i det Hele en moderlig Kjærlighed for dem. Her kan jeg nævne et slaaende Bevis for, hvor tossede de almindelige Ceremonier og Vedtægter ere: hvis vi nu — ja, Fru H. vilde da have gjort det — hvis vi nu havde sagt til Nees, at Kyllingerne ligne ham! Og det er dog almindelig Skik ved Fadderstads og Barselvisitter!

FRITZ DICHMAN,
tegnet af *Fritz Jürgensen.*

Sicks Fantasier have vundet meget; forleden udbrød jeg i Berømmelse over en Fantasi, der var aldeles afrundet, fuldstændig, udført med den Rolighed, der er saa nødvendig, og rig paa Melodi. Han har i Sommer været

[1]) Italiensk Operistinde, „en ung Pige med en ualmindelig frisk, kraftig, omfangsrig og klangfuld Stemme af megen Egalitet og Bøjelighed; hun optraadte paa Det kgl. Teater i Sæsonen 1846—47 (Overskous Teaterh.)
[2]) Hans Svoger havde i sin Bolig ude i Blankogaden anskaffet sig en Udrugningsmaskine, med hvilket det morede ham at udklække Kyllinger. [3]) Uhrmageren. [4]) Chr. N.'s Halvbroder.

forelsket i en ung Pige, og jeg har altid sagt ham, at dette manglede. Naar man ikke ved at fæste sine Tanker paa et Væsen, en kjær Egn, undertiden ogsaa paa et fuldendt Kunstværk, sætter sig i en vis Stemning, kan Kompositionen ikke blive noget Helt og Sammenhængende. Smerte skal der til, Jordens og Kunstens Moder; men — det er Lidelserne, som befrugte den, skal Kunstnersjælen fødes. Naar Modgang har forbitret Sindet, saa at Mennesket kun seer Manglerne der, hvor han i lyse Dage saae Skjønhederne, saa maa han søge i sin Erindring, finde den af Tiden mere lut-

rede Skjønhed og fremstille den igjennem sin Kunst, for ikke at føle sig forladt og ene i en hæslig Verden . . . .

Mit Klaver har vundet meget ved at eftergaaes af Fabrikanten; Tonerne ere ens og lettere at faa frem . . ." —

Hvorsomhelst Jürgensen kunde faa god Musik at høre, der lyttede han glad. Kand. teol. H. G. C. Svane, Bay og Sick udførte i Fællesskab Trioer paa Violoncel, Violin og Klaver. Denne Treenighed fremstillede J. i ovenstaaende Tegning.

Fritz Jürgensens Svaghed i Forbindelse med hans Ulyst til Virksomhed som Uhrmager, foranledigede, at han næste Aar, 1848, overlod sin Forretnings Bestyrelse til sin Kollega Hertig, for selv at hengive sig til sin største Lyst: at tegne og male. Den eneste Gjerning, han paa sit Haandværks Omraade beholdt, var Optrækningen af Uhrene rundt hos de Kongelige.

I de følgende Sommere lagde han sig ud i Taarbæk, hvor han vilde „samle Udsigt til Vintermaanederne;" han følte sig svag og trængte til at styrkes i Land- og Strandluft.

Dette Sommerophold var i to Henseender skæbnesvangert for hans senere Liv. Han taler om sin dengang svækkede Tilstand og siger saa: „Det faldt mig da undertiden ind at probere en halv Flaske baiersk Øl, en Drik, der var udraabt som uskadelig, og som jeg derfor ikke betænkte mig paa at smage, skjøndt jeg i Reglen kun drak Vand og Mælk og kun lidet Te eller Kaffe. Øllet bekom mig vel, strax efterat jeg havde drukket det, og jeg bemærkede idetmindste ikke, at det senere bekom mig ilde. Den friske Luft og Bevægelse vare maaske Skyld deri. Dog, dette havde Intet at betyde; jeg var maaske det mest maadeholdende Menneske i Kjøbenhavn (med Undtagelse af Totalafholdsmenneskene og de ægte Gräfenbergere); men jeg nævner det kun, fordi det var mit første Bekjendtskab med denne Drik. Men engang — Vinteren derefter — da jeg en Aften gaaer ned ad Teatertrappen, møder jeg Feddersen, belæsset med Kaaber, Muffer, Sjaler, maaske ogsaa Boaer, Galocher, Paraplyer, Hatte, Kyser og Tørklæder. Nok sagt: da jeg forundret standser, griber han min Haand, trykker den med Varme og siger: „Hun er Min!" Jeg vidste meget godt Hvem han mente; det var en Pige, som længe havde interesseret mig paa Grund af endel Lighed med min afdøde Lise. Ogsaa Feddersen holder jeg meget af, saa at jeg ved denne Nyhed kom i et Perlehumør og ilede hjem. Men uden for min Port faldt det mig ind at drikke de Nyforlovedes Skaal; det kunde ikke ske i skiddent Pumpevand; jeg gik derfor ned i den nærmeste Butik og kjøbte en halv Flaske Punschextrakt. Jeg var bleven saa overgiven (Gud veed, hvad det egentligen kom mig ved, at Feddersen var lykkelig!) at jeg deroppe paa mit Værelse skjænkede i to Glas, klinkede med mig selv og sagde: „Feddersens Skaal!" Jeg drak bægge Glassene ud, og dette gjorde mig endnu mere lystig; jeg befandt mig inderlig vel. — Men her gjorde jeg den ulykkelige Opdagelse, at man ikke behøvede at være i godt Lag for at gjøre sig lystig med Punsch, og engang imellem kjøbte jeg en halv Flaske Punsch, som jeg tømte et Par Glas af og blev i meget godt Humør. Men endnu var jeg ikke paa Glatis; thi Punschen smagte mig igrunden ækelt, og jeg vilde snart have lagt det paa Hylden at drikke den. Men det havde lært mig, at man kan drikke sig rask; med et Glas

Punsch i Livet har man ingen Ildebefindende, ingen Vaklen eller Slæben med Benene. Hermed kombinerede jeg — dog uden al Reflexion, men mig ubevidst — Hvad jeg havde erfaret om Øllet, og, naar jeg da om Formiddagen var lidt ilde tilpas, eller jeg skulde ud og vilde undgaa den opsigtvækkende Sjattegang, drak jeg en halv Flaske baiersk Øl og — naar denne havde ophørt at virke — en anden, senere en tredie, og saaledes gik det fremad med langsomme, sikre Skridt."

Efterat han i et Par Selskaber havde mærket, hvor lidet han kunde taale stærke Drikke, blev han „maadeholdende, eller rettere: afholdende"; „men" siger han, „jeg vidste nu engang, hvorledes jeg skulde kurere de smaa Anfald af Ildebefindende, og jeg havde snart til den Ende staaende baiersk Øl som Medicin i paakommende Tilfælde. Hvergang jeg blev stærkt syg, tabte jeg Lysten til al Slags Drik; men, naar jeg kom mig lidt, tog jeg atter fat... Jeg har mærket det hos mig — hvilket jeg maaske har tilfælles med Andre — at, naar jeg havde drukket Lidt — om end kun saa Meget, som tilsyneladende blot satte mig i en normal Tilstand, saa blev jeg ubekymret og letsindig, og der var da ofte ingen Grænse for, hvor vidt jeg kunde gaa. Men jeg anede Intet! Mange stiklede mig; men jeg lod det gaa upaaagtet hen; jeg forstod det ikke eller tog det for ligegyldig Spøg. Jeg troede for godt om mig selv — jeg bildte mig ind, jeg brugte Medicin.

Længe før jeg anede det, har man — mer eller mindre tydeligt — sagt mig det og stiklet derover, udenat jeg gav Agt derpaa; jeg begyndte først lidt efter lidt at blive mig det bevidst. Engang ved et Juletræ hos Ryder saae jeg paa Bordet en Abekat og en Pisk, og det faldt mig ind: „Mon det skulde være til mig? Skulde der i Devisen være Tale om at kvæle Abekatten og faa sig en Pisk?" — Nu vidste jeg Besked, og den Tanke, at de mange Stiklerier, jeg tidligere havde hørt, vare berettigede, gjorde mig overordentlig mismodig. Dengang havde denne Tilbøjelighed udviklet sig i mere end et Aar... Som en Følge af denne Uvidenhed havde jeg været meget uforsigtig; jeg gik til Andre — i Selskab eller i Besøg — i den Tro, at jeg var veloplagt, i godt Humør og netop skikket til at bevæge mig blandt Folk, medens jeg [i Virkeligheden] var halvdrukken. Det var netop saadanne Øjeblikke, jeg valgte til slige Besøg; thi da var jeg fri for disse Anfald af nervøst Ildebefindende, ... som ingenlunde ere fremkaldte ved exciterende stærke Drikke, men som vistnok ere blevne værre og hyppigere derved.

Efter hin Aften hos Ryders holdt jeg op, men kun tildels, og dette var en stor Fejl. Jeg har 6—7 Gange senere holdt op; men da det ikke var ganske, saa kom jeg af og til i det sorgløse Hjørne, og saa var det opgivet... Men jeg siger, at det dog ikke var saa slemt, som man troer; thi, naar jeg lukkede mig inde, troede man altid, at jeg sad i Lukafet og drak

Øl; ofte, naar jeg var ude, dundrede man paa Døren og troede, at jeg sad derinde i samme Ærende. Naarsomhelst jeg befandt mig ilde, sagde man: „Ja, hvorfor drikker han det meget baierske Øl?“ Faaer jeg Tandpine, vil man sige det Samme; ja, naar engang en Tagsten falder ned paa Hovedet af mig og slaaer mig ihjel, vil man atter sige: „Ja, men hvorfor drak han det meget baierske Øl?“ Dog — man har Ret til at anklage mig og derfor ogsaa Ret til at mistænke mig, selv om det sommetider var uden Grund.

... Man siger ofte om en Mand, at han paa Grund af Uheld og Næringssorger er forfalden til Drik, og virkelig er det paafaldende, at kun sjældent en velhavende Mand hengiver sig til denne Last, men hyppigst fattige Arbejdsmænd, der leve i uforbederlig trange Kaar. De Skridt paa denne Afvej, som jeg alt har tilbagelagt, kunne regnes at begynde netop paa den Tid, da jeg, i pekuniær Henseende svækket efter min Rejse til Gräfenberg, (Rejsen kostede mig 600 Rbd., udenat Etablissementet i min Fraværelse indbragte Noget) fra flere Kanter blev afkrævet store Summer, som jeg ikke vidste, at jeg skyldte. Jeg saae mig nu stærkt i Gjæld, og i de ulykkelige Krigsaar indbragte Handel mig Intet, saa meget mere, som Indtægterne vare uheldigt fordelte paa Hertig, der fremdeles bestyrede Butikken, og paa mig, eller — for at være nøjagtig — Udgifterne vare det. Fra den Tid af har jeg ikke afladt at være i Pengetrang, og denne voksede stedse. Men staaer dette i nogen Forbindelse med mine tiltagende Udskejelser? Hvis det er saa, da maa jeg tilstaa, at Virkningen i den Retning af mine Uheld ikke nogensinde er falden mig i Øjnene; den maa være skeet mig ganske ubevidst, ligesom overhovedet Fanden ubemærket har sneget sig ind paa mig. Et Spørgsmaal bliver det, om en saadan, Personen ubevidst, Indvirkning kan foregaa; jeg kan ikke besvare det; men saa Meget veed jeg, at jeg aldrig har sagt til mig selv: „Du ærgrer Dig over Dine Uheld! Drik — og Du vil ikke føle dem!“ Jeg troede længe — som ovenfor sagt — at bruge Medicin for mit Ildebefindende og var glad ved, at en saadan existerede.“

Her er nu af ham selv gjort Rede for det ene af de for hans Liv skæbnesvangre Momenter fra Opholdet i Taarbæk; der skal kun tilføjes, at endnu levende Personer af hans Omgangskres bevidne, de ikke, naar de traf ham eller han indfandt sig i deres Huse, mærkede Nogetsomhelst til unormale Tilstande hos ham. — Det andet skæbnesvangre Moment fra Taarbæk-Opholdet var en begyndende Kjærlighedshistorie.

Fritz Jürgensen havde stor Sans for Kvinden. I en Slags Novelle, som han i sin Ungdom har forfattet, tegner han et for ham indtagende Kvindeportræt saaledes: „Forestil Dig to brune Øjne, fulde af Ild og udtrykkende fire Ting: Kjærlighed, Blødhed, Oprigtighed og Svaghed; disse to Øjne ere dækkede af to Rækker lange, sorte Haar, og over disse to Øjne to skarpe

Buer, hverken for lange eller for korte. Forestil Dig endvidere en lige, maaske noget opadbøjet Næse og under denne en nysgjerrig, aabnet Mund, ikke lille, men udtryksfuld og dækkende to Rækker hvide Tænder, ikke saa store, at de ere stygge, og ikke saa smaa som en Tjenestepiges. Forestil Dig en hvid Pande, ikke saa høj, at den er latterlig, og ikke saa lav, at den giver Ansigtet et vellystigt Udtryk; denne Pande er halvt skjult af glatte, brune Haar; disse glatte, brune Haar ere halvt skjulte af en lille Kappe, og denne Kappe er atter halvt skjult af en Hat, og denne Hat er endelig halvt skjult af sig selv. Forestil Dig alt Dette paa en dejlig, hvid Hals, og Du vil faa en Ide om Hvad jeg imorges saae bøje sig ud af en Karrét, der ventede foran Huset ligeover for Stedet, hvor jeg boer. Dette Syn gjorde et stærkt Indtryk paa mig; Du kan vel vide, jeg fulgte Karreten, da den kjørte bort; den standsede i Bredgade, og hun . . . gik ind i Huset . . . Jeg er bestemt forelsket. . . . Jeg vil gaa i Det kongelige Teater; maaske seer jeg hende der!" — Det er jo et ret nydeligt Kvindebillede, han her tegner os, og vist er det: hvor han traf paa det ægte Kvindelige, følte han et Mandshjærte i sit Bryst.

I Forbund med Kvinden havde han i sin Forlovelses- og Ægteskabstid smagt Lykkens Sødme. Han kunde sige, som der staaer i Goethes Faust:

„Ach, Gott! Wie doch mein Erster war,
find ich nicht leicht auf dieser Welt den Andern."

Men, da han var en Mand med Kjød og Blod, kunde han i dette Punkt tilføje Hvad der staaer i Schillers „Die Jungfrau von Orleans":

Ach, ich sah den Himmel offen
und der Sel'gen Angesicht!
Doch auf Erden ist mein Hoffen,
und in Himmel ist es nicht.

Dobbelt svært var det ham at skulle sige med den samme Digters „Jüngling am Bache":

Ach, ich kann es nicht erreichen,
und das Herz bleibt ungestillt.

Gjenstanden for hans her berørte varme Følelse var Jette Funch, Datter af en forhenværende Kok hos Hertugen af Glücksborg, senere Registrator ved de kongelige Køkkener i Kjøbenhavn. Han kjendte hende fra sin Søsters Hus, og snart følte han, at, hvor hun var, der var der hyggeligt og hjemligt. Snart forekom hun ham „elskelig i sin stille Alvor." Han siger i 1859, da han fortæller om dette Forhold: „At min Interesse for hende allerede under mit Ophold i Taarbæk var levende, har jeg et Bevis paa. En Dag, medens jeg der gik ud paa Vejen, saae jeg hende komme gaaende, ildrød i Ansigtet af Hede og Strabadser. Jeg havde en saadan Følelse af Glæde ved uventet at se hende; det Komiske ved hendes overdrevne

Rødme og Skamfuldhed derover gjorde hende dobbelt elskværdig i mine Øjne, saa at denne Erindring blandt alle de glade Erindringer fra den svundne Tid er den, der nu forvolder mig mest Smerte. Hvor hojt stod hun ikke dengang i mine Tanker: en stille, beskeden Pige, god, højhjærtet, uaffekteret venlig, kort sagt: ret en rar Pige. Var hun det ikke ogsaa? Er hun det maaske endnu? Gud veed det! For mig bliver hun vel altid en Gaade. — Paa den Tid begyndte de Uheld, som i saa lang Tid trykkede mig. Dengang, syntes det mig, kunde der ikke være Tale om, at jeg giftede mig . . . Fornuften („den dumme Fornuft“ kunde jeg næsten kalde den) havde altfor megen Overmagt over Hjærtets Følelser. Maaske tager jeg fejl; men jeg troer, at jeg vilde være bleven lykkelig med Jette, hvis jeg dengang havde faaet hende; hun holdt maaske af mig, og jeg holdt virkelig af hende — det veed jeg nu! Jeg brugte dengang saa mange Penge, at jeg ligesaa godt vilde have naaet til denne Dag med hende som uden hende. . . . De gode Folelser levede fort og kæmpede sig frem; snart vare de stærkere, snart svagere. Min Tilbøjelighed til Drik skriver sig fra hin Tid . . . Denne Tilbojelighed blev atter en Hindring. Jeg turde ikke betro en Andens Lykke til mig, Folgerne vare uberegnelige; jeg kunde ikke stole paa min egen Villie.

JUST HOLM,
tegnet af *Fritz Jürgensen.*

Dengang vi vare i Strøby ved Fritz's Konfirmation[1]), forekom Jette mig saa elskelig . . . Maaske var det allerede dengang forsilde; men min Kjærlighed til hende tog Fornuften i sin Tjeneste; jeg lagde første Gang i mit Liv en Plan og fulgte den næsten. Kun i een Henseende fulgte jeg den ikke: jeg vedblev med at drikke af og til . . .“

Om denne Kjærlighedshistorie, der maa karakteriseres som en stadig Tiltrækning og Frastødning, vil der oftere i det Følgende paa rette Sted og i rette Tidsfølge fremkomme nye Oplysninger.

Vistnok i 1850 lejede Fritz Jürgensen sig ind hos Maleren Jorgen Roeds i „den salomonsenske Gaard“ (nu „Standards“) paa Kongens Nytorv, og hos dem var han — paa nogle Afbrydelser nær — i over tre Aar. Maleren Just

[1]) Fritz Nees (Gysse) blev d. 23. Apr. 1854 konfirmeret hos sin Bedstefader, Konsistorialraad Nees i Stroby, $1^1/_2$ Mil sydost for Kjoge.

Holm havde Værelser ved Siden af hos Pædagogen, Professor Fr. Lange. Jürgensen og Holm gjorde snart hinandens Bekjendtskab og sluttede Venskab for Livstid.

Det gjør godt, naar man i Jürgensens Dagbøger og Breve midt imellem de tungsindige Udbrud træffer det Lune og Humør, som man kjender saa godt i hans Tegninger og holder saameget af. Det lyser frem af nogle Optegnelser fra en Fodtur, han i Sommeren 1851 foretog sig sammen med P. C. Zahle. Først vilde de til Helsingborg for at iagttage en Solformørkelse, som der skulde vise sig „total." Han følte sig forud saa syg, at han frygtede for at maatte blive hjemme, men gik saa i Vandet og spaserede til Dyrehaven for derved at paatvinge sig Velbefindende, dog uden at dette lykkedes, hvorfor han udbryder: „Turen skal altsaa gaa overstyr; Verden skal ikke have Noget at vide om Solformørkelsen". Han beslutter sig dog til at trodse Sygdom, daarligt Humør og alle Ulykker; „thi saadan skal Skæbnen have det, naar den skal blive skikkelig". Paa den fastsatte Dag indfandt Zahle sig om Morgenen Kl. 7 og havde et Ansigtsudtryk, der syntes at sige: „Saa tidligt kan jeg staa op!" Saa fortæller J.: „Paa Skibet fik Zahle fat paa en Vinhandler, af hvem han troede at blive opholdt med Snak, saa at denne Ulykkelige slet ikke kunde faa noget andet Menneske i Tale og ikke gjøre Forretninger, hvilket udentvivl var Hovedhensigten med hans Rejse. Jeg troer at have lagt Mærke til, at Vinhandlere altid kun tale med Folk for at skaffe sig Kunder. Man tale med dem om Hvad man vil, saa vide de at vende Samtalen hen paa nylig ankomne fortrinlige Vine: en særdeles velsmagende Malaga, en fortrinlig Madeira, en udmærket fin Rhinskvin, en herlig Champagne, men især en overordentlig behagelig Margaux til Bordvin à 2 Mk. 4 Sk. uden Flaske, af hvilken de ville have den Fornøjelse at sende Hr. Etatsraaden, Hr. Professoren, et Par Flasker til Prøve".

Under Sejladsen viste det sig lidt efter lidt „at man endog paa Dampskibet Hamlet kan naa fra et Sted til et andet", og saaledes kom de Rejsende da til Helsingborg. Efter forskjellige Hændelser skulde de jo til at iagttage Solformørkelsen; men — hvor uheldigt! — der var netop en Sky for Solen, saa de stakkels Astronomer — hvis der forresten var saadanne tilstede — ikke kunde komme til noget Resultat. Den sidste Smule Sol kastede et mat og sørgeligt Lys paa Jorden, og alle Tilstedeværende vilde være blevne fortvivlede, hvis de ikke havde vidst, at om en Time vilde Solen atter lyse med sin fulde Glans.

Saa gik Rejsen tilbage til Helsingør og derpaa til Hellebæk, hvor Jürgensen og Zahle maatte overnatte i samme Seng, ved hvilken Lejlighed de forstyrrede hinanden i Søvnen; denne Omstændighed truede med at sætte Zahle i samme krigerske Stemning, som den, Peder Ruus uforva-

rende fremkaldte hos Peder Paars, og faa ham til at ødelægge Nilles Hueblok i den Tanke, at det var en konservativ Rigsdagsmand. Jürgensen bestemte sig til at vænne Zahle til slige Overraskelser.

Næste Formiddag spiste de Frokost paa Odinshøj; Jürgensen udbryder da: „Man sige om Kjøbenhavn Hvad man vil, man rose dens Glæder og Adspredelser — men jeg foretrækker Odinshøj for Christenbernikovstræde.“

Paa Vejen til Hornbæk mødte de gamle Rosenkilde, hvem de Dagen i Forvejen havde truffet ombord i Damperen. Jürgensen bemærker: „Det var første Gang, jeg saae Rosenkilde mellem Træer, som ikke vare malede, og dog beholdt Træerne al deres Naturlighed; havde det været Fru Heiberg, vilde jeg vist have troet, at Træerne vare af Lærred og Stenene af Træ.“

Da de kom til Hornbæk Kro, sad der uden for den en gammel Fisker ved Siden af et malet Bræt, paa hvilket der i det danske og tyske Sprog stod: „Glemmer ikke at gjøre vel og at meddele; thi saadanne Ofre behage Gud vel.“ „Efter at have insinueret sig hos Vorherre ved at give den gamle Mand en Mark, viste Zahle ret, hvormegen Grund han har til at kalde sig selv et praktisk Menneske, idet han, henvendende sig til den gamle Fisker, spurgte ham, om Nogen i Byen ejede Ewalds Skrifter. „Det veed jeg saamænd inte,“ sa'e Fiskeren. „De kjender jo nok Ewald,“ sa'e Zahle. „Ja,“ svarede Fiskeren efter lidt Betænkning, „det kunde nok være, at det var den største Mand, der nogensinde har været til i Verden“ — og saa lo Fiskeren, som om han vilde sige: „Jeg er ikke saa uvidende endda“. (Det var aabenbart, at Fiskeren forvexlede Ewald og Christus, paa Grund af Ligheden i Navnene.) „Nej“, sagde Zahle, „det er En, som har skrevet en Komedie om Fiskerne i Hornbæk, der gik ud i haardt Vejr til et strandet Skib“. „Naa-aa“, raabte Fiskeren, „ja, det er rigtigt, jeg har selv seet den Komedie! Nej, den Bog er der vist Ingen, der har herude.“

Nu spurgte vi ham om Kroen, og han viste os ind i en Gaard tæt ved Siden, hvor vi blev modtagne i et yderst propert Værelse af en pæn Vært, der — som Fiskeren sagde — baade var Krovært og Politi, hvilket let kunde foranledige, at han kom til at arrestere sig selv for en af de Forseelser, der ere saa hyppige hos Kroværter“.

De vilde til Gilleleje, især for at gjøre Bekjendtskab med Kroværten der, som skulde være et meget mærkeligt Menneske. Da det var Lavvande, gik de paa Kystens fugtige Sand, der var haardt og plant som et Stuegulv. Der kunde Fritz Jürgensen ikke lade være med at tegne alskens Figurer i Sandet. Han siger: „De ville ikke skaffe mig Berømmelse; thi næste Bølgeslag vil udslette dem; og dog — Hvem veed? Har ikke min Ven Melbye skrevet sit Navn i Bølgerne, og dog vil det ikke uddø saasnart. Zahle

sagde meget rigtigt, at jeg forsynede Sjælland med Randtegninger. Det kan man kalde en bogstavelig Sandhed".

I Gilleleje var deres første Gjerning direkte at stile hen til Kroen, hvor de ventede at se den mærkelige Vært, hvem de havde hørt omtalt — dels formedelst hans sjælden smukke Gaard, dels paa Grund af hans ualmindelige Afsky for at modtage Gjæster. Han var velhavende og havde snarere kjøbt Gaarden for at være i landlig Ensomhed end for at leve af Værtshushold. Han var engang Snedker i Kjøbenhavn. Fiskernes Besøg i Kroen kunde ikke genere ham personlig; men dannede Mennesker, det vil sige: Mennesker, der gjøre store Fordringer, meget Spektakkel og tro sig berettigede til at gjøre Alt i en Kro og sige alskens Ting til Krofolkene, disse frygtede han meget. Bekjendte Digtere, Musikere eller Kunstnere vare ham derimod yderst velkomne. Han spillede godt paa Fløjte og Violin og elskede Musik. Nylig havde han været højst ærgerlig over at være ude, da Gläser besøgte Kroen.

Jürgensen skriver: „Indgangen er fra Gaarden, der er saa proper, saa fri for mindste Græsstraa, at man troer sig i et kongeligt, af Kongen beboet Slot, der har en Lugekone med 10000 Rbd. i aarlig Gage. Indgangen til Huset er belagt med Asfalt; Entreen er et Mønster paa Renlighed, Orden og Nymalethed. Vi blev viste ind i en Stue, der saae ud, som den var istandsat Dagen iforvejen; Væggenes Farve, Møblerne, Betrækket — Alt svarede saa godt til hverandre, at det gjorde et højst behageligt Indtryk paa vort kunstforstandige Øje. Den nye, smukke Farve skinnede endnu fra Væggene, Bord og Stole skinnede af Politur — jeg kunde ikke spytte paa det Gulv for Alt i Verden. — En Bondepige, der ligeledes saae nymalet ud, kom ind for at . . . give os de Forfriskninger, vi maatte forlange. Da hun havde bragt os disse, henvendte Zahle sig til hende med følgende Ord, idet han tilkastede hende et skarpt Blik: „Er Herren i Huset hjemme?" „Nej", sagde Pigen, aabenbart lidt forvirret ved det Inkvisitoriske, der var udbredt over Zahle, „han er kjørt bort og kommer først hjem iaften silde". „Har han et Bibliotek?", spurgte Zahle endvidere. „Et Bibliotek?" „Jeg mener, om han har mange Bøger". „Bøger? Ja, Bøger har han jo nok nogle af." „Er Madammen hjemme?", spurgte Zahle. „Ja, hun er", svarede Pigen, idet hendes Ansigt udtrykte en stigende Angest: „ønsker De at tale med hende?" „Vil De være saa god at spørge hende, om hun har Ewalds Skrifter; vi vilde gjærne se lidt deri." „Jeg toer mine Hænder", tænkte vistnok Pigen; „har min Herre forbudte, utilladelige Bøger, saa er Skylden ikke min; lad Madammen svare for det!" — Hun gik ud og vendte tilbage med den Besked, at Madammen vel ikke ejede Ewalds Skrifter, men Flors Danske Læsebog, i hvilken hun havde lagt et Mærke ved Ewalds „Fiskerne" og „Rungsteds Lyksaligheder" — netop Det, vi ønskede at læse.

Vi modtog denne fortræffelige Bog med stor Glæde og gav os til at læse Hvad Ewald havde skrevet, der passede til Stedet, hvor vi befandt os. Seer man det! Danmark har altsaa en Digter mere, end jeg vidste! Jeg kjender kun Ewald fra Det kongelige Teater, hvor hans Profil er malet under en Sjoverloge. Men, naar jeg ret betænker, burde jeg da ikke vide, at Den, der har skrevet „Du, Danskes Vej til Roes og Magt, sortladne Hav!" maa være en af de Ægte.

Vi blev opholdte lidt længe i Gilleleje; thi Flors Læsebog indeholdt mange interessante Stykker, som vi ikke kunde lade være med at læse. Hvem kan se „Smedden og Bageren" af Wessel uden at læse den?! Hvem kikker ikke gjærne lidt i „Kjærlighed uden Strømper" og i „Den Stundesløse" af Holberg!

Omsider rev vi os løs fra disse Gillelejes Fortryllelser og begav os paa Vejen til Ruinerne af Søborg Slot. I Nærheden af disse Ruiner spurgte vi om Vejen og vadede i Græs og Siv til op over Ørene uden at kunne finde dem. En halv Time tilbragtes med at søge dem forgjæves; endelig ved Hjælp af Kaartet fandt vi dem, og efter pligtskyldigst at have brækket lidt paa den gamle Kalk og udraabt: „Hvor de Gamle dog kunde bygge solidt!", gik vi videre. Vi kjendte slet ikke Ruinens Historie, og, da den i sig selv ikke er høj nok til at være smuk, interesserede den os ikke.

Overalt paa Vejen spurgte vi os frem . . .

Naar Zahle taler med en Bonde, plejer han at staa for denne med blottet Hovede; men, jo mere Ydmyghed man viser imod Bønder, desto mindre Høflighed vise de til Gjengjæld; dog er denne overvættes Ærbødighedstjenstagtighed dem ikke ubehagelig, saa at de altid vise sig idetmindste tjenstvillige . . . Vi vidste, at vi skulde træffe et Led tilhøjre, ad hvilket vi skulde gaa for igjennem Skoven at skyde Gjenvej til Esrom. Vi gik igjennem det fejle Led og kom ind paa en moset Grund, hvor vi traf tvende Tyre i et elskværdig spøgefuldt Lune, der i Almindelighed driver dem til at rende et Menneske Hornene i Maven. Her fik jeg Lejlighed til at beundre Zahles Taktik (troer jeg, det hedder i Militærsproget). Da en Tyrefægtning i Almindelighed ikke falder ud til Fordel for Mennesket, naar dette ikke er Toreador, og jeg dannede Bagtruppen, medens Zahle alt var et Stykke forbi det livsglade Dyr, besluttede han at opofre den halve Del af Armeen og ved ilsomt Tilbagetog at frelse Fortroppen. — Hvergang Tyrenes Galopperen over Grunden blev tydeligere, forlængedes Zahles Skridt, saa at de tilsidst blev som Nees'es, naar denne gaaer med dybe Planer langs en lige Landevej. Da han ikke vilde løbe, blev det en Art Pasgang. Jeg vidste intet andet Middel til at standse Tyrens mIn Bagdel truende Part, end at kaste den Græstørv i Øjnene og prikke den med Stokken i Panden. Endelig blev Engen saa fugtig, at vi kun kunde komme

frem ved at hoppe paa de ophøjede Tingester, der se ud som Mosebuske, og her blev Tyren kjed af Forfølgelsen, just som dens Kammerat, med sit ene Horn bundet til et Forben, kom humpende til Undsætning.

Man skal aldrig nedsætte sin Fjende: det var en for bægge Parter lige hæderlig Kamp. Tyrens Mod var beundringsværdigt, og den saagodtsom invalide Kammerats Beredvillighed til at hjælpe vilde ikke være mindre fornøjelig for enhver sig paa den anden Side af Grøften befindende Kriger. Men ogsaa fortjener Zahles Krigskunst og mit fortræffelige Forsvar at omtales. Bedækkede med Lavrbær gik vi videre.

Men overalt fandt vi Engen omgiven af dybe Mosegrøfter. Vi skulde altsaa tilbage, men foretrak den modsatte Side af Engen, der ved selve Mosen skiltes fra Fjenden. Jeg sprang over Grøften, men sank dygtigt i med det ene Ben. Zahle fortsatte Vejen langs Grøften og traf tilsidst Leddet, hvorfra han tilkastede Fjenden et udfordrende Blik.

Vi traf sammen paa den næste Eng, hvortil det rette Led hørte, og hvorover den rette Sti løb til Esrom. Zahle skyder en af sine usalige zahlelige Gjenveje i Skoven. Her mødte vi en levende Skabning, som vi paa Grund af Dragten tog for et Fruentimmer; dog — uden at undersøge det — spurgte vi hende om Vej, og det viste sig, at vi gik i den modsatte Retning. Zahle skyder atter en Gjenvej, der opvejede fem Skridt af de tabte — altid Noget! Vi ankom, da det var mørkt, til Esrom . . .“ — Her maatte de atter dele Seng, og næste Morgen fandt J., at deres Vindue vendte ud til en nydelig Have; medens Zahle endnu sov, gik J. med tændt Pibe derud. Han glædede sig over det dejlige Vejr og den smukke Natur; han følte sig rask og glad. Saa udbryder han: „Hvorfor blev det ikke min Lod at bo paa Landet!“

Fra Esrom gik Vejen over Tikjøb, hvor de drak saa meget Mælk, at de „burde have kjærnet Smør deraf paa deres lange Dagsvandring“.

Ved Ruinerne af Gurre Slot og i den derved liggende Skov lyttede de af alle Kræfter for at høre Skovduer kurre; men de hørte Intet. „Mon ikke Andersen skulde have ladet dem kurre for Rimets Skyld?“ Nær ved Ruinen boede der en ugift Smed, som aabenbart havde i Sinde at gifte sig, da han havde vænnet sig til at tale med en sød Stemme. Om Ruinerne vilde Jürgensen ikke tale, da han ikke kjendte Andet til dem end Hvad Zahle kunde fortælle, og denne vidste slet Ingenting. Som Bevis paa, at Ruinen dog er stor, anfører han, at, da de to Vandrende i Læ af en Busk ved dens Mur havde sat sig ned for at spise Frokost, kunde et Selskab Herrer og Damer, hvis Stemmer de hørte inde fra Ruinen, slet ikke se dem, og de heller ikke Selskabet.

Da de atter havde begivet sig paa Vej, blev Jürgensen lidt overrasket ved at bemærke, at, jo mere de spiste, desto tungere blev hans Madpose.

Snart udfandt han dog Aarsagen: jo mindre Zahles Stykker nemlig blev, desto flere af dem pakkede denne i Jürgensens velindrettede Blikdaase, som saa tilsidst var propfuld.

De skød nu en Gjenvej og fulgte den, indtil de mødte en Dreng, hvem de spurgte, om det var Vejen til Fredensborg. Dertil svarede han Ja, og dermed burde de have været tilfredse; heldigvis vilde Zahle dog have Mere at vide, og saa viste det sig, at de, ved at gaa ligeud, maatte naa Tikjøb, hvorfra de netop vare komne; den stik modsatte Retning vilde føre dem til Fredensborg, som de saa da endelig ogsaa naaede. Der vrimlede det af unge Damer med bredskyggede, klædelige Hatte. Jürgensen siger: „Disse imponere mig ikke længer; jeg siger altid ved mig selv, naar jeg seer en Dame med en saadan Hat: „Nytter ikke, Mademoiselle! Man veed, hvori det stikker! Dog, da Hattene ere saa skjønhedsdrivende, ere de igrunden nyttige, og jeg holder derfor af dem.“ — Hen imod Aften gik Turen videre til Hirschholm; de spurgte stadig om, hvor langt de vare derfra, og det blev bestandig længere.

Efter at have overnattet der i Byen, gik Jürgensen om Morgenen ned i Gjæstgivergaardens Skjænkestue, hvor en gammel Bonde fortalte ham, at der nylig var brudt en Tyv ud fra Fængslet ligeoverfor. Heraf sluttede J., at Bonden var rig. Endelig indfandt Zahle sig, særdeles vanziret ved et Bistik paa Læberne. J. siger: „Der flød Honning fra dem. Vi blev alligevel lige gode Venner hele Dagen. (Man bliver saa let Uven med et Menneske, der har en vanzirende Tandbyld eller et Bistik i Ansigtet)“.

Fra Hirschholm gik de videre til Sæl-Sø, som de aldrig havde hørt omtales, men fandt dejlig som de andre Indsøer i Nordsjælland. Over forskjellige smukke Punkter naaede de Søllerød, der ligesom Fredensborg var „belemret med Skjønhedshatte, og hvor de fik fortræffelig Kalkunsuppe“. „Hvilket Held! Ja, har hele Rejsen ikke været en Række af Held!“ — Paa Vejen til Brede kom de til en Korsvej, ved hvis højre Arm der laa en Bondegaard. De vidste ikke Vej. Da hændtes der dem Noget, som morede dem Bægge meget. Paa Vejen tilvenstre stod der en Orne og gryntede. Jürgensen erindrede Zahles tidligere omtalte Høflighed, der altid bragte ham til over for en Bonde at staa med Hatten i Haanden, medens Bonden ikke engang rørte ved Kaskjetten. For at more Zahle eftergjorde Jürgensen nu dennes Ydmyghed, idet han med Hatten i Haanden og udsøgt Høflighed henvendte sig til Ornen for at spørge den om Vej. Da han drejede sig om, saae han, at Zahle slet ikke havde lagt Mærke til hans Scene med Ornen, men stod præcist i samme Stilling over for en Pige, som Jürgensen ikke havde bemærket, men hvem Zahle spurgte om Vej. Jürgensen fik et Grynt; men Zahle fik Vejen at vide, og saa gik de lige ud igjennem Brede og forbi Fuglevadsmølle til Sorgenfri, hvor Jürgensen udbryder: „Atter Solhatte! Ja, men de er jo

virkelig smukke; hvorfor snakker jeg saameget om dem da?“ „Hvor Sorgenfri Skov dog er dejlig! Man kjender den — troer jeg — ikke ret . . . Vi begyndte nu at tælle selve Trehundrede-Alens-Pælene; thi Vejen fra Lyngby med Kjøbenhavn (uf!) i Perspektiv er ikke morsom. Nu kunde Zahle paa ingen muelige Maader skyde flere Gjenveje, og derfor naaede vi fra Lyngby til Kjøbenhavn paa cirka 2 Timer . . . Farvel, lykkelige Liv i den frie Natur, Farvel, velsmagende Maaltider, Farvel, Rejsekammerat, Farvel, baiersk Øl uden Mavepine, og Du, søde Sødmælk!

„Er Du der, Kjøbenhavn?“ — —

Fritz Jürgensens Ophold hos Roeds blev afbrudt ved, at han fra Begyndelsen af Januar til hen i April 1852 lagde sig i Kur paa Frederiks Hospital. Derinde førte han Dagbog, af hvilken jeg i det Følgende vil meddele Uddrag:

3. Jan. . . . Min Stue, skjøndt hyggelig og fredelig, er mig endnu fremmed . . . Jeg boer i et Officiantværelse paa „Schumachers Gang“ Nr. 1. . . . Jeg vil nu rejse mig, tage mig selv i Haanden og sige Godnat.

5 Jan. Aften Kl. 10. Jeg har nu tilbragt to hele Dage herinde uden at forlade Stuen. Jeg er allerede som hjemme og kunde godt finde mig i en saadan Indespærring for længere Tid . . . Jeg har foruden at tegne Johnsens Portræt ikke bestilt Andet end at læse i Billes Rejse med „Galathea“. . . Hvad et Menneske dog kan udrette under gunstige Forhold! — Jeg er kommen til at ligge paa et Værelse, hvor Sindssyge sædvanlig indlægges; her er Jærnvinduer, og den Motionssnor, som er anbragt i andre Stuer, er borttagen, forat Patienten ikke skal kunne hænge sig. Jeg blev lidt underlig, da jeg opdagede det . . . Imidlertid ere disse Vinduer aabne, saa at man — ved nærmere at undersøge min mentale Tilstand — ikke har fundet slige Forholdsregler nødvendige . . . Jeg er kommen her, ikke saa meget for at faa en bestemt Sygdom kureret, som for at vænne mig til en fornuftig Diæt . . . Professor Trier satte mig paa fuld Kost, opmuntrede mig til at arbejde, til at tage mine Apparater her og male og til at ryge Tobak, hvis jeg havde Lyst . . . Sophie drak Te hos mig iaften . . .

6. Jan. Kl. 9 Aften. Jeg kunde ikke sove inat; Kl. 2 spiste jeg derfor en Kommenskringle, og saa faldt jeg i Søvn. Det er en probat, men maaske ikke tilraadelig Kur . . . Jeg bliver sommetider forundret over at være paa Hospitalet — jeg maa se mig om for at forvisse mig. Naar der siges om et Menneske: „Han er paa Hospitalet, da forestiller man sig ham som næsten død, og et medlidende „Nej, virkelig!“ viser, at man troer at burde føle megen Sorg over en saadan Ulykke. I mange Tider har jeg dog ikke været saa tilfreds som i disse Par Dage. Men hvorfor er jeg kommen herind? Ja, det kan ikke nytte at skjule det for mig selv — jeg veed det jo dog alligevel — jeg har jo hørt Rygtet fortælle, at jeg hvert Øjeblik var

syg „af for megen Drikken". — Jeg føler nu Forvisningen om, at denne Tilbøjelighed ikke er rodfæstet hos mig, at den i værste Tilfælde dog har været stærkt begunstiget af uheldige Omstændigheder, som det staaer i min Magt idetmindste at forbedre. Jeg kan derfor tænke derpaa uden stor Sorg, og det Eneste, der endnu bedrøver mig, er — foruden den lange, spildte Tid — den Omstændighed, at det aldrig vil kunne lykkes mig at gaa i Verden for et maadeholdende Menneske. Den, der eengang har faaet Ord for en af de Laster, som hemmeligt kunne øves, kan aldrig befri sig for Mistanken; han kan søge Andres Selskab fra Morgen til Aften, sove om Natten midt i sin Families Skjød, kort sagt: aldrig være fjærn fra deres Blikke, og dog ville de samme Mennesker — eller idetmindste deres Nærmeste, ikke at tale om Fjærnere — bestandig tro, at han endnu øver Lasten. Men, lad dette være en Del af min Straf; jeg vil bære den med Mod.

Hvorledes har denne Ulykke kunnet ramme mig? Jeg erindrer, at, da man for mange Aar siden talte om Spil, da troede jeg — og troer endnu — at til denne Last kunde jeg aldrig forfalde; men, da jeg ogsaa paa samme Tid kom til at tænke paa andre Laster og Forbrydelser, da turde jeg ikke stole paa, at jeg jo kunde blive Tyv, Morder, Røver og Mordbrænder; men Dranker — nej, den Last idetmindste var saa fjærn fra mig, kunde aldrig faa noget Tillokkende for mig — det vidste jeg med en stærk Følelse af Tryghed, saa stærk, at jeg endnu efter mange Aars Forløb erindrer hint Øjebliks stille Tanker. Og dog var det netop den Last, som jeg skulde være nær ved at hengive mig til! Hvem veed, hvor lang Tid der endnu behøvedes for at gjøre mig ligegyldig for min Ringeagt for mig selv, ligegyldig for at have den Bevidsthed, at, om end Alverden anklagede og foragtede mig, jeg dog ikke længer fortjente det! — Men det har heller ikke været saa slemt, som Andre og jeg selv have troet . . .

. . . Mine Venner mene — som jeg nu mærker — at dette Ophold her paa Hospitalet skulde være nødvendigt for at vænne mig til at leve ordentligt — ja, de tvivle maaske om, at det er tilstrækkeligt! Jeg troer, at de heri gjøre mig Uret; men jeg tilstaaer, at de have Ret til deres Tvivl. Gid den Tid maatte komme, at de maatte kunne tro paa min Standhaftighed og glemme, at der var en Tid, da de ikke kunde det! . . .

7. Jan. Jeg har at fremføre et Bevis for, at mine gode Venner have anseet mig for værre faren, end jeg er. Jeg troer at se det i Professor Triers Raad til mig: ikke at forlade Stuen i en 8 Dages Tid, og i, at han idag, da han, paa Grund af den sidste Nats Søvnløshed, raadede mig til at spasere i Grønnegaarden, tilføjede: „Jeg seer helst, at De spaserer der med en af Deres Venner". Nu er det et Par af disse, der har talt med ham i Anledning af min Indlæggelse, og han maa da efter deres Omtale have troet det nødvendigt at anbefale mig et sligt Præservativ mod paa-

kommende Lyst til at forlade Hospitalet for at søge hen paa et Kaffehus. Hvis denne hans Forsigtighed er fremkaldt ved disse Venners Ytringer, hvor uhyre overdrevne ere da ikke deres Tanker om min Tilbøjelighed til at drikke! Jeg skulde lægge mig ind paa et Hospital i den Hensigt at vænne mig til en ordentlig Levemaade og dernæst narre mig selv og løbe min Vej! Hvorledes kunne de endnu føle nogen Interesse for mig? Sandelig, Mennesker, som man anseer for begavede, ere meget begunstigede frem for andre Stakler, hvis Vel man under saadanne Omstændigheder næppe vilde anstrænge sig for at fremme! Det er vel mueligt, at Sligt slet ikke er fremkaldt ved disse Venners Omtale, men at Professor Trier selv har troet en saadan Forsigtighed nødvendig, da en Læge vistnok er vant til at behandle Patienterne paa et langt sildigere Stadium. I alt Fald følger det af sig selv, at jeg ikke indvender et Ord mod Nødvendigheden deraf, men indseer, at, naar jeg vil ligge paa Hospitalet blot for at lære at leve ordentligt, maa jeg uden Videre følge enhver af Lægens Forskrifter til dette Øjemed.

Det er det første Ubehagelige, der er hændet mig herinde, at jeg skal forlade min Stue for at spasere i Grønnegaarden; jeg var saa tilfreds med denne fuldkomne Afsondring fra Verden . . .

Den 7., Aften Kl. 7½. Den eneste Adspredelse er Arbejde; Forlystelse trætter og skaber Tomhed. „Hvor lykkelig“, sige Mange, „maa ikke Den være, der har saa mange Færdigheder og Talenter, at han, træt af eet Arbejde, kan beskæftige sig med et andet!“ Jeg troer, at de tage fejl. Alt Arbejde er, idet det adspreder og giver Tilfredshed, tillige forbundet med Besværligheder; Den, der midt under et Arbejde, overraskes af Besværlighederne og kan forlade det for et andet, der indbyder, fordi Besværlighederne endnu ikke ere komne tilsyne, og som saa atter omskifter dette med et tredie, trættes af alle og ryger Tobak. Jeg tænker mig, at en Mand forstaaer at mure, at forfærdige Møbler, at skrive Vers og at danse paa Line — jeg tænker mig ham arbejdende paa sit Hus; men han overfaldes af Regn og forlader Arbejdet for at hovle; men Hovlene ere stumpe; han vil ikke slibe dem idag, hellere vil han skrive Vers; thi Pennene ere skaarne, og det er Hovedsagen; men der mangler ham et Rim, som han ikke strax kan finde; han bliver kjed af at rime og vil øve sig i Linedans; men dertil er han netop idag slet ikke oplagt; han forlader alt Arbejde, og næste Dag træder alt det Ufuldendte ham kjedeligt imøde: Interessen er tabt for det Altsammen. Ved at have overvundet den første Ulempe og afventet godt Vejr efter Regnen, vilde han have udrettet Noget; han vilde næste Dag se, at Noget kan udrettes, Solskinnet vilde oplive ham og han være tilfreds. Din Beskæftigelse skal kun være een, og, naar Du saa har arbej-

det om Dagen, kan Du om Aftenen øve de andre Færdigheder som Tidsfordriv; men lykkeligst Den, der kun forstaaer den ene; thi han fristes ikke."

„Det er godt, naar man engang imellem kan stille sit Fortidens Jeg op foran sig, se paa det fra Taa til Top og sige: „Lad mig dog engang se hvad Du er for en Karl!".

Herinde paa Hospitalet har der for mig frembudt sig en saadan Lejlighed; afsondret fra Verden, har jeg, uforstyrret af ydre Indtryk, af Verdens Sus og Dus, kunnet anstille Betragtninger. Jeg har seet mig selv som Dreng, som ung og ældre Mand; og Hvad har jeg seet? Hvorledes har mit foregaaende Liv været? En uafbrudt Række af Daarskaber, Dumheder og Vandren-iblinde. Det er ikke længe siden, at jeg endnu bildte mig ind at have gjort nogle gode Gjerninger; thi jeg erindrede, at jeg ofte i Handlingens Øjeblik havde havt gode Hensigter. Men hvor ere nu disse Gjerninger? Hvor ere Frugterne deraf? Hvor er den Velsignelse, de skulde skabe? Jeg seer intet Spor deraf. Men overalt møder mig Spor af mine Dumheder. Og dog veed jeg, at jeg hyppigst har handlet saaledes, som jeg troede, det var Ret, aldrig saaledes, at jeg troede at handle urigtigt mod Andre. Jeg har altsaa gaaet i Taage! Men er det da saa vanskeligt at vide, hvorledes man skal te sig i Verden? Fritz Dichman havde Ret, da han sagde: „Du er tidt ridderlig, men som en Don Quixote". Zahle havde Ret, da han, talende om mig, sagde: „Han gaaer altid paa Vildspor, fordi han mangler Religion". Man kan ikke være ridderlig i vore Tider; thi derved gjør man sig til en godmodig Taabe. Man skal handle som en Kristen, der lever i det 19. Aarhundrede; det vil sige: man skal have Kristendommen blandet med en tilstrækkelig Tilsætning af Egoisme. Jeg har dyb Ærbødighed for den kristelige Moral; men paa min Vej gjennem Livet har jeg erfaret, det ikke gaaer an at række det venstre Øre til, naar man har faaet et Slag paa det højre. Hvad skal man da gjøre? Skal man slaa igjen? Skal man sige: „Øje for Øje, og Tand for Tand!"? Nej, man skal klage til [Politidirektør] Bræstrup! — Jeg elsker Christus og det Exempel, han og hans Disciple have givet; men jeg har lagt Mærke til, at det dog er godt at have Guld i sit Bælte. Jeg har længe troet, at han havde Ret, da han sagde: „Giver, saa skal Eder gives!"; men jeg troer, at han i vore Dage vilde have sagt: „Giver Nogen Dig en Daler, saa giv ham den ved Lejlighed igjen, hvis Du for Skams Skyld ikke kan slippe med de tre Mark. Man skal være Kristen, men med Maade — hellere gjøre for lidt af det end for meget!

Men nu synes det mig, at der kommer nogen Bitterhed i Det, jeg skriver — det minder mig om, at det nu er paa Tide at tage mine bitre Draaber og gaa iseng. . . .

8. Jan. Aften Kl. 8. Jeg har nu faaet mine Maleredskaber herud og kan saaledes begynde imorgen, saafremt jeg finder en Gjenstand eller et Offer for min Pensel . . .

Jeg anstillede igaar Betragtninger over mig selv; men de blev mindre alvorlige, end jeg havde villet, og derfor afbrød jeg dem. Jeg vilde kun sige, at man kan lade sig lede af den kristelige Moral, idet man lader sig gjennemtrænge af den. Men jeg aner, at der er noget Galt ved vor nuværende Samfundsorden, saa at man, hvis man ikke vil gaa tilgrunde, maa lempe sig efter Verden. Naar man siger til en fattig Haandværker, der ikke med al Anstrængelse kan fortjene sit Brød: „Se, Gud føder og klæder Spurvene, hvorfor skulde han da ikke ogsaa føde og klæde Dig?“, saa maa det klinge som Spot i hans Øren. Det er slemt, naar man kun har Religionen til Rettesnor i Verden, da at se, at den undertiden svigter os i Nøden. Der findes vel dem, som vilde sige: „Naar Du arbejder efter Ævne og dog sulter, saa er det Guds Villie, og Du bør bøje Dig for den“. Saa megen Religion have Faa; men man kan jo skaffe sig den, saa har man den Trøst . . . Ak, Ve mig, hvis jeg skal blive siddende, til jeg faaer sagt noget Fornuftigt om disse Materier. Jeg maa tænke derover til en anden Gang, og, naar jeg saa er kommen paa det Rene, er det tidsnok at fixere mine Tanker paa Papiret. —

Jeg har intet musikalsk Instrument herude; men Skorstenen erstatter denne Mangel; det er en bestandig tonende Æolusfløjte; den har ikke afladt at tude, saalænge jeg har været herinde; den første Nat troede jeg, at denne Tuden kom fra en Sygesal.

Den 9. Jan. $8\frac{1}{2}$ Aften . . . Jeg udkastede idag Konturen til mit eget Portræt, som jeg vil male.

Den 10., Morgen. Den Rettesnor for mine Handlinger, som jeg besidder, er endnu et sammenfiltret Nøgle Garn, som der maa Taalmodighed til at klare. Man kan trække et Stykke Traad ud; men, vil man bruge det, bliver det kun en afreven Stump, og Resten bliver saa meget mere sammensnøret og forvirret. Saadanne Stumper Traad har jeg hidtil fulgt i den Labyrint, som man kalder Livet; og, hvis Lignelsen holder Stik til Enden, vil der kun være større eller mindre Stumper tilbage, men ingen uafbrudt Traad. Men hvorom Alting er, maa den redes og — hvis det lader sig gjøre — Stumperne sammenknyttes paany. Min største Ulykke er en utilbørlig Ringeagt for Menneskets Bestemmelse her paa Jorden. Min Tro paa Tilintetgjørelse, ikke alene af Individet efter Døden, men af hele Menneskeslægtens Værker efter Forløbet af et vist Tidsrum, er lidet opløftende. Den eneste Rolle, min Fornuft vil give Menneskeslægten, er at forædle sig formedelst den Trang, der er nedlagt hos os til at lære, erfare og gaa fremad og da — ligesom i Noahs Tid — maaske efterlade en Familie af

noget fuldkomnere Væsener til Jordens Befolkning efter en uhyre Jordomvæltning. Godt er det at være troende; thi da — ifølge Religionen — er der kun to Stadier: Livet og Evigheden, en virkelig og en Anelsernes Tilværelse, imellem hvilke der er et Spring saa stort, at man veed, hvor man bor standse, medens min uheldige Tro lader Tanken vandre Skridt for Skridt, indtil den standses af den tættere og tættere Taage, i hvilken den efterhaanden uformærkt trænger ind. Herre Gud! Lad mig faa Klarhed i alt Dette! . . .

Den 11. Januar, Morgen. Igaar flyttede jeg — paa Grund af en Sindssvags Indlæggelse i mit forrige med Jærnvinduer forsynede Værelse — herover til „Mynsters Gang“ Nr. 14, hvor jeg har Udsigt til Gaden. Endskjøndt Værelset er malet og møbleret aldeles som det forrige, har det dog et Anstrøg af Elegance, som vist hidrører fra, at her er en Forhøjning, hvilket seer saa Familie-med-smukke-Døtre-agtigt ud. Men jeg holdt mere af det forrige Værelse: det var mere afsondret; jeg kunde der i min Ensomhed bedre vende Blikket indad. Hertil kommer, at Lyset til at male ved var bedre i min forrige Stue . . . Kl. 9 Aften. Zahle kom, lidt efterat jeg havde spist, og bragte mig et Ny Testamente . . .

Den 14. Jan., Kl. 9 Aften. Idag anlagde jeg endnu et Portræt af mig selv (jeg har intet andet Offer fundet) og fremstiller mig selv grinende . . . Jeg læser Rasmus Møllers Vejledning til Læsning af Det nye Testamente. Med Undtagelse af enkelte historiske Oplysninger indeholder den ikke stort Andet end Hvad Enhver, der læser med god Villie, kan sige sig selv. Men, da Bogen aander Kjærlighed, Tillid og Tro paa Bibelens guddommelige Oprindelse, der ikke udtaler sig med søgte og bombastiske Ord, og da Sproget er smukt og let, læses denne Bog med Velbehag. Det vilde være en stor Lykke at være troende, at kunne „annamme Guds Rige som et Barn“[1]); men det er velgjørende at finde — eller tro at finde — ren Overbevisning hos Andre. Paa en noget anden Maade glædes man ved at finde denne Overbevisning hos Chateaubriand i „Le genie du christianisme;“ han synes mere begejstret, klinger mere med Ord; han lader Forstanden betjene sig af Følelsens Sprog for at overbevise Andre, medens Møller maaske snarere lader Følelsen betjene sig af Forstandens Ord. Men ogsaa ved Læsningen af Chateaubriand bliver man glad, selv om man ikke deler hans Overbevisning. Man røres som over en ædel Handling,

[1]) Foran i den her benyttede Dagbog har Fritz Jürgensen, foruden det nu citerede Skriftsprog af Luccas 18. 17., afskrevet følgende af Lucc. 15. 7.: Jeg siger Eder: saaledes skal der være Glæde i Himmelen over een Synder, som omvender sig, mere end over ni og halvfemsindstyve Retfærdige, som ikke have Omvendelse behov.

Lucc. 11. 34.: Øjet er Legemets Lys; naar Dit Øje derfor er sundt, er dit ganske Legeme lyst; men dersom det er ondt, er Dit Legeme mørkt (Math. 6. 22).

Joh. 7. 16—17. Jesus svarede dem og sagde: Min Lærddom er ikke min, men hans, som mig udsendte. Dersom Nogen vil gjøre hans Villie, han skal kjende, om Lærddommen er af Gud, eller jeg taler af mig selv.

Sirach. 32. 1. Have de gjort Dig til en Anfører, da ophøj Dig ikke; vær iblandt dem som En af dem.

skjøndt den udspringer af Fordom. Hvis jeg ikke havde saa høje Tanker om de gamle østerlandske Lærdes Visdom, skulde jeg lettere kunne hengive mig til den lykkelige Tro. Jeg søger ærligt og med god Villie at skaffe mig den; thi den synes at være Betingelsen for at kunne opfatte i sig den kristelige Moral; og Den, der har Troen tilfulde, mangler ikke Det, som jeg længe, længe har savnet: et lyst Punkt, hvorpaa Øjet kan hvile. — Dog, hvorom Alting er: skulde jeg end fremdeles savne dette, saa gaaer jeg dog Fremtiden imøde med mere Mod og med mere Glæde, ikke fordi jeg troer, at nogen Lykke herefter skal blive mig til Del, nej, jeg venter Intet, næppe et muntert, endsige et glad Øjeblik; jeg er forberedt paa Sygdom og Armod, paa at blive forladt og krænket; men jeg veed, at jeg har villet og vil Hvad der er Ret; jeg veed, at jeg i mange Henseender har faaet Øjnene op for min egen Daarskab og mine egne Svagheder, og jeg troer, det staaer i min Magt at undgaa mange af de første og bekæmpe de sidste. Denne Opmærksomhed paa mig selv skal være min Lykke, mit indre Liv nu, da jeg kun lever med Verden som den Syge, der bliver stillet op i en Lænestol, forat han kan være med til Gilde og Lystighed, nu, da jeg trænger til dette indre Liv; thi det er fortvivlende at leve uden at leve.

Det gaaer atter noget tilbage med min Helbred, og den Smule Aandsfriskhed, der begyndte at besøge mig, taber sig igjen. Maaske vil Motion og frisk Luft hjælpe mig . . .

Den 15. Januar, Kl. 9 Aften. Der er i denne Tid imellem Fru Collin, Sophie og mig Tale om den Plan for mig at lægge mig paa Landet, foreløbig i Sommer, og det skulde da være hos Thygesen paa Strandmosegaard[1]). Lise skulde — om muligt — derud med. Jeg veed ikke, hvorvidt der fra Thygesens eller hans Kones Side er Noget til Hinder derfor. Men jeg maa overveje Hvad der taler for og imod . . . For mit Vedkommende veed jeg dette, at jeg strax greb Planen med Lyst til at udføre den, jo før jo heller, og jeg troer paa et saadant første Indtryk, naar det er øjeblikkeligt og ledsages af Overbevisning om Planens Rigtighed. Jeg har heller ikke ved nærmere Overvejelse fundet, at Det, der kan tale derimod, opvejer Hvad der taler for den. Jeg skal to Gange ugentlig til Byen, det vil sige: idethøjeste to Gange; undertiden kan jeg vel lade det være med een Gang. Gênen kan der ikke være Tale om; og Bekostningen opvejes paa mange Maader ved de Besparelser, som ville være en Følge af at ligge paa et saa ensomt Sted, langt fra Byen. Jeg kunde maaske finde det ensomt og kjedeligt; men hvor finder jeg det ikke ensomt? Og hvor finder man det ikke kjedeligt? Kun der, hvor man arbejder! Og derude

[1]) Daværende Justitsraad Edvard Collin ejede Strandmosegaard paa Sletten, syd for Humlebæk, og Thygesen var Gaardens Bestyrer.

er der lige saa god Lejlighed dertil som her. Desuden er det bedre virkeligen at kjede sig paa Landet end forgjæves at søge Morskab i Byen . . .

Den 16. Jan., Kl. 9 Aften . . . Idag har jeg gaaet $^3/_4$ Mil i Grønnegaarden. Jeg har af Johnsen for nogle Dage siden faaet en Hyacint, som jeg morer mig med at se voxe Dag for Dag. I Eftermiddag, da jeg stod ene, bragte den mig til at tænke paa at eje en Have — blot en ganske lille Have! Men der maatte et Hus til — blot et ganske lille Hus med eet Værelse, Entré, Kokken og to Kvistkamre. Jeg kunde kjøbe et lille Stykke Jord, blot 30 Alen i Firkant — det skulde være ude ved Strandmosegaard. Paa dette vilde jeg lægge Grunden til Huset, kjøbe Mursten og selv bygge det. Kunde jeg bare lægge Grunden, saa gik det nok. Saa vilde jeg lave et Stakit, et Svinehus og et Honsehus . . . ; jeg vilde male det Altsammen og dekorere det indvendig. Hvormeget mon det kunde koste? Det er værst med Snedkerarbejdet og saa Grunden. Nej, der bliver nok ikke Noget af! . .

Den 17. Jan., Kl. 9. Idag har . . K. . . . besøgt mig. Undertiden synes han kun at komme for at sige mig nærgaaende Ting; man mærker strax, at han trænger til at komme frem med det, som om han havde taget ind at sige Ubehageligheder paa. Han forsøger paa alle Maader at faa det anbragt og synes ulykkelig, indtil det er sluppet ud. Hvad er Hensigten dermed? Hvorfra den uhyre Trang til at gjøre sig ubehagelig for Andre? Han er det mest uudgrundelige Menneske, jeg nogensinde har truffet, maaske fordi han er Den, der er mig mest ulig af Alle. Han synes mig en Sammensætning af Forfængelighed, Karakterløshed og Talent; men der er vist Stoffer, som ikke ere fundne ved denne Udskilning af hans Bestanddele. Skulde han være saa skrækkelig nedtrykt og ulykkelig, at hans uforklarlige Væsen er en Følge af Fortvivlelse? Eller har han Anfald af Vanvid? Eller forholder han sig til det menneskelige Samfund som en Gevæxt til Legemet? Det er umueligt at blive vred paa ham, fordi han er saa ynkværdig; det er umueligt at holde af ham, fordi der ikke synes at være noget Godt ved ham; det er heller ikke mueligt at være ligegyldig; thi man seer ham dog — han besøger mig! Det er ligesom et forbigaaende Vindstød, der blæser uden Hensigt, og som hverken er ubehageligt eller behageligt, men som man dog mærker. Jeg begriber ikke, hvorfor han besøger mig; han faaer aldrig et venligt Ord af mig, og jeg hører paa Det, han siger — hvadenten det er venligt eller saarende — med øjensynlig Mangel paa Interesse; thi den Følelse, han udtaler, er ikke mere varig end Konturen af en Bølge, og det er trættende at skulle fastholde disse forvirrede Træk, dette Sammensurium af en Mængde Intet.

Jeg har nu været herinde i netop 14 Dage; det kunde være, at denne Læggen-mig-ind paa Hospitalet er en af de største Dumheder, jeg endnu har begaaet. Vi faa at se.

Det synes mig dog Dag for Dag mere klart, at mit Lune er borte med samt min Sundhed og mit Humør; med andre Ord: jeg duer ikke længer; jeg er som en Støvle, hvor Overlæret mangler og hvor Saalerne ere aldeles opslidte. Jeg maa betale min lykkelige Ungdom dyrt. Men jeg var ogsaa lykkelig! Da jeg var Barn, var Forhøjningen under Vinduet min Verden, og uden store Apparater af Legetøj befolkedes denne Verden og blev uendelig morsom . . . Og Haven paa Emdrup! Jeg tænker paa den med uendelig Kjærlighed og Taknemmelighed, som om den med Bevidsthed havde gjort mig lykkelig. Da vi forlod Emdrup, var jeg 19 Aar gammel. Den sidste Sommer legede jeg endnu med Kanoner som et Barn, og kort efter var jeg forlovet. Da begyndte det saa smaat at trække op til Graavejr: Kjærligheden hæver os vel højt over den Lykke, som det lykkelige Barn har følt; men Lidenskaberne dukke op paa samme Tid, og fra dette Øjeblik — medens man endnu troer at stige — daler man uformærkt, indtil man engang senerehen faaer i Sinde at tænke sig tilbage i Tiden og sammenligne den sorgløse Fortid med det nærværende Øjeblik og dets tusende Lidelser, som have sneget sig ind i Hjærtet. O, blot et Aandedræt fra hine Dage! Men ikke engang dette er muligt! Uigjenkaldeligt ere Barndommens og Ungdommens Fornæmmelser og Tanker forsvundne, saa at man kun erindrer dem saaledes, som naar man aner Hvad man ikke kjender. Kunde man blot lede et Barn igjennem Livet, saa at det undgik alt Det, som lægger Spiren til Savn og Lidelse i Fremtiden! Men nej! Det Samme, som gjør Barnet lykkeligt: dets Enfoldighed og det lette Sind, gjør det ligegyldigt for Advarsel. Mennesket vil ikke tro, men erfare. For at lide ere vi komne ind i Verden — og i hvad Hensigt? Her giver Religionen ej engang Svar til de mest Troende; thi, siges der end, at vi i det bedre Liv skulle faa Erstatning for Hvad vi her have lidt, saa spørger man dog atter: „I hvad Hensigt det Hele?"

Jeg har skrevet meget aabenhjærtigt i denne Bog; men jeg maa tvinge mig dertil; thi det er vanskeligt at løsrive sig fra den Tanke, at den vil blive læst af Uvedkommende . . . En Dagbog er gavnlig for Den, der skriver den; den klarer undertiden hans Tanker i Øjeblikket og opbevarer Tanker og Handlinger til Fremtiden, hvorved han selv kan blive Dommer over den.

Den 18. Jan., Kl. 9. Justitsraad Collin var her i Eftermiddags og talte om min Plan at ligge paa Landet paa Strandmosegaard. Thygesen og hans Kone ere gaaede ind derpaa. Jeg faaer et Værelse og tillige et Sted, hvor jeg kan male. Lise skulde foreløbig komme herover i Besøg for i Sommer . . .

Jeg har udregnet min *Status pecuniarius*, og Resultatet er snavs, dels paa Grund af Mangel paa Kontanter for Øjeblikket, dels fordi Indtægterne

formedelst de store Afbetalinger blive saa tynde — ikke at tale om fremtidige Uheld!

Den 28. Januar 1852 . . . Jeg kan ikke lade være med at drømme mig ind i det forventede behagelige Liv paa Strandmosegaard. En Jagtbøsse spiller en stor Rolle deri, og jeg udtænker forskjellige Redskaber, der kunne forfærdiges af Ler[1]). Det er mærkeligt, at Musik ikke hører med til mine Glæder; jeg kan uden Skræk tænke mig boende derude, skjøndt der vel næppe er et musikalsk Instrument i en Mils Omkres. Men Musik er kommen saaledes i Mode i Kjøbenhavn, at man takker Gud for de Minutter, man er fri derfor, ligesom man fordum var glad ved en enkelt Gang at høre den. Der burde udsættes en uhyre Præmie for Den, der fandt paa at befrie Verden for moderne Valse og Polkaer, men især for Mazurkapolkaer. Jeg vilde foreslaa at betale Komponisterne ligesaa Meget for at lade være med at lave Polkaer, som de fortjene ved at lave dem; den Regering, der gjorde dette, kunde med Sandhed siges at beskytte Kunsterne. Musikken er den værste af alle Kunster, naar den misbruges; thi man kan ikke flygte for den, medens f. Ex. Malerkunsten dog idetmindste holder Kjæft.

Den 29. Jan. . . . Jeg seer Udsigt til, naar ikke nye Uheld ramme mig, at faa mine Affærer ordnet og at kunne leve et sorgfrit Liv, forsaavidt Befrielse fra Pengesorger kan gjøre det dertil. Men hvad nytter det mig at mine Sager ordnes? . . . Det er kun et halvt Resultat, jeg opnaaer ved at komme i Ligevægt med mine Indtægter og Udgifter, naar nogle af mine Nærmeste dog maa mangle det Nødvendige. Naar i forrige Tider Uheld tilstødte mig og jeg betroede min Nød til Fader, sagde han ofte til min Forundring: „Ja, jeg har ikke Andet end Uheld; Byrde paa Byrde tynger der paa mig“ — som om det ikke var mig, men ham, hvem Uheldet havde ramt. Men nu forstaaer jeg godt, at man saaledes kan føle Andres Byrde med dens hele Vægt og at man bliver bitter stemt ved ogsaa at skulle bære Andres Sorger. Fader var saa meget mere berettiget til at ytre sig paa denne Maade, som han ofte virkelig paatog sig den mig paahvilende Byrde, indtil han kunde befrie os Bægge derfra . . .

Den 31. Jan. Forbandet være den Slags Visitter, der komme om Formiddagen og blive, indtil det er mørkt, der fløjte Stumper af Melodier, der bemale Randen af en Avis med betydningsløse Figurer, der lege med en Stang Lak, indtil den gaaer itu, der rense Neglene med Pennekniven og forlange, at det ulykkelige Offer, som bliver besøgt, skal gjøre Regnskab for Alt, hvad der tilfældigvis findes skrevet i en af de Bøger, som ligge paa Bordet. Og, naar der saa kommer et andet Besøg af samme Slags, maa man saa ikke oven i Kjøbet forklare Oprindelsen til Figurerne paa Randen af Avisen, da man ikke kan forklare deres Betydning! . . .

[1]) Der var et Teglværk derude.

Den 3. Febr. Idag har slet Ingen besøgt mig; havde jeg vidst det i Forvejen, skulde jeg have benyttet Dagen bedre; thi det er vist, at Besøg, især om Formiddagen, hvor kjærkomne de end ere mig, dog ganske sætte mig ud af den Stemning, hvori jeg maa være, for at tage fat paa eller fortsætte et Arbejde. Det har været min Skæbne i mange Aar at blive besøgt af Folk, der ikke have Noget at sige mig, intetsomhelst Ærende at udrette, men kun ville faa endel af Dagen til at forsvinde. Dette sætter mig undertiden i Fortvivlelse, og jeg har endnu ikke fundet paa en Maade at befrie mig for denne Ulykke paa; thi at arbejde fort uforstyrret er det eneste Middel, jeg kjender; men det er mig umueligt at bruge det.

Den 6. Febr. Igaar besøgte jeg Roed i Selskab med Hertig . . . Jeg har slet ingen Stadighed til Arbejde af nogensomhelst Slags; jeg veed ikke, om det er af Vane, eller fordi jeg ikke er tvungen dertil. Det bliver mig saa meget vanskeligere at tvinge mig selv, som jeg ikke begriber, hvortil det skal nytte; jeg har intet andet Maal end det: at blive beskæftiget; men det er ikke, fordi jeg indseer, at Arbejde er Pligt; al menneskelig Stræben forekommer mig at være tom og hensigtsløs; de aandelige Kræfter negte at gjøre Tjeneste, fordi Intet ansporer dem til Virksomhed. Men er da Livet saa betydningsløst? Det kan ikke være saa! Den hos Mennesket nedlagte Attraa efter at vide og forstaa, der øjensynligen driver hele Menneskeslægten fremad til større Fuldkommenhed, maa være givet den med Hensigt; en højere Fornuft maa ligge til Grund derfor, og da kan det ikke opløse sig til Intet. Vi vide ikke nu, til hvilket Maal vi føres; men vi have jo heller ikke endnu Anelse om, hvor Meget vor Videbegjærlighed vil bringe os til at kjende af Naturens Hemmeligheder. Maaske vil engang vor Viden oplyse os om Hvad det var, vi ubevidst, instinktmæssigt, stræbte hen imod. Vi kunne spore, hvorledes de forskjellige Tilbøjeligheder, de store og de ringe Ævner, de forskjellige Lykkes-Omstændigheder i deres indbyrdes Vexelvirkning, arbejde i Aandens Tjeneste. Der er vel Beskæftigelser, som synes ikke at have Noget med det Aandelige at skaffe; men man kan dog finde Sammenhængen — saa vidt naaer endnu vor Fornuft. Vi kjende blot ikke Maalet og vide ikke, hvor fjærnt det ligger. Det er en løjerlig Tanke, at vi maaske staa ved Maalet uden at blive det vaer, at maaske Mange have naaet det, men ikke ane, at de ere visere end den Viseste. Og dette er ikke umueligt. Sæt, at Kundskab om Gud — saaledes som Religionen lærer den — var Det, som Mennesket ad uendelige Omveje ubevidst stræber hen til at naa! Og er dette ikke et uhyre Resultat, stort nok til at kunne være det endelige? Da havde vi jo Maalet i Sigte allerede nu. Det er os klart, at Menneskets Viden har uoverstigelige Grænser; vi føle, at vor Aand aldrig vil komme til at forstaa Uendelighed, og dog tro vi paa denne; vi kunde ikke engang lade være med at tro paa den, om vi end vilde.

9*

Ved Troen kunne vi altsaa nærme os det Ufattelige, Det, hvorom vor Videbegjærlighed aldrig vil skaffe os Kundskab. Troen paa den guddommelige Aabenbaring giver os et anende Indblik i Evigheden, og føle vi ikke, at dette er det Højeste, hvortil Mennesket kan naa?[1]) Men kan da vor Stræben efter Kundskab endeligen føre os til at tro? Vel synes Videnskab og Religion at fjærne sig fra hinanden som Parabolens to Arme, og netop saaledes; thi — ligesom vi ikke kunne fatte den Udstrækning, Parabolen maa have for at være en i sig selv tilbageløbende Linie, en Elipse — saaledes fatte vi heller ikke, hvorledes Videnskab og Tro nogensinde skulde kunne mødes. Men vi vide, at Parabolen igrunden ikke er Andet end en Elipse af uendelig Udstrækning. Kan Videnskaben derfor blot lære os, at dens Fjærnelse fra Troen er beskaffen som Fjærnelsen af Parablens Arme, saa har den alt lært os Nok; thi da mangler os kun den oversanselige Fatteævne, forat vi kunne vide, hvor og naar Sammenstødet skal indtræffe. Vi se da anende hen til en Tilværelse, hvor denne Fatteævne skal vorde os given; og hermed er vor trøstesløse Tvivl tilende.

Den 10. Februar. Det er til min Forfærdelse blevet mig klart, at — til Trods for de mange Beviser for Interesse, som man giver mig — er jeg dog egentligen ganske uden Ven. Thi i selve de Venskabsbeviser, jeg modtager, spores en Mistillid til mig, ja, en Ringeagt, som er ganske uforenelig med Venskab . . . Man har raadet mig til at lægge mig ind paa Hospitalet; men Grunden var, at man troede en Slags Kontrol nødvendig og at jeg her skulde vænne mig til en regelmæssig Levemaade; jeg er endogsaa vis paa, at Mange trække paa Skuldrene og sige: „Naar det nu blot hjælper!“ Her troer jeg, at man tager fejl. Jeg har søgt Rolighed herinde; vel har jeg ogsaa indseet, at dette Liv vilde lette mig Overgangen til en forandret Levemaade; men jeg var altfor levende greben af Rædsel ved Tanken om den Afgrund, der laa for mig, til at dette Skridt skulde være nødvendigt. Den afgjørende hemmelige Grund var dog at gjøre Overgangen iøjnefaldende, saa at Forandringen ikke skulde blive ubemærket. Mislykkes dette — som vel er muligt — saa har jeg maaske tabt Mere, end jeg har vundet. Jeg kunde egentlig ligesaa godt først som sidst bryde med hele Verden; thi Verden kan ikke glæde sig ved mig, og hvorledes skal jeg kunne glædes ved en Verden, for hvilken jeg er en lukket Bog, som den ikke finder det Umagen værdt at aabne? Men jeg kan ikke gjøre det; der er Mange, som jeg holder af; skal jeg berøve mig Ret til at elske dem, til at bekymre mig om deres Anliggender, ved at slukke hver Gnist af Venskab, som der maaske endnu er hos dem, eller som maaske engang kan tændes? Nej, der er Enkelte, fra hvilke jeg aldrig kan løsrive mig. Og er

[1]) Goethe siger: „Det tænkende Menneskes største Lykke er at have udforsket Hvad der kan udforskes og rolig at ære det Uudforskelige“.

der ikke, naar Alt kommer til Alt, endnu et Par Stykker, som tro paa mig, som sætte mig højt i deres Omdømme? Ja, hvis det vilde være en Lykke, om jeg vendte Verden Ryggen, før den ganske vender Ryggen til mig, saa staa disse Enkelte mig ivejen. En sorgelig Tanke! — Jeg er gaaet ind i Verden med lyse Forhaabninger og med en skjult, men fast Tillid til mig selv. Jeg har stolet paa mine Ævner; Faa have havt saa høje Tanker om deres egen Karakters Fortræffelighed, og der var ogsaa en Tid, da det ikke faldt mig ind at tvivle om min Lykke. Men nu! Hvor ere Forhaabningerne? Hvor ere de Venner, den høje Agtelse, som mine Dyder skulde forskaffe mig? Og Lykken —! Godnat! Nu gaaer jeg iseng....

D. 19. . . . Jeg har blandt Andet brændt de gamle Gjældsbeviser, hvoraf mange skaffede mig Grovheder strax efter Faders Død. . . . Nu skulle slige Regninger ikke længer skaffe mig Fortrædeligheder. . . .

Søndag d. 22. Jeg sidder ene, ryger min Pibe, søger — ved at tage fat snart paa Dette, snart paa Hint, ved snart at se paa de Forbigaaende, snart paa Gjenstandene i Stuen — at forhindre Tanken fra at fæste sig paa Noget. Men den vil ikke lade det være; den søger og søger — men altid forgjæves — Noget, som kan beskæftige den paa en behagelig Maade. Smerten spiller Kontrabas i mit Livs Symfoni, og Længsel spiller første Violin. Der mangler mig Noget, og dette er noget Væsentligt; hvis jeg havde det, var det godt. Hvis der nu derinde i de andre Værelser var Nogen, som jeg havde kjær, som af og til stak Hovedet ind ad Døren for at sige mig et venligt Ord — selv om det kun angik Middagsmaden eller en Skjorteknap — hvis disse Kjære af og til kom ind til mig et lille Løb — selv om det kun var for at klage over Et og Andet: at der var kommet en Plet paa Sofabetrækket eller en Splint i Fingeren — vilde det saa ikke være ganske anderledes? Vilde der da ikke gaa en eller anden Stemning igjennem Symfonien? Vilde jeg da tro at være som en Fremmed i Verden? Vilde jeg ikke idetmindste have Lov til at føle Sorger paa Verdens Vis? Vilde ikke af og til et forfriskende Aandedrag fylde mine Lunger, saa at der strømmede Liv igjennem det Hele? Men jeg kjender ikke de Mennesker, som støje derinde ved Siden af; og Hvem er det, som nu og da kommer ind ad Døren? Det er Folk, som jeg betaler for at rede min Seng og feje mit Gulv! Eller det er mine Venner, det Publikum, for hvis Øjne jeg spiller min usle Rolle, det, der, naar Alt kommer til Alt, ligesaa gjærne piber og hysser som klapper, naar det kun troer at være retfærdigt. Min stakkels Lise! Jo mere jeg fjærnes fra det Tidspunkt, hvor vi skiltes, desto mere savner jeg Dig! Du bliver mig mere og mere uundværlig, og det Eneste, jeg har i Erstatning: Erindringen, bliver paa samme Tid mere og mere dunkel. Der er Ingen — og vil aldrig komme Nogen — der kan spille Din Stemme i Symfonien!

Den 20. Marts. Undertiden forvirres mine Tanker paa en besynderlig Maade. Det er især om Aftenen, efterat Sovnigheden er indtraadt. Det er f. Ex. Dagens Begivenheder, som, idet jeg tænker paa dem, pludseligt forekomme mig desperate og latterlige, skjøndt det er de simpleste Ting af Verden. Denne Tilstand kan ikke beskrives. Den ligner en pludselig Opvaagnen til Erkjendelse af, at Alt er Vanvid, at Alt, hvad man tidligere har seet, følt, tænkt, slet ikke har havt Virkelighed. Ogsaa, naar jeg er fuldvaagen, kan noget Lignende hændes mig; men der er da den Forskjel, at Det, der forekommer mig latterligt eller vanvittigt, i visse Maader virkelig er det, eller idetmindste kan forekomme selv den Fornuftigste at være det, f. Ex. Soldatervæsenet, Folkets Underdanighed for en Fyrste, et pyntet Lig, en verdslig Leveregel, o. s. v. Men Hvad der forfærder mig ved denne Tankernes Forvirring — eller, om man vil: større Klarhed — er det Pludselige og Levende deri. I et Øjeblik staaer man og betragter Verden fra et nyt Standpunkt; og, hvis man blev staaende der, vilde man være — eller synes at være — vanvittig; men man tager sig sammen og er atter sig selv; det Hele er kun et Øjebliks Sag.

Naar jeg tænker paa dette og min Tilbøjelighed til at se Verden fra den mørkeste Side, kan jeg ikke undertrykke Frygten for at blive gal. Sorger, virkelige og indbildte, der gnave paa et svagt Legeme, kunne vel bringe det saa vidt med mig.

Eftermiddag, d. 20. Marts. . . . Er jeg saa fuldkommen alene? Det var dog i en altfor mork Stemning, jeg forleden skrev, at jeg slet ikke havde Venner, og er lille Lise ikke et Væsen, der binder mig til Verden? Tingen er, at jeg har tabt Modet til at haabe. . . .

Hermed ophører hans Dagbog fra Hospitalet. Stadigt nævner han i den Navnene paa dem, der besøge ham, og man seer heraf, at hans Venner have været meget trofaste imod ham, især Familien Nees, hvis Børn han underviste derinde, saaledes Christian i Matematik, og denne Undervisning var saa klar, grundig og dygtig, at Eleven i en senere Alder høstede stor Nytte deraf.

Næste Blad i Dagbogen er dateret:

Svenborg, d. 3. Maj 1852. Omtrent ved Flyttedagstid (jeg husker ikke nøjagtigt Dagen) forlod jeg Hospitalet. Jeg kunde ikke faa Lov til at blive der længer, da meget syge Patienter dagligen bestormede Overlægen om at faa Officiantværelse, og slet intet var ledigt. Jeg har saaledes tilbragt Mere end 3½ Maaned derinde, og jeg har befundet mig saa vel ved at være der, at jeg gjærne kunde bo der altid . . . Den 1. Maj om Morgenen tog jeg med Dampskibet Zephyr til Svenborg. Det var en kold Tur, og Foraaret synes at ville blive koldt. Igaar regnede og sneede det hele Dagen,

saa vi holdt os hjemme. — Jeg har ret følt, hvormegen Glæde jeg kan have af at være sammen med min lille Lise; jeg mærker med Fornøjelse, at hun er en stor Grinebider“.

Følgende Breve har han skrevet under sit Ophold i Svenborg:

D. 10. Maj 1852.

Kjære [Just] Holm!

Gid De var herovre! Gid jeg hørte Dem bag Væggen ligefor synge Bays Romancer, som De plejede, og som De sagtens gjør endnu. Her er saa smukt allerede, endskjøndt Træerne ere uden Løv; man kan næsten se Græsset gro og Planterne skynde sig op af Jorden for at lytte efter alt det Pip og Kvirrevirrevit, som man hører tilhøjre og venstre, forud, bagud, nede og højt oppe i Luften. Foraaret, tidligt Foraar, er den bedste Tid, det er ganske vist; man er da mere glad ved et Græsstraa end senere ved at se den dejligste Blomst; selv de smaa Brændenælder se gode og uskyldige ud. Jeg boer ogsaa rart; jeg har vel ikke megen Udsigt; men den, jeg har, er desto interessantere. Det er en Udsigt til to Gaarde med gamle, maleriske Bygninger, hvide, med rødmalede Stolper og med et ubegribeligt Antal Døre, Luger, Vinduer og Huller. I Gaardene er der alskens Dyr: Hunde, Katte, Heste, Køer, Ænder, Høns — ja, en Stær har sin Rede i en Cigarkasse med Hul i, som er slaaet fast paa Muren . . . Hanen er ubeskrivelig latterlig, og den aner det ikke; den er saa strængt alvorlig, er gjennemtrængt af en saadan Værdighed, at den gjærne kunde være konstitueret Birkedommer paa Thorseng, istedenfor Byfogeden i Svenborg, der har travlt nok foruden. Her er en stor, hvid og alvorlig Jagthund, der holde meget af at ligge i Solskinnet og foragte Yderverdenen; men der er ogsaa en lillebitte Hundehvalp — saa stor som en Handske — der har faaet den Ide, at den kan prygle Jagthunden, og angriber den i alle Ender og Kanter, bidende i alle fremstaaende, ofte emfindtlige Dele, hvilket meget fortrædiger Jagthunden, der ikke kan hitte paa et Middel til at blive den kvit. Imellem to Tage har jeg Udsigt til en høj, fjærn Bakke; med en Kikkert vilde jeg kunne se Menneskene bevæge sig deroppe . . . Alle de ovenomtalte Herligheder vilde De faa at se, hvis De var her-

FRITZ JÜRGENSEN,
tegnet i 1852 af *Just Holm.*

ovre og jeg vilde kunne faa en Smule Kraplak, hvilket jeg ikke har faaet med i min Malerkasse.

Hvordan i al Verden skal jeg faa noget Kraplak? Man kan dog ikke sende en Blære med en Skipper, der vilde lægge den i Lasten imellem Sække og Pakkasser og komme i Forlegenhed med at bestemme Fragten, der altid beregnes efter det Rum, Gjenstanden indtager. Jeg har idag fuldendt et Barneportræt uden Kraplak. Correggio! Jeg vil ikke sammenligne mig med Dig — men kunde Du gjøre mig det efter? Da jeg i Gräfenberg malede Bays Portræt (Se S. 38), brugte jeg Noget, der enten var Sminke eller Tandpulver, istedenfor Lak; men her har jeg ikke engang noget Saadant... Naa, men lad mig nu se, om jeg slet ikke har Noget at fortælle Dem! Ja, Hvad skulde det være? Madam Børresen bygger et nyt Sted i Gerritsgaden; Svenborg faaer ny Brolægning; Henrik Larsen maler sin Baad lyserød udvendigt; Kammerherreinde Holsten paa Hvidkilde har Igler i Nakken; Apotekerens Aurikler staa i Flor; men han vil ikke stikke sine Asparges før næste Aar; Fru Moltke og jeg bruge Grøntkur; Barber Kragh var af den Formening imorges, at vi meget godt kunde faa Regn, skjøndt Vejret var smukt og Himlen skyfri — en Mulighed, der unegtelig er grundet paa mangeaarig Erfaring! — Og dermed er min Nyhedskilde udtømt... Jeg haaber snart at faa Melding om Deres, Zahles og Brøndums Ankomst: jeg formoder, at De vælge Pinsen til denne Udflugt. Folk begynde nu at komme spaserende med Bøgegrene i Knaphullet. Jeg gaaer og seer paa Landskaberne, alt som Vorherre gjør dem færdige; jeg seer fra Dag til anden Farverne blive lagte paa og hvorledes han lunefuldt forandrer Luft og Vand... Hils Zahle, naar De næste Gang seer ham (formodentlig med en Rulle Papir i Haanden)..., ryst Jfr. Brøndums Haand en halv Times Tid paa det Hjærteligste, gaa hen til Sofaen, væk Brøndum, hils ham ligeledes mange Gange, og vær selv hilset fra Deres hengivne

Fritz Jürgensen.

Svenborg, den 3. Juli 1852.

Kjære [Just] Holm! Sidst skrev jeg til Dem, at jeg manglede Kraplak, og De sendte mig strax en Blære. Man skulde tro, at jeg havde smurt hele Indholdet i Ansigtet, saaledes rødmer jeg i dette Øjeblik af Skamfuldhed over saalænge at have ladet Deres Brev ubesvaret; men et Blik paa Onkels Portræt vilde snart overbevise om, at jeg idetmindste havde anvendt en betydelig Del af Blærens Indhold andensteds; hvis Professor Lund saae dette Portræt, vilde han gribe Dem om Armen og sige: „Kjære Holm! Send ham for Guds Skyld ikke mere Kraplak!“ [1]) Men — for at komme

[1]) J. L. Lund holdt mest af at bruge graa Farver, i hvilke der ikke var megen Saft. Hans Elev, Maleren Unna, havde engang, da han skulde male en Model, som stod halvt i Skygge, overgydt hele den dunkle Side af Ansigtet ned til Hagen med Kraplak, der skinnede som Blod. Lund kom for at bese Elevernes

tilbage til min Skamfuldhed, saa vil jeg kun sige, at den er stor; men jeg vil ikke vove et Forsøg paa at undskylde min Forsømmelighed; jeg — naa! — Det er rent bandsat, hvor Folk invitere Onkel ud, og jeg kommer med som et Appendix; dette er en „svenborgsk Nødvendighed“, der gaaer ud over bægge Parter. Men idag har Onkel ikke modtaget nogen Invitation; han har derimod modtaget et Oxehoved St. Julien, som man er i Færd med at aftappe; og at dette skeer saaledes, som det bør, ligger ham naturligvis meget paa Hjærtet. Derfor er han hele Formiddagen beskæftiget med nu og da at gaa ned i Kjælderen for at sige: „Naa!“ Denne Tid benytter jeg til at skrive Dem til. Onkels Portræt, som jeg ovenfor omtalte, synes at ville forskaffe mig svenborgsk Berømthed. Det ligner i den Grad, at man — som Toldkontrolløren bestemt erklærede — strax kan se Hvem det skal være. Jeg troer ikke at nære sangvinske Forhaabninger, naar jeg venter talrige Bestillinger; jeg føler i Tankerne, hvorledes man slaaer mig paa Skulderen og udraaber: „Hør, Jürgensen, vil De male mit Portræt, saa skal det, Fanden gale mig, komme i Glas og Ramme og komme til at hænge lige over min Sofa.“ Yderst smigret tager jeg da imod Tilbuddet og renoncerer endog paa Glasset. Men kan De forklare mig den Gaade, at det altid er de grimmeste Mennesker, der ere de villigste til den Slags Bestillinger? At jeg kom til at male Onkel, som er en smuk gammel Mand, er, fordi jeg har ham i Nærheden. Men ellers? Erindrer De den Mand med den mærkværdige Næse, som jeg havde truffet hos Konditor Ronander, og om hvem De sagde, at han stødte Deres Skjønhedssans? Han har været den Ivrigste til at ville males; men en Brøndum, en Holm, en Bay — saadanne Folk tilstaa det som en Naade, men tilbyde sig aldrig. Naa, det var nu det!

Jeg kan ikke noksom forundre mig over den dejlige Sommer, vi have; har Vorherre ikke faaet at vide, at jeg ligger paa Landet? Skulde Uheldet ophøre at forfølge mig? Er dette et Vendepunkt? Hvorom Alting er, saa optager jeg det som en Naade imod mig og er meget taknemmelig; en dejligere Sommer har jeg aldrig oplevet. Zahle har da været her (maaske er Sommeren saa smuk i Anledning af Zahles Rejse; det er da ikke mere end billigt, at Vorherre har Noget tilovers for Zahle). Han gjorde Lykke i Svenborg; jeg troer, at Zahle gjør Lykke hos Damerne. Jeg havde bidraget Mit dertil ved at hæve ham til Skyerne, da jeg omtalte hans forestaaende Ankomst. . . . En Dag førte han mig ind i et Selskab af sine Bekjendte, der alle vare fremmede for mig, og presenterede mig med disse Ord: „Maa jeg forestille Dem en Mand, der har bragt det til den højeste Grad af Vir-

Produkter. „Hvem — Hvem har dog malet det?“ spurgte han. Ja, det var da Unna! „Er det Unna? Er det Unna? Hvor er han?“ Ja, han var da gaaet hjem for at hente mere Kraplak, eftersom han manglede noget til den nederste Del af Ansigtet. Lund udbrød da: „Siig ham for Guds Skyld, at der er Kraplak mere end Nok.“

tuositet i den Kunst ikke at bestille det Allerringeste.“ Tak! ... Jeg skylder Professoren [1]) megen Tak for hans Brev og for Meddelelsen af den ypperlige Sang i Anledning af Deres Geburtsdag, af hvilken jeg især beundrer disse Linier:

Han majestætisk knejser med sin Nakke,
og overalt forguder man ham svært;
om Vintren gaaer han med en Pudelfrakke,
om Somren er han som en pillen Ært.

Er det ikke et Portræt, saa er Intet Portræt! Bliver der Noget af Deres Rejse? Jeg seer Dem staaende paa Taaspidserne og kikke med det ene Øje ned i Kassen for at se efter, om der er Mønt nok. Og Hvad har Resultatet været? Jeg formoder at Brøndum fremdeles sidder hjemme hos Faderen og udklækker Fistler [2]), siden han ikke iværksætter sin Plan at komme herover. Herregud, Mennesker! Her er godt at være; ikke at tale om Naturens Skjønheder, belyste af den dejlige Sol, saa vil man finde behagelige Mennesker. Onkel plejer at sige om Svenborg: „Her lever man godt og gaaer godt klædt“, hvilket med faa Ord beskriver et jordisk Paradis. Kommer og nyder!

WILLIAM BRØNDUM,
tegnet af *Fritz Jürgensen.*

Jeg kunde beskrive Dem en Mængde Skovture, som jeg har deltaget i; det synes, at man her lever for at nyde Livet; thi saadanne Forlystelser — større eller mindre — høre til Dagens Orden. Men jeg vil blot — for at give Dem et Begreb om disse Tures Beskaffenhed — beskrive Dem een eneste ...

Kl. 4 mødte et Selskab af 18 Herrer og 17 Damer hos Kancelliraad Horn, hvor 7 Vogne ventede i Gaarden og paa Gaden. Forventningsfulde, tavse Grupper havde dannet sig rundtomkring, og bag hvert Jalousi i Gaden saae man eet Øje og ½ Næse. Præsentation! Sedler uddeles til 7 Herrer, hvorpaa Navnene paa dem, Enhver skulde kjøre sammen med. Vrøvl og Stigen paa Vognene! Man seer op til Vinduerne for at sende et fornøjet Levvel; men, da Alle ere med, er der Ingen at

[1]) Bay. [2]) Han led nok af Tandpine.

sige Farvel til, og saa lader man det være. Vognrummel! Svenborg staaer i Vinduerne. Uhrmager Thorenfeld hilser mig med et frygtelig venligt Smil for strax efter at kunne glæde sig ved Tanken om at staa paa en fortrolig Fod med En af dette glimrende Selskab. Naturen findes skjøn. Man siger til hverandre, at Svenborgs Omegn unegtelig er smuk[1]). Det gunstige Vejr omtales ikke; det er altfor sædvanligt. Man stiger af ved Rødkilde, spaserer i Haven og plukker Nødder for at overbevise sig om, at der endnu ikke er Kjærne i dem. En Baad ligger i Kanalen; jeg faaer det Hverv at løse den; jeg faaer Tjære paa Handskerne og putter dem i Lommen. Tre unge Damer og jeg som Søvant stige i Baaden. „Gud, Jürgensen!“ siger den unge Dame, som træder paa Rælingen, saa at Baaden giver sig Mine af at ville kæntre. Damerne ville ro; imedens den Enes Aare peger højt i Luften, skraber den Anden paa Bunden af Kanalen. Jeg skal styre; jeg maa sætte mig i Agterenden; men Baaden løber rundt og vil ikke af Stedet; det nytter ikke, at jeg gjør opmærksom paa, at Roret er taget af Baaden; man raaber fra Land, at jeg skal styre; Damerne bede mig bønligt om at passe Roret. Man opgiver Forsøget; jeg roer Baaden iland, og man gaaer videre. I et Tempel i Haven har Datteren hurtigt pakket Tetøjet ud; en Dug bliver udbredt paa Græsset og belæsset med Brød. Man lejrer sig. Datteren og et Par af hendes Veninder kappes om at byde Te, Sukker, Fløde og Brød om paa den gracioseste Maade. Man passiarer. Børnene kaste Grankogler efter hverandre paa Græsplænen. Engang imellem faa et Par unge Veninder en Raptus og galoppere ned ad en Gang; et Par andre følge dem. Gud veed Hvad de løbe efter; men det lyder, som naar en Fregat ligger i Vending og Sejlene flagre. Lidt efter komme de meget astadige tilbage med en Kvist eller nogle Græsstraa i Haanden, som om det var Det, de havde havt saa travlt med at hente. Man pakker ind og skal atter tilvogns. En ung Herre, der hidtil ikke havde givet sin Nærværelse tilkjende, bliver med Et højrøstet og virksom: han kjender Haven, han veed, hvor Vognene holde, han er Vejviser. De maa vide, at Haven til Rødkilde er 30 Tønder Land stor. Man kjører tilbage til Svenborg. Hvad man foretog sig paa de andre Vogne, veed jeg ikke; men det er bogstavelig sandt, at vi ikke foretog os Andet paa Hjemturen end at udregne i Hovedet, Hvormeget 314 Gange 916 er. Men dette morede os fortræffeligt, saa at vi afvexlende grinede og regnede. Saasnart vi kom i Hus, fik vi Blyant og Papir, for at se, om vort Resultat var rigtigt, og det stemmede nøjagtigt paa 24000 nær. — Et stort Aftensbord var dækket. Herrerne gaa hen til Damerne med Albuerne ud til Siden, Damerne stikke Haanden ind, Herren efterseer, om Damen har fat — thi føle det kan han ikke — og saa gaaer man tilstols ved Siden af Bordet og sin

[1]) Se Tegningen Nr. 16.

10*

Dame. Nu begynder en — som oftest unyttig — Cirkuleren af Retter; jeg bliver aldeles fortrolig med et vist Stykke Skinke, som passerer mig — jeg veed ikke hvormange Gange. Man drikker Glas med hinanden. Jeg veed ikke, om det er Skik andensteds; men her maa man drikke et Glas til Gjengjæld med Den, der har drukket med En. Det udgjør i et Selskab af 18 Herrer 36 Glas Vin foruden Skaalerne. Man rejser sig — Albnen ud til Siden, ind i den anden Stue — og Velbekomme! Bordet bliver taget bort, Klaveret bliver flyttet ind, og nu danser man. Jeg danser ikke; jeg passiarer med de Gamle og med dem af en vis Alder, der hemmeligt have et Par hvide Handsker i Lommen, saa at de kunne danse, naar det stikker dem. — Man gaaer hjem; man finder, at hele Turen var nydeligt arrangeret, ganske charmant, kun at — o. s. v.[1])

Deres hengivne F. Jürgensen.

Uden Hast!

Svenborg, d. 28. Aug. 1852.

Kjære Søster!

Solen, denne Dagens trofaste Ægtefælle, er talrige Gange stegen op i Østen og er svunden ned i Vesten, paa sin Vej modnende Danmarks Rigdom: det gyldne Korn, tørrende de omhugne Straa og begunstigende ved sin varmende Nærværelse den rige Høstning, Landmandens velsignelsesrige Virksomhed. Maanen har vel endog mere end eengang vendt sin dunkle Bag imod Jorden for atter gradvis at nærme sig sin oplivende Fuldskabstilstand — siden jeg sidst skrev til Dig. Og dog ligger et Tidsrum, rigt paa Daad og indflydelsesrige Begivenheder, imellem min sidste og dette Brevs Datum. Visitter ere aflagte, Middagsmaaltider ere indtagne, Piber ere røgede. Dog — det tilkommer ikke mig at omtale dette; beskedent overlader jeg det til Andre og lader mig nøje med den ædle Bevidsthed. Jeg vil kun fortælle Dig, at Onkel Gustav[2]) har været her, . . . og jeg tog over for at vise ham Thorseng; men, næppe vare vi komne iland, før et Selskab sluttede sig til os og en snaksom Prokurator fra Odense ganske bemægtigede sig Onkel, medens en ung Dame, der følte sig tiltrukken af mit mysteriøse, skumle Væsen, uafladeligt sendte mig hjærtepulveriserende Blikke, der gjorde samme Indtryk paa mig som Spurvehagl paa en Tjæretønde. . .

Vi gjorde forleden en Tur med Orlogskutteren „Lovenørn“ til Langeland. Kutteren føres af en Løjtnant Lund[3]). Selskabet bestod af Gusta og Jessen[4]), to Frøkener Jessen[5]), en Justitsraad Schlegel[6]) fra Odense og

[1]) Se Underskriftet paa det sidste Billede S. 80. [2]) Rektoren paa Herlufsholm. [3]) Nuværende Kontreadmiral, Overlods Fr. E. A. E. Lund, som da var Fyr- og Vagerinspektør; „Løvenørn“ var Vagerkutter. [4]) Byfogeden i Svenborg, den senere Indenrigsminister, Kammerherre J. var gift med Jürgensens Hustrus Søster Gusta. [5]) Byfogedens Søstre. [6]) Stiftskasserer for Fyens Stifts offentlige Midler, C. F. A. Schlegel, „Frederik den Syvendes Schlegel“.

hans Kone, Harreskov[1] med sin Søsterdatter, den unge norske Dame[2], Onkel og jeg. Vi sejlede ud med en behagelig Ftvind[3] og ankrede ved nogle Huse, hvorfra Vejen fører til Tranekær Slot. Medens Gusta tillavede Aftensbordet i Skoven, gik vi Andre op til Slottet. Ejeren var ikke hjemme; men vi saae Udsigterne fra Vinduerne; Bygningen ligger meget højt. . . . I Skoven spiste vi tilaften, og saa gled vi hjemad, forte af en umærkelig Luftning. Ombord blev der lavet en Bolle Punsch af Champagne, Madeira, Chateau d'Yqvem, Graves og Kognak, en meget kvekmæssig Punsch. Justitsraad Schlegel holdt fortræffelige Taler; jeg vil meddele Dig et Brudstykke: „Jeg tillader mig at udbringe en Skaal for en Mand, som vi vistnok Alle have kjær, for min Barndomsven, Kammerjunker, Byfoged og Birkedommer Christian v. Jessen. (Han var Barn, da jeg blev hans Ven; altsaa kalder jeg ham Barndomsven.) Jeg vil ikke ønske, at han maa blive Minister — vel Du? (Nej!) — men at han maa blive Stiftamtmand; det vil Du jo nok være? (Ja!)", o. s. v. o. s. v. — Ved Troensebugten blev det stille Vejr, saa at vi maatte ro hjem i Jollen og ankom Kl. 12½.

. . . Jeg veed ikke, hvordan jeg skal faa et Sted at være til Vinter. Skidt bliver det under alle Omstændigheder, og jeg finder det vanskeligt at skjelne imellem mere eller mindre skidt. Det Eneste, som jeg ret vilde være tilfreds med, var at komme til at bo hos en Familie af mine Bekjendte uden for Byen, og hvor der var Have. Men Roeds ere de Eneste, og de ville ikke have Nogen hos sig. Jeg maa altsaa mere eller mindre slaa af paa mine Ønsker. *Qvid faciendum?* Hvis Du kunde blive af med Dine Doktores[4], vilde det vel være det Naturligste, om vi slog vore Pjalter sammen; jeg har seet Barber Kraghs Hund og Kat leve i største Enighed, saa Tingen kan i den Henseende lade sig gjøre. Et saa nøjsomt Menneske som jeg, især hvad Rengjøring angaaer, kan ikke genere meget. . . .

Og Maleriet? Thi jeg gaaer bestandigt i den Tro, at jeg skal komme til at male. Jeg siger: „*Qvid faciendum?*" Længere kan jeg ikke komme idag. Jeg har tegnet en Bog fuld til Frøken Camilla Jessen; den indeholder en Skovtur, som jeg forestiller mig at have arrangeret for Byens Honoratiores, og hvor Alt gaaer til med stor Flothed. Det har jeg Raad til! Hils Nees og Børnesværmen; hils ogsaa den for sit ædle Hjærte og sin nye Hat beundrede Jette Funck. . . ."

Den omtalte Billedbog til Frøken Jessen indeholder cirka 20 Tegninger, af hvilke følgende gjengives omstaaende:

[1]) Ejeren af Bjørnemose. [2]) Frøken E. R. C. Bernhoft, der næste Aar ægtede daværende Premierløjtnant i Marinen J. Tuxen. [3]) *For the wind*, eller — som der i det danske Sømandssprog siges efter Hollandsk — *for de Vind*. [4]) Sigter vistnok til, at hun paa Grund af sin Svaghed ofte havde Doktorbesøg, hvilket han ikke yndede.

Jürgensen rider ud paa Kjöbmand Quists Gedebuk for at invitere Honora tiorer i Svendborg til en Skovtour.

Jürgensen rider ud paa Kjøbmand Quists Gedebuk for at invitere Honoratiores i Svendborg til en Skovtour.

Selskabet kjörer i Skoven.

Selskabet kjører i Skoven.

Ballet.

Den galante Harreskov har ladet sin
Vogn møde for at skaffe nogle af
Damerne en beqvemmere Befor-
dring hjemad

Den galante Harreskov har ladet sin Vogn møde for at skaffe nogle af Damerne en beqvemmere Befordring hjemad.

Man er sletikke kommen tilskade. Kun
Frøk. L. har brukket en Arm, og Alle
ere enige i at det Hele igrunden
var en moersom Spads.

Man er sletikke kommen tilskade. Kun Frøk. L. har brukket en Arm, og Alle ere enige i at det Hele igrunden var en moersom Spads.

Efter at være kommet tilbage til
Svendborg gaaer man hjem Hver til Sit.
Man finder at Touren var nyde-
ligt arrangeret, kun at — — etc. —

Efter at være kommet tilbage til Svendborg gaaer man hjem Hver til Sit. Man finder at Touren var nydeligt arrangeret, kun at — — etc. —

„Hör Doctor ~~[illegible]~~, maa jeg tale
med Dem et Öieblik. Jeg er saa löi-
erlig tummelumsk i Hovedet; hvad
kan det dog være?" — „Det gaaer
nok over til imorgen." — „Jeg er
bange for, jeg gjorde galt i at spise
det Stykke Smörrebröd med Reier iaftes;
Reier er noget ufordöieligt Töi!" —

„Hør Doctor, maa jeg tale med Dem et Øieblik. Jeg er saa løierlig tummelumsk i Hovedet; hvad kan det dog være?" — „Det gaaer nok over til imorgen." — „Jeg er bange for, jeg gjorde galt i at spise det Stykke Smørrebrød med Reier iaftes; Reier er noget ufordøieligt Tøi!" —

Hovedet paa denne sidste Figur er en presset Stifmodersblomst.

Farvel fra Svendborg.

Farvel fra Svendborg.

I Oktober 1853 kom Fritz Jürgensen tilbage fra Svenborg og fik — imod sin Forventning — Bolig paa Kalkbrænderiet hos Roeds. Der skriver han atter Dagbog, af hvilken her skal gjøres nogle Uddrag.

Den 6. Novbr. 1853. Jeg var iaftes hos Sophie. Vi læste gamle Breve; blandt dem var der mange fra Faders sidste Aar. Medens han virkede saa ufortrødent og i saamange Retninger, følte han sig forladt, syg. Han følte, at han arbejdede over sine Kræfter; men han arbejdede, arbejdede indtil sit sidste Øjeblik, uden at give efter. Af et Brev, som han havde skrevet til Gysse paa hans Geburtsdag, og som var bestemt til at gjemmes og senere læses, (thi Gysse var kun 3 Aar gammel) seer jeg, at ogsaa han har havt Lede til de Forretninger, som han dog med saamegen Kraft og Iver udførte. Han beder Gysse vogte sig for at anse sig altfor god til de trivielle Forretninger, det maatte falde i hans Lod at udføre. Han følte, at han selv havde været skikket til noget Bedre end denne daglige Stræben efter at fortjene sit og Sines Livsophold; men han havde ogsaa indseet, at, saalænge han ikke havde Lejlighed til at udføre noget mere Fortjenstfuldt, var det Pligt at udføre Det, han var sat til at udføre, tilgavns. I hans Mund ere disse Ord lærerige; thi han bestyrkede dem ved sit Exempel; hans Leveregler vare ikke Mundsvejr; thi han fulgte dem selv.

FRITZ JÜRGENSEN,
efter et Maleri af ham selv.

I et Brev fra Juni 1841 skriver Fader: „Jeg kunde ønske Fritz mindre Inerti[1]), men noget mere Energi". Jeg seer, det er en gammel Skavank.

11. Novbr. 1853. . . . Siden jeg kom til at bo her, har jeg malet: 1) En lille Pige med et Æble. 2) Studie af et Hundehoved. 3) Studie af et Drengehoved. 4) Kopi efter Studie af et Barnehoved af Roed. 5) Kopi efter Studie af et Drengehoved af Roed. 6) En lille Pige med en Hund. 7) Kopi efter Roeds: Besøg i Præstegaarden. 8) Kopi efter en Skitse af Marstrand. 9) Kopi efter et Stykke af Lundbye (Undermaling). 10) Mit eget Portræt til Ryder. 11 og 12) To Studier fra Hellebæk. 13) Studie fra Svenborg. 14) Madam Johnsens Portræt (endnu ej fuldført.) Det første Billede har jeg givet til Onkel Dichman i Svenborg; Skitsen efter Marstrand solgt

[1]) Uvirksomhed, Slaphed, Mangel paa Foretagelsesaand.

til Hertig (3 Rbd.); for „Præstegaarden“ af Roed 20 Rbd., for Lundbyes af Roed 50 Rbd.

12. Novbr. 1853. Unge Mennesker udtale sig ofte med Bitterhed om Verden, men ere i Grunden overbeviste om, at deres Dom er uretfærdig. „Den, det gaaer ilde“, sige de, „har ingen Venner“, eller: „Egoisme er Drivfjederen til alle vore Handlinger“. Men der er dog En og Anden, om hvem de i Hjærtet tro, at han vilde være trofast i sit Venskab; der er dog en eller anden Handling, som de tillægge ædelmodige Bevæggrunde. — Der kommer en Tid i Livet, da man næppe gider udtale slige Bitterheder: de ere blevne dagligdags Sandheder.

30. Decbr. Foræret „Lille Pige med en Hund“ til Collin. Fuldendte Roeds og Kones Portræt, dog saaledes, at det skal retoucheres af Roed.

4. Januar 1854. Større Bekymringer trykke hemmeligt; mindre Fortrædeligheder faa os lettere til at klage. Jeg kunde fristes til at tro, at den Omstændighed, at jeg af Skjødesløshed har afsendt nogle Penge i en Konvolut, blot forsynet med Postmærke, hvorved jeg kan miste dem, er Det, der gjør mig saa melankolsk idag; men det er noget ganske Andet. Det er et Virvar af sorgelige Begivenheder fra Fortiden, og dog er det Brevet med Postmærket, jeg hvert Øjeblik kommer til at tænke paa.

6. Januar. Jeg har idag malet en Dekoration paa en Ramme til Roeds Kristusbillede, som er bestemt til at hænge i en Kirke i Ribe. Saadan mekanisk Beskæftigelse, hvorvel den kjeder mig, trykker mig dog ikke. Men ak, at foretage sig Noget, hvor Aanden skal virke Sit, det er ikke muligt, naar Sindet virkelig er nedtrykt.

13. Jan. Idag Roeds Geburtsdag. Gud velsigne ham! Han har været mig en Ven i den Tid, jeg har været hos ham.

4. Marts. Der gives Folk, som kun trives i Klikker. Klikkevæsen har det tilfælles med Partivæsen, at det ikke taaler Ærlighed. Det fordrer Bifald *quand même* for sig og Sine, Dadel imod Enhver, hvis Anskuelser stride — eller mistænkes for at stride — imod Klikkens. En Klikkemand flygter for Modstand, er tilbageholdende og tavs imod Fremmede og i Klikken aldrig sig selv. Det maa kunne lykkes saadanne Mennesker ved Ligesindedes uærlige Bifaldsytringer at glemme den Selvforagt, de maa bære i det Inderste af Hjærtet. De foragteligste Klikker ere ikke de, der hænge sammen ved fælles Anskuelser af Kunst: Musik, Poesi, o. s. v. — men de, der have en egen Morallov, hvilken da ifølge sin Natur er saa antikristelig som muligt. Uærlighed er altid en Klikkes største Dyd, den Betingelse, uden hvilken [den ikke kan existere].

14. Marts. Med hver Dag finder jeg flere Fejl hos mig selv: jeg kan nu næsten kun finde een god Egenskab, det er den: at ønske, at jeg var bedre; dog mangler jeg — forat den skal have sin gode Virkning — Klarhed eller

11*

Ærlighed til at finde det Rette. Jeg har altid bedømt mig selv ved at maale mig med Andre, og Intet er da hyppigere, end at man bedrager sig selv, konstruerer sin Morallov efter egne Tilbøjeligheder og skatter det Gode hos Andre for ringe. Bestaa ikke ogsaa Andre den Kamp mod egne slette Tilbøjeligheder, og er det ikke dem, som de ikke overvinde, jeg alene har havt Øje for, medens jeg har søgt at give alt Andet end mig selv Skylden, naar jeg selv var slet? Det er let at finde ydre Aarsager til egne Laster; men bestaaer ikke Lastefuldheden netop i, at slige ydre Aarsager faa Lov til at virke? Hvor uhyre Meget har jeg ikke at forandre, naar jeg nogensinde skal kunne se med nogen Tilfredshed paa mine egne Handlinger! Hvor vanskeligt er det ikke med saadan en Fortid! — Men hvormeget det end græmmer mig at maatte erfare, at jeg har været uærlig i min Bedømmelse af mig selv og Andre og at der er meget Usandt i mit Væsen, saa takker jeg dog Gud, der tildels igjennem Menneskenes strænge Dom har givet mig en Anelse derom, som maaske kan blive til Klarhed. Og det kan ikke være forsilde! Vel er det forsilde til, at jeg endnu kan vinde et godt Omdømme; men derpaa kommer det jo dog ikke an. Maatte jeg kun i den Tid, jeg har tilbage, kunne bedømme mig selv strængt og ærligt, uden at trøste mig med Andres Fejl, som ofte forekomme mig værre end mine Laster. Jeg har Alt at oprette og en vanskelig Kamp at bestaa med mit elendige Helbred imod Verdens Ringeagt; men jeg venter heller ikke Andet, end at Stemmen i mit Indre engang skal kunne sige til mig: „Du har kæmpet ærligt og modigt". — Altsaa: Ærlighed i min Dom om Andre, Strænghed i min Dom om mig selv, Arbejdsomhed, Sædelighed, Afsky for fejgt Hykleri — det er de Egenskaber, som forekomme mig at ville gjøre mig bedre. Ak, maatte jeg komme rent ud af den Taage, hvori jeg vandrer!

17. Marts. Jeg var imorges ude paa Emdrup. Spørger jeg mig selv Hvad jeg vilde der, maa jeg svare, at jeg gik derud paa Æventyr; jeg vilde i min Fortvivlelse hente et Raad fra mit Barndomshjem; jeg ventede et Fingerpeg af Skæbnen. Jeg blev modtagen af to gøende Hunde, og saa vendte jeg om og gik tilbage . . .

Det var klart Foraarsvejr, og, da Roed talte om at ville følge mig derud næste Gang, foreslog jeg ham at gaa derud strax efter Bordet. Vi gik da derud og kom der ved Solnedgangstid. Hos Folk i Kjælderen bad vi om Tilladelse til at se os omkring. Huset var øde og forfaldent. For første Gang fandt jeg — maaske ved en Bemærkning af Roed — at Huset var stygt; det saae ud som et Vrængebillede af det kjære Emdrup. Haven var dog smuk; jeg saae mange Erindringer, forbavsedes over at se Træer, der dengang vare tynde som min Arm, nu saa tykke, som et Menneske er om Livet. Jeg sad igjen ved det Kalvilleæbletræ ved Parken, hvis to Grene holdes sammen af en Ramme af tykt Træ. Der stod jeg med Frederik

Nees, da jeg første Gang saae Lise; hun kom kjørende med Fader i hans Gig. (Se S. 14.) Hvor har Gud prøvet mig haardt siden den Time! — Før vi forlod Haven, satte vi os paa Højen. Alt var der saa ganske som før. Jeg blev saa aandsfraværende, at jeg et Øjeblik ikke ret vidste, om jeg var mig selv som nu eller som dengang; men næppe kom jeg til mig selv igjen, før det nærværende Øjebliks Skrækkelighed stod for mig med en hidtil ukjendt Klarhed. Hvor frygteligt er jeg ikke forandret! Hvilken Tid har jeg ikke levet mod den Fremtid, jeg dengang anede; Jeg kunde næppe bekæmpe min Trang til at kaste mig ned, hulkende og udraabende min Fortvivlelse. O, alle Veje til Hvad der er godt og glædeligt — ere de ikke spærrede for mig! Jeg er udelukt! Haabet er borte! Trøst er ingensteds at finde. Guds hellige Ord taler til mig med Haan; Bibelsteder, som jeg maaske selv tidligere har indstreget, ere bitre Bebrejdelser imod mig.

Altsaa ogsaa det Haab, som jeg har gjemt i mit inderste Hjærte om engang igjen at kunne leve paa Emdrup, ogsaa det er forbi! Hvorledes vilde jeg udholde Aftenen i min Ensomhed? Selve det kjære Sted raaber jo til mig: „Du er fortabt!“

Den 19. Marts.... Min fortvivlede Stemning iforgaars var sygelig; men jeg kunde ikke taale mange saadanne Sindsbevægelser. Endnu et lille Stød til, og Forstanden er væk. Hvis en Anden havde skrevet Hvad jeg har skrevet i Dagbøger, og jeg saae det, vilde jeg tænke: „Det Menneske bliver gal om føje Tid.“ Guds Villie ske!

Den 6. April. Kunde og gad jeg nedskrive Alt, hvad der i disse Dage har knuget mit Hjærte, hvor sørgeligt vilde det da ikke se ud! Men det er en Fortsættelse af Stemningerne fra de to sidste Gange, jeg skrev her i Bogen. Mit daarlige Humør bragte mig til at tage den Beslutning at rejse. Jeg glædede mig dertil; men saa forandredes Stemningen. Jeg syntes, at jeg nu var rent forladt og kastet ud i Verden uden at have et Hjem at tænke paa.... Jeg havde snart igjen opgivet Rejsen eller gad ikke mere tænke paa den; men jeg vilde have et Hjem, og det skulde skabes strax; jeg kunde ikke vente. Næste Dag gik jeg til min Søster og til Collins. Jeg vilde bo sammen med min Søster og bad Nees leje to Værelser, som just vare ledige ved Siden af.

Dagen derpaa var Beslutningen atter forandret; jeg gruede ved at tænke paa den feberagtige Uro, hvormed jeg havde søgt at faa dette i Stand; jeg syntes, det var Vanvid — og var det ikke ogsaa? Jeg vilde nu atter rejse — og nu gaaer jeg og snakker om Rejsen; men jeg frygter den, frygter ogsaa for at blive hjemme — jeg frygter Alt! Det er mig, som om en skrækkelig Ulykke hang over Hovedet paa mig. Ja, i denne Stemning gaaer jeg, og den vil ikke vige. — Jeg gik idag til Ryder; jeg trængte til at se venlige Ansigter. De stod i Færd med at gaa paa Komedie. Saa gik

jeg til Johnsens; han var ikke hjemme; men jeg snakkede lidt med hans Kone. Saa gik jeg hjem. Men jeg føler mig ikke hjemme her. Jeg har hos Roeds fundet saa megen Interesse for mig, som jeg kan vente at finde hos Nogen, og vistnok mere, end jeg fortjener; men der mangler Noget: der er en Kløft imellem os, forskjellige Vaner, forskjellige Anskuelser af Alt. Naar de rose Nogen, nævne de altid blandt hans gode Egenskaber Friskhed. „Prægtig og frisk!“ „God og frisk og ypperlig!“ Hvad er jeg da? De tænke aldrig paa, at jeg, som ikke er frisk, hører dem, eller, hvis de tænke derpaa, . . .! Ynder jeg en Komponist, saa ringeagte de ham; nævner jeg en Bog som god, saa gide de ikke læse den, eller — naar de læse den — saa er det for at finde dens Mangler. Jeg ynder mange Komponister: Boieldieu, Rossini, d'Alayrac, Schubert, Weber, Cimarosa, etc.; disse hører jeg dem aldrig nævne. Kun om Mozart og Beethoven ere vi enige, og næppe nok! Thi de sætte Mozart som næsten den Eneste; for Roed er Beethoven næppe god nok; min Yndlingssonate i Cis-moll kan Roed ikke goutere. Jeg finder den simpel, udtryksfuld, sand, lidenskabelig og i høieste Grad genial. Er den da ikke det? Og hvad Mere vil man saa? — Jeg vil ikke skrive Mere om alt Dette for ikke at blive satirisk; jeg vil jo kun klage for at trøste mig. Jeg vil nu gaa tilsengs, og maatte saa Sovnen lukke Sorgerne og Ængstelserne ud af Hjærtet for en Stund, saa lad dem kun danse som Ellefolket i Maaneskin; men de lade mig i Fred. Fred! Ja, det er netop Tingen! Fred udvendigfra og indvendig! Fred!

Næste Formiddag. Jeg vil dog ogsaa engang skrive lidt, mens Solen skinner ude, Foraarssolen, der lokker smaa, lysegrønne Tingester til at titte op af Jorden, som om de nysgjerrigt vilde se sig om i en ny Verden. Og de komme frem i alle Skikkelser; snart er det to smaa Blade, der ligge tæt sammen, men som efterhaanden dele sig ud til bægge Sider, som om den lille Plante vilde sige: „Her er jeg! Har vi saa nogen Nød?“ Snart er det eet Blad, der ligger sammenrullet, som om det havde frosset gevaltigt, men som nu efterhaanden aflægger sin vripne Mine og udfolder sig for at nyde Solskinnet. Nogle komme op ganske gulgrønne, strunke og stive, som om de havde taget en kraftig Beslutning at trodse det endnu kolde Vejr. Til disse høre Asparges; dog, lad dem ikke forhaste sig, men hellere synge: „Immer langsom!“; thi de første blive ikke ret gamle; det er kun de Asparges, som vente til Sommeren, der faa Lov at leve og blive høje og bære røde Bær. Nogle Smaaplanter have en stor Hast med at vise, hvor pæne Blomster de bære. De dø snart og blive snart glemte; thi Lilierne komme, vel med beskeden Pragt og svag Vellugt, men dog som de første, der blomstre i rette Tid og vise, at de kjende Almanakken; og med dem komme mange, der nu vide, at det kan lade sig gjøre. Saa

komme de spidsborgerlige Blomster: det er nu alt længe Mode at springe ud, saa maa de jo springe med. Roser og Nelliker ville ikke fordunkle, men glæde: de komme, naar de Andre have gjort deres Virkning. Men saa er det ogsaa forbi med Blomsterglæden! Det nytter ikke, at Georginen løber tre Alen ivejret og gloer til alle Sider; den møder kun Kulde, og saa døer den med skuffede Forventninger. Men mange smaa Blomster have hele Tiden staaet ude paa Marken; de ere uden Forfængelighed, de synes at more sig indbyrdes uden at tænke paa Verden. Men jeg vil ikke drømme mig hen i Efteraaret! Jeg har jo endnu kun seet een Blomst: en lille Krokus. Vi ere endnu i den første Foraarstid. Er Foraarstiden glad eller ikke? Den forstærker alle Følelser; derfor er den glad for den Glade; men ofte føler da den Bedrøvede dobbelt Trykket af Det, der tynger paa hans Hjærte. Mod! Mod! Ranselen paa Nakken og bort til Bjærgene, hvor Luften er let og Søvnen god og sund! Jeg vil til Tyrol! Mon Alperne ville virke ligesaa kraftigt opløftende, som dengang jeg førstegang saae dem? Jeg sukker og tænker: „Vi ville se!"

Dennegang blev Rejseplanerne til Virkelighed; han kom dog ikke til Tyrol, men til Sachsen. Imod Slutningen af Maj tog han over Stettin og Berlin til Dresden. Efter kort Tids Forløb rejste han derfra til Lohmen, en By, der ligger smukt i sachsisk Schweiz og dengang havde omtrent 1000 Indbyggere. Han vilde være bleven der en Maaneds Tid; men Opholdet trak meget længer ud.

Fra denne Rejse stamme følgende Breve:

Kjære Søster! Dresden, d. 2. Juni 1854.

Nu er jeg igjen alene, sidder igjen paa en Gjæstgivergaard og kjeder mig. . . .

Jeg var i Teatret for at se „Fidelio". Ouverturen, syntes mig, var Vrøvl; men Stykket glædede mig meget. Iaften var jeg ogsaa i Teatret (hvor Fanden skal man gjøre af sig selv om Aftenen her i Dresden, der falder i Søvn Kl. $9^1/_2$!); de gav „Hamlet". Jeg har aldrig været saa henrykt af et Skuespil som af dette.

1ste Pinse[dags] Aften.

Igaar tog jeg til Lohmen, hvor jeg lejede mig et Værelse for 1 Maaned. Altsaa bliver min Adresse: „Zum Erbegerichte in Lohmen pr. Dresden". Jeg giver 4 Thaler ugentlig for Kost, Opvartning og Logi. — Jeg vilde gjærne have været tilbage til Komedietid; men det lykkedes kun at gaa mig træt. De gav „Jægerbruden", og Sangerne ere gode. . . . Jeg satte mig ind i en Omnibus, da Kl. var 6. Kl. $6^1/_2$ kjørte den afsted og bragte mig til Reisewitz, hvor der er et lille Teater. Der spillede de et gevaltig rø-

rende Stykke; men der var dog En, som spillede godt: Mdme. Neszmüller. Hun havde et meget stygt Ansigt; men hun har meget Talent, saa at det stygge Ansigt næsten gjør hende mere elskværdig, end om hun var dejlig. Imorgen giver de her paa Hofteatret „Faust“ i 6 Akter. Jeg vilde ønske, at jeg kunde sidde i den kongelige Loge med en Pibe Tobak og et Glas Grog og se paa det.

2den Pinsedag.

Atter en Helligdag er begyndt. Himlen er ganske graa. Det ringer til Kirke. Kjedelige Madammer strømme til. Min Nabo har — foruden den omtalte Vane at synge Brudstykker af „Den Stumme“ med følgende Text: „Dom derom, didom dalallala lah-hah!“ — ogsaa den Vane, medens han hæger sig, at udstøde Lyde, der udtrykke baade Velbefindende og Anstrængelse. „Æ!—Æ!—Æ!“ siger han, og saa gurgler han Munden — „æ!“ — saa bukker han sig for at tage en Kam i Natsækken — „æ!“ — saa reder han sig — „æ!“ — vadsker Hænderne — „æ!“ — tørrer sig — „æ!“ — paa Haand- — „æ!“ — Klædet — „æ!“ — saa pudser han Neglene: „Dom daha! Dale dom dih!“ — binder Halstørklædet skrævende foran Spejlet — „Lahah! Dala dom bu!“ — knapper Skjorten ved Haandleddet — „æ!“ — Saa, nu begynder Orglet ovre i Kirken. — Det er, som om Himmel og Jord vare komne overens om at gjøre sig det ret kjedeligt og trist.

Iaften — eller imorgen — tager jeg altsaa til Lohmen. Hvad vil jeg der? Ja, hvad vil jeg her? Hvad vil jeg overhovedet nogensteds? Jeg trækker mig tilbage i et Sneglehus. Opholdet i Dresden bliver mig altfor dyrt, og i Lohmen er der Lejlighed til at male — her er det umueligt! Ja, havde jeg Dygtighed eller Dristighed til at stille mig hen i Galleriet og kopiere! Og dog — vilde ikke mit Mismod ogsaa følge mig derhen og hænge som et Slør over alle Billeder, saa at jeg blev træt af at se paa dem! Hvor jeg ogsaa er alene i denne Verden — her — hjemme — overalt! Jeg taler med Ingen; Ingen skriver til mig. „Was habe ich zu bezahlen?“ „5 Neugroschen, 6 Pfennige — — dasz sind 10; so bekommen Sie 4 Ngr. 4 Pf. Danke Ihnen — Adieu! Empfehle mich bestens“. Det er Indholdet af mine Samtaler. . . .

3die Pinsedag.

Nu vil jeg slutte Brevet og sende det afsted. Jeg tager Kl. 2 til Lohmen . . . Jeg vil hilse Alle, som Du maatte tale med, paa Orlogsskibsmaneer. Først et Skud om Styrbord — Bum! — saa et om Bagbord — Bum! — og saaledes — Bum! — fremdeles vexelvis — Bum! — indtil Salutten er — Bum! — tilende. — Bum! — Du maa selv skrive og opfordre — Bum! — Andre til at gjøre — Bum! — ligesaa. — Bum! — Det vil være mig en stor Trøst — Bum! — i min Ensomhed at høre — Bum! — lidt Lyd

af bekjendte Stemmer — Bum! — hjemmefra. Gaa ind til Funcks[1]) og sig — Bum! — at jeg sender dem — Bum! — kjærlige Hilsener — Bum! — og at jeg længes efter deres venlige Ansigter — Bum! — Din hengivne Broder Fritz — Bum! — Jürgensen.

Kjære Søster! Lohmen d. 3. Oktbr. 1854.

... Undskyld min sidste lakoniske Skrivemaade; jeg vil dennegang søge at give Dig Erstatning ved et længere Brev. Jeg haaber, at det er lykkedes Dig at skaffe mig Husly. I mine Drømmerier om mit nye Hjem gaaer jeg ud fra den Forudsætning, at Du har lejet i „Waldheim“ eller Skous Hus[2]). Den naturligste Maade at indrette mig paa vilde være, at vi blev enige om at slaa os sammen saaledes, at Du havde alle Byrder og Ulejligheder og jeg alle Fordelene deraf; saaledes pleje Brødre og Søstre at leve sammen. Men Du erindrer vor Samtale i dette Foraar, og jeg frygter for, at Du ikke vil kunne finde Dig i mine Særheder. Jeg vilde gjærne sikre mig en vis Orden, saaledes som jeg beskrev Dig den, sikre den, saa at den ikke led ved, at jeg selv negligerte den, og en Renlighed, frembragt af en ikke altfor synlig Haand, der var saa haardnakket, at den trodsede alle mine Bestræbelser. Du seer, mine Fordringer ere beskedne; vil og kan Du indlade Dig paa et saadant Arrangement, saa vilde jeg ikke være saa ganske ene, som naar en Fremmed paa egen Haand skulde udføre saa yderst nyttige Forretninger.

Jeg kjeder mig meget i Lohmen. Som En, der paa Rejse har været fulgt af en kjær Ven, naar denne forlader ham, bliver trist og længes, saaledes er jeg nu, da Sommeren har forladt mig, kjed af min Ensomhed. De gode Lohmenere kunde tilfredsstille mine Fordringer til selskabelig Omgang, saalænge jeg hele Dagen kunde gaa ude i Naturen og der finde Næring for Sjælen; men de skjønne Dage vexle nu med kolde og raa, saa at jeg er reduceret til Menneskene, og saa finder jeg dem ikke uden Mangler; de leve i en anden Sfære end jeg, en saadan, der er saa fjærn, at vi ikke kunne aflægge hinanden Besøg. Deres Samtaler dreje sig om Thaler og Groschen; deres Lekture er Almanakken og Bladene, hvilke mere end hin fortjener det længe bevarede Ry for at fare med Løgn. Deres Mangel paa Sans for Kunst kan — idetmindste jeg — ikke klage over; thi de finde Alting wunderschön — Hvad jeg saa gjør; men maaske er det netop et Bevis derpaa. Hvorom Alting er, skal jeg dog ikke glemme Lohmenerne deres venlige Modtagelse og at de ved saamange Lejligheder have søgt at skaffe mig Fornøjelser — undertiden dog i den noget egoistiske Forventning, at jeg skulde gjengjælde det ved at male deres Ansigt, da de havde mærket, at jeg havde Ærmerne fulde af Portrætter. — Iaften var der Kermsfest (Kir-

[1]) Har tidligere fejlagtig været skrevet Funch. [2]) I Blankogade, hvor Nees's og Funcks boede; Værten hed Skou, af hvilken Grund Fritz J. kaldte Stedet „Waldheim“.

keindvielsesfest, Kermesse) i en nær tilgrænsende Landsby, kaldet Mühlsdorf. Kermsfesten fejres med at spise de saakaldte Kermskuchen og drikke Øl eller Landvin, og undertiden, naar Lokalet tillader det, ogsaa med Dans. Følgen af denne Fest er, at Lohmen iaften er ganske tom; herhjemme var kun Mutter[1]), med hvem jeg snakkede om Tyrkernes Affærer, Pigen Marie, som sad og syede nye Forklæder, og Hausknechten, som laa med Hovedet paa et Bord og sov. Jeg havde ogsaa en Bog med nede i Stuen, saa at denne Aften igrunden er gaaet ganske taaleligt, idetmindste udenat Neugroschener klingede i Ørene paa mig. Og jeg spiste et Par dejlige Ferskener, som her synes at være hyppige, da de blive lavede til Kompot og koste 1 Skilling Stykket. Den Bog, jeg læste, var en Haandværkssvends Rejse i Østerlandene, Ægypten, Palæstina, etc., og hojst interessant, fordi Rejsen er saa ligefrem fortalt. Lekture har jeg forresten savnet meget. Jeg havde udtømt hele Husets Forraad af Bøger, havde laant hos Kantoren og læst en Bog af Emile Souvestre, mig selv tilhørende, flere Gange igjennem, da jeg tilsidst fortvivlet spurgte Alle om Goethes Faust; „thi den“, tænkte jeg, „vil du ikke saa snart faa Bugt med“. Men den var ikke til at opdrive; jeg har selv villet kjøbe den i Dresden, men fandt kun dyre Udgaver. Endelig spurgte jeg: „Men har De da ingen Bibel?“ Jo, den havde de. „Jeg kjøbte den ifjor til min lille Hugo“, sagde Mutter. Men Hugo, maa Du vide, er født, medens jeg er her; altsaa kan man snarere sige omvendt, at de have anskaffet sig en Hugo til Bibelen. . . .

Idag har jeg malet Doktorens[2]) Ansigt og skal ved Lejlighed male Resten. Jeg kom til at gjøre Ansigtet for bredt, skjøndt han just ikke har et smalt Ansigt. Jeg sagde ham det, men mente tillige, at det var, ligesom naar man skyder en Hare i Lobet, hvor man maa holde lidt foran; Haren lober da i Skuddet; og det vil heller ikke vare mange Aar, før min gode Doktor har naaet Portrættets Bredhed. Jeg forer Lohmens nærmeste Omegn hjem med i Billeder. Igaar traf jeg paa Vejen til Mühlsdorf et af de interessanteste Partier, jeg har seet: en gammel Mølle i Forgrunden og en Bæk med Mollevandfald lobende imellem smukt formede Klipper; men nu er det for silde og for koldt til at begynde et nyt Billede ude i Naturen. Forresten er jeg misfornøjet med mine Studier; ikke alene kan jeg ikke bruge dem til Noget — idetmindste kun som behagelige Erindringer om rolige, ret lykkelige Øjeblikke; men jeg har siddet og pillet med Detailler, saa at der ikke er Helhed i dem; de ere malede hurtigst paa tre Dage, nogle have taget længere Tid, og dette har ogsaa bidraget til at gjore dem til Stykværk. Naar saa endda disse Detailler duede til Noget; men heller ikke denne Trøst har jeg. Jeg har under Malningen tænkt for meget paa

[1]) Han boede hos Gjæstgiver Menzel. [2]) Doktor Hedriek.

at gjøre Studier til Erindring om Lohmen . . . Men Klokken er mange; jeg vil gaa tilsengs. Godnat! Glem ikke at slukke Lyset!

Den 4. Oktbr.

Jeg er idag dragen ind i et nyt Værelse i den nedre Etage, hvor Udsigten vel er mere indskrænket, men hvor Vinduer og Døre ere tætte, og hvor der er en Ovn. Det er som Maleværelse fortræffeligt, og jeg vilde ønske, jeg kunde tage det med. Jeg seer ud ad dette Vindue kun Grene og Blade af Frugt- og andre Træer. Ud ad de andre Vinduer seer jeg en Dam med Gæs og et Forellehyttefad, bagved Landevejen og paa den anden Side af denne, tilvenstre, Indkjørselen til det gamle Lohmner-Slot og tilhøjre Kirkegaarden, hvor der er begravet en Mængde retskafne Mænd, kjærlige Mødre og uforglemmelige Børn. Dette Værelse forsoner mig med min Ensomhed, og jeg er ikke utilfreds med, at der vil forløbe en rum Tid, før jeg kan vende Næsen hjemad.

Forleden Dag, da jeg ledsagede Doctoribus paa en af hans daglige Udflugter, mødte jeg et Motiv til et lille Maleri; Sujettet er ubetydeligt; men jeg er saa fattig paa Sujetter, og jeg tør desuden jo heller ikke tage fat paa noget Vanskeligt. I Landsbyen var der netop Kermsfest, og — som vi gik ned ad en lille Skraaning — mødte vi en lille Pige, der bar et stort Bræt, og midt paa dette store Bræt laa der en lille Kermskuchen. Hun saae paa os med et elskværdig komisk Udtryk af skjælmsk Glæde, der saa tydeligt som Noget sagde: „Her kommer jeg med min Kermskuchen“. Men det er vanskeligt at oversætte paa Dansk; thi vi have ingen Kage, der har en saadan Betydning som Kermskagen her, selv ikke Julekagen, der desuden blomstrer paa en uheldig Aarstid. Det maatte gives, som jeg saae det: paa Sachsisk, og, kunde jeg forstaa det, kunne Andre det vel ogsaa. Her i Gaarden boer en Skrædder, som har en lille Datter, der ypperligt kunde tjene til Model, og jeg vil se at faa malt hendes Ansigt . . .

Den 5. Oktbr.

Imorges, medens jeg laa i Sengen, opdagede jeg en Fejl ved Værelset, nemlig, at man gjennem Døren altfor tydeligt kan høre hine Landhusholdningslyde, der vel ere ens over hele Verden, og som fremkomme ved, at man kjærner, vælter Kartofler ud i et Kar, skjændes, ved, at Børnene skrige, faa Prygl, falde paa Næsen ned ad Trapperne, og ved at man kjører med Børnevogne. Vi gjorde dernæst et Forsøg paa at lægge i Ovnen; men, skjøndt der ikke er nogen Dør paa den ind til Stuen, røg det dog, fordi Røret var raadnet og itu. Denne sidste Fejl kan dog rettes derved, at der indsættes et nyt Rør, og i alt Fald er Værelset nu varmt, da det er en Lerovn, som længe holder Varmen.

Da jeg saae ud ad Vinduet, kom de trækkende med en Ko, der havde

en dejlig stor Brudekrans om Hornene; dog Staklen skulde ikke have Bryllup, men lade sig slagte af en Svend, der idag bliver Mester, og, da dette er Byens Raadhus og her er Slagtebænk, saa gik det for sig her. Koen kom saa troskyldig med sin Krans paa Hovedet og anede Intet. Jeg saae dem allerede komme med en Strikke til at holde den med; men saa tog jeg Flugten. Da jeg atter vovede mig herop, kom Vægteren; han er nemlig tillige Frisør, og der er desuden det Mærkelige ved ham, at han har været med i Slaget ved Leipzig og — jeg troer — ved Bautzen. Han klippede mig med stor Akkuratesse som efter en Streg. —

Jeg begyndte paa at male en Studie efter den lille Skrædderpige. Det er et uroligt lille Menneske, der snart leer, snart er grædefærdig, og som lige saa ofte vender Ryggen som Ansigtet til mig. Hvad man dog maa gaa igjennem!

Aften.

Jeg seer af dit forrige Brev, at I i Eders *Concilium philosophicum* have behandlet det Spørgsmaal, om jeg er et Geni eller ikke; men I have ikke begyndt med at bestemme Hvad et Geni er, og, da det ikke er lykkedes Nogen at forklare det, og saadan Forklaring til Spørgsmaalets Afgjørelse er nødvendig, saa lader jeg mig ikke anfægte hverken af Eders gunstige eller Frederiks[1]) ugunstige Dom. Jeg troer dog ikke, Frederik har Ret i, at et Geni nødvendigvis maa sætte Noget igjennem. Schiller f. Ex. var et Geni, for han skrev sit første Digt, og, var han bleven forhindret i at skrive dette ved en ham i Hovedet nedfaldende, dræbende Tagsten, saa havde han dog været et Geni uden at have sat Noget igjennem. Wessel har ikke sat Meget igjennem, kun netop saa Meget, at man fik at vide, at han var et Geni. Men — Geni eller ikke — saa gaaer Kunstner og Digter den Vej igjennem Livet, som en indre Trang anviser ham, og han gaaer ubekymret om hele Verdens Bedømmelse af hans Berettigelse dertil. Enhver Kunstner bør tro sig selv Geni; gjør han det ikke, er han ikke bedre end en Charlatan, en foragtelig Bedrager. Det er derfor ganske i sin Orden, at han, naar man spørger ham Hvad et Geni er, beskriver sig selv. Naar jeg skulde definere Begrebet, vilde jeg sige, at et Geni er Den, der kan faa Øjeblikke, i hvilke han skaber Noget, som staaer over ham selv, Noget, som han næppe selv fatter med sin Fornuft og i andre Øjeblikke ikke kan begribe at have skabt. Men, ligesom en Feberfantasi kan skabe ubegribelige Ting, afskyelige Billeder og Forestillinger, fordi enkelte Dele af Maskinen ere i Uorden, saaledes ere maaske Geniets Ytringer paa en anden Maade en Virkning af en usædvanlig Tilstand i Legemet. Paa denne Maade maatte da Geniet kunne hensygne og dø, medens Legemet vedbliver at vegetere. Man finder ofte Mennesker i Verden, som nu og da ubevidst røbe, at de have Gnisten i sig, men som af Skæbnens

[1]) F. Nees. (Se S. 14).

Jærnhaand ere holdte paa en Bane, hvor den kun saa ufuldkomment kan robe sin Tilværelse, og som maaske da forst opdage den, naar det er forsilde at erhverve sig de Færdigheder og Kundskaber, uden hvilke Geniet er en dod Skat. I bægge disse Tilfælde kan Geniet leve og gaa i Graven uden at have sat Noget igjennem . . . .

Søndagen d. 8. Oktbr. 54.

Jeg formoder, at Du ikke har faaet nogen Lejlighed og at jeg maa forsone mig med den Udsigt at blive i Lohmen i Vinter, og det vilde da være urimeligt at vende hjem næste Foraar. Men min Skræk for at blive her er ikke saa stor nu, da jeg ikke foler Aarstidens Raahed, men kan tilbringe ret hyggelige Aftener i en varm Stue — rigtignok i den dybeste Ensomhed og sparsomt forsynet med Lekture. I den Periode i Eftersommeren, da jeg tænkte paa at blive her, søgte jeg at udgrandske Midler til at forkorte Vinteraftenerne med, og jeg saae bl. A. paa et Klaver i Pirna, hvilket jeg ogsaa vil lade komme, saasnart jeg faaer at vide, at ingen passende Lejlighed findes i Kjøbenhavn. Ligeledes overbeviste jeg mig om, at der var et Lejebibliotek i samme By, hvor, „die Botenfrau“ bringer og henter Bøger. Føjer jeg nu til disse Beskæftigelser et Parti Billard engang imellem og et Slag Whist, som jeg haaber at faa stillet paa Benene, saa har jeg Aftenerne nogenlunde dækket. Med Dagen har det ingen Nød! . . .

Det fornemme Lohmen: Bryggeren, Gendarmen, Doktoren, Bomindkræveren (med Uniform og Epauletter), Skatteindkræveren, Kantoren, etc. og deres respektive Halvdele, udgjøre det saakaldte Lohmner-Selskab, i hvilket det maanedlige Kontingent er — troer jeg — 12 Sk. dansk. Her føre Bomindkræveren og Kantoren meget Ordet og med en saadan Salvelse, at det gjør samme Virkning som hint Par Buxer i „Peder Paars“, der fast til Andagt kan opvække. Her er ogsaa en Møller, som hedder Zinker, der aldrig gider tale, naar der ikke er Anvendelse for Næveslag i Bordet. Hans sidst indkjøbte Korn, hans fedede Svin, hans Agurker ere altid de største og fortrinligste i hele Verden; der er altid blevet budt ham fabelagtige Priser for disse Sager; men (Bums!) han vilde ikke sælge dem. Der er en anden Møller, som hedder Holefeldt, hvem jeg altid af en Fejltagelse kommer til at kalde Molefeldt, forresten en smuk ung Mand med et dristigt Ansigt; han er gjærne forlods ud, lidt kort og grov mod Folk, for det Tilfælde, at man muligvis skulde overse ham og ikke anse en Møller lige saa godt som enhver Anden. Der er en Kjøbmand, som minder om T..., der engang sagde, Termometret stod paa 0 Grader Celsius. Denne Kjøbmand siger ofte noget ganske Lignende. Naar han f. Ex. nævner en Sum, tilføjer han: „Nach unserem Gelde.“ Forleden sagde han: „Vi have imorges havt 17° Varme i Skyggen efter Kviksølvtermometret“ . . . .

Den 9. Oktbr.

Jeg har nu læst en Stund i en anden Rejsebeskrivelse, en Rejse i de tropiske Egne i Sydamerika; men man sidder som en Tantalus med Billedet af de skjønneste Egne for Øje, og man hører Beskrivelse af de dejligste Frugter, uden at kunne naa dem. Jeg har derfor ophørt med Læsningen og sidder nu med Pennen i Haanden, dog uden at have mere Nyt at fortælle end de foregaaende Aftener. Vejret er saa utropisk som muelig paa denne Aarstid: Regn og Storm — og koldt har det været hele Dagen. Jeg har siddet inde, fordi min Overfrakke er hos Skrædderen. Jeg har nu fuldendt Studien efter hans Datter; men det er ubrugeligt, og jeg vil forsøge endnu engang. Faderen sagde igaar: „Mal hende nok engang, saa kjøber jeg det første af dem". Dennegang har jeg virkelig i Sinde at foreslaa ham at gjøre mig en Kasket for Portrættet, da jeg dog har betænkt at lade ham lave mig en Kasket. En af Dagene tager jeg til Dresden for at gjøre Indkjøb af Farver og Pensler, m. M. . . . Jeg længes efter Billedgalleriet. Snart skal dette flyttes hen i en nybygget Bygning, og i den Anledning bliver det usynligt i lang Tid. Jeg klagede i mine sidste Breve over adskillige Beschwerden; . . . siden har jeg ikke følt mig besværet af Nogetsomhelst. Kun, naar jeg har spist, føler jeg mig (for at bruge min gamle Lignelse) som en *Boa constrictor*, der har slugt en Gedebuk: den kaster sig hen i forsvarsløs Hvile. — Naar jeg i den Tid, jeg boede paa Kalkbrænderiet, var ude om Aftenen, tænkte jeg med Gru paa den lange Vej hjem, især naar det var koldt og daarligt Vejr. Saaledes føler jeg ogsaa nu en Skræk for den lange Vej hjem til Danmark i det kolde Efteraars-, maaske Vinter-Vejr. Jeg synes næsten, det er dumt at tage herfra, hvor jeg, fraregnet de omtalte Savn, har det saa godt. Dog: *jacta est alea*, og jeg maa lade Skæbningen raade. . . .

Den 10., Morgen.

. . . Jeg har ikke faaet en eneste Hilsen fra Funcks, hvilket jeg har taget mig meget nær.

Den 10., Aften.

Idag har jeg været til Kaffe hos Jordemoderen i Doberzeit. Hun er en Kone paa 37 med meget tydelige Spor af fordums Skjønhed, som da overhovedet al Skjønhed i Sachsen er fordums; jeg veed ikke, hvor Pokkeren har jaget de unge Piger hen; her findes ingen, og det forekommer mig dog, at et Fruentimmer, for at blive gammel, maa begynde med at være ung. Forresten har dog Bomindkræveren en ung Datter, som vrikker med Bagdelen og derved giver tilkjende, at hun er anseet for at være en Skjønhed; ligeledes har ovennævnte Jordemoder en — som man siger — smuk Datter, der dog ikke lod sig se idag. Her fandt jeg de første Spor af Gjæstfrihed, som jeg endnu har mødt i Sachsen; men jeg forstaaer vel,

at den ikke godt kan trives her; thi, hvor den findes, bliver den maaske altfor meget brugt. Vi kom til Huset (Doktoren, min Vært og Værtinde og jeg) og fandt Ingen hjemme. Men, istedenfor roligt at gaa igjen, tog En en Stige, krøb op paa den, plukkede saa mange Vindruer, som vi kunde æde, og fyldte dernæst en Armpose og et Lommetørklæde med de største og skjønneste Klaser, der fandtes; jeg lagde Stilkene af de spiste Klaser over Døren, og saa gik vi hjemad. Men paa Vejen mødte vi vor Værtinde, Jordemoderen, som blev anmodet om at skynde sig; thi vi vilde have Kaffe. Saa kom hun da løbende os imøde; vi vendte om, og hun blev sat i Virksomhed med Kaffekogning. Medens Vandet stod over Ilden, bragte hun en Flaske Vin; Doktoren forlangte Ferskener, som hun ogsaa strax bragte. Vinen blev udleet, fordi den var sur; men hun gav os den bedste og eneste, hun havde, presset af egne Druer. Saa kom Kaffen med Kermskuchen til, og, da vi vare færdige dermed og med vore Cigarer, gik vi med Lofte om snart at komme igjen. Jeg holder ikke af denne Maade at nyde Gjæstfrihed paa; den synes mig en ubehovlet Misbrug af en Egenskab, som, benyttet paa en passende Maade, kan forskaffe alle Parter mange behagelige Øjeblikke. Men saaledes ere Sachserne — de tilstaa det undertiden selv: smaalige og beregnende, naar det gjælder deres egen Pung, grandiose, naar de øse af en Andens. Jeg har selv mærket, at jeg maatte sætte en Kapsun paa min danske Flothed; thi, hvor de mærke noget Saadant, der komme de sværmende som Suderne i Emdrups ene Park, naar den svenske Minister kom med Franskbrød i Lommen. Kaart maa man spille med stor Opmærksomhed; de benytte sig af Alt for at vinde: af en Fremmeds Ukjendskab til Spillet og til de tyske Kaart, der ere ganske forskjellige fra vore, som de kalde franske. Naar man spiller Billard og vender Ryggen til, give de ofte Ballerne en bekvemmere Stilling, hvilket synes at være en antaget Spillemaade. Imidlertid have dog Mange, som jeg oftere har spillet med, og som have bemærket, med hvilken Strænghed jeg iagttager Reglerne, forandret deres Spillemaade. Tyskerne ere igrunden en fortræffelig, men demoraliseret Nation. De have een fremragende god Egenskab, og det er Arbejdsomhed; men de have ingen Nationalstolthed, ingen Patriotisme, kun Nationalforfængelighed, og som Patrioter ere de enten ligegyldige eller fanatiske. Den gamle tyske Redelighed har trukket sig tilbage i enkelte gamle Bønders eller Haandværkeres Hytter, hvor den kun har en indskrænket Tumleplads og ikke er i Stand til at sætte Nationens Redelighed i et glimrende Lys. De ere modige med Kjæften, men ikke med Næven. De agte ingen Egenskab, som ikke bringer Fordel, og øve den heller ikke. Jeg forstaaer nu Hvad Tyskerne mene, naar de sige: „Die dumme Dänen.“ En Dansk tager for en ydet Tjeneste som oftest hellere et Haandtryk og Tak, end Penge, hvilken Gjengjældelse i hans Øjne nedværdiger ham. En

Tysker tager gjærne Tak og et Tryk af Haanden, naar denne indeholder et passende Antal Groschen; i modsat Fald bliver han kold og uimodtagelig for alle Ytringer af Erkjendtlighed, og han leer kun ad Den, der er saa enfoldig at lade sig nøje med Tak eller en Kompliment. . . . At Tyskerne imidlertid igrunden ere fortræffelige Folk, seer man deraf, at de, naar de saa længe have opholdt sig i et andet Land, at de ere gaaede op i dette Lands Nationalitet, ofte udmærke sig netop ved de Egenskaber, som de hjemme mangle, og dog bibeholde deres skjønne Hovedegenskab: Arbejdsomhed. Doktoren skjelner imellem „echte Altdeutsche" og den nyere Race (han kalder mig en ægte Gammeltysker); men han aner ikke, at, naar han beskriver en saadan „Altdeutscher", saa beskriver han en Dansk eller Normand. Saadanne virkelige Altdeutsche finde vi ofte hjemme hos os; men vi finde ogsaa den nyere Race . . . . Tyskerne blive maaske de Gamle igjen, men ikke med Konger som den preussiske. Raaddenskaben kommer ovenfra, og derfra maa den ogsaa kureres. Jeg, som nu i Anledning af vort Druetyveri har skrevet tre Sider fulde imod Tyskerne, jeg sidder imidlertid selv med en halv Alen lang Drueklase og to Ferskener paa en Tallerken, hvilke Mutter bragte mig herop, og som vare af de stjaalne Gjenstande. Rigtignok besidde vi Druerne med en Slags Ret, siden Jordemoderen med Latter gav sit Bifald tilkjende til vort Tyveri; men jeg havde sagtens spist dem alligevel.

Igaar kom en ung, skjægløs Mand ind i Spisesalen. Han blev strax anmodet om at gaa ind i den almindelige Gjæstestue, „da der var saa koldt i Spisesalen." Da han var ude af Døren, sagde Værtinden: „Det var en Skuespiller, det saae jeg strax." Om det var en Skuespiller eller ikke, skal jeg ikke kunne sige; men hun sagde dette i en foragtelig Tone, og det er mærkeligt, hvor omrejsende Skuespillere ere foragtede her. Man betroer dem ikke en Groschen og vil næppe unde dem en ordentlig Seng. Rigtignok forstaaer man derunder ogsaa Linedansere og Marionetspillere, etc.; men disse kunne vel ogsaa være skikkelige Folk. Et Skuespillerselskab havde forleden aftalt med Værten at give Forestillinger her i den store Sal. Det var Grunden, hvorfor jeg pludseligt fik et andet Værelse; „thi," sagde Mutter, „vi kan dog ikke give dem vore bedste Værelser; og De kan jo ikke ligge deroppe, naar de garstige Mennesker ligge ved Siden af og gjøre Spektakkel." „Forresten," sagde hun, „er det meget ordentlige Folk af Saadanne at være; de var her ifjor, betalte redeligt Hvad de skyldte og forholdt sig meget roligt." Men alligevel skulde de behandles med en Slags Ringeagt! De fik imidlertid ikke Tilladelse af Amtmanden til at give Forestillinger og komme altsaa ikke. Men Værelset fik jeg i den Anledning, og det er en meget heldig Omstændighed.

Den 11. Oktbr.

. . . Jeg slaaer en tyk Streg over al Udsigt til selskabelig Omgang med Folk her; det er rigtignok, som om der vil komme til at mangle mig noget Væsentligt; thi igrunden er jeg et selskabeligt Menneske; men jeg vil ikke gjøre mig Illusioner og haabe paa Noget, som ikke existerer. Jeg kan ikke lade være med ved denne Lejlighed at lægge Livet i Lohmen i den ene og Livet i Waldheim i den anden Vægtskaal og prøve deres Værd mod hinanden. Her viser sig alt det Materielle, der bidrager til at gjøre Livet behageligt, paa en højst fordelagtig Maade. Værelset ønsker jeg mig ikke bedre; Maden bliver anrettet paa den i et godt Hotel sædvanlige propre og appetitlige Maade; den gode Marie er et sandt Mønster af en Tjenestepige: utrættelig, opmærksom, altid munter. Karlen (der Hausknecht) er sommetider mürrisch om Morgenen, naar han om Aftenen har spillet for meget Kaart og dog maa tidligt op; men ellers er han en sjælden Karl, en af den Slags, der aldrig skifter. Han har været her paa Gaarden lige fra den Dag, da han begyndte at tjene, og at han nogensinde skulde tage herfra er ganske utænkeligt. Han fortjener — og har, især i forrige Tider, fortjent — mange Penge; men han bliver aldrig rig; thi han ryger altid Cigarer og spiller altid Kaart om Aftenen. Værten veed jeg egentlig Intet at sige om, hverken Ondt eller Godt; men, da han i en kvekmæssig Grad staaer under Tøflen, saa lever han i et lykkeligt ægteskabeligt Forhold, han er en fortræffelig Ægtemand og kjærlig Fader, hvilket altid er behageligt at se paa. Mutter er Sjælen i hele Wirtschaftet; hun forsømmer Intet, hun er Opmærksomheden selv og en dygtig Kok. Dette er Lyssiderne ved Livet i Lohmen; men saa kommer Ensomheden, de lange Aftener, hvor man sidder hjælpeløs og kjeder sig, og om Dagen mangler jeg egentlig Modeller til at male efter. Og, hvis jeg blev rigtig syg, hvor vilde det ikke være uhyggeligt at ligge saa langt fra Hjemmet paa en saadan Aarstid! Saa kommer Mangel paa — allenfals — gode Bøger, Savn af Teater, kort: al aandelig Gødning. Hjemme kunde jeg have alt Dette og derhos mit Værksted; Kronometeres ensformige Slag kunde hvisse mig isøvn og, [naar jeg var] vaagen, minde mig om gamle, lykkelige Dage. Malerier kunde jeg have hængende paa Væggen; jeg kunde af og til besøge en Kunstner og lære Noget af ham; og, naar jeg havde malet Noget, kunde jeg vise det til En og Anden, hvis Dom jeg satte Pris paa. Jeg kunde have Kokken og dertil hørende Redskaber, kunde af og til selv lave mig en Ret, kunde have et Par Bekjendte hos mig. Jeg kunde brænde Stearinlys i Sølvlysestager og spise paa kjøbenhavnsk Porcellæn. Jeg kunde spise Rugbrød! Jeg kunde i mismodige Øjeblikke gaa hen og lade mig beskinne af venlige Øjnes Straaler! Jeg kunde gaa ud paa Rysensten og tage et lunkent Bad! Vægtskaalen hælder stærkt. Jeg maa atter fremdrage nogle af Lohmens Lys-

sider . . . Jeg kan gaa en Tur uden at gjennemvandre en By og uden at møde M. F. Jeg kan skrive Hvad jeg vil og lade det ligge aabent paa Bordet, udenat det nysgjerrige Øje kan finde Rede i min Skrift. Jeg kan spille paa Klaver og Guitar, udenat kritiske Øren plages deraf, udenat Nerver maltrakteres. Jeg kan ikke komme op at trættes med Nogen, da her Ingen er at trættes med. Jeg lever her i blid Længsel efter Brev og bestandig haabende, om end forgjæves; [saaledes] gaaer den ene Uge efter den anden. Jeg ligger i en tysk-redt Seng; . . . atter hælder Vægtskaalen. Jeg maa ogsaa nævne nogle Skyggesider . . . Jeg veed aldrig hvad Klokken er, fordi Uhret trænger til Rengjøring, og endelig: Danmark savner mig. Vægtskaalen vipper op og ned; jeg kan ikke komme til noget Resultat; jeg maa lade Skæbnen tvinge mig og finde mig i dens Tilskikkelser, sigende: „*Necessitas non habet legem.*“[1]) Min Pen er en forskrækkelig Vrøvlepen; dette hele Brev . . . indeholder egentlig slet Intet, hvilket man ikke kan bebrejde mig. Men hvorfor skriver jeg, naar jeg Intet har at fortælle? Det er Tidsfordriv, det er min Aftenfornøjelse; naar jeg oftere fik Brev, vilde jeg have Mere at skrive om . . .

Hvilken Mængde Ting jeg mangler for at indrette mig hjemme![2]) Stole, Lagener, Gardiner, Sofa, Porcellæn, Glas, Tobakspiber! Det er mig ubegribeligt, at der ikke falder en Gevinst paa mine Lodsedler, da det dog er saa nødvendigt — Klædeskab, Limpotte, Dyne, Pudevaar, Tobakker, Spande, Skarnfjerding — og hvilken Tid der vil gaa, inden jeg faaer alt Det skrabet sammen — Ambolt, Bogreol, Trefod, Vadskekjedel — skjøndt Meget jo til Nød kunde undværes — Dørmaatte, Smæklaas, Fejekost, Kurve, Kaffekjedel, Natbord, Servante! — Meget har jeg solgt paa Auktioner, som nu kunde været mig til Nytte; men saadan gaaer det — Gibsfigurer, Stolebetræk, Rullegardiner, Arbejdslampe, Oliekande, Køkkenstage, Ris til Æg og B a s s e, Urtepotter med Havejord! — Jeg forfærdes! Naar skal alt Dette kunne bringes tilveje! — Tegnebræt, Strippe, Køkkenstol, Sigt, Tragt, Bænk, Øxe, Skaft, Brænde, Kul, Schwarzwalder-Uhr, Kanariefugl! — Snore, Sejlgarn, Søm, Hammer, Ringe, Kroge, Baand, Hængelaase, Kulkasse, Kakkelovnsskjærm, Strygejærn, Spillebord, Kaart, Kridt, Fuglebur, Sand, Hampefrø, Brødkniv, Saltkar! — Jeg maa standse! Ak, det er ogsaa en Skyggeside ved Kjøbenhavn! — Lysesax, Bakke, Lampesax — dog, Holdt! Holdt! Det er alt Mere end Nok! — Spyttebakke! Holdt — i Djævlens Skind og Ben, det er Nok, siger jeg! Spækkenaal! — Jeg vil lede mine Tanker bort fra disse sørgelige Betragtninger. Jeg seer mig om efter Stof til Brevets Udfyldning; men i Stuen er det Intet, og ude — Kaffemølle — og ude er det sort som i en — Jydepotte — sort som i en lukket Bagerovn. Tydeligt viser Træernes Gulhed, at Efteraaret

[1]) „Nød bryder alle Love“. [2]) Det Meste af sit Indbo havde han efter sin Kones Død solgt.

længe alt har arbejdet paa Naturens Destruktion — Fejeskuffe — m kan have Grund til at sige: *„Sic transit gloria Etatsraad mundi.“* Forresten har det idag været saa varmt, at jeg har kunnet gaa og sidde uden Overfrakke og Hat nede i Haven. Heller ikke har jeg havt i Kakkelovnen siden imorges. – Naar man kommer ind i en Schank, hvor der kommer Bønder, saa er der en saa ulidelig Hede, at man næppe kan trække Vejret. Man kunde sige: „Ligesom hos os; thi vore Bønder ynde ogsaa kvalm Hede.“ – Pibekradser! . . .

Din hengivne Broder Fritz Jürgensen.

[Under Brevet har han tegnet sig selv, der sætter Lunten til en Krudttønde, hvorved de utallige Hilsener flyve ud til alle hans Venner i Danmark].

I Brudstykker af en Dagbog, ført i Lohmen, skriver han d. 22. Oktbr.: „De Portrætter, jeg har malet, og som forblive her i Lohmen, ere: min Værts og hans Kones, Ejeren [af Gaarden] Hartmanns, Doktor Hedriks og den gamle Forer Standfuss's. Foruden disse skal jeg endnu male den gamle Døring (med Tobakspibe i Munden) og hans Datter.

Den 25. Oktbr. Paa denne min 36. Aars Geburtsdag sidder jeg i Lohmen alene med mit Blækhus og underholder mig paa en ikke underholdende Maade. Ingen har gratuleret mig, mundtligt, fordi man ikke vidste det, skriftligt, fordi man ikke gad. Det er at vise Ens Geburtsdag altfor liden Opmærksomhed. Hvadsomhelst der kunde tjene til at fejre den vilde jeg have annammet med Taknemmelighed; jeg vilde endogsaa have seet igjennem Fingre med, om Nogen havde foræret mig et Par broderede Tøfler; men ikke engang Solen har seet ned paa mig med sit venlige Aasyn . . . Alt er saa stille; kun den kolde Blæst suser i Træerne herudenfor. Vil Himlen ikke sende mig en oplivende Tanke? Ak nej, man bliver endogsaa tankeløs i en langvarig Ensomhed; man er som en udpint Jordbund, der ikke længer giver Frugt; – Omgang gøder den paany. Jeg kunde ikke holde det ud en Vinter over i Lohmen.“ —

Hans Ophold dernede strakte sig over 6 Maaneder. Sidst i November 1854 kom han hjem og tog Ophold i Blankogaden. Der skriver han i sin Dagbog, at han naturligvis har en Mængde at fortælle om; men det gaaer ham som Studenten, der sad hele Dagen hos Konditoren, fordi han hjemme havde saa Meget for, at han ikke kunde overkomme det; da han hverken vidste, hvor han skulde ende eller begynde, skrev han Ingenting. Nogle enkelte Gange senere „giver han Kny fra sig;“ saaledes Marts 1855: „Jeg frygter Menneskene; jeg frygter Ensomhed, og det koster saa Satans Meget at holde en Hund. Jeg seer ingen Udvej!“

Den 12. Maj. Iforgaars var jeg i Generalkassererens Kontor, hvor Justitsraad Klemp er konstitueret i Berlings Sted. Kongen, sagde man,

vilde vide, hvilke Forretninger jeg udførte for de 300 Rbd., jeg faaer som Hofuhrmager. Det var Begyndelsen til en Manøvre, som skal skille mig ved en Del af mine Indtægter eller hele Bestillingen. Kongen veed naturligvis ikke Noget om det; men man bruger hans Navn. Dette Kontor er indrettet til en baade storartet og tillige smaalig Plyndring af Civillister til Fordel for Kongens Kone. Embedsmænd og Betjente afskediges for at gjøre Overskuddet saameget større. Min Fætter Horstmann[1]) er bleven afskediget. Man valgte passende hans 50aarige Fødselsdag til at give ham Meddelelse derom. Iforgaars var det min Forlovelsesdag, da man vilde behandle mig paa samme Maade. Heldigvis kunde jeg forevise min Bestalling, og man kunde da ikke blive mig kvit uden alle Omstændigheder; men man finder nok en Udvej, og jeg er fuldkommen belavet paa at faa Afsked. —

Siden jeg sidst indførte i denne Bog Hvad jeg havde malet, har jeg at tilføje: 1) Madam Johnsens Portræt fuldført, 2) sex à otte Studier fra Lohmen og Omegn, 3) sex à otte ditto, som ere efterladte i Lohmen, 4) Johnsens Portræt, 5) Jette Funcks Portræt (himmelraabende slet!), 6) Skakspillerne (til Etatsraad Collin) og 7) Studie af et Drengehoved. —

Ulykken sejler hen imod mig; jeg seer den, men kan ikke afværge den. Jeg sidder nu ene i den lille inderste Stue; her er hyggeligt og ganske stille, ret saaledes, som jeg vil have det. Men Fremtiden opfylder mig med Frygt, saa at jeg ikke kan leve i Øjeblikket. Jeg bliver stedse mere sløv og uvirksom. Jeg læser „Riises Arkiv.“ Og nu gider jeg ikke skrive mere.

18. Maj 1855. Hvor det er trættende altid at tale til sine fire Vægge! Og selv denne Trost bliver det vanskeligere at skaffe sig; man forstummer tilsidst ganske og glemmer Navnet paa sine Sorger.

Jeg kjender to Slags Ensomhed. Den ene søger man, idet man fjærner sig fra Menneskene, medbringende den Tro, at disse nu og da i Tankerne besøge den Ensomme og gjærne høre fra ham. Den anden Slags Ensomhed hjemsøger os midt iblandt vore Medmennesker, ja, iblandt vore Nærmeste; det er Sjælen, der føler sig ene i Verden: den møder ingen Deltagelse; Øjet møder intet venligt Ansigt, Øret hører kun ligegyldige eller fjendske Ord. Den første [Ensomhed] oplives af Kjærligheden eller Troen derpaa. Den anden Slags Ensomhed er uden Kjærlighed — og der er intet Sted paa Jorden saa skjønt, intet Hjem saa hyggeligt, ingen Stilling saa begunstigende, at den jo er sørgelig og tom, naar Kjærligheden savnes. — Kjærligheden savnes — troer jeg — i samme Forhold, som den ydes, og det er netop af Den, som man elsker, at man vil elskes igjen. Men der er ikke længer nogen Enkelt, som jeg elsker med Varme; jeg elsker Menneskene, og af dem vil jeg elskes — det er maaske netop min Ulykke. Kunde da ikke en Enkelts Kjærlighed være mig Nok? Jo, en Enkelt, som kjendte

[1]) Kgl. Berider H.

mig ganske, og om hvem jeg troede, at han forstod at vurdere det Gode hos mig. Jeg vilde da tro, at Andre ikke elskede mig, fordi de ikke kjendte mig saaledes som han; der var da et Haab, en Sandsynlighed. Ak, hvor Mange have ikke, saaledes som jeg, gaaet igjennem Verden uden at være kjendte, og hvor Mange have ikke virksomt stræbt at gavne uden at møde Andet end Miskjendelse, ofte Had eller Foragt! Jeg, som har ladet mig sløve af Verdens Kulde, jeg tør da ikke klage; men det veed jeg, at med en saadan Skæbne maa følge Fortvivlelse, indtil man gaaer i Graven.

Hvor Lidet maatte der ikke være at elske hos mig, hvis jeg var kjendt af Nogen! Der var en Tid, da Mange troede, at de holdt af mig, og da ogsaa jeg troede det. Nogle tro det endnu; men de tage fejl — det er kun gammel Slendrian, Mangel paa Indsigt i egne Følelser.

Jeg vilde ønske, at jeg kunde holde aabent Taffel; saa havde jeg Venner — eller idetmindste aabent Taffel for en Hund; saa havde jeg een Ven. Hvis Penge ere en Kimære, saa er Alt det.

Der gives Mennesker, der gaa om og trække paa Skuldrene over mine Daarskaber og beklage mig med Ord; de hæve mine Ævner langt over Fortjeneste, for des bedre at kunne bebrejde mig, at jeg ikke bruger dem, og de vilde kalde mig utaknemmelig, hvis jeg sagde dem, at jeg ikke har nogen Ven.

Hvor ofte bliver man ikke skuffet, naar man søger Venskab! Et Menneske, som man troer begavet, fordi han synes at forstaa vore bedste Tanker, og som man troer følelsesfuld, fordi han synes at dele vort Hjærtes bedste Følelser, ender Komedien med at laane 100 Rbd., som han ikke betaler igjen. Han bagtaler os siden for at gjøre sin Forseelse ringere eller forlods ud at møde vore eventuelle Beskyldninger for Uredelighed. Et Barn, der daglig banker paa vor Dør, der hælder sit Hoved mod vort Bryst og rækker sin lille Mund til Kys, bliver borte, naar Kageskuffen i nogen Tid har staaet tom.

Den 9. Juni. Det er godt at skrive i Dagbog, naar man bruger det som et Middel til at ordne sine Tanker; bestandigt at tænke uden at udtale sine Tanker gjør Hovedet til et Pulterkammer. Meget talende Mennesker gaa til den anden Yderlighed, saa at deres Hoved bliver til et umøbleret Værelse. Man skal konstruere Tanken i sit Hoved, ligesom man danner Leret i en Form, der gjør det til en Mursten; men, naar dette er skeet, skal Tanken udtales eller gjemmes til Meddelelse i Hukommelseskisten. Og først, efterat den er meddelt, er Tanken helt færdig, ligesom Stenen først skal i Ilden, før den kan bruges. De omtalte ordrige Mennesker glemme — eller udelade nødvendigvis — den uundværlige Forberedelse til Meddelelse: Tanken. Den i Almindelighed Tavses Tale er kjedelig, fordi han af Mangel paa Øvelse ikke kan finde Udtryk for sine Tanker, maaske ogsaa, fordi han af Mangel paa Øvelse kun taler med svag Stemme. Den Ordriges Tale er kjedelig, fordi den er tom og fordi den ingenstedsfra har sit Udspring.

Morer den undertiden, da er det, fordi den nu og da glimter formedelst Gjenskin af Andres Tanker, og fordi Stemmen ved Øvelse er bleven saa stærk, at man nodes til at skjænke den Opmærksomhed. . . .

Da jeg . . . . var staaet op, gik jeg ud af Porten, langs Kongevejen, ad Ordrupsvejen og igjennem Krattet og Dyrehaven, forbi Ulvebakkerne til Skrænten, hvor jeg besøgte Funcks. Paa denne Vej igjennem Skoven mødte jeg ikke eet Menneske; kun et Par Karle saae jeg i Afstand læsse noget Mog-lignende paa en Vogn; forresten var Skoven som kæmmet for alskens civiliseret Utøj. Jeg følte mig rask og glad, som om jeg ikke havde Sorger. Jeg fandt, at vi leve i en velsignet Verden. Jeg følte, at vi ere skabte til at leve i Naturen og ikke til at have lutter Firkanter og Trekanter for Øje. . . .

Det er meget hensigtsmæssigt, at Jagttiden af Naturen er henlagt til Efteraaret; thi hvem kunde dræbe et Dyr paa en skjøn Sommerdag? Jeg mødte adskillige Dyr, og jeg, som ellers ikke holder af at blive begloet, jeg glædede mig over, at Dyrene med deres udspilede Øren fulgte mig med Øjnene. Hvor langt dummere end Mennesket ere ikke disse Dyr! Og dog — hvor langt dummere end Dyrene se Menneskene ikke ud, naar de glo! Det faldt mig strax ind, da jeg saae dem; jeg sagde til mig selv: „Hvis det nu var Dig, der stod saaledes!" Jeg vilde ønske, at mine gode Landsmænd, der iaar komme til Skoven, maatte komme til at anstille samme Betragtning. . . .

Jeg har længe tænkt paa at skrive Et eller Andet om Aftenen og i ledige Øjeblikke — noget Sammenhængende og Fuldstændigt; men jeg har hidtil ikke kunnet finde paa Hvad det skulde være. Jeg har tænkt paa at skrive om Uhrmagerkunsten, optegne de Erfaringer og Anskuelser, jeg har, men især — ved Siden af en meget praktisk Anvisning — at give en teoretisk Vejledning. Men til dette fordres at have Værker ved Haanden, af hvilke jeg næppe kjender noget ved Navn, og tillige opfriske — og tildels erhverve — nye matematiske Kundskaber. Alt Dette er mig for Meget. At arbejde i et offentligt Bibliotek er mig meget imod, og jeg forstaaer vel næppe at benytte det. Jeg har ogsaa tænkt paa at skrive Betragtninger over Alt, hvad Dagens Begivenheder henvende min Opmærksomhed paa. Men ofte tiltrække disse sig slet ikke min Opmærksomhed, og jeg lever altfor afsondret til at kjende dem i deres Sammenhæng; og det er desuden ikke rimeligt, at jeg kunde skrive fornuftigt om Begivenheder, der saa sjældent interessere mig. Endelig har jeg tænkt at skrive mit Livs smaa Begivenheder og lejlighedsvis indstrø saadanne Betragtninger, som ovenfor ere omtalte. Men jeg vilde — uden at have Dagblade fra en meget lang Tid — ikke kunne indflikke Betragtningerne paa rette Sted. Jeg maa da,

hvis jeg vil skrive Noget, lade mig nøje med at skrive om mig selv efter Hukommelsen og om saadanne Begivenheder, som jeg erindrer og veed at anbringe paa rette Tid og Sted. Der er vel ikke noget Mærkeligt ved mit Levnedsløb; men det er sagtens det for mig interessanteste og det eneste, til hviket jeg har Materialerne paa rede Haand og uden Ulejlighed. Desuden agter jeg at skrive det med en saadan Oprigtighed, at det af denne Grund kan blive interessant, endog for Andre.

11. Juni. Igaaraftes Kl. 5½ gik vi Alle — Nees, Sophie, Børnene og jeg — ud af Nørreport, forsynede med Madkurve. Vi satte os paa Glaciet nede i en Dal og — skjøndt saa nær ved Byen — dog i den fuldstændigste Ensomhed. Et ubemærket Leje i Græsset imellem nogle Fæstningsværker er behageligere end den hyggeligste, pynteligste Stue. Det er vist næppe blot Indbildning". —

I Sommeren 1855 tilbragte Fr. Jürgensen Tiden fra d. 10. Juli til den 22—23. Septbr. paa Strandmosegaard. Det var den gamle Plan, der blev realiseret; men Thygesen var ikke længer Bestyrer derude, derimod H. V. Kaalund. Denne og hans Pensionær stillede sig polemisk-humoristisk over for hinanden. De holdt ikke Aviser, men fabrikerede saa selv en: „Den flyvende Mursten", i hvilken Jürgensen leverede „en knusende Kritik af Kaalunds Digtervirksomhed, der efter Kritikerens Paastand havde forladt Idealitetens Sfære og var sunken ned i Realismens Sump"[1]). Kaalund var ligesaa oprigtig som Jürgensen, og de sagde hinanden fuld Sandhed. Det er forresten tydeligt nok, at Ingen af dem var glad i den Andens Selskab. Jürgensen holdt sig i Skjul, Ingen i den nærmeste Omegn saae ham, han foretrak at sidde nede i den dunkleste Del af Haven, hvor han søgte Ensomhed. Han tilbragte endel Tid med at male og skal her have skabt et temmelig stort Billede, der forestillede Kaalund, som i Haven gik hen imod to ankommende Damer for at byde dem Velkommen.

Kaalund sagde tilsidst Jürgensen, at han var træt af ham, hvortil denne svarede: „Det kan jeg saa godt forstaa!" I Jürgensens Dagbog er denne Tid oversprungen; der staaer kun: „I 1855 paa Strandmosegaard ved Humlebæk. (Digter og Teglbrænder Kaalund)." Men der staaer rigtignok ogsaa: „En Blomst, der falder i Hænderne paa en Naturforsker, er ikke værre stedet, end det Menneske, der falder i Hænderne paa — gjør Bekjendtskab med — en Æstetiker." —

Der mangler baade Dagbøger og Breve fra den følgende Vinter og Sommer. Vinteren tilbragte han i Kjøbenhavn, Sommeren 1856 i Jylland paa Heden i Hagebro Kro mellem Viborg og Holstebro. Herovre kjøbte han, efter Sigende, et stort Stykke Hedejord og havde den Plan at bosætte sig

[1]) P. Hansen: Biogr. Skitse af Fr. J., foran i dennes 84 Tegninger.

er i den største Ensomhed; men i den rette Forstaaelse af, at han alligevel trængte til Omgang med Mennesker, realiserede han aldrig dette Forsæt.

Hans Dagbog for næste Vinter har bl. a. følgende Optegnelser:

1857. 1. Jan. Det er taaget og mørkt; saaledes bliver vel hele Aaret.

10. Jan. Min Tankeretning ligner Sommerfuglens Flugt: den vipper op og ned, tilhøjre og tilvenstre, men har dog en bestemt Hovedretning, som den følger. Der gives Mange, hvis Tanker flyve som Svalen: lige ud i nogen Tid og saa tilbage uden anden Hensigt end den: at flyve. Der findes kun Faa, hvis Tanker flyve som Vildanden: lige ud til et bestemt Maal.

1. Maj. Imorges afrejste Familien Nees til Haderslev[1]. . . .

Jeg griber mig hvert Øjeblik i at skrive, som om det var til Læsning for Andre. Det lader til, at det ikke kan være anderledes og at man uden denne Illusion slet ikke vilde kunne skrive. . . .

Den 20. Maj. Det er beklageligt, at Menneskene tro at burde tale til hinanden, selv naar de Intet have at sige. Jeg er kommen til at tænke paa dette efter at have talt med en Dame, som jeg traf under saadanne Omstændigheder, at jeg troede at maatte tale, endskjøndt Det, jeg havde at sige, var langtfra tilstrækkeligt til at udfylde de Øjeblikke, vi vare sammen. I slige Tilfælde griber man Alt, hvad der falder En ind, og lader det være Bidrag til Samtalen, selv om man aldeles Intet føler eller tænker derved. Nyheder, Rygter, Overdrivelser, tomme Tanker, falske Følelser, intetsigende Beklagelser, intetsigende Beundring, taabelig Kritik, forstilt Enthousiasme, mislykkede Vittigheder, hensigtsløse Paradoxer, dagligdags, tusende Gange gjentagne Bemærkninger — Alt gaaer med, og Udbyttet af tre Timers Samtale, af livlig Gestikuleren, høj Latter, bedrøvelige, glade Ansigtsfordrejelser, Forundringsudraab — er Intet. I Selskaber hører man en underlig Brummen af slige Samtaler, og det samlede Resultat er Intet, kun at nogle Medmenneskers Rygte er blevet ødelagt og Andre overdængede med mere Berømmelse, end de fortjene eller ønske. Det er netop det Bedrøveligste, at — idet man saaledes troer sig forpligtet til at te sig som en Espingol, ladet med en ustandselig Række Bemærkninger — kommer man allerlettest til at omtale sine Medmennesker, og, da man ikke kjender sig selv, endsige Andre, og, da man kun undtagelsesvis er tilbøjelig til at betragte dem fra den gode Side, saa er Følgen den, at man beskæftiger sig paa en højst ukristelig Maade, blot for Konveniensens Skyld og for ikke — som man siger — at maabe som et Fæ. O, Læser, tro mig, gaa Du hen og vær et Fæ! — Og, naar det endda ikke kunde være anderledes! Men — to Mennesker være sig saa dumme som Grankogler, de maa dog — En af dem maa dog forstaa sig paa Noget, om det saa kun var paa at lave Sildesalat. Var det nu ikke bedre, hvis de talte om den Gjen-

[1]) Her var hans Svoger Nees bleven Telegrafembedsmand.

stand, hvori de ere bevandrede, end at lade Munden løbe om tusende Gjenstande, der ere dem fremmede, og som der hører et særegent Studium til at forstaa, — var det ikke bedre end at mishandle Medmenneskers Rygte? Og i Selskaber! Hvormange nyttige Kræfter blive ikke ubenyttede, medens denne Brummen regerer! Var det ikke bedre, hvis det var Skik, at Een talede ad Gangen? Denne Ene vilde da vogte sig for at komme med Pølsesnak; han vilde tale om Det, han forstod; og dette være Hvad det vil, det vilde altid være interessantere og nyttigere end al Talen om Det, man ikke forstaaer.“

Fra Sommeren 1857 afskriver jeg følgende Brudstykker af Breve fra ham:

Nøddebo (Stenslettegaarden), Pinsemorgen 31. Maj 57.

Kjære Søster! . . . Jeg maa beskrive Dig Stedet, hvor jeg boer. Det søger sin Lige med Hensyn til Beliggenhed; der løber en lille Emdrupvej op til Gaarden. Mine Værelser ere ud til Gavlen, der vender mod Søen og Fredensborg paa den anden Side; tilvenstre ligge enkelte Gaarde, tilhøjre Nøddebo og den lille Kirke, halv skjult af en Bakke; men tilhøjre sees Taget af Bavnebjærggaarden. Bagved ligger en betydelig „Samling af Træer“; bag Kirken sees det saakaldte Nøddeboholt. Selve Værelserne ere nette og muntre og Haven stor nok til at spasere i. Jeg har ikke seet Andre af Nøddeboerne — eller, som jeg vil kalde dem: Nøddeknækkerne — end Nielsens[1]) og Postmanden, som ellers er Postkone, men paa Grund af Barsel eller anden Sygdom er bleven Postmand.

3die Juni. Vi have spaseret et Par Gange, især 2den Pinsedag (om Du det ret vil mærke); der hørtes Gogekuk, der sang den Kvidrelærke; man Skoven med sit Løv hel grøn og dejlig saae, og Marken prangede med sine Blomster smaa, som mangefarved' stod med dejlig Lugt for Næsen, mens Fuglene de sang saa meget net og kræsen. Vi besøgte de smukkeste af de nærliggende Punkter i Grib-Træsamling, spiste Frokost paa en Bænk, der, skjøndt den er lavet til Kongen og „hende“, dog ikke har bredere Bræt end andre Bænke. Ved „vi“ forstaaer jeg den unge Nielsen og en Forstvæsensembedsmand Jørgensen her af Byen. Denne Sidste er en Ynder af Naturskjønheder og vandrer med utrættelig Iver; Nielsen gaaer ligesaa utrættelig, men paastaaer, at Naturskjønheder ere ham ligegyldige; en god Mødding er ham det skjønneste Syn; ligeledes frydes han ved en vellykket Rugmark, naar den tilhører ham selv. Det er mere end spartansk Strænghed; thi om Spartanerne end ikke med en nyere Filosof (mig selv) satte Skjønhed som Maal og kun agtede det Nyttige som nyttigt,

[1]) Stutteribestyreren fra Frederiksborg; Nielsens Datter var gift med den senere hen omtalte Skibskaptajn Køster, der i Kjøbenhavn boede i det før omtalte „Waldheim“ i Blankogade.

forsaavidt det stræber didhen, saa følte de dog Trang til at sætte det Skjønne ved Siden af det Nyttige; det Nyttige var Maalet; men Skjønheden var deres Længsels-Gjenstand. — Om Aftenen sejlede Nielsen og jeg til Fredensborg, hvor vi hørte Gardens Musikkorps spille; thi uagtet han, som sagt, ikke bryder sig om det Skjønne, saa kunde jeg dog ikke faa ham bort fra Haven, saalænge der var Musik. Vi spiste i Fredensborg og sejlede derpaa hjem i en Baad, fyldt med Bønder og Bønderpiger, og fra hvilken der udgik en saadan Masse Vittigheder, at Baaden blev lettere og løb forbi en anden, der var gaaet forud. I Holtet var der Dans, og jeg gik derfor lige hjem; men Nielsen, der — som meldt — ikke bryder sig om Skjønhed, blev der dog en hel Times Tid for at se, om der ikke var smukke Piger fra Helsingør eller Fredensborg.

.... Kunde det more Dig at have Portrætter af nogle Blegmænd hængende derhjemme, saa kunde jeg gjærne male dem. Peer Andersen var her i dette Øjeblik og er villig til at sidde. Ligesom Musikere gjærne eje Mozarts og Sebastian Bachs Portrætter, Digtere Goethes Portræt og en Buste af Homér, saaledes kunde Du maaske i mørke Øjeblikke blive opmuntret ved Synet af en Blegmand....

Den 4. Juni skriver han til Fritz Ryder: „.... Jeg har det godt herude. Beliggenheden af Stedet er over Forventning behagelig, Værelserne ere nette, og her er mange smukke Steder i Omegnen.... Men nu tænker jeg med en Smule Medlidenhed paa de Stakler, der maa nøjes med det snart firkantede, snart rhomboidalske Solskin i Kjøbenhavn, og som i Husene ligeoverfor kun se Trekanter og Firkanter: trekantede Gavle, firkantede Døre, trekantede og firkantede Brosten, Folk med trekantede Hatte, firkantede Huer, trekantede og firkantede Sjaler, Folk, der af Ærgrelse skyde Skuldrene tilvejrs og blive firkantede, og som af Ængstelse skyde Øjenbrynene tilvejrs, saa at Øjnene blive aldeles trekantede. Ikke at tale om Nyforlovede, der, naar de blive sværmeriske og ville spasere i det Grønne eller i Maaneskin, maa give sig til at hente Skjorte i Kommoden, efterse, om der er Knapper i den, lade Karlen børste Støvler, udsøge sig en passende Vest, barbere sig, børste Negle, vende sig med Klædebørsten i Haanden foran Spejlet og endelig gaa hen til den elskede Gjenstand, foreslaa hende Turen, erholde hendes Samtykke og sætte sig ned for at vente, indtil — ak! — indtil hun bliver færdig. Nu skal hun til at hente i Kommoden Særk, Krave, Strømper, ja, maaske Underbuxer, Pigen skal børste Støvler, en eller anden Dame i Huset skal tages paa Raad ved Valget af en Kjole, Haaret skal redes, flettes og sættes op, Knappenaale skal stikkes ind i alle Ender og Kanter, saa at den altfor sværmeriske Yngling maaske kommer tilbage med blodige Fingre, Paaklædningen skal efterses i dens mindste Folder, Strømperne strammes i det Uendelige, Hatten sættes paa med

Nøjagtighed, Haaret rettes og glattes med Spyt, Bagdelen vendes tilhøjre og venstre imod Spejlet, forat hun kan se, om Spidsen af Sjalet eller Mantillen hænger lige i Midten, Handsker skulle trækkes paa, flænges, syes sammen og atter trækkes paa. Endelig er Paaklædningen færdig, og nu skal der siges Farvel, der skal gaaes et Stykke ned ad Trapperne, vendes om for at hente Noget, der er glemt, der skal atter gaaes ned ad Trapperne, uden for Porten skal der standses, forat hun — Gjenstanden — kan faa Tag i Kjolen paa det Sted, hvor det er Mode at løfte den op, eller den Arm, der er tilovers (hvis Vejret tillader ikke at løfte) skal stikkes ind under Ynglingens Arm, og nu —! Omsider! Der gaaes ned ad Gaden, der drejes om et Hjørne tilhøjre, der drejes om et Hjørne tilvenstre, der skraaes paa Tæerne over Gaden, der hilses paa en Bekjendt, Parret gaaer tavst og med højtidelige Ansigter forbi en Vogn (det er en Renovationsvogn), man stiler endelig hen imod Porten, en Droske farer derigjennem. . . ., og Sværmeriet gaaer da gjærne op i at drikke en Kop Chokolade og kjøre hjem i Omnibus. — Nej, saa er det ganske anderledes herude; man kan sværme to Skridt fra Døren, ja, inde i Stuen, om man vil; men man har Ingen at sværme med — det er det Værste! Man kan ikke leve i en glad Fremtid, da Hjemmet skal vorde hyggeligt, Skjorter ikke mangle Knapper og man selv staa under Tøflen og være lykkelig. Men jeg kan sværme paa Deres Vegne, tænke mig Deres tilkommende Lykke og ret af Hjærtet haabe, at De bravt maa komme under den ene saliggjørende Toffel, Kilden til, *conditio sine qva non* for al ægteskabelig Lykke. O, maatte jeg dog ret faa Dem at se havende en bestemt, paastaaelig, men frugtesløs Villie, tagende Beslutninger, som vorde modificerede, og en Kjæphest, som De aldrig faaer Lov at ride paa! . . . .

Ligesom Bymenneskene have fundet paa Midler til at forhøje deres Nydelser ved at slaa to sammen — f. Ex. ved at spise og holde Taler, spille Kaart og drikke Punsch, nyde sin Kaffe med Piben i Munden, spise Rosiner sammen med Mandler — saaledes har jeg ogsaa fundet, at det er en dobbelt Nydelse at sidde i den frie Natur med en god Bog for sig. Og man læser her med mere Nytte; thi i Kjøbenhavn veed man ikke, naar Døren vil gaa op og noget Ubehageligt træde ind; her er man bedre barrikaderet; det er ikke en saa let Sag at komme til Nøddebo som til en anden Gade i Ens egen By; man betænker sig, før man giver et Par Daler ud til en saadan Udflugt, selv om man derved kunde forskaffe et Medmenneske nogle ubehagelige Øjeblikke. Det hændes ikke saa ofte her, at man læser flere Blade af Bogen igjennem uden Bevidsthed om Hvad de indeholde. At fiske, smøge Tobak og læse skal ogsaa være behageligt, siger man, og i dette Øjeblik erfarer jeg, at det heller ikke er saa galt at ryge, drikke Kaffe og skrive Brev. — Naar jeg skulde fortælle Dem Begiven-

14*

heder herudefra, saa vilde jeg komme i Forlegenhed; det er netop det Heldige, at her Intet er hændet; thi at den blissede Ko har kælvet, at Kalven iforgaars blev slagtet, at Ræven tog en And fra Naboen og at Forstraadens Vogn er bleven lakeret, det et vel Begivenheder, som kunne give Egnens Folk Nok at tænke paa, men som i Kjøbenhavn ikke ville optræde med den Vigtighed eller vække den Opmærksomhed, som de her fortjene. — Og nu: Farvel! Sværm, og vær glad! Deres hengivne Fritz Jürgensen."

I Oktober Maaned er han igjen i Kjøbenhavn, men synes ikke at have ført Dagbog denne Vinter. Hans Datter og dennes Opdragerske, Frøken Bentzen, tog nu i Huset til ham. Jeg har ikke kunnet opdrive flere end eet af hans Breve fra denne Periode; i dette skriver han: „Jeg boer nu meget net, næsten generet af Renlighed og Orden. Jeg selv sidder iført ny Slaabrok og nye Tøfler, bægge Gebnrtsdagspresenter. Lise er rar og flink. Men hvor savner jeg den Stilhed og Fred, som jeg nød i Nøddebo. Huset her er rigt paa Lyde. . . . Her høres Klaverer, paa hvilke man øver sig og minder mig om en Tid, [da jeg laa] syg af Koldfeber i Dagligstuen paa Østergade. . . . Huset har ogsaa Fabrikker, [der] i og for sig ikke gjøre ubehagelig Støj, men sætte Folk i den Nødvendighed at tale højere end ellers. Uden for Vinduerne staa Kællingerne og klage over Smorpriserne.

Begivenhederne ere indtil Dato faa eller ingen. Fru Heiberg har gjort Kjøbenhavn den Tjeneste at søge sin Afsked, hvilket, da hun vel næppe faaer den, for saa vidt er glædeligt, som man nu i nogen Tid har Nok at tale om uden at behove at hudflette sin Næste. . . ."

Saasnart Foraaret gryer, maa han atter alene ud til sit kjære Nøddebo og skriver derfra følgende Breve:

[Til Fritz Ryder.] Den 29. April 1858. . . . Jeg var — som De nok mærkede — meget forknyt i de sidste Dage, eller rettere: i den sidste Tid af mit Ophold i Kjøbenhavn. Men denne Forknythed forsvinder, saasnart jeg — som her — lever roligt og overladt til mine egne Betragtninger og Drommerier. Her er intet kjedsommeligt Øjeblik, og det, endskjøndt jeg ikke har Noget at beskæftige mig med. Det er for tidligt at male, og mine Bøger ere endnu ikke ankomne; men jeg hilser Foraaret paa saamange forskjellige Maader; Planter og Dyr komme frem, den Ene efter den Anden, og der er i dem Alle noget komisk Naivt, som det er velgjørende at se paa. Vejret er lidt koldt; men jeg lider slet ikke af Kulde, og om Aftenen gaaer jeg tidligt tilsengs, sover ret godt og er tidligt paa Benene...

Jeg har, Gud ske Lov, intet Mere at skrive om. Læg endelig Mærke til, om Nr. 202 kommer ud som Bagtal i Lotteriet. Jeg troer nok, jeg vinder dennegang; men aldeles sikkert er det ikke . . .

[Til Samme.] 5. Maj 1858. Kjære Ven! Det glæder mig, De ikke tager mig ilde op, at jeg har bebyrdet Dem med den Forretning at hente mine Penge; jeg antager det nemlig, da De jo selv har paataget Dem en anden Kommission, som jeg ikke havde dristet mig til at paabyrde Dem: at skaffe og sende Regn. Hele Nøddebo Sogneforstanderskab, Amtsraadet i Hillerød og Hans Frandsens Ænder have noteret Dem en Takadresse, og for Ændernes Vedkommende er jeg bleven anmodet om at meddele Dem den. Den lyder saaledes:

„Den langvarige Tørke, som i en betænkelig Grad indvirkede paa Vegetationen, idet den nemlig hindrede Andemads Fremkomst i Damme og Kær, ja, paa mange Steder endogsaa berøvede Ænder og Mennesker den Behagelighed at have et Vandsted i Nærheden til Badning, Dukning og Fjerpillen, er omsider ophørt, idet vi ved Deres virksomme Hjælp have modtaget en Dags god Regn. Gaardens Ænder have derfor troet det passende at sende Dem deres Tak, og vi leve i den Forventning, at De fremdeles vil benytte Deres Indflydelse til Gavn og Glæde for Deres Medskabninger.

Paa samtlige Ænders Vegne:

J. Schwartzkoph, Enkefrue. Krølgump, Andrik. L. Rapp, Partikulier. M. Pipper, Ælling. B. Bræk, Udrugningsmoder.

Fr. Jürgensen, Sekretær."

Jeg haaber, at De har Nr. 202 i Kikkerten; men tal ikke til Nogen om Gevinsten. Jeg beder Dem i næste Brev at sige mig Deres Mening om Anvendelsen af disse Penge, hvorledes jeg bedst skal sikre dem og gjøre dem frugtbringende.

... Ræven aflægger os nu dagligt Besøg og seer i Afstand paa Hønsene. Det er en flink og omhyggelig Familiefader, som virker for sine Børn og henter Føde langvejsfra. Hvilken Ligtale kunde der ikke holdes over saadan en Personlighed! ...

[Til hans Søster.] ... Jeg kom herud d. 23. Apr. ... Markerne ere saaledes tilsaaede, at det ikke er saa nemt at komme over til Nielsens, hvilket forhindrer mig fra at komme der saa hyppigt, som jeg ellers vilde; men jeg kommer der dog idetmindste hveranden Dag. Vejret har indtil idag været koldt, og jeg har maattet lægge i Kakkelovnen ...

Den 11te. Idag er det atter koldt, og jeg er tilmode som en Skildpadde maa være, der skyder sig ind i sin Skal og lader som Ingenting ... Jeg vil beskrive min Bopæl. Jeg sidder i en Havestue med Udsigt til Fredensborg og Esromsø. Ved Siden er der et lidet Sovekammer, hvor jeg tyer hen, naar det er altfor koldt. Uden for Døren er en liden Firkant, adskilt fra

den øvrige Have. Denne Firkant betragter jeg som min, saaer og planter og laver Lysthuse der. I Kirsebærtræet er ophængt en Lodline, ved Hjælp af hvilken jeg kan se Klokkeslættet paa et Par Sekunder. Paa Bænken i det ene Lysthus er der næsten altid lunt, og det beskinnes af Morgensolen. Der ryges Morgenpiben. Det andet Lysthus er til Middags- og Eftermiddagsbrug, NB. i Sommertiden; det er skyggefuldt og køligt. Fra Kirsebærtræet og hen til min Trappe vandrer en uafbrudt Række af Myrer. Paa den anden Side af Gaarden staaer Nøf, Svinet, jeg ifjor malede som Gris med sine Søskende. Det er den eneste Tiloversblevne. Den har et herligt Humør; den veed ikke, at den er bestemt til Slagtning, og nyder ubekymret Landlivet. Gid jeg kunde gjøre ligesaa! . . .

[Til hans Søsterdatter.] Juni 1858. Tak, lille Nellike, for Dit Brev! Din gamle Onkel kan trænge til at høre engang imellem fra Familie og Venner; thi her er unegtelig ensomt, og, uagtet jeg har forsynet mig langt bedre [end før] med Bøger o. Desl., er det dog ikke tilstrækkeligt til alle Tider. . . .

Mit Talent til at skrive Breve om Intet, som Du omtaler, synes at være bortkommet. Der hører et vist Lune til at vrøvle om Ubetydeligheder, hvilket Lune jeg forgjæves leder efter. Grunden ligger dels hos mig selv, dels hos Andre. Men, har jeg mistet mit Lune, saa har jeg til Gjengjæld faaet en anden mærkværdig Egenskab (mærkværdig hos mig): at kunne holde Regnskab over Udgifter og Indtægter. Det forekommer mig selv som et Vidunder, at jeg siden Nyaar har ført et næsten zirligt og nøjagtigt Regnskab, af hvilket jeg forøvrigt ikke erfarer stort Andet, end at jeg kunde give en Hoben flere Penge ud, hvis jeg havde dem, og det uden at gaa uden for det Nødvendige. — Jeg har i et tidligere Brev omtalt Din Haandskrift med Berømmelse; men jeg seer, at Du siden Din Hjemkomst har begyndt at danne Dig efter Din Moder. Jeg skal ikke have Noget imod, at Du i mange Henseender tager Exempel af hende; men hvorfor just begynde med Haandskriften? De Snirkler, Sving og bølgende Former, der kunne være fortræffelige i et Marinemaleri, ere ikke derfor kvekmæssige i Skrift, selv om dog jo, maaske kunde en saadan Haandskrift være hensigtsmæssig, naar man beskrev en Storm paa Havet eller en Scene paa Jyllands Vestkyst. Lad ikke min Kritik over Din Haandskrift forhindre Dig fra at sende mig Brev; den er saamænd meget læselig og opfylder sin Bestemmelse . . .

Jeg begyndte iaftes at skrive Levnedsløb, men finder Det, jeg har at sige, højst uinteressant og dagligdags; bliver det mig altfor kjedeligt, saa holder jeg op. I alt Fald vil et Ark vare længe. Jeg har hidtil levet i den Illusion, blandt andre, at jeg kunde skrive Dansk, om end ikke ortografisk, saa dog let og flydende. Men jeg mærker, at det ingenlunde er Tilfældet, allermindst, naar jeg ret vil gjøre mig Umag. Og saa at begynde et saa-

dant Opus! At komme i Trit, saa det begynder at gaa af sig selv — det finder jeg især vanskeligt.

Jeg beskæftiger mig i denne Tid meget med at faa at vide hvad Klokken er, det vil sige: jeg søger at udfinde saadanne nemme og paa Landet anvendelige Metoder for efter Solen og Stjærnerne at faa Klokkeslættet at vide. Som en Følge deraf findes i Haven og i Stuen forskjellige kuriose Indretninger, der sætte Besogende i Forundring, og som have sat mig i den Nødvendighed at konstruere mig en kort Forklaring i meget populær Form over Hensigten med og Brugen af disse Apparater. Foruden disse Tidsmaalingsapparater har jeg to Moller, der vise hvad Vejret er, om just ikke hvad Vejr det vil blive. ... Jeg har indrettet to Lysthuse, det ene ved Hjælp af en elskværdig Kaprifolie, det andet under en Hyldebusk med en Græsbænk til Hvile paa hede Sommerdage. Jeg har min store Kikkert med og morer mig ved at betragte Solpletter; (dette Aar er meget rigt paa Solpletter, hvilke periodisk blive hyppige). Om Aftenen opsoger jeg Planeterne og seer paa deres rolige Skive, paa Saturns Ring og paa Maanens mærkværdige Ujævnheder. Jeg har forsøgt at lave Blomsterbede; men, om det er, fordi Jorden er mager, eller fordi jeg saaer eller planter med uheldig Haand, saa vil Intet trives for mig. Raad Christian til at lave et Kaprifolielysthus; det er et meget taknemmeligt Arbejde; thi denne Busk blomstrer næsten hele Aaret, lugter godt og skygger; den er derhos meget smuk. Uden for min Dor staaer et Kirsebærtræ saa nær, at Grenene synes at ville voxe ind ad Døren; jeg kan fra Døren plukke Kirsebærrene. ...

Din mosbegroede Onkel Fritz.

[Til Fritz Ryder.] Den 29. Juni 1858. Jeg benytter Lejligheden til at sende Dem et Par Ord af mere eller mindre vrøvlagtig Beskaffenhed. ... Vejret har været ustadigt; men De, som synes at have nogen Indflydelse hos højere Vedkommende, maatte kunne lægge et godt Ord ind, saa at vi — til Sorg for Ænderne — fik godt Vejr. (Her er — imellem os sagt — slet ingen Ænder paa Gaarden; den af mig skrevne Ansøgning var et skalkagtigt Paafund for at skaffe mine Resedaer Regn.) ...

Den 7. Juli 1858. ... De maa ikke tage mig mine mange Klager fortrydelig op; jeg skal sige Dem Hemmeligheden med slige Klager. Man klager i Øst, og man klager i Vest, og den ene Klage er mere urimelig end den anden; men Tingen er, at man beholder den sande og egentlige Grund til Utilfredshed hos sig selv og giver mange ubetydelige Tilfældigheder Skylden. Jeg veed meget godt, at Intet er kjedeligere end at høre et Menneskes Klager over snart det Ene, snart det Andet; men jeg kan forsikre Dem, at der er en Slags Trost i at beklage sig, og, naar det saa skeer halvt i Spøg og man selv gjør Nar ad det, saa mener jeg, at det — vel forstaaet — taber Meget af sin trættende Kjedsommelighed. ... Jeg trænger frygte-

ligt til Opmuntring; det gaaer bestandigt rent skidt med Humøret, saa jeg sommetider havde Lyst til at give Nødskrig fra mig. Jeg troer ikke, noget Menneske kan taale en saadan Uvirksomhed og Ensomhed.“

Hen paa Efteraaret er han Gjæst hos sin Søster og Svoger i Haderslev, hvorfra følgende Brev er skrevet til hans Søsterdatter i Strøby ved Kjøge:

D. 14. Septbr. 58.

Kjære Basse! Mutter har bedet mig skrive til Dig, da hun ikke selv har Tid; men hun siger mig ikke Hvad jeg skal skrive. Jeg formoder imidlertid, at hun vil bede Dig ikke at spise formange umodne Æbler, ikke at faa vaade Fødder og passe vel paa, at Kjolen er heftet helt op, saa at det ikke lyner bagtil. . . . Fader er meget bunden, og det er især kjedeligt, at man aldrig kan gaa en Tur i hinandens Selskab, men højest To og To. . . . Her slaaes ikke saa Meget itu som før, siger Moder; Du savnes i den Henseende og maa søge at oprette det ved Din Hjemkomst. I de Dage, jeg har været her, er kun en eneste Underkop bleven slaaet i Stykker.

. . . Jeg finder, at Egnen om Haderslev er meget smuk, smukkere, eller lige saa smuk som Svenborgs. Boligen her er meget rar; her er saa roligt, som der vel kan være i en By. Jeg troer, at Moder har det langt bedre end i Kjøbenhavn; det er kun i Øjeblikke, at hun falder hen i en mismodig Stemning, og denne har ikke altid en rimelig Grund; thi forleden satte hun sig ind i det mørke Sovekammer i stum Fortvivlelse, fordi Fader og jeg talte om Matematik, hvilket dog ikke kan siges at være en haard Prøvelse.

Sophie interesserer sig ikke for deres Samtale om ~~[illegible]~~. Mathematik.

Sophie interesserer sig ikke for deres Samtale om Mathematik.
(Af Frøken Funcks Billedbog.)

Vi (Moder og jeg) spasere om Eftermiddagen, da det er vor Pligt at se hele Omegnen. Vi gaa da tavse, den Ene bag den Anden, indtil vi naa Maalet. Vi sætte os ned, glemme at betragte Det, vi gik ud for at se, og gaa atter vor Gaasegang hjemad.

... Jeg kan hilse Dig fra Din lille, højst elskværdige Hund. Den hedder Basse, og Du vil sagtens af den Grund blive dette Navn kvit, da man ikke kan kalde to af Børnene med samme Navn. ...

Din hengivne Onkel Fritz.

P. S.

Moder vilde efterse Brevet, før jeg sendte det afsted, og mener, det ikke er sandt, at hun sætter sig fortvivlet hen, fordi vi tale om Matematik, og at det er min Skyld, hvis vi gaa tavse paa vore Ture. Jeg negter det ikke og retter gjærne denne fejlagtige Beretning."

Som sædvanligt er han om Vinteren i Kjøbenhavn; herfra skriver han:

Vesterbro d. 1. Febr. 1859.

Kjære Søster! Jeg har skrevet et Brev til Dig for nogen Tid siden; men, da det Brev til Nees, som fulgte med, indeholdt nogen Tale om Ellipser, vilde jeg forskaane Dig for den Ubehagelighed at se denne forhadte Benævnelse og sendte derfor Brevet under Nees's Adresse. ... Jeg har været hos Funcks for at hente Stof, dels fra selve Familien, dels igjennem den, om Hvad der var foregaaet i Forlovelses-, Kasino-, Dødsfalds-, Opslaaelsens-, Maskerade-, Sekondløjtnants-, Gasbelysnings-, Mazurkapolka- og Malermester Schows-Verdenen, men havde rigtignok ikke faaet stort Udbytte. I Søndags otte Dage var jeg der atter med Lise; men ... denne Aften var ikke saa behagelig for mig, som en Funckeaften plejer at være. Jette var i sit altforsmaaende Hjørne; syntes man, at Parmasanost smagte godt paa Makaroni, saa fandt hun, at det var aldeles forkasteligt; fandt man, at en Porcellænsvase var smuk, saa fandt hun, at den var væmmelig; mente man, at det var slemt, naar en Stue var altfor varm, saa paastod hun, at det netop var henrivende, at hun altid agtede at have en glohed Stue, og, vilde Andre ikke være der, saa kunde de lade være; hun var ene og kunde have det, som hun vilde. ... Dog selv Funckernes Vrede har et elskværdigt Fundament, saa Resultatet bliver, at man kommer til — om muligt — at holde end mere af dem. ... Jeg griber mig i at tale noget letsindigt om Folk. ... Jeg maa, i Anledning af Hvad jeg ovenfor skriver om Jette, gjøre den Bemærkning, at de Exempler paa Misfornøjethed, som jeg nævner, ikke vare virkelige, men digtede; det kunde give Anledning til, at det blev kaldet Bagtalelse, at jeg saaledes fremfører Ting, som slet ikke ere sagte, men som kun ligne det Sagte. ...

Jeg var hos Funcks i dette Øjeblik og tilstod, at jeg havde skrevet om

deres formentlige Tværhed og Vrede, saa at jeg tænker, de ville retfærdiggjøre sig. Paa den Maade faaer Du dobbelt Brevindhold. Det er, som naar Journalister udbrede Rygter for atter at gjendrive dem, ...

Din hengivne Broder Fritz.

Hans Dagbog for 1859 har blandt Andet følgende Noter:

6. Febr. Det er trøsteligt, at megen Talen forslaaer mørke Tanker; ellers var den unyttig og til Andres Fortræd.

29. April. Saa længe jeg kan huske tilbage i Tiden, havde Fader en kunstig Proptrækker, ved hvilken Proppen uddroges ved Skruekraft. Hylsteret af Tombak har længe ligget i min Skuffe til ingen Nytte. Forleden forfærdigede jeg en Lampe til Belysningsvædske og anvendte Hylsteret til de derpaa anbragte Metalstykker. Den 25. Oktbr. 1833 fik jeg af August Schultz[1]) en Pennekniv, der bestod af et Skaft og sex løse Blade, Alt gjemt i et Læderfoderal. Dette har jeg igaar omdannet til et Krudthorn. Saaledes er en Proptrækker bleven forvandlet til en Lampe og en Pennekniv til et Krudthorn.

10. Maj. Jeg veed ikke Hvad jeg herefter skal haabe; men jeg veed godt Hvad jeg herefter ikke skal haabe. Jeg har aldrig seet en virkelig Lygtemand; men jeg har i figurlig Forstand lobet efter en Lygtemand i mange Aar. Og saa saae jeg Hvad det var. Mon ikke et Menneske paa 40 Aar skulde kunne glemme Sligt? Jeg vil prove paa det.

23. Maj. ... Det nytter ikke, at man bliver gammel udvendigt, naar Hjærtet er ungt. Men jeg vil dog prøve paa det.

Jeg rejser til Haderslev. ... Men nu er den bedste Tid af Sommeren gaaet, den tidligste Sommer, naar Alt springer ud, naar man endnu er taknemmelig for den ubetydeligste beskedne Blomst. Jeg synes ikke skabt til at nyde, men til at vente paa Nydelse. Jeg træffer ikke Den i Haderslev, som jeg saalænge havde haabet at træffe[2]); i alt Fald bliver det kun i nogle Dage. Hvorfor skulde det ogsaa ske? Nu har jeg jo haabet; det var jo godt, saalænge det varede. Papir! Du er ingen ret paalidelig Ven! Du røber saa let Hvad man betroer Dig; hvis ikke — hvilken sørgelig Historie jeg da skulde fortælle!

6. Juni. Paa Onsdag Morgen Kl. 6 rejse vi — Lise og jeg — med „Zampa." Det var altsaa den længe ventede Rejse! Den viser sig ikke i det straalende Lys som ifjor. Lygtemand!

7. Juni. — — — — — — — — — — —

Farvel, Du stille Hjem, hvor mangen Nat
jeg laa paa Lejet søvnløs, syg og mat

[1]) August Hostrup Schultz var Søn af Direktør, Universitetsbogtrykker J. N. C. H. S. og ansat ved Postvæsenet. [2]) Jette Funck.

og tænkte — tænkte haabløs frem i Tiden
og paa de Aar, som svandt for længe siden,
hvor jeg nu sidder stum med Pen i Haanden,
betroer min Sorg kun til en Ven i Aanden.
Farvel, min Pibe! Endnu Rogen stiger,
den hæves, samler sig, den spredes, viger;
de lette Skyer bære stumme Klage;
men Smerten vender altid ny tilbage!
Farvel, mit Blækhus! Naar vi atter sees,
Saa har jeg været hos min Svoger Nees.

I Haderslev fører han ingen Dagbog, og der synes ikke at være Breve fra ham under hans Ophold der. Her træffer han Jette Funck, til hvem han tegner en Billedbog, som begynder med en Fremstilling af hendes Ankomst til Byen:

Den velædle, men deilige Jomfru Henriette F.s Indtog i den By Haderslev den 23de Mai 1859 fremstillet paa 4 Blade.

Stor Thevandsknegt dansant
i Anledning af hendes Nærværelse.

Stor Thevandsknegt dansant i Anledning af hendes Nærværelse.

Af samme Billedbog gengives følgende Tegninger:

Christian lærer at dandse af
sin yngre Søster forat kunne
deltage i de mere elegante
Soiréer i Haderslev. —

Christian lærer at dandse af sin yngre Søster for at kunne deltage i de mere elegante Soiréer i Haderslev.

Søndagen bør være helliget Andagt og uskyldig Recreation.

Søndagen bør være helliget Andagt og uskyldig Recreation.

Blandt Sophies mange Pligter er det ikke den letteste at læse Feuilletonerne i alle Blade.

Blandt Sophies mange Pligter er det ikke den letteste at læse Feuilletonerne i alle Blade.

En besögende paa Telegrafstationen læner sig imod Contactnöglen og lader saaledes en Depeche gaae i Stilhed

En Besøgende paa Telegrafstationen læner sig imod Contactnøglen og lader saaledes en Depeche gaae i Stilhed.

Depechen ankommer paa en fjern Station.

Du Frelsens Himmel! nu løber Hunden med Stegen! — Vær hun rolig, lille Madam, jeg har sat Benet paa den. —

Da han er kommen tilbage, skriver han den 6. Aug. 1859: „Sommetider stiger en Ildkugle op fra „Alhambra“; den kaster et Skin over alle Gjenstande, som om det var klart Dagslys, og saa bliver det dobbelt mørkt, fordi man stirrede paa Lyset. Saaledes er det gaaet mig. Nogle lyse, glade Øjeblikke have efterladt et værre Mørke, større Savn, end før. Hvis det kunde gjøres om igjen, vilde jeg saa undvære disse Øjeblikke? Hvis jeg kunde, saa gjorde jeg samme Handel endnu engang.“

Den 15. Aug. sender han fra Kjøbenhavn følgende Brev:

„Kjære Søster! Jeg vil skrive til Dig i Korthed for at berolige Dig med Hensyn til min Helbredstilstand. Jeg har rigtignok været syg, jeg har havt en voldsom Blodstyrtning, men — som det lader — ikke af en farlig Natur, da Blodet ikke kom fra Brystet, men fra Maven. Vi troede rigtignok Alle, at det var Døden, da det varede saalænge; jeg syntes, det maatte være Opfyldelse af det Ønske, som jeg udtalte i mit sidste Brev til Dig[1]), kun med nogen Modifikation, og jeg var saa rolig, som man kan være det i en Sygdom af en saa urolig Natur. Men Anfaldet — farligt eller ikke — blev besejret, og jeg sidder nu her, mat, men ikke syg paa Legemet. Men hin anden Sygdom, som udvrøvlede sig i mit Brev, har jeg ikke faaet Bugt med; det synes ogsaa nu, at det maa være Døden og at ingen Doktor Haugsted i Englegestalt vil kunne læge den. Men Hvem veed? Min Blodstyrtning var maaske en nødvendig Krisis; — denne kunde ogsaa være det. Du spørger, hvori den bestaaer. Det er en Skuffelse. Men Hvem har foraarsaget den? ... Jeg skal sige Dig saa Meget, som behøves. Ja, det var Jette. Jeg kjendte mange af hendes Fejl: Vankelmodighed, Ladhed, Flaneri; men jeg troede hende højhjærtet, oprigtig, god. I denne min Fantasis Jette havde jeg forelsket mig; det var mit Maal at faa hende, og dette Maal stod saa højt, saa højt, at jeg ikke ventede at naa det; det syntes mig at være Anstrængelse værdt blot at turde stræbe derhen. Dette troede jeg at kunne opnaa. Men saa forvandledes hun; lidt efter lidt blev hun en Anden, saa hun syntes hverken at have sine Fejl eller sine Dyder. Gud veed, jeg kan tage fejl; men, tog jeg end fejl i Meget, saa veed jeg dog nu, at vi ikke kunne blive lykkelige. Snedkeren høvler derneden; det er paa en lille Kasse, i hvilken Basses Portræt skal forsendes til Holmemølle[2]); i Kassen skal der ligge et Brev, og i Brevet skal der staa, at vi ikke ville sees mere. Vi ere ikke forlovede; men jeg havde bedet Jette om — og hun havde lovet mig — at vi ofte skulde sees i Vinter. Jeg har aabnet mit Hjærte for hende, saa at hun vel veed, at, naar jeg giver Afkald paa at se hende, saa forvolder jeg mig selv et Savn. Det er Altsammen Fantasteri. Det kan kun ytre sig i ulogisk Vrøvl; men det gjør mig dog ulykkelig. Hvad vilde jeg med mine 40 Aar paa den Galej! Saaledes

[1]) Dette forefindes ikke. [2]) Ved Næstved. Her boede Jette Funcks Broder.

gaaer det; jeg blev snydt for min Lykke; jeg haabede at finde den igjen; men, medens jeg gik og haabede og ventede, rullede Aarene hen over mit Hoved; maaske have Aarene ogsaa forandret Jette fra hin Jette til den nuværende — jeg veed det ikke. Det er med en underlig Smerte, at jeg tænker paa hin Tid i Taarbæk, da vi saa ofte mødtes og spaserede. Jeg føler mig som en Konge af Leire, der fortryder ikke at have grebet sit Guldhorn, før det sank for dybt, (jeg vil hellere kalde det „seinen goldenen Becher“ som i Goethes Sang, for at undgaa Ideassociationer) og som seer det glimre i Dybet uden at have en Nybodersdreng til at hente det op. Jeg seer hine Scener som igjennem et Slør; det er Tiden med sine Billeder, som ligge imellem nu og dengang; men disse Billeder ere svage, og Øjet trænger dybt, dybt igjennem for at finde netop Det, der volder Smerte.

Jeg staaer nu igjen ved et Vendepunkt; det Brev, jeg sender, vil for bestandig forjage mig fra Jette; jeg kan enten beholde det eller sende det afsted. Men jeg vil holde Stand; Fornuften har givet mig en Lektion, jeg maa ikke lade Følelsen raade.“

[Slutningen mangler.]

Dagen efter skriver han i sin Dagbog: „Jeg har havt Blodstyrtning, og vi troede Alle, at den var farlig; det varede saalænge, og der kom saameget Blod; det varede en hel Dag; men henad Aften sagtnede det og standsede. I de Øjeblikke, jeg troede, at Døden var nær, var jeg næsten taknemmelig mod Gud, fordi han vilde give mig Ro; jeg havde bedet derom kun nogle faa Dage i Forvejen. Men jeg blev atter rask, og nu staaer jeg atter med min Tvivl, min Frygt for Hvad Fremtiden vil bringe. Naar jeg igjen kommer til Kræfter, vil jeg besøge vor Grav[1]). Gud! Naar jeg staaer paa det Sted, hvor de Kjære hvile, saa send mig et Vink, som kan sige mig Hvad jeg skal gjøre, Hvad der er Ret!

Den 28. Aug. Jeg besøgte Graven derude. Lise var med. Det er blevet til en Myretue, hvor Myrerne havde travlt uden tilsyneladende at udrette Noget. Jeg sad og tænkte og lod alle fjærne og nye Begivenheder passere Revy; men der sendtes mig intet Vink. Gravstenens Datoer sagde til mig: „Du er gammel! Gaa hjem og læg Dig!“ Men jeg gik hjem, kjøbte mig en halv Flaske Rødvin og fortærede den i Skikkelse af Rødvinstoddy.

14. Septbr. Jeg har været paa Holmemølle fra den 1. til den 13. og levet en lykkelig Tid; maaske var det Hele kun Illusion. Men, om det end vil svie til mig at have raabt paa Lykken, saa synes det mig dog, at jeg ikke vilde undvære de Dage, som jeg i Sommer har kunnet betegne med røde Streger i min Almanak. Jeg venter mig imidlertid kun Lidelse i Fremtiden, jeg veed ikke ret, hvorfor — det er en instinktmæssig Følelse, der siger mig det.

[1]) Paa Kjøbenhavns Assistenskirkegaard.

25. Septbr. Jeg føler mig saa syg og nedtrykt som muligt; maaske ender det med en Forskrækkelse. Men, bliver jeg atter rask, saa vil jeg male flittigt eller maaske paa anden Maade søge at gjøre min Tid frugtbringende. Jeg vil med Hensyn til Jette se Tiden an, besøge hende sjældent, ikke lade mine Fordringer, men hendes egen Følelse bestemme hendes Handlinger, hendes Væren med Hensyn til mig. Jeg vil vente paa, at maaske mine Tvivl efterhaanden opklares. Jeg vil tie med min Mistro og lade hende om at fjærne den eller holde den borte. I min nærværende ulykkelige Forfatning har jeg ikke kunnet udfinde noget Rigtigere. Jeg vil ikke trænge mig ind paa hende i nogen Henseende. Det Hele bliver et Spørgsmaal, som Tiden maa besvare.

Herlige Nat! Jorden glider hen under Din sorte Hvælving, besaaet med Stjærner, der staa som Fyrtaarne paa Evighedens Kyst. Didhen styre vi vor Kurs, og imod de fjærne Lys søger Øjet og vor Tanke.

Alt er stille udenfor, og jeg lytter til Uhrets ensformige Tale. Natlampen brænder svagt, og igjennem Ruden seer jeg et Stykke af den dejlige Himmel. Hin Stjærne kalder jeg min; imod den hævede jeg Blikket en dejlig Sommeraften. Jeg sad ved Emdrupsø, og vaagnende Længsler hviskede hemmelighedsfuldt i mit Bryst. . . ."

Her ende hans Dagbøger. Gangen i hans sidste Aar tegnes i følgende Breve:

Schønbergsgade d. 23. Dec. 1859.

Kjære Søster!

Nu raabte Vægteren 12; for et Par Timer siden gik jeg tilsengs, men kunde ikke falde isøvn. Saa stod jeg op, tændte min Lampe, stoppede min Pibe og er nu som Du vil se ifærd med at skrive til Dig. Det bliver om Det, der beskæftiger mig i denne sorgelige Tid. . . .

Jeg vil nu skrive uforbeholdent, og, forat min Fortælling kan blive saa sand, som jeg formaaer at gjøre den, vil jeg afholde mig fra at anstille Betragtninger over det Passerede, men blot fortælle Hvad der er skeet og Hvad jeg selv har tænkt og følt. Men husk nu paa, at Jette vel har havt sine gode Grunde til at ønske Sagen hemmeligholdt; bland Dig ikke anderledes deri end ved, hvis Du kan, at forstaa min Sorg og yde mig saa megen Trøst, som Din Kjærlighed til mig formaaer. Hvis jeg døde, eller hvis en anden uoverstigelig Skranke skulde adskille Jette og mig, saa vilde det være kjært, om Du engang fortalte hende Hvad jeg iaften skriver til Dig. . . .

Ved min Hjemkomst fra Tyskland [Lohmen] skulde jeg fri til hende, hvis et Forsøg paa at male godt lykkedes, saa at jeg kunde fortjene nogle Hundrede til Det, jeg havde. Det var sagtens en Illusion; et Tilfælde bi-

drog i alt Fald til, at Forsøget ikke lykkedes, en Misforstaaelse hjalp til, og jeg opgav Jette — i Hjærtets Inderste vel ikke, tænker jeg; men jeg sagde til mig selv: „Nu er det forbi.“ Fra den Tid af var Jette ikke, som tidligere, venlig imod mig; jeg veed ikke Grunden; men det var paa den Tid, de flyttede ind i det nye Sted og stiftede nye, ubegribelige Bekjendtskaber. Jeg besøgte dem sjældnere og sjældnere, tilsidst slet ikke. Mange Gange gik jeg forbi deres Vinduer uden at se derop, men aldrig uden at tænke paa Jette og længes efter hende. Hun var, da jeg atter nu og da besøgte dem, frastodende imod mig og sagde Ting, som maatte bedrøve mig; hun syntes næsten at finde Fornøjelse i at saare mig, hvilket gjorde mig ondt, men forledede mig til undertiden at sige hende nærgaaende Ting. Da jeg var i Noddebo i 1858 (jeg nærmede mig mit 40. Aar) vaagnede min Længsel efter hende; i min Ensomhed tænkte jeg uafladeligt paa hende. Jeg tog tidligt paa Aaret til Kjøbenhavn og rejste ud til Møllen.[1]) Jeg havde sagt til mig selv: „Paa Din 40. Geburtsdag opgiver Du al Tanke om Jette og Giftermaal.“ Dog havde jeg ingen bestemt Hensigt med min Rejse til Møllen. Hvorom Alting er, saa fandt jeg hende ligesaa kold og frastødende som før; jeg rejste bort, efter at have været der i 3 Dage, og opgav hende, troede jeg, ganske. Men vi havde aftalt Turen til Haderslev. Denne gik for sig, som Du veed. Jeg ventede ikke efter hende, og jeg tænkte slet ikke paa, at den skulde give Anledning til nogen Tilnærmelse mellem os. (Hvad der tavst skjulte sig i Hjærtet, veed jeg ikke saa ganske). . . . Jeg havde i Sinde at rejse førend hendes Ankomst; men det blev opsat og atter opsat; og nu komme vi til Historien.

Engang, da Jette og jeg spaserede igjennem Erløv[2]) og vare komne til en Skov, satte vi os ved Vejkanten. Der var ganske ensomt og fredeligt. Jeg sagde hende, at jeg længe havde holdt af hende og at jeg ikke kunde forstaa, hvorfor hun saa ofte var kold og næsten ondskabsfuld imod mig. Jeg sagde hende, hvor gjærne jeg vilde se hende af og til, og bad hende da huske paa, hvormeget jeg holdt af hende, og afholde sig fra at sige Noget, som hun nu vidste maatte gjøre mig ondt. Havde hun dertil svaret: „Jeg har været vred paa Dem, men lover for Fremtiden at være anderledes“, saa havde det gjort mig tilfreds; men hun negtede, at hun nogensinde havde følt Andet end Venskab og Interesse for mig, og sagde, at min Drikken var det Eneste, hun ikke kunde lide hos mig; det havde været hendes storste Sorg. Det syntes mig, at hun ikke talte Sandhed; hun maatte vide, at hun ofte havde saaret mig. Gifte os kunde der ikke være Tale om, mente hun; jeg gav hende fuldkomment Ret, jeg var baade for gammel og for fattig; desuden, sagde jeg hende, havde jeg altid været af en jaloux Natur, og den havde næppe bedret sig med Aarene; jeg forudsaae,

[1]) Holmemølle. (Se S. 121). [2]) I Nærheden af Haderslev.

at denne Art Vanvid vilde gjøre mig og hende ulykkelige. — Saa meget talede vi den Dag. Men det er farligt at have sagt og hørt saa Meget. Efterhaanden nærmede vi os [hinanden] mere, indtil vi engang (19. Juli), da vi spaserede til Næsers (?) Skov, kom saa vidt, at det blev en Aftale, at, hvis jeg kunde faa en Stilling i Verden, som man kunde give et Navn, og som kastede Noget af sig, saa giftede vi os; men intet Menneske maatte vide vor Aftale, hverken Du eller Søstrene eller Fatter Funck, da disse aldeles ikke vilde vide af et saadant Parti. (Allerede ved Erlov havde jeg højtideligt lovet at lade være med at drikke.) Jeg kan ikke beskrive Dig, hvor lykkelig jeg følte mig i de Dage, og hin sidste Nat, da vi sad i Lysthuset og ventede paa Afrejsens Stund, da var min Lykke ikke ringere, end den vilde have været i min bedste Ungdomstid. Kan Du forstaa, hvor smerteligt det er for mig at skrive dette? Hvor mange Gange har ikke Erindringen om min korte, længe ventede Lykke smertet mig i min nuværende glædeløse Ensomhed, og naar skal denne Sorg ophøre?

Fra den Dag at regne, da vi kom til Kjøbenhavn, vaagnede min Mistro til Jettes Oprigtighed. Jeg har følt mig meget lykkelig i enkelte Øjeblikke, men ogsaa kun i Øjeblikke. Jette har ikke givet mig en eneste virkelig aabenbar Anledning til denne Mistillid; hun har kjærligt føjet sig efter mig, og nu, da hun forlader mig, er det med god, gyldig Grund. Men jeg troer hende ikke, kunde aldrig komme til at tro hende mere. Og hvorfor? Dette vilde Du aldrig kunne forstaa, selv om jeg søgte at forklare det nok saa vidtløftigt. Det har været en instinktmæssig Følelse, støttet paa Smaafænomener. Men, lad mig gjentage det: hun har aldrig givet mig aabenbar Anledning dertil, og, er den Omstændighed, at hun saa snart og saa ligegyldigt opgav mig, end et Bevis paa, at hun har holdt meget af mig, saa er den Grund, som hun angav, dog saa rimelig og antagelig, at man ikke kan bebrejde hende Noget.

.... Det hændtes to Gange, at jeg i en halv beruset Tilstand besøgte Funcks; eengang var det saa slemt, at Jette bad mig for Guds Skyld ikke gaa indenfor. Efterat hun saaledes havde seet med egne Øjne, at jeg havde brudt mit Løfte, og, da hun mærkede, at mit bestandige Mismod berøvede mig Lysten til ved Anstrængelser at gjøre vor Forbindelse muelig, saa syntes hun efterhaanden at blive fastere i den Beslutning at gjøre Ende paa et Forhold, der aldrig vilde lede til noget Godt. Nogle Dage før Din Geburtsdag sagde hun det for anden og sidste Gang til mig: „Lad os altid være rigtig gode Venner, men opgive dette ulykkelige Forhold.“ Du veed, at jeg allerede i Sommer gjorde Tilløb til at hæve vor — Hvad skal jeg kalde det? Men jeg holdt altfor meget af hende, til at jeg kunde holde Stand i min Beslutning. Den sidste Gang, jeg forsøgte Sligt, var Dagen før d. 25. Oktbr. Hun skulde besøge os paa min Fødselsdag. „Jeg

vilde endnu kun nyde denne ene lykkelige Dag“, skrev jeg i et Brev, som jeg vilde levere hende paa Hjemvejen. (Hun fik det da ogsaa, men efterat jeg havde sagt hende, at jeg ikke kunde skilles fra hende). — Hun har derimod holdt fast ved sin Beslutning, og jeg bebrejder hende det ikke. Jeg giver hende Ret, og vi ere nu uigjenkaldelig adskilte. Jeg kommer der ikke; thi det er saa sørgeligt, at vi skulle være saa fremmede for hinanden; desuden troer jeg — dog her skal ikke være Tale om Hvad jeg troer i denne Henseende.

Hvad har jeg nu at bebrejde hende? Forat hun ikke skal være ganske fri for Bebrejdelser, vil jeg sige, at hun maaske ikke har været aabenhjærtig imod mig; hun har aldrig sagt Noget til mig, som jeg ret følte kom fra Hjærtet. — Men Hvad har jeg at bebrejde mig selv? Du kan tro, at det forøger min Sorg ikke lidet, at jeg føler, hvor urigtigt jeg har handlet imod hende og hvor langt det er fra, at min Opførsel imod hende er den Karakter værdig, som jeg troer at have. Jeg har brudt et Løfte, saa at hun ikke mere kunde tro mine Løfter. Jeg har mistroet hende uden at have tydeligt Bevis imod hende; jeg har i Følelsen af, at hun var falsk imod mig, opdigtet ofte urimelige Ting og krænket hende med Formodninger og Beskyldninger. Og, skjøndt jeg siden Midten af Sommeren ofte indsaae, at Enden maatte blive en Adskillelse imellem os, har jeg ikke havt Kraft til at bryde med hende. (Dette Sidste turde dog være en mindre haard Beskyldning imod mig selv; thi Ingen havde ret havt Kraft til at løsrive sig fra En, han holdt saa meget af.)

Jeg har søgt at fortælle Alt, og fortælle uden at besmykke mine Handlinger. Har Jette Noget at bebrejde sig, har hun været falsk imod mig, saa lad hende om det! Gid jeg engang maatte faa den faste Overbevisning, at hun handlede imod mig som en brav Pige! Gid jeg ret vidste, at Den, for hvis Skyld jeg nu føler mig ulykkelig, er denne Sorg værd!

Efter Hvad jeg har skrevet, vil Du sagtens føle Dig tilbøjelig til at overøse mig med Bebrejdelser i forskjellige Skikkelser og tillægge mig alle de Synder, som Du kan finde Navn for. Og dog beder jeg Dig tage Tingen paa en anden Maade. Sæt Dig — hvis Du kan — i mit Sted! Jeg troer, at jeg har forspildt en Lykke, som tilbød sig for mange Aar siden; jeg har levet et elendigt, glædeløst Liv, medens denne Lykke bestandigt fjærnedes mere og mere, og nu, da jeg griber efter den og troer at have den, saa er det, som jeg vaagner af en lykkelig Drøm til den dobbelt sørgelige Virkelighed. Alle glade Erindringer trænge sig frem for at forøge Smerten. Jeg havde idetmindste et Haab, der — ligesom de beskedne Stemmer i en Symfoni — ikke traadte frem, men udfyldte Harmonien ubemærket. Nu er dette Haab aldeles tabt, nu er det Ensformighed eller Dissonanser Altsammen. Jeg har søgt at adsprede mig; men det nytter ikke. Jeg vilde

gjærne arbejde; men nu — mere end nogensinde — forekommer det mig unyttigt og uden Maal. Der er slet ingen Erstatning tænkelig. Jeg har forsøgt at arbejde; men Alt mislykkedes totalt. Og det er min egen Skyld; jeg kan jo spore Aarsagen langt tilbage i Tiden. Vistnok var Sygelighed med i Spillet; men hvad kan det nytte? Jeg har intet Andet at gjøre end at glemme. Tal ikke om religiøs Trøst — den maa man selv finde; Andre kunne ikke drive os til at søge den. Hvad Erstatning er desuden en Prædiken for et kjærligt Kys? Dog — jeg udtrykker mig tosset; jeg mener kun, at der er en saadan Portion Jordisk i dette Savn, at et Menneskes Sympati er — om ikke Mere værd — saa dog mere virksom end hin Trøst. Men jeg er træt — mit Hoved er træt. Jeg har siddet i flere Timer om at skrive dette Brev. Skriv snart — ja, strax — til mig! Tænk paa, at, jo højere jeg tør sætte hende i mit Omdømme, desto lettere bliver Sorgen at bære. Siig Hvad Du kan i den Retning.

Din hengivne Broder Fritz.

P. S. d. 24. Dec. Det er nu Juleaften. Allerede, da jeg sidst saae Jette (5. Decbr.), var hun ivrigt beskæftiget med Forberedelsen til denne Aften. Hun broderede Presenter saa flittigt, at hun altid var hjemme, sagde hun. Da hun gav mig en Present d. 25. Oktbr., var det en Ting, hun havde kjøbt i en Butik; men til de Andre broderer hun. Hun tænker med Forventning og Glæde paa denne Aften. Har hun i al den Tid husket paa, at jeg sad hjemme uden at have nogen glad Jul ivente? Tænker hun iaften paa, at, medens hun morer sig, sidder jeg og sørger over, at jeg er hende saa ligegyldig? Nej, det har været hende let at skilles fra mig! Det er saa rimeligt! Hvem kan holde af mig paa den Maade, som min Kjærlighed til hende fordrede? Men hvorfor fik hun mig til at tro paa, at hun holdt af mig? Denne Sorg gjør mig syg, og Sygeligheden forværrer atter Sorgen. Jeg har gjort min sidste Indsats og tabt!

Jeg vil nu slutte mit Brev. Du vil næppe have forstaaet, hvorledes jeg har det; men det har lettet Hjærtet lidt at tale om det.

.... Jeg vilde ønske, jeg kunde tilbringe denne Aften hos Eder. Til Sommer kommer jeg ikke. Jeg veed ikke Hvad der skal blive af mig til Sommer: jeg gruer for den Tid; jeg veed, at Erindringerne fra sidste Sommer ville blive mere levende, naar Aarstiden kommer igjen.

Jeg glemte at sige, at, da Jette i Sommer forlod Kjøbenhavn, skrev jeg til hende i Erkjendelse af det Usikre i en Forbindelse med mig. Dette er nu rigtignok temmelig betydningsløst; men hun har i saa Fald ikke brudt noget Løfte, kan man sige.

Lev vel, og tænk med mere venlige Følelser paa Din bedrøvede gamle Væg. Skriv, skriv!“

Der gaaer over et Aar, inden vi atter høre fra ham, og i den Tid er hans Svoger Nees bleven ansat som Telegrafbestyrer i Helsingør.

Hertil skriver Fritz J. følgende Breve:

Den 1. Febr. 1861.

Kjære Søster! Det er, fordi Du ikke længer skal forundre Dig over min Tavshed, at jeg skriver disse Par Linier til Dig. Jeg har forresten Intet at skrive [om] og har endnu mindre Lyst til at skrive, da jeg er syg, om end ikke — som Du forleden — sengeliggende. Jeg vilde skrive til Julen; men Marionetkomedien og Dukkernes Udskæring beskæftigede mig; Komedien blev gjentagen efter Nyaar, og derfor fik Du heller intet Nyaarsbrev. Nu faaer Du et til 1. Febr., og saa kan jeg jo ønske Dig (foreløbig) en lykkelig Februar, Helsen og Sundhed og en god Tjenestepige, billigt Smør og Kjød og Naboer, som Du i en passende Grad kan ærgre Dig over og anklage for saadanne Ting, der ikke geraade dem til Skade paa gode Navn og Rygte, saa at Du kommer til at betale Mulkter for Retten. ... Jeg seer Ingen og kan derfor ikke hilse Dig fra Nogen. Jeg oplever Intet og kan derfor heller ikke fortælle Dig Noget. Dog har jeg været paa Komedie og saae et Stykke, hvis Navn jeg ikke erindrer; kun saa Meget veed jeg, at Lise og Frøken B. iaften se det samme. Det er forresten 14 Dage siden; men, da jeg kun kommer paa Komedie ½ Gang om Aaret, saa er det forholdsvis nyligt. Jeg er ubeskrivelig melankolsk og kjed af det; men jeg har ogsaa god Grund [dertil]. Enfin — voila! „Saaledes er Livet!", sagde Skrædderen, han saae, det ene Knaphul lignede det andet. „Saaledes er Livet!", sagde Tømmersvenden, han aad et Firtommersøm og fandt det lige langt, da det kom ud igjen.

Mit Bord er bedækket med aabne Bøger, i hvilke jeg læser tre—fire Linier i hver. Naar man skrev det Læste op, vilde det blive et dejligt Ruskomsnusk. ...

Den 19. Marts 1861.

Kjære Søster!

Det er intet Under, at Du er syg efter en saa stræng Vinter og et Slags Mellemting af Vinter og Foraar, som vi nu have, med en bestandig Afvexling af Solskin og Regn, Blæst og Stille, østlige og vestlige Vinde. Jeg er ogsaa feberagtig, hostende, har Kvalme og Halspine.

.... Jeg gaaer kun ud, naar jeg faaer urolige Fornæmmelser i Benene, hvilket denne *qvasi* Foraarsluft medfører, og jeg har saaledes ikke været hos Nogen, men blot gaaet min Tur. Jeg begynder at tænke paa at ligge paa Landet og har svævet i Tankerne mellem Ermelunden .... og Hornbæk, hvor der er Meget at male. Men, kunde Du opspørge mig et Værelse paa det Stykke Vej, der er fra Helsingør til Hammermøllen, ikke under en Fjerdingvej og ikke over en halv Mil fra Helsingør, saa kunde dette

tiltale mig mere. Da jeg er syg og mit Forhold til Hertig maaske i dette Foraar vil komme til at lide en Forandring, tør jeg ikke bestemme mig til Noget, og i denne Henseende vilde Opholdet paa en Kro som i Hornbæk være at foretrække, da man der ikke indlader sig for lang Tid og kan flytte ind og ud, naar det skal være. Men Du kunde dog saa smaat tænke paa at forhøre Dig om et saadant Værelse. Det maatte være møbleret med eet Bord og to Stole, Sengested og om muligt – Seng. En Flab eller Flabinde eller en Kone maatte kunne paatage sig at rede Seng, skylle Kopper og Tallerkener og gjøre Fisk ren; thi jeg agter at lave Mad selv. Jeg kan finde mig i Ulejligheden før Maaltidet, med Undtagelse af at rive Indvolde ud af en levende Fisk; men, naar jeg har spist, er det mig vitterligt, at jeg ikke kan bekvemme mig til at skylle Rekvisitterne af. Tænk paa dette. Til Nød kunde Værelset ogsaa ligge hen ad Snækkersten til eller i Snækkersten. Det er en passende Spaseretur, naar vi ville besøge hinanden. . . .

Tante Line besøgte os forleden; hun har bestandigt Pigesorger. Vi have derimod Pigeglæder, det vil sige: vi have slet ingen Pige. Her kommer en flink og skikkelig Kone om Morgenen og om Middagen, og i den korte Tid, hun er her, udretter hun Mere end Pigen, der støjede frem og tilbage paa Gangen hele Dagen og klagede over det Meget, hun havde at bestille. Denne Kone synger desuden ikke. Naar man spørger hende, om hun har seet en Staalpen, en Avis, en Sax eller Sligt, saa svarer hun ligefrem Ja eller Nej, uden deri at se en uretfærdig Anklage og en Mistillid til hendes Redelighed eller Troskab.[1]) Naar jeg beder hende hente Kul til min Kulkasse, saa røber hun Uvidenhed om en Logerendes Forhold til Kokkenet og den ham paahvilende Forpligtelse at yde Bidrag af sit Brændsel til at skjule Tyendets Ødselhed for den nøjeregnende Husmoder.[2]) Naar jeg spørger hende f. Ex., hvor hun har kjøbt Kaffebønnerne, eller om hun har husket at vende min Madras, saa giver hun Afkald paa den dunkle Fornæmmelse af ved en Løgn at have befordret sin egen Fordel, som ofte vejleder Pigerne.

Skriv snart til Din hengivne Broder Fritz.

Kjøbenhavn d. 9. April 1861.

Kjære Søster!

. . . Du har hvad Dine Anstrængelser for at forskaffe mig et Værelse angaaer langt overtruffet mine Forventninger. Jeg ventede som Svar Beklagelser over, at jeg, der jo meget godt selv kan komme til Helsingør for at opspore et Værelse, havde bebyrdet Dig med dette Stykke Arbejde uden Hensyn til, at Du – undtagelsesvis – er angreben af flere saadanne farlige Sygdomme, der siden Æsculaps Tider ikke have kunnet bo i

[1]) Se Tegningen Nr. 17. [2]) Se Tegningen Nr. 2.

samme Legeme uden gjensidig Tilintetgjørelse. Men jeg seer nu, at Du — istedenfor at forfølge Doktor M. . . . ind i den anden Stue, igjennem Gangen og halvt igjennem Haven med knusende Beviser for, at hans irreligiose, materialistiske Livsanskuelse er falsk og uholdbar, taabelig og demoraliserende — har fundet Pusterum til at adspørge ham angaaende denne Mellemting af et Værelse og en Svinesti, som man kalder Sommerlejlighed paa Landet. Jeg er vis paa, at han har glemt det, inden han fik sin Hat paa, hvilket er meget snart, hvis han har megen Praxis; (thi man kan gisse Mængden af en Læges Praxis efter den kortere eller længere Afstand fra Sygesengen til det Punkt i Stuen, i Døren eller uden for Døren, hvor han bedækker sit Hoved. En Læge paa sit første Sygebesøg sætter Hatten paa, naar han staaer paa Dørmaatten; en Læge, der har, men ønsker mere Praxis, sætter den paa, idet han gaaer ud ad Døren; en Læge med saa megen Praxis, som han kan overkomme, sætter den paa, før han tager fat i Dørlaasen til Sygestuen; en Læge med altfor megen Praxis tager slet ikke Hatten af, medmindre han har sort Kalot under.)]

Men — om end Din Foresporgsel hos M. vil vise sig frugtesløs — saa haaber jeg, at Du hændelsesvis faaer at vide, at der er Værelser paa et passende Sted, og det var navnlig dette, jeg mente. Man kan jo ikke undgaa at faa Sligt at vide, om det saa kun var ved at gaa bag ved to Madammer, som man ikke kan slippe forbi i de smalle Gader, eller ved, at en Kone med Fisk hævner sig paa En eller Anden i Snækkersten eller Hammermøllen, fordi han ikke kjøber Fisk hos hende, ved at fortælle, at det er en Pjalt, en Fattiglus, der maa leje de halve af Værelserne ud, hvor han boer. Men glem saa ikke at spørge Fiskekonen eller Krinolinemadammerne, om Værelset eller — hvis ogsaa Du vil have Værelse — Værelserne ere møblerede; thi at flytte Møbler fra Kjøbenhavn vilde være for vidtløftigt. Det maatte vel forresten helst være hos en fattig Fisker, der ikke vilde opholde sig for meget over, at jeg engang imellem lavede min Mad selv og gjorde Røg i Stuen, men lod sig noje med at forundre sig i sit stille Sind eller imellem Kammeraterne i Kroens Skjænkestue.'

Om det nu kunde være hensigtsmæssigt, at Du foretog Videre i denne Sag end vente paa de Snækkerstens-Torsk, hvis Ejerinde er snaksom og hævngjærrig, eller oppebie en anden tilfældig Underretning og meddele mig den, vilde meget bero paa, om Du kan sætte Dig ind i et enligt Menneskes Tilstand paa et ensomt Sted, om Du har en Forestilling om, at, hvor enlig han end er, maa han dog have idetmindste en enkelt Seng at ligge i, og at — har han end ikke Kone og Børn at føde — maa han dog have Udsigt til nogle Gange ugentlig at kunne forskaffe enten raa eller tilberedt Menneskenæring til sig selv — saasom Kartofler, Brød, Klipfisk, Rødspætter, Flæsk — eller, naar vi antage, at disse Gjenstande kunde hentes fra

Helsingør, da idetmindste Trækul eller Tørv til at gjøre de indkjøbte Gjenstande anvendelige paa en Menneskemave. Naar disse Betingelser ere tilstede, og Rummet — foruden Sengen — indeholder et Bord og tre à fire Stole eller tomme Smørfjerdinger, saa har jeg endnu kun dette at fordre, nemlig, at der ikke i Nærheden boer en Kammerraad, en Overkrigskommissær eller en Konsul. Gjør nu Hvad Du vil! . . .

M. var her før for at høre til Bays Portræt, som heldigvis var færdigt. Hun vilde absolut betale mig mine udlagte Penge, hvilket jeg ædelmodigen afslog at modtage. Da Lærredet kun har kostet mig 10 Skilling og Farverne fire Skilling omtrent, saa troede jeg vel at kunne tillade mig denne Højmodighed, udenat man — selv ikke Jette Collin — kunde føre grundet Klage over min hovmodige Egenhed. Men *à propos*, dette Afkald paa en Indtægt minder mig om, at Værelset, som jeg skal leje, ikke maa være dyrt.

Jeg har endelig fuldendt det Billede, hvorpaa Fatter Funck sidder som Bedstefader med et Barn, som er i Færd med at vælte et Blækhus. Adskillige have opfordret mig til at sætte det paa Udstillingen; men, selv om jeg vare *mere* tilfreds med Udførelsen, vilde jeg dog ikke udstille det. — Jeg har foruden Bays Portræt rettet Noget paa Johnsens Kones Portræt, skal forsøge at retouchere et Fotografi af hende og har desuden frivilligt malet et Portræt af Bay til hans fraværende Søn. Du seer, at jeg endnu forgjæves struggler[1]) for at blive klar af Familie- og gode Venne-Portrætter. For Øjeblikket hviler der ingen Forpligtelse paa mig; men det truer! Farvel.

Din hengivne Broder Fritz.

Den 6. Maj 1861.

. . . . Forleden mødte jeg Schiott, Telegrafisten. Han saae stift ud for sig, som om han ikke havde seet mig. Det Selvsamme hændtes med Fatter Funck, som jeg hilste, men som — uagtet min Hats synlige Svingen — ikke lod sig forstyrre i at betragte et ubekjendt Noget, der ikke svævede foran ham.

Det Værelse, Du saae paa, vil næppe være kveknæssigt, og det faaer vel vente, til jeg kommer etsteds hen, hvor jeg seer noget brugbart. Jeg talte om selv at lave Mad; men jeg vilde dog ikke være tvungen til det Dag ud og Dag ind, især, naar der er Besværlighed ved at hente Ingredienserne. Beliggenheden kunde maaske være ensom, endskjøndt nær ved Marienkval. . . . Maaske har fast Opvartning fra selve Huset noget mindre heldigt ved sig; den bestaaer ofte i, at man faaer udpeget en Pige, hvis Forretning viser sig at være: hver Morgen eller Formiddag at glemme

[1]) Eng. struggle: kæmpe.

at rede Sengen. Hvorom Alting er, saa gaaer sagtens den Del af Sommeren, som plejer at være smukkest — og som jeg næsten udelukkende sætter Pris paa — forend Vejret bedrer sig, og saa er det vel bedst at blive her i Nærheden. Søg ikke Værelse; men, hører Du tilfældigt om et saadant, saa er det en anden Sag. Farum og Hornbæk har jeg ofte tænkt paa, og senest især Farum, hvor Krofolkene — ligesom i Hornbæk — ere skikkelige Folk. Min Hals er saa daarlig, at jeg frygter for den kommende Vinter og tænker mig, at dette kunde blive den sidste Sommer paa Landet; for saa vidt vilde jeg nødigt undvære denne Adspredelse, som jeg meget trænger til den. Men jeg kan ikke vælge det Første det Bedste; thi jeg maa tage Hensyn til flere Ting — saasom, at det er en Egn, hvor der er og hvor der foregaaer noget Malerisk. Et Maleri skulde idetmindste være Udbyttet af Sommeren. Og, hvad Pengene angaaer, saa er det noget knapt, og, laver jeg Mad, tør jeg ikke bruge anden Muskat end den, jeg kniber paa til at krydre Makaroni med. (Undskyld dette og lignende Ordspil! Det seer ud, som om det skulde være morsomt: men jeg har det ikke med at være morsom.) Du saae Spydighed i mit sidste Brev; det er muligt, at der er noget Sligt. Du har Ret i at gjøre mig opmærksom paa det; vort Samliv eller Sam-Existens her i Verden er vel ikke saa evindelig, at vi jo gjorde bedst i at erindre, at vi ere her paa Jorden for at være kjærlige mod hinanden, hvilket næppe kan falde vanskeligt mellem os To.

Den Lyst til at ligge paa Landet, som gjorde det tænkeligt, at jeg for saadan Nydelses Skyld kunde finde mig i at have Ulejlighed med Madlavningen, er nu saa aftagen, at den ikke fortjener dette Navn. Det var fordum, at en saadan og mere extravagant Ide kunde udføres med Held; men nu gaaer jeg dertil som til et Bad eller til en Hosekræmmer for at kjøbe varmt Uldent; jeg troer at have godt af det, eller rettere: jeg troer at maatte fortvivle herhjemme ved Lyden af Lirekasser og Synet af Ølhaller og pyntede Frederiksberggjæster. Det er kun i sjældne, yderst sjældne Øjeblikke, at jeg mærker en Smule af Hvad man kan kalde Kurage eller Friskhed i Sindet. . . .

Nu lader det til, at vi faa Fred; — Herregud, saa falder idetmindste Smørpriserne, hvorved jeg maaske 8 Dage tidligere faaer Græssmør. I en Tilværelse med faa Glæder er Græssmør ikke et Gode at foragte. Et vist Slags Modgang gjør Mennesket til Menneskedyr; det er den upoetiske Modgang, og man nøjes med Smaanydelser af legemlig Beskaffenhed, ved Morgenkaffen med Pibe til, ... ved et uventet godt Maaltid, ved rene Lagener, ren Skjorte, skarp Barberkniv, klippet Haar, en Smule Solvarme, o. s. v.

Hils dem Alle derhjemme fra

Din hengivne Broder Fritz.

[Vesterbro] v. Dinters Menageri d. 18. Maj 1861.

Kjære Søster!

... Du er mærkværdig sparsom med at skrive Breve. Melbye vedbliver ufortrødent med at male Søstykker; men Du, som dog har Sundets Bolger for Øje (medens han opholder sig i Hamborg) føler Dig ikke fristet til at gjengive de uregelmæssig skjønne Bølgeformer.

Jeg var igaar Aftes et Øjeblik hos Collins, men tilstrækkelig længe til at hente skidt Humør for et Par Dage. Mærkeligt er det, at der, hvor jeg før gik hen for at blive opmuntret, bliver jeg nu nedslaaet, og det er ikke det eneste Sted, hvor dette er Tilfældet. Da jeg gik fra Collins, gik jeg til Zahle for at tale med ham om hans Kones Død. Jeg saae hende ligge Lig. Det opmuntrede mig ikke, som Du kan tænke. Fru Bay var der; hun bragte en Krans og græd.

.... Jeg befinder mig ilde paa Sjæl og Legeme, men vedbliver desuagtet at være

Din hengivne Broder Fritz.

Farum d. 6. Juni 1861.

Kjære Søster!

Jeg vil skrive et kort Brev til Dig for at fortælle Dig, at jeg er kommen til Farum og at jeg selvfølgeligt har opgivet at ligge i Nærheden af Helsingør, hvor det lader til at være vanskeligt at finde et passende og nogenlunde billigt Sted. Men jeg er saa syg, at jeg frygter for at maatte tage til Kjøbenhavn, hvor jeg da maatte se at komme paa et Hospital, da Frk. B. og Lise ere rejste. For Øjeblikket har jeg ikke Andet at gjøre end vente paa en Forandring enten til det Bedre eller til det Værre. Skriv til mig strax; det vil adsprede mig i min Ensomhed.... Jeg drikker ½ Pot Mælk tre Gange daglig — nymalket; Du skulde gjøre det Samme. Farvel. Vid, at Brevets Korthed har sin Grund i mit nedtrykte Sind.

Din hengivne Broder Fritz.

Farum d. 30. Juli 1861.

Kjære Søster! Tak for Dit Brev og for Din Beslutning at skrive hyppigere til mig.

... Hvis Jette Funck ikke er rejst, saa fyld en (ikke uanstændig) Skaal med Hilsener fra mig, og slaa den over Hovedet paa hende! ...

... Hvem er Mathilde Fibiger? Er det Forfatterinden? Jeg husker ikke Fornavnet, men formoder, at det er hende, Du skriver om. Jeg troer, at Grundtonen i hende er bleven til Ærgrelse over Løgn i dens forskjellige Skikkelser. Derfor er hun maaske ikke tilbøjelig til at beundre Præster og

[1]) Mathilde F. havde faaet Ansættelse ved Telegrafvæsenet i Helsingør og derigjennem lært Nees's at kjende.

Fruentimmer. Du er tilbøjelig til at beundre enkelte Præster, og saa kunne I aldrig blive enige om den Ting.

Jeg gaaer endnu med min Hæshed; men i andre Henseender er jeg raskere end i Begyndelsen herude. Derimod ere mine Støvler og Buxer i en langt ynkeligere Forfatning, end da jeg tog hjemmefra (hvilket vil sige meget). Og, da her undertiden er ret selskabeligt, generer det mig indtil Mismod. Det er dog, naar Alt kommer til Alt, rettere at være mismodig over Helbreden end over sine Buxer. Ak, ja, man er fattig; men Hertig og Frøken B. leve jo ret anstændigt, og det er Hovedsagen. Jeg er færdig

med Stykket til Blædel[1]); men det er ikke saa godt, som det burde være, det vil sige: som jeg kunde gjøre det. Men jeg maa sende det til Kjøbenhavn for at faa Penge til at lade indsætte en ny Bagdel i mine Stadsbuxer og Knapper i Frakken. Jeg bliver her idetmindste til ind i September.

Farum, 13. Aug. 1861.

Det er idag et koldt og stormfuldt Vejr. Under saadanne Omstændigheder er her temmelig kjedeligt; thi Hvad skal man foretage sig? Malerne, som ligge herude, sidde som Høner i Regnvejr og se forpjuskede ud. Paletten vilde flyve ud af Haanden paa den af dem, der vovede sig til at sidde i

[1]) Præsten N. G. Blædel. Det er ovenstaaende Billede, hvorom her er Tale.

fri Luft. Her har været temmelig selskabeligt i Ferien. Tre Familier og et Par løse Malere spiste Alle paa Kroen, og vi turede meget omkring. Da det var elskværdige Mennesker, fandt jeg mig godt i det, skjøndt det var en Streg i Regningen for mig, der havde tænkt at leve rigtig fredeligt og ensomt. Nu er her atter mere ensomt; men nu kommer Kulden og Stormen, saa at jeg ikke kan nyde Naturen, og idag har jeg havt at vælge imellem at læse „Fänrik Ståls Sägner“ eller skrive Breve. Jeg har valgt det Sidste.

... Jette Funcks formodede Tilværelse i Helsingør, endnu idet jeg skriver, forjager tildels Indtrykket af Kulden og Stormen, saa at Brevet maaske bliver mindre — moll-agtigt end sædvanligt. For det Tilfælde, at hun endnu skulde være der, naar Du faaer Brevet, sender jeg atter en Mængde Hilsener — henkogte hermetisk, for ogsaa at kunne gjemmes, til I atter sees, hvis saa er, at hun er rejst.

Jeg kom til at smile indvendigt, da jeg læste: „Kaalund har været her en Nat“, og: „Han fortalte meget interessant om sin Fængselsvirksomhed“. Han har da fortalt hele Natten, kan jeg tænke.

... Jeg kommer vistnok til Helsingør efter Farumsopholdet, hvis Helbreden tillader det og Nogen vil laane mig sine Buxer. — Hvilke ere Fritz's[1]) Fremtidsplaner? Vil han som jeg lægge sig efter Malerkunsten? Det er en tornefuld Vej og lidet fordelagtig.... Eller vil han vandre op og ned ad Gulvet, raabende som Urban[2]): „Der bør gjøres Noget!“, tage Helsingørs Avis, læse Avertissementerne for at søge Emploi: — „thi der bør gjøres *Noget!*“, — naar han saa finder en lovende Annonce, udraabe: „*Der* bør gjøres Noget!“, og endelig, puttende Avisen i Baglommen, styrte ud ad Døren efter at have taget en endelig Beslutning — „Der bør i alt Fald *gjøres* Noget!“

Den megen Selskabelighed forstyrrer min Malen. Jeg har imidlertid malet et Maleri med Grise til Hornemann[3]) og desuden to færdige Studier og 3 ufuldendte. Nu er her kun to Malere, som ikke gjøre Ture, fiske eller gaa paa Jagt, saa at jeg ikke længer fristes til at forsømme mine Pligter. A propos: forleden tvang den Ene af de afrejste Malere mig til at tage en Bøsse paa Nakken og gaa med paa Jagt. Jeg tænkte som saa: „Du kan sagtens slæbe paa Bøssen; men jeg skyder ikke, og, kan jeg forstyrre den Anden i at skyde, saa gjør jeg det“. Saa gik vi da, og jeg gik foran og jagede Strandsnæpperne bort og gjorde Støj. Men pludseligt faaer jeg Øje paa en Hare og er saa asenagtig at skyde paa den, skjøndt det ikke er Aarstiden til saadan Jagt og jeg jo meget godt kunde have ladet den løbe. Da den blev flaaet, saae jeg, at det var en Hunhare med Mælk i Brystet. Jeg kunde ikke spise en Bid af den, saa

[1]) Gysse. Han blev Gartner, men var svag og døde 1883. [2]) Hans Fætter, som var Uhrmager (f. 1836, † 1866). [3]) Lægen, Professor Emil H.

bedrøvet var jeg over at have skudt den. Det var Rovdyrsnaturen, der fik Overhaand. — Den samme Maler, som ofte trak mig med paa sine Udflugter, ansaae mig for en løjerlig og komisk Person, skjøndt jeg virkelig teede mig omtrent som andre Mennesker. Men jeg sagde undertiden Et og Andet i Spøg, hvilket han stadigt tog for Alvor, rimeligvis paa Grund af mit alvorlige Ansigt og den ynkelige Stemme, hvormed det blev sagt. Stemmen er endnu borte, og Hornemanns Raad hjalp mig ikke. Disse Igler og Plastre mindede mig om Bang og hans altid uvirksomme Midler. Men man kan ikke forlange Mirakler, og jeg har vænnet mig til den Tanke, at jeg er inkurabel. Gid jeg maatte dø i Fred! . . . Hils Alle.

Din hengivne Broder

Fritz.

Vistnok fra dette hans Sommerophold i Farum stammer følgende Billede, der fremstiller det ene Hjørne af Kroen:

[Vesterbro], v. Dinters Menageri 18. Nov. 1861.

Kjære Søster! Naar jeg kommer til Folk paa deres Fødselsdag, plejer jeg at glemme Gratuleringen. Jeg vil derfor, før jeg glemmer det, komme

med Det, som er Brevets Hensigt, nemlig at lykønske Dig til Din mangeaarige Fødselsdag og — som sædvanligt — ønske Dig alt Godt, navnlig en Pige, der kun ærgrer Dig saa meget som behøves for at faa Tiden til at gaa mindre dødt end ellers, eller — hvis store Basse gjør Dig Nok af det — da en Pige, som slet ikke ærgrer Dig. Hvis jeg havde været mobil, var det min Hensigt at samle en Snes Breve til Dig og — ligesom i Haderslev — forbavse Postvæsenet ved Mængden af ensdannede Breve. Men jeg er som Sejlskibet, der, naar det bliver gammelt, bruges som Blokskib. Jeg ligger for Anker i den Havn, som Skæbnen har anviist mig. Men nu veed Du, at jeg har havt en god Villie. Da jeg sendte Bud (et Bybud) efter det Maleri, som Blædel ikke vilde have, sendte han mig ikke Stykket, men Pengene, hvilket — i Forbindelse med, at Fritz betalte mig et aldeles uventet Tilgodehavende — har bragt mig ovenpaa, saa at jeg vader i Penge. En Følge heraf har været, at jeg i vanvittigt Overmod har kjøbt et Par Handsker, eller Klædesvanter, til 5 Mk. 8 Sk. og for 7 Mk. Farver, hvilket sidste Indkjøb har sat mig i Stand til at begynde paa Fuldførelsen af et længe hvilende Maleri. Hvor Rigdom dog er en skjøn Ting! Men tal ikke for meget om min Velstand, forat jeg ikke — som Rothschild eller Puggaard — skal blive bestormet af Trængende og forfulgt af Misundere.

.... Saa vidt jeg veed, er Ingen af Familien død, idetmindste ikke begraven, da det jo paa Begravelsesdagen plejer at staa i Avisen....

Hvor jeg nu vender Tanken hen i Kjøbenhavn, finder jeg aldeles Intet, der er mig bekjendt, og som jeg kan meddele Dig. Avisen læser Du vel selv, saa at det vilde være overflødigt at give Dig Uddrag af min Avis. Jeg maatte da kunne forudsige Hvad der vilde komme til at staa i den; men dette vilde kun være ubetydeligt. Jeg kan kun sige saa Meget, at d. 27. Novbr. vil der komme til at staa, at Napoleon skal have i Sinde at trække sine Tropper ud af Kirkestaten, hvilket dog paa det Bestemteste bliver benegtet i Aviserne d. 28.; der vil endvidere komme til at staa Noget om en Rejse, som en Prins af Lippe-Detmold gjør til London, og man vil have udfundet den politiske Hensigt med Rejsen, hvilken dog i næste Lørdagsavis bliver betegnet som højst usandsynlig, medens der i samme Blads Telegrafdepeche paastaaes, at der slet ikke existerer nogen Prins af Lippe-Detmold, men at der findes en Prins af Sachsen-Weimar-Heilburghausen, som agter at rejse, dog ikke til London, men til Dresden. Dernæst vil det samme Blad indeholde en Beretning om et Tyveri i Svinninge Kirke, hvor Kirkeblokken fandtes opbrudt og cirka 3 Mk. udtagne af samme, og en Ytring om, at det snart var paa Tide, at Politiet tog sig alvorligt af slige Sager. Endvidere vil der komme til at staa Noget om et Sølv-Cylinderuhr, der staaer paa Assistenshuset for 5 Rbd. 2 Mk., og hvorpaa

Sedlen formedelst Bortrejse (eller af Mangel paa Plads) sælges for 2 Rbd. i Knabrostrædet Nr. 25, anden Bagsal, Døren lige for Trappen. Naar jeg nu tilføjer, at der vil blive tilbudt udmærkede Kakkelovnskul til 9 Mk. fra „Wilders Plads," frit tilkjørte, saa har jeg fortalt Dig Alt, hvad jeg veed om Avisernes tilkommende Indhold. —

Jeg maa dog fortælle Dig, at vi have faaet en Pige, som kan lægge i min Kakkelovn, og som nu i to Dage virkelig har gjort det. Min Kakkelovn er meget kunstig og vanskelig at fyre i, saa at jeg maa antage, at denne Pige, som ellers seer sløv ud, dog maa have Geni i visse Retninger, hvilket ogsaa synes at røbe sig ved Madlavningen. Hendes Søster tjener ovre paa den anden Side af Gangen, hvilket giver Liv i denne Del af Etagen; thi som Søskende skjændes de naturligvis meget ofte og beskylde hinanden for at have laant Pindebrænde og ikke givet det igjen. Denne Læggen i Kakkelovnen er mig særdeles vigtig, da jeg ifjor følte Ulempen af selv at gjore det. Ved visse Vinde maatte jeg nemlig for Røgens Skyld lukke Vindue og Dør op og staa i Røg og Træk. . . .

Kjøbenhavn d. 7. Dec. 1861.

Kjære Søster! . . . Du danner Dig et fejlagtigt Begreb om min Helbredstilstand, naar Du troer, at jeg kan vove mig ud paa Søen og sidde i en sagtens uopvarmet Kahyt og dernæst opholde mig i Værelser, der efter Din Beskrivelse maa være saa fugtige, at man ligesom mine Støvler i Farum — bliver bedækket med hvid Skimmel. Forresten mangler Lysten ikke, og Længselen efter Eder er endog stor.

Jeg vil med yderste Beredvillighed lægge mit poetiske Talent for Jettes Fodder og rime „Krave Gave", „Dukke Krukke", „Lampebakke—Overfrakke" o. s. v. Vanskelighederne bestaa i, at jeg ikke alene er uvidende om de Personers Navne, Stand, Vilkaar og Særegenheder, til hvilke Presenterne ere bestemte, men ikke engang veed, om de ere bestemte til Mandfolk eller Fruentimmer. Saaledes kan Kopper, Papir, Amor, Voxstabel, lige saa godt være bestemte til Herrer som til Damer, Haarolie og Thorvaldsens „Sommer" ligeledes. Og dette er ingen ringe Ulempe. Der staaer f. Ex.: „Et Tørklæde". Sæt nu, at jeg tænker mig, det er et Dametørklæde til at kaste over den nøgne Hals paa en nedringet Dame, og jeg skriver om „to yndig formede Høje, der bedækkes af Tørklædet, og som dog røbe deres Nærværelse under dets bløde Silkefolder" og sæt saa, at dette Tørklæde er et Herre-Lommetørklæde! Dette er jo bestemt til at ligge i Baglommen paa Frakken. . . . Jeg skal imidlertid søge at omsejle de Skjær, som denne min Uvidenhed lægger mig ivejen. . . .

Jeg vil søge at gætte paa Presenternes Bestemmelse . . ., men kommer næppe til at gætte rigtigt; thi det er saa længe siden, jeg har været i Nær-

heden af Blancogaden, at der vist over dens Horizont er opdaget en Mængde nye Planeter og Kometer, som jeg aldrig har hørt nævnes. Hvorom nu Alting er, saa tør jeg ikke love Mere, end Jette forlanger: at der skal findes Rim i Deviserne. Men Vittigheder har jeg ingen af paa Lager.

Jeg har som sædvanligt Intet at fortælle Dig; thi jeg kryber kun en sjælden Gang ud af Reden, og saa kun i et eller andet Ærende, for strax at skynde mig hjem til Hosteuhejm. Her kommer kun Faa, næsten Ingen. . . . Og nu Farvel! Hils nu Alle, Større og Mindre, Ældre og Yngre, To- og Firbenede, fra Din hengivne Broder

Fritz.

Kjøbenhavn d. 14. Dec. 1861.

Kjære Søster! . . . Deviserne blev strax skrevne og sendte; men som jeg havde forudseet vare nogle af dem ubrugelige paa Grund af min Uvidenhed om Gjenstandenes Beskaffenhed og de Personers Navne og Egenheder, til hvilke de vare bestemte. Jette kom herud Dagen efter og gav mig nogle Oplysninger, hvorefter jeg strax rettede mig og sendte nogle forbedrede Deviser. . . . Jeg aftalte med Jette, at jeg efter Nyaar skulde male hendes Portræt færdig til Dig. . . .

. . . Jeg er mindre tilbøjelig til at ængste mig over Hvad der kan ske i Fremtiden, end jeg før har været. Jeg lader som man siger — Gud raade, overbeviist om, at vi ere komplet uskikkede til at se ind i Fremtiden. . . .

Juleaften 1861.

Kjære Søster! . . . Vejret har af og til truet med at blive koldt med Blæst, og, da jeg saaledes rimeligvis vilde komme til at fortryde Rejsen til Eder, har jeg opgivet den, endskjøndt jeg havde megen Lyst til at komme derned, især nu, da her er saa ensomt. Idag er Vejret tilfældigvis mildt, og jeg kunde begive mig paa Vejen; men, endskjøndt jeg havde besluttet at blive hjemme, saa blev jeg dog! (Jeg er jo — som Du veed — tilbøjelig til fortrinsvis at gjøre Det, som jeg ikke har besluttet). . . .

. . . Gid Julen havde jeg nær sagt var vel overstaaet (som om man havde saamegen Tid at ønske bort!); men vist er det, at en ensom Jul, naar man tænker paa tidligere glade Juleaftener, er temmelig trist. . . .

Vesterbro d. 24. Januar 1862.

Kjære Søster! . . . Jeg lever saa temmelig ensomt; thi, om jeg end af og til løber til Kjøbenhavn om Aftenen, saa skeer det sjældent, udenat jeg fortryder at have vovet mig ud. Om Dagen vilde det være bedre; men jeg frygter for heftige Hosteanfald, som genere mig mere ved højlys Dag paa Grund af den opsigtsvækkende Sprætten, som de nøde mig til.

. . . Jette Funck har siddet to Gange for mig og vil sidde to Gange endnu. Portrættet kommer ganske vist til at ligne; men et godt Maleri bliver det næppe, hvilket jeg havde haabet, ja, sikkert troet. Men den Ulejlighed at gaa herud er saa stor, at jeg ikke kan bede Jette komme oftere; hun har allerede klaget. Og to Gange til er for Lidt, forat jeg skal kunne gjennemføre det. Saaledes gaaer det altid med mine Forsøg paa at male godt.

. . . Giv mig dog engang en Beskrivelse af Eders Hus, Have og det Hele, med Grundtegning, forat mine Forestillinger ikke skulle være altfor fejlagtige. Glem ikke . . ., om der er Hønsehus eller Duehus eller Svinehus, hvor lang og bred Haven er, om der er Stakit, hvortil det vender ud, om der er Udsigt til Noget eller en Landevej. Siig ikke, at jeg kan komme selv og se efter; thi det kan jeg ikke, veed Du nok, selv om jeg var rask, da ingen Dampskibe gaa. . . .

Vesterbro 23, d. 9. Febr. 1862.

Kjære Søster! Det er af Ømhedshensyn, at jeg ikke allerede for flere Dage siden har besvaret Dit sidste Brev. Du kan maaske ikke indse, hvorledes Ømhed kan virke saaledes, og jeg maa derfor fortælle Dig, at jeg har havt en Byld i den mest pudelignende Del af Legemet, der har smertet og forhindret mig fra at sidde paa Andet end Ryggen — en Stilling, der ikke tillader Brevskrivning, ligesom en overvættes Smerte jo kan gjøre det umueligt at tænke, tale og handle. Igaar brød Bylden op med Vælde, og snart vare Smerterne stillede; efter i flere Døgn at have vaaget Nat og Dag, faldt jeg isøvn, og nu er jeg saa rask, at jeg atter kan sidde oppe, skjøndt mat og tung i Hovedet. . . . Da jeg nu længe har siddet inde og kun været i Forbindelse med Yderverdenen igjennem Bøger, der ofte ikke vare nye, saa at Forbindelsen har været med en forbigangen Tid, kan jeg Intet fortælle Dig, som ikke angaaer mig selv. Og jeg maa da fortælle om min Helbredstilstand. Bylden var en Diversion og hører vel ikke til de andre Ulemper, som plage mig — skjøndt Doktor Haugsted mener, at der mueligen kunde være Forbindelse imellem dem og at Bylden kunde være en gavnlig Renselse — og virkeligt er Hosten aftagen, men maaske kun, fordi jeg holder mig hjemme. Min Hæshed er uforandret, og — som sagt — i dette Øjeblik er Hosten ubetydelig; men jeg har havt nogle Anfald af Blodspytning, selv uden stærk Hoste. Denne Blodspytning er dog strax vegen for Diæt og sur Mixtur. Jeg har det i det Hele taget godt, naar jeg sidder hjemme, især paa de Dage, da jeg har næret mig med lette Sager.

Jeg hørte af Barberen, som forleden satte mig Igler, at Bylder ere meget almindelige i denne Tid. Jeg antager, at det kommer af det bedre Vand og den heraf følgende hyppigere Brug af samme; thi i Vandkuren faa Patienterne altid Bylder. . . .

Den 12. Febr.

Jeg har nu siddet et Par Dage og ventet paa Begivenheder, som jeg kunde meddele Dig. Det har været en ret behagelig Rekonvalescents-Tilstand at sidde saaledes inde — efter at have liidt Smerter — nydende den behagelige Temperatur i Værelset, som jeg har god Tid til at holde vedlige, og, idetmindste igaar, betragtende det smukke Solskin ude. Igaar Aftes ophørte imidlertid denne Følelse af Behagelighed, og inat havde jeg atter lidt Blodspytning. . . .

Vesterbro 23, d. 14. April 1862.

Kjære Søster! Jeg havde begyndt at skrive til Dig paa meget stort Papir, ligesom i sin Tid fra Lohmen; men saa blev jeg anfalden af Smerter i Brystet, som gjorde mig uskikket til at tumle med det store Ark og tillige berøvede mig Lysten til at koge Suppe paa en Pølsepind. . . . Det har glædet mig, at Basses Debut gik af uden Fortrædeligheder og at hun endogsaa slap meget godt fra det. Jeg kan ikke negte, at jeg frygtede, at hun i sidste Øjeblik skulde tabe Modet og erklære sig uvillig til at lade sig demoralisere til Fordel for det druknede Skibsmandskab.[1]) Det var dog hverken for Kunstens eller Skibsmandskabets Skyld, at jeg nærede denne Frygt, men fordi jeg maatte antage, at Du i et saadant Tilfælde vilde erklære Dig villig til at overtage Rollen og fra Indrømmelse til Indrømmelse ledes til at danse *El Ole*[2]) imellem Akterne eller give en Scene af „Napoli", f. Ex. hvor Elskerinden bliver forfulgt af en nogen Grottemand, som Nees da kunde have fremstillet. Denne Scene var det saa meget mere fristende at vælge, som Drottekongens Dragt ikke vilde være vanskelig at opdrive, da den jo kun bestaaer af en Krans af grønne Tjavser. Den blaa Grotte kunde fremstilles ved en liggende helsingørsk Krinoline, overtrukken med blaat, klart Tøj, hvor Livet eller Aabningen til Livet kunde forestille Indkjørselen. Men Gud ske Lov: alt Dette skete ikke! . . .

Nu flytter altsaa Funcks til Helsingør. . . . Jeg tænker paa iaar — ligesom ifjor — at tage til Farum, hvor Værten har kjøbt et smukt Sted, som han vel tildels vil leje ud. Mit Værelse ifjor var fugtigt; men her kan jeg maaske faa et Kvistværelse, hvilket vil være tørt nok.

Jeg er — som sagt — bleven daarligere i det sidste Par Dage; det smerter saa meget at hoste, at jeg har faaet en Saft med lidt Opium i for at standse Hosten, hvilket synes at være et godt Middel. Vejret maa være meget ugunstigt for Patienter med daarligt Bryst. . . ."

I sit næste Brev fortæller han fra Farum, at den i hans forrige omtalte Bolig laa gjemt i en Have, som ved Landevejen var adskilt fra Kroen, og hvor der var ualmindelig stille og fredeligt. Indtil Dagen for Brevets Af-

[1]) Se Tegning Nr. 12. [2]) Som bekjendt optraadte Pepita i denne Dans.

sendelse har han været Eneboer i sin Etage, hvor han har „et tørt og smukt Værelse med en ret venlig Udsigt“; „men“, siger han, „jeg kan ingen Glæde have af Landlivet, da Hoste og besværligt Aandedræt som oftest plage mig og udøve en nedtrykkende Virkning paa Sindet. Vejret har just heller ikke været godt; jeg har siddet inde næsten hele Tiden fra den 15. Maj, da jeg kom herud. Igaar ankom den forste Maler; men det er et forskrækkelig ungt Menneske (Christensen). Iøvrigt ventes de samme Malere, som vare her ifjor.“

Det er den knap syttenaarige Godfred Christensen, Fritz Jürgensen her omtaler. De kom til at bo Dør om Dør med hinanden, ja, Fritz J. maatte endog — for at komme til sit Værelse — igjennem Christensens; derfor begyndte det med, at den ankomne Gjæst slet ikke var den gamle velkommen, hvilket Forhold dog meget snart forandredes. Godfred Christensen var fuld af Livslyst, der ytrede sig i et sprudlende, overgivent Humør, han robede en udpræget komisk Sans og dramatisk Ævne, med dyb musikalsk Forstaaelse dyrkede han Guitaren, kort sagt: han var en rigtig Kunstnersjæl, og en saadan forstod Fritz J. strax og sympatiserede med den. De To vare snart meget gode Venner, og glad blev Jürgensen, da han opdagede, at Christensen endydermere var stærkt interesseret i Astronomi, som de saa i Fællesskab dyrkede ved Hjælp af Jürgensens før omtalte udmærkede Kikkert. Christensen gjorde sig det til Opgave at drage sin syge Fælle ud fra Stueluften og bringe ham til at male; men han maatte formelig tage fat i hans Stok og trække ham med sig ud i Marker og Enge, hvilken Situation Jürgensen strax illustrerede med sin Pen. Tidt, naar Christensen kom ind i hans Stue, sad han der hensunken med foldede Hænder og i stor Nedtrykthed; men saa lod han sig dog let oplive, og Spilopmageren kunde endogsaa komme op i ham. Saaledes en Dag, da Christensen forgjæves havde sogt om sine Tegnestifter og ikke kunde begribe, hvor de vare blevne af! Da han saa havde været ude at male og atter kom hjem, saae han dem i Mængder stukne ind rundtomkring i Væggen; han vilde tage dem ned; men de vare alle malede, naturligvis af Jürgensen. En anden Dag havde Christensen gjort fast paa Væggen en Luftstudie, han havde malet. Da han kom hjem, sad der Fluer rundtomkring paa den; han vilde jage dem væk; men de blev siddende: det var atter Jürgensens Frembringelser; de vare gjorte saa livagtigt, at Ingen kunde tro, de ikke vare virkelige. — Christensen havde et meget stort Haar; dette gav Anledning til, at Jürgensen tegnede et Billede af Maanebeboere, som med Forbavselse saae igjennem en Kikkert, at Jordkloden havde faaet en foruroligende Gevæxt, der maatte kunne have skæbnesvangre Følger for Planetsystemet.

Kroens Pensionærer spiste sammen med Værten og dennes Familie.

Disse Maaltider vare prægede af Liv og Lystighed, som rev Alle med — ogsaa Jürgensen, skjøndt man egentlig ikke mærkede det paa ham; thi han lo sjældent, og han ytrede sig — efter Godfred Christensens Ord — som Gjøgen i Schweizeruhrene: den kommer ud og kukker, men trækker sig saa strax igjen tilbage og er tavs. Dog vakte han stadigt Munterhed om sig. Ved Maleren Zillens Kuvert lagde han en tegnet Sild, forat ingen Uvedkommende skulde bemægtige sig Pladsen, hvilken Spøg Zillen forresten ikke lod til at goutere. Husjomfruen i Kroen kunde ikke bare sig for at le, selv om Jürgensen blot sagde: „Aa, Jomfru Smilekjær, maa jeg faa en Portion Suppe til.“ Han kaldte hende aldrig Andet end „Jomfru Smilekjær“, hvorfor Christensen troede, at det var hendes rigtige Navn; men, da han titulerede hende saaledes, tog hun det ilde op. — Fritz Jürgensen gjorde en Tegning af alle Middagsgjæsterne, blandt hvilke ogsaa fandtes Auditør Poul Rasmussen og Konservator ved Den kgl. Malerisamling, Professor Fr. F. Petersen. Jürgensen fremstillede dem St. Hans Nat i Procession gjennem Skovene derude, Alle forsynede med passende Attributter.

Følgende Breve stamme fra dette Sommerophold:

Farum, 17. Juni 1862.

Kjære Søster! Jeg har faaet bægge Dine Breve. . . . Ak, jeg kommer næppe saa vidt, at jeg kan tage til Helsingør. . . . Jeg skulde have været til Fadders hos Kosters, men maatte ogsaa lade dette fare af mange Grunde, maaske for en Del paa Grund af min Frygt for ikke at kunne udføre de Pas og Evolutioner, højre og venstre om, o. s. v., som høre til i Kirken ved en saadan Lejlighed. Min Dragt var desuden ikke saaledes beskaffen, at jeg kunde give den et festligt Præg, medmindre jeg vilde have behængt mig selv med Flag og Guirlander, ligesom Smaabyerne ved Studenternes Ankomst.

Forleden blev jeg overrasket ved et helt Selskab, nemlig Kosters . . . med Andre, især unge Herrer og Damer. Jeg blev meget glædelig overrasket, kan Du nok tænke, og jeg kunde godt lide de unge Mennesker. Men jeg fik en Forkølelse ved at sidde i Skoven, medens Selskabet sang. Fru Nielsen havde Asparges med til mig, med hvilke jeg har delikateret mig i disse Dage. . . .

Hvad tager Jetchen sig for? Har hun anskaffet sig en overraskende Hat for at gjøre Indtryk paa Marienlyst? Hils hende mange Gange! Hils ogsaa F. og M., der — som jeg hører — skjændes. Jeg raader dem til at skjændes skriftligt. Naar det skeer paa Konceptpapir, kan det ikke blive synderlig kostbart, og maaske kan det udgives i Trykken og faa Afsætning under Titlen: „En ung Piges erfarne Vejledning, udgiven til Gavn og

Glæde for uerfarne Forældre, der ville skabe et hyggeligt Hjem og et kjærligt Samliv imellem Slægtninge". Naar Du engang kan se Dit Snit, saa hils ogsaa Nees. ... Jeg har intet Videre at fortælle. Lad dette Brev være som et Frøkorn, jeg udsaaer, og som giver syvfold Høst. ...

Farum, 2. Aug. 1862.

[Til Fritz Ryder.] Højstærede Ven og Svoger til en Ridder af Danebrog! ... Skjondt jeg jo ikke kan rose mig af, at De besoger Farum for min Skyld, da De jo næsten udelukkende viser mig Deres Bagdel, idet De som oftest tilbringer Tiden paa en Sten langt ude i Farum Sø, saa længes jeg dog efter Deres gjentagne Besøg, især i Selskab med Carl[1]), der maaske endnu ikke er en saa lidenskabelig Fisker (eller rettere: Fiskestangholder) at han jo kan ofre mig nogle Timer. Naar jeg i Forvejen bliver underrettet om Ankomsten, forpligter jeg mig til at have 6 Tegninger færdig foruden dem, som Bogen allerede indeholder. ..."

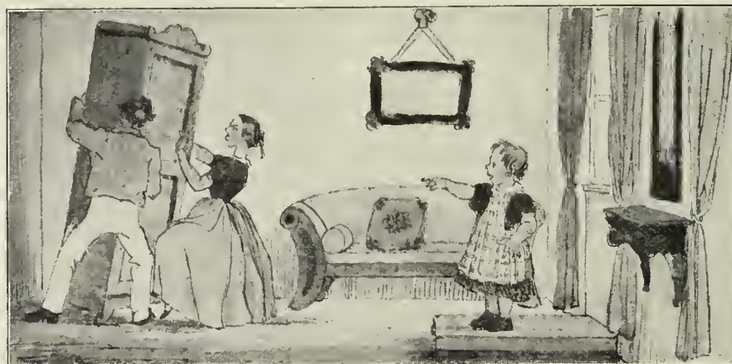
Følgende Tegninger af Fritz Jürgensen findes i „Carl Ryders A. B. C.":

A.

Skjøndt **A**nna ligger syg, den Stakkel,
Gjør Axel dog et slemt Spektakkel.

E.

Man **E**rnestine lystre maa;
Hun siger: „Der skal Skabet staae!"

[1]) Den nu saa kjendte Grønlandsfarer, Kaptajn i Marinen C. Ryder.

F.

Er **F**rits uartig i sin Seng,
Saa prygler **F**a'er sin lille Dreng.

K.

Kristian forstaaer, til Moders Skræk,
Kun slet at omgaaes Pen og Blæk.

L.

Med The **L**ovise her trakterer
Og over dannede Manerer.

M.

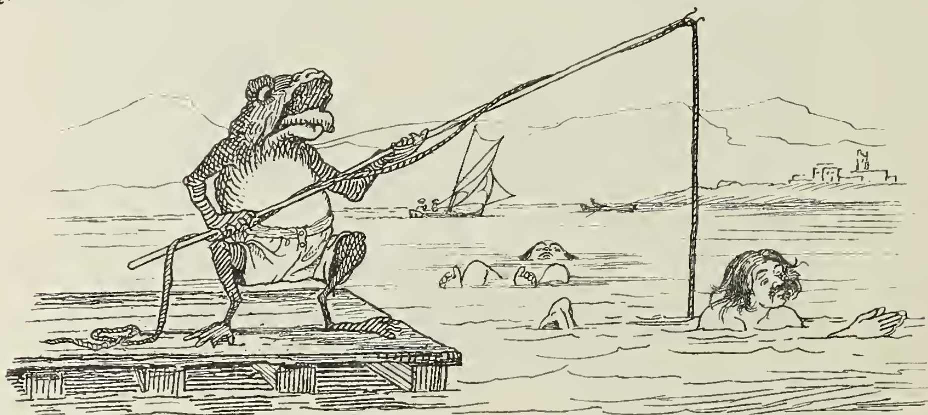
Marie helst vil Gaader gjette;
Men det er svært for Mads og Jette.

P.

Herr **P**eter kasted' Ærter paa
Den Vej, hvor Ellen skulde gaae.

Q.

Herr **Q**væk i Verden højt man ærer;
Han var den første Svømmelærer.

U.

Med Glæde Ulrik Piben tændte;
Men Glæden sig til Jammer vendte.

Farum, d. 17. Septbr. 1862.

Kjære Søster! . . . Jeg er ikke oplagt til at koge Suppe paa en Pølsepind, hvilket desuden, naar jeg prøver paa det, falder daarligt ud og kommer til at ligne opspædt Suppe. Tak for Brevene fra Jette Funck og Jette Collin, hvilke jeg modtog inden i Dine. Jeg har atter været nær ved at komme til Helsingør; men som sædvanlig er det blevet derved. Jeg kommer næppe, forend Nees henter mig med sin Fugl[1]); thi, skjondt jeg i mit Brev til Jette opfordrede hende til at hjælpe paa min Vankelmodighed eller Træghed ved skriftligt at udove sin elektromagnetiske Tiltrækningskraft, der er saa meget storre, siden jeg af Dit Brev erfarer, at hun har tilbadet sig *Veneri* Skjonhed, saa har hun dog afholdt sig derfra.

Se, nu begynder jeg igjen at komme med Narrestreger, hvilket er upassende. Jeg maa, naar saadan Lyst kommer over mig, vænne mig til at tælle til 20 ligesom Herman von Bremen, naar han bliver hidsig: 1 2 3 4 nu er det alt ovre! . . . Jeg kjeder mig saa temmeligt, vel især af Mangel paa Lekture. Det er med blandede Folelser, at jeg horer om Hr. S.; det er vel en Adspredelse at tale om hans Nedrigheder; men bedre var det dog at tale om noget Behageligere. Lader han sig ikke tæmme? De hedenske Gudinder, som synes at gaa igjen i Helsingør, og som Du staaer i Gunst hos, kunne de ikke faa Magt over ham? Hvad kan ikke en Aphrodite udrette? Hendes Rolle gives jo af Jette. Du selv kan være Juno, Mine Nestler[2]) Pallas Athene, Basse kan være Proserpina, Otilie [Funck] Diana, Sophie [Funck] Ceres. Hvis han saaledes blev bestormet, og Nees som Jupiter forvandlede sig til en Guldregn, hvilket især vilde — dog: 1 2 3 -4 5 6 -7 8 9! Det er dog kjedeligt, at jeg ikke kan lade være med at vrovle; tro ikke, at jeg er i lystigt Humør; jeg er det Fanden ikke! Vrovlet kan overbevise Dig om, at jeg er meget i Knibe for

[1]) ɔ: Flyvemaskine. [2]) Institutbestyrerinde i Helsingør.

19*

at faa et Brev paa Benene, og dette faaer at undskylde min lange Tavshed. Den 1. Oktober venter jeg at være i Kjøbenhavn. . . .“

Herfra skriver han d. 2. Novbr. 1862:

„. . . Vi har faaet nye Naboer. Madammen er meget stridbar, saa at der igaar blev Skærmydsel i Anledning af . . . en aaben Dor, der gav Træk. Det var Frøken Bentzen, der i disse vigtige Sager blev forurettet; men det var Madammen, der var vred. „Ingen paa Jorden kunde forbyde hende at holde sine Døre aabne; hun maatte gjøre rent, og Gulvet maatte torres; vilde fine Frokener leve i Snavs, saa kunde de (Gud bevares!); men hun var fra Landet og var vant til at have det ordentligt hos sig. Gik hendes Logerende paa vores R......., saa var det dog ikke Noget at gjøre Væsen af, og hun fandt det stodende at paaminde Herrer om saadanne Ting.“ Kunde Du have Lyst til at prove Kræfter med denne Madamme? Gud veed, hvor længe jeg kan faa Lov til at gaa uantastet!

. . . Jeg er bestandig syg, har siden i Sommer mistet al Appetit og adspreder mig med at hoste. Derhos har jeg Ærgrelser i Pengesager. . . . Hils Din Mand, Dit Afkom og den elskværdige Funcke-Familie. . . .

Vesterbro, den 19. Novbr. 1862.

Ærværdige Soster! Det er imorgen Din Fodselsdag, paa hvilken jeg haaber, at mit Brev skal komme Dig ihænde; min Geburtsdagspresent til Dig er altsaa Synet af et Postbud. . . . Jeg har Dig mistænkt for at være 49 Aar gammel, saa at Du iaar maa slaa Dig løs med alskens Ungdommelighed og Galskab; thi i 1863 træder Du ind i et Aarti, der ikke tilsteder Sligt. Jeg vilde nu ønske Dig alt muligt Godt; men vi Mennesker vide jo ikke Hvad der er virkelig godt eller blot synes det.

. . . Jeg har kun været to Gange ude, fra jeg først i Oktb. kom fra Farum. Jeg kjeder mig frygteligt; thi den Ro, hvori jeg lever, er ikke Fængselets eller Klosterets fuldstændige Ro, efterat man har opgjort sit Regnskab med Verden; jeg sidder ganske ene, men kan dog hvert Øjeblik vente, at smaa Fortrædeligheder eller større Ulykker styrte ind paa mig . . . Undertiden viser Habbe sig, al[deles] skruet op til en eller anden [Yderlighed]. Han er for Øjeblikket i Gjennem[snit] religiøs, gaaer med Bibel [under] Armen og taler om det ene [Fornødne]. . . .

Vesterbro, d. 28. Jan. 1863.

Kjære Soster! . . . Vor Korrespondance bliver meget sparsom; men Skylden er vel min, da jeg Intet oplever, der er værdt at skrive om. Jeg er i en bestandig sygelig Tilstand og i disse Dage i skidt Humør, saa at jeg ærgrer mig over Alting. Men jeg er ogsaa sygere end sædvanligt. Ikke

desto mindre vil der snart udkomme nye Tegninger, som have til Hensigt at more Ungdommen. . . .

Jette er vist vred paa mig. Hun kan have — eller synes at have — Grund dertil. Jeg spørger nu: „Hvilken er Grunden?“ Er det, 1) fordi jeg har skrevet et Brev til hende, der kun var 2 Tommer langt og $1\frac{1}{2}$ Tomme bredt? Eller er det, 2) fordi jeg ikke skrev en Komedie til Julen? Eller er det, 3) fordi jeg ikke blev indigneret ved Synet af hendes Portræt, aftaget af Fritz, men tværtimod troede at kunne gjenkjende hendes Træk ved Hjælp af Mikroskopet? . . . Hvilken Grunden til hendes Vrede er, saa er den sagtens aldeles ugrundet; jeg er mig intet Ondt bevidst. . . .

Hans sidste Brev, 14 Dage for han døde, lyder saaledes:

„Den 10. Marts 1863.

Kjære Søster! Jeg maa have Pennen igang og forsøge paa, om den vil skrive Noget. Det er saa længe siden, at vi have meddelt hinanden vore Tanker og Følelser, at der burde være en Slump at skrive om. Det er saa underligt ikke at vide Noget om Eder, da Alting dog gjærer, store Planer udkastes og Travlhed hersker hos Eder. Det er ogsaa underligt, at Du ikke veed Noget om mig, da mit Helbred dog gaaer stadig ned ad Bakke. Søg ikke Underretning gjennem Horstmanns og Frøken Bentzen. Denne Sidste siger altid: „Fatter var meget daarlig, mager og elendig, da han kom fra Farum, fra Flensborg etc.; men nu har vi faaet ham ret flink igjen.“ Det er, som om min Frelse beroer paa, at jeg lever hos hende; der maa jeg ikke kunne blive sygere. Imidlertid har den sidste Maaned gjort en stor Forandring. Men derom vil jeg nu ikke tale videre. . . . Jeg flytter en af Dagene ind i Hjørnestuen, som Du maaske erindrer; det er kun eet Værelse, men lunere og maaske hyggeligere, skjøndt Tapetet er grimt som Fanden. Mine Værelser skulle da lejes ud til en ung Pige eller — i Mangel deraf — til en Studerende. . . . Jette Funck har slaaet Hænderne af mig, saa at jeg har mistet en Korrespondent. . . . Fatter Funck besøgte mig, som Du veed; gid han vilde gjentage det; thi han er i godt Humør og opmuntrende at tale med. . . .“

Det Indtryk af Fritz Jürgensen, som man faaer gjennem hans Breve og Dagbøger, er for saa vidt eensidigt, som det tegner en mere mørk og melankolsk Natur, end den, der aabenbarede sig ved hans personlige Tilstedeværelse blandt Venner og Bekjendte; det laa deri, at han i Ensomhed altid var mere eller mindre bedrøvet; men hans let oplivelige, elastiske Sind udfoldede stort Vid og rig Humor, naar han følte sig hjemme i sin udvalgte, kjendte lille Kres. Man behøver blot at se paa hans Tegninger for at blive vis paa, at hans Sjæl rummede Livsglæde og at han kunde gotte

sig over Tilværelsens Komik. Det fik hans Vennekres øfte Beviser paa; men den mærkede øgsaa, at det Farlige før ham var at blive lystig. Allerlivligst kom vistnøk hans Lune til Udbrud i den Førening, han havde dannet, som hed „Republikken“ og hvis Medlemmer vare „Børgere“. Hertil hørte, dels søm „Faste“, dels som „Besøgende“, Peter Faber, Uhrmager Hertig, Brødrene Ryder, Just Hølm, Rudolph Bay, Fick, Habbe, afskediget Postmester i Lütjenburg Testman, Chr. Nees, Professør ved Landbohøjskølen Bendt Jørgensen øg maaske flere Andre. „Republikken“ udgav sit Ugeblad, hvis Redaktør Fr. Jürgensen var, hvilket nok vilde sige, at han selv forfattede det helt øg holdent. Fire Nummere af det ere ved Hr. Fritz Ryders Godhed komne mig i Hænde; men Indholdet er gjennemgaaende saa privat, at det Hele ikke vel lader sig meddele paa Tryk. Nummer 1 fra 1858 aabnes med følgende Udtalelse:

„Efter i flere Aar at have været opløst samler Republikken atter sine Medlemmer til et Møde iaften.

Republikken har altid bestaaet af nøgle faste Medlemmer, der vexelvis give Lokale til Møderne. Tillige har den talt adskillige løsagtige Medlemmer, der indfandt sig paa Dens Opfordring, hos hvem Mødet holdtes. Iblandt de første ville vi iaften savne den førtræffelige Taler, Prøfessor Bendt Jørgensen, og den derimod ikke meget talende Børger Christian.[1]) Denne Sidste har Døden berøvet øs; den Første haabe vi at vinde, ikke som fast, men søm løsagtigt Medlem, hvilken Stilling passer bedst til hans talrige Beskæftigelser.

De faste Medlemmer bestaa før Øjeblikket af Borger Henrik[2]), Børgerne Peter øg Frederik Vlademir Ryder samt Urspinat[3]), Offeret før Tidsmaalingen i Kjøbenhavn. De løsagtige Medlemmers Tal øg Navne kunne ikke endnu angives.

Republikkens Førmaal er endnu bestandig det: at tabe saa Meget søm muligt i Whist øg med de sammenbragte Penge at gjøre Et eller Andet til Fornøjelse — ikke til Gavn — før Medlemmerne. Da det ikke kan være Borgerne tilladt at finde Nogetsomhelst af Det, der siges, gjøres og lades, saalænge Møderne vare, upassende, galt, flovt — kørt sagt: da Kritik og Ondskab ere udelukkede fra Møderne, tør de kun komme til Orde i Ugebladet, der altsaa er at betragte som en Afløbsrende før slige Uhumskheder. . . .“

I et andet Nummer af Bladet siges der: „Republikkens Ugeblad tør ikke regne sig iblandt de abønnentrigeste kjøbenhavnske Blade, men tager ikke i Betænkning at kalde sig det billigste danske Blad. Det udkømmer eengang ugentlig øg koster kun $^1/_2$ Skilling, der udredes af Redaktøren og er bestemt til Anskaffelse af Papir øg fineste Alizarin-Blæk. . . .“

[1]) Ryder. [2]) Hertig. [3]) Fritz Jürgensen; hans ene Fornavn Urban var Grundlaget for denne Ømdannelse.

Samme Nummer af Bladet aabnes med følgende Artikel:

„Det er en almindelig Vedtægt i civiliserede Samfund at hædre Dygtighed i en eller anden Retning og Virksomhed for Samfundets Vel (stundum vel ogsaa Virksomhed til Fordel for egen Pung) med visse Udmærkelsestegn og Titler. Endskjøndt Republikken bestandigt har anerkjendt en fuldkommen Lighed i Rang imellem dens Medlemmer, har den dog i de senere Aar seet sig tvungen til at tilstaa enkelte Medlemmer Ret til at bære Ærestitler og Tegn, som de i Egenskab af Borgere i en større Stat have modtaget af denne. En Forening, der tæller saamange udmærkede Mænd i sin Midte, kunde ikke undgaa at tiltrække sig den større Stats Opmærksomhed og Anerkjendelse. Saaledes er vor i flere Henseender store Medborger Bendt[1]) bleven udnævnt til Professor og bærer desforuden Adskilligt i sine til saadan Brug indrettede Knaphuller. Borger Peter har erholdt Prædikat af Brandovertrykssprøjtemester, mere i Erkjendelse af hans Fortjenester som Bager, Menneske og Fader, end paa Grund af Virksomhed i Brandvæsenets Tjeneste, hvilken — som bekjendt — har indskrænket sig til, at han har holdt en paa Brandstederne aldrig mødende Sluffe og ejer en Uniform, som han aldrig ifører sig. Borger Urspinat har erholdt Benævnelsen Generaloptrækker, en Titel, der er saa meget mere hæderlig, som dens Tildelelse ikke er udgaaet fra Autoriteterne, men fra anerkjendende Medborgere. Undertegnede troer det ikke ubetimeligt idag at fremkomme med et Forslag til Indførelsen af et Hæderstegn, ydet og baaret i selve Republikken — et Tegn, der ikke har politisk Betydning, men alene skal hædre en af de skjønne Egenskaber, der røbe Humanitet og indre Elskelighed. Ordenstegnet, som Undertegnede alt har skaffet tilveje, og som iaften vil blive fremlagt for Republikkens Medlemmer, bestaaer af en gylden Tøffel, der bæres i et broget Baand. Det er bestemt til at belønne den skjønne Eftergivenhed og Underkastelse under den kvindelige Villie, som i høj Grad har prydet nogle af vort Samfunds Medlemmer. Jeg foreslaaer, at der iaften skal diskuteres om: Hvem der af os Alle er mest værdig til at bære et saadant Hæderstegn, og at dette efter endt Diskussion strax bliver overleveret den Udvalgte; og troer jeg det ikke upassende, at vi samtidigt meddele Tilladelse til ikke at bære Dekorationen uden for Republikken.

N.“

Blandt Bladets Meddelelser om Brødrene Ryder kan anføres følgende:

„Under den sidste farlige Pengekrisis havde Brødrene Ryder fundet en Maade, hvorpaa de bestandigt kunde komme ud af alle Pengeforlegenheder. Naar den ene Broder nemlig manglede Penge til en større Udbetaling, laante han den nødvendige Sum hos den anden Broder, og, naar denne manglede Penge, erholdt han blot de laante Penge tilbage. Hvormange agt-

[1]) Jørgensen var meget stor og stærkt byggel.

værdige Handlende vilde ikke have undgaaet Ødelæggelsen, hvis de itide havde benyttet et saa simpelt og ufejlbart Middel!“

Blandt Avertissementerne kan fremhæves følgende:

„Skarlagensfeber, i en særdeles mild Grad, kan erholdes, naar man personligt henvender sig i Store Fiolstræde Nr. 222, 1. Sal[1]), hvor der ringes paa Klokken tilvenstre, men lukkes op ved Døren tilhøjre.“

„Republikken“s Medlemmer maatte finde sig i at blive karrikerede af Fritz Jürgensens Pen. Den her paa Siden meddelte Prøve har hans gode Ven Testman været Skive for.

Fritz Jürgensen var en stor Beundrer af Bellman og lignede ham ogsaa paa flere væsentlige Punkter: i den stærke Blanding af Melankoli og Livsglæde, i den indestængte Latter, i Dette, hvormed Rénan karakteriserer sig selv, naar han siger: „Jeg er dobbelt, og der er undertiden en Del af mig, der leer, mens den anden Del græder“. — Hvert Aar gav Bellman paa „Barbaradagen“ en Fest til Minde om sin Farfaders udmærkede Moder Barbara, Skrædderfruen fra Stockholm; ved denne Lejlighed forestillede han selv alle de tilstedeværende Personer og spillede dem med Røst, Gestus og Ord, aldeles som de stod og gik. Jeg veed ikke, om Fritz Jürgensen var bekjendt hermed; men sikkert er det, at han i „Republikken“ stillede noget aldeles Lignende paa Benene. Han samlede „Borgerne“ til nogle uforlignelig morsomme Sammenkomster. Selv havde han lavet de Marionetkomedier, som gaves til Bedste, (se hans Brev S. 128) og paa sit Mester-Jakels-Teater udførte han dem saa à la Bellman. De optrædende Figurer, som vare temmelig store, havde han udskaaret i Flodholt og derefter malet og paaklædt dem,

[1]) P. Ryders Bolig.

saa de i høj Grad lignede Originalerne, der alle vare repræsenterede iblandt Tilskuerne; han gjengav nu deres Stemmer, Gebærder og hele Typus saa nøjagtigt, at de selv Allesammen vred sig paa Stolene og vare nær ved at dø af Latter. Der optraadte en rædsom Mefistofeles, som fristede Enhver paa det Punkt, hvor Vedkommende var svagest, og Just Holm, der repræsenterede Dyden, var da udseet til at fælde det afskyelige Uhyre. Flere af disse Dukker existere endnu i Familien Nees's Eje og gjengives her i nedenstaaende Afbildninger:

„Republikken" var ikke den eneste Forening, Jürgensen havde været med til at danne. Sammen med Bay, Zahle, Holm o. Fl. morede han sig i *Concilium grinagticum*, der ogsaa udgav et Ugeblad, som han redigerede. Den private Redaktør-Virksomhed tiltalte ham i det Hele meget. Saaledes forfattede han under sit Ophold i Farum „Sandhedsfalkonetten, Politiven for Farum Kro", hvoraf jeg desværre kun har kunnet opdrive Nr. 100. Det er udelukkende et Organ for Dyrene, som heri fremføre deres Klager over Menneskene. Det omtalte Nummer aabnes med følgende Artikel:

Stakkehavens Spærring.

Da vi i Søndags havde forladt det mørke og uhyggelige Sted, hvor det har behaget Hr. Kromanden at lade os indespærre om Natten, og vi derfra — som sædvanligt — vilde begive os til den saakaldte Stakkehave for at nyde en Smule frisk Luft, hvortil vi efter vor natlige Indespærring sandeligen højligt kunde trænge, fandt vi hele Pladsen omgiven af høje Stengærder, hvilket iøvrigt ikke forundrede os, da vi ere vante til at finde vore Spasereture besværliggjorte ved saadanne Indretninger; men de faa Indgange (der fandtes kun 2 — siger og skriver: to — til bemeldte Plads) disse

faa Indgange, sige vi, vare nu aldeles dækkede af alenhøje Bulværker, sammensatte af gamle Døre og Vognfjæle, og hver en lille Aabning i Bulværket var saa omhyggelig tilstoppet, som om det forsætlig var gjort for at formene os Adgangen. Vi tillade os at spørge Hr. Kromanden, med hvad Ret han saaledes henstiller sine gamle Træsager paa den alfare Vej, og om han troer, at vi, fordi vi ere Ænder, ville lade os behandle med en saadan tyrannisk Vilkaarlighed. Vel kunne vi ikke vente hos Øvrigheden at forskaffe os Ret; men vi kunne forsikre den egenraadige og hensynsløse Ejer af Farum Kro, at nærværende Blad, hvis Opgave det er at tage sig af den Ringe og Fortrykte, ikke skal lade hans vilkaarlige Handlemaade blive ustraffet, men lade Alverden vide, at, medens han tilsteder Mennesker, Høns, Spurve og Katte Adgang til alle Aflukker og Pladser paa sin Ejendom, lader han os Andre staa udenfor med langt Næb og strækkende Halsen ivejret. Han stoler sagtens paa, at vi kun formaa at sige Rap og at Øvrigheden, kun naar vi ere stegte, lader os vederfares Retfærdighed. Men lad ham vogte sig! Ogsaa vi kunne finde Talsmænd, naar man forurretter os! — Og hvilken Nytte have saa de højt Begunstigede af deres fri Adgang til Stakkehaven? Kunne Kattene fortære de Korn, som Blæsten kaster til Jorden? Er det da bedre, at det ligger og raadner til ingen Nytte eller at Hønsene æde sig Pip til ved at overfodres? Og den Malersnude, som boer paa Kroen (han er nok egentlig Uhrmager, men finder det sagtens under sin Værdighed at fortjene sit Brød som Haandværker og synes bedre om at gaa og agere Kunstner), hvorfor skal han, spørge vi, have Lov til at skræve over Bulværket, saatidt han vil, og til ingen Nytte staa med en Pibe i Flaben og glo paa Stakkene som en Ko paa en rødmalet Port? Og Staldmesteren Buch! Hvad Nytte gjør han ved at staa derinde med Hænderne under Forklædet og gjøre Grimasser ad Stakkene, som om de skar ham i Øjnene? Men saaledes er det! Bulværket er gjort netop saa højt, at ikke een And kan overstige det, medens Høns, Katte og selv Hunde springe over i et eneste Sæt, og Menneskene skræve ganske mageligt over paa flere Steder. Men vort Valgsprog skal herefter være: „Enighed giver Styrke“, og vi skulle rappe saa længe, at det nok skal blive til Râpé for den ærede Kromand.

Ænderne i Farum Kro.

Ovenstaaende bedes indrykket i „Sandhedsfalkonetten“ paa vort An- og Tilsvar.

Vraltegump, And. Rapp, Andrik. Snadderpøl, Andrik.

En længere Artikel stammer fra Grynter, Svin, Krøllesvans, So, Muddertryne, So, og Snaskesøl, So. Den indledes med en Erklæring

fra disse Væsener om, at dette ædle og frisindede Blad er deres kjæreste Læsning og en sand Nydelse for dem alle i Stien, og den ender med følgende Klage: „Vi blive nu fodrede med lutter Ærter. Mon den ærede Ejer af Gaarden har i Sinde at koge baade Ærter og Flæsk paa vort Kjød?“

Ogsaa Hundene have Ordet i Bladet, og man skal i det Hele taget lægge Mærke til, hvorledes den store Dyreven Fritz Jürgensen særligt foretrækker disse Dyreskabninger; i det Uendelige spille de Rolle i hans Tegninger, rigtignok mest i dem, som ikke ere forelagte Offentligheden.

Ret *con amore* nedskrev han Artikler som de ovenomtalte; paa Bestilling udførte han nødigt Noget; det er derfor et rent Særsyn, at han har tegnet omstaaende Titelblad til Adolph Reckes Viser.

Fritz Jürgensen var en udpræget Naturelsker. Det raffinerede Kjøbenhavn holdt han ikke af; derfor gik i hans Tegninger hans Ironi ud over dets Madammer og Tjenestepiger, dets Skoledrenge og Skoletøse, dets Familieliv og filistrøse gamle Kavalerer, dets Soldater og Kontormænd. Helst bort derfra — ud paa Landet! Han siger, at Naturens Ynde fryder ham, naar han er alene med sin Gud og Hvad han skabte. Ude i Naturen kan han frigjøre sig; der synger han fornøjet og forundret:

O, sjælden lades op mit tunge Sind
for Glæder, som saamangen Anden møde;
jeg undres fast, at jeg kan være glad:
mig har Naturen med sin Kjærlighed
og endeløse Skjønhed overvældet.

Herude kan han dyrke sine „eremitagtige Tilbøjeligheder“ og i sine Breve underskrive sig som „den landlig Stilhed nydende Fritz Jürgensen“. Her traf han sunde, naturlige Mennesker, som altid tiltrak ham, medens han skyede de overkultiverede, som Kjøbenhavn var saa fuldt af. „En ung Landmand“, finder han, er en velklingende Titel. — Skjøndt han kan prise Foraaret (se S. 71 og 108) og mene, at det for de Lykkelige er den bedste Tid (S. 86—87), svarede det til hans Naturel at holde særligt af Efteraaret; dets Vemod og hældende Sol harmonerede med hans Indhold; men han saae intet Billede paa Undergang deri.

Etsteds skriver han: „Efteraaret er mildt; der er noget usigeligt Blidt ved Efteraaret. Det forekommer mig, at med Tanken om Naturens nære Hvile forener sig Tanken om dens Gjenopleven; disse Blade falde kun for at give Jorden Kraft til at smykke et nyt Foraar. Foraaret er ikke Haabets Aarstid; man seer kun Sommeren for sig. Om Efteraaret derimod ledes Tanken paa alle Gjenstandes Udødelighed; man seer for sig en evig Række af Sommere, som bestandigen ville gjenleve med samme Pragt. Jeg er glad og melankolsk paa eengang; jeg sidder gjærne med Hænderne i Skjødet; dog er min Tid udfyldt, ja, endog for kort til min Glæde.“

20*

Titelbillede til Adolf Reckes Viser.

Som han holdt af Naturen, saa holdt han af det Usminkede, det Sandfærdige, det Jævne og Ædruelige, Det, at Alt fik sit rette Navn. I et Rimbrev til Just Holm siger han:

Der gives Folk, som ikke kunne lide
de Ting, som synes stride
mod Velanstændighed,
med mindre det er krydret med
en Smule halvforblommet Snak
om Dit og Dat — Du veed! Men Tak!
Skal jeg en Rolle med i Sagen spille,
med Sligt jeg da gemenlig tier stille.

Han siger, at han „har kjendt mangen En, som tilbragte al sin Tid med utugtig Id og afmalede denne for sine Venner, mens smuk Opdragelse havde lært Vedkommende at grue over det rette Udtryk for den rette Ting.“ Fra den Slags Mennesker tager han bestemt Afstand og vil have Lov til at give Sagen dens rette Navn. Smaa Ekvivokker holdt han nok af; de forekomme ogsaa i hans Tegninger, men vidne netop om et uskyldigt, barnligt Sind.

Alt, hvad der var rigtig Natur i, rigtig Virkelighed i, det fandt han, der ogsaa var den rette Værdi i, selv om det var nok saa smaat. Han siger:

Naar man Naturen tro gjengiver,
hvadenten i et Maleri
hvadeller i en Billedstøtte,
i Prosa eller Poesi,
saa har det altid Interesse
— man sige Hvad man sige vil
der findes alletider Nogle,
som skue, læse, lytte til.
En simpel Handling, bragt paa Scenen,
os altid hartad mere slaaer
end mangen mægtig Heltegjerning,
hvis Grund vi ikke ret forstaaer.
Hvis af en Hændelse Du læste
Dit eget Levned, som Du er,
jeg lover Dig, at ingen Skrifter
Dig vilde underholde mer;
Du vilde raabe: „O, Forfatter!
Du læse kan i Hjærtets Vraa!
Du kjender Mennesket fra Ho'det
og lige til den store Taa.“

Jeg mener, at disse Ord tildels kunne gjælde Fritz Jürgensens eget her meddelte Levned, og de kunne motivere dets Offentliggørelse. Ærligheden i hans egne Optegnelser kunne sættes ved Siden af Johannes Ewalds i dennes „Levned og Meninger“, og disse have i saa Henseende hidtil staaet saa temmelig uden Mage i vor Literatur.

Da Fritz Jürgensen ikke kunde døje det Overmodne og det Overkultiverede, da han elskede det Simple, det Usammensatte, og, da han endvidere vilde, at Alt, hvad man foretog sig, skulde have praktiske Følger, saa er det forstaaeligt, at han ikke sværmede for Filosofi, forsaavidt som denne skulde vise sig uden Resultat for Livets Virkelighed. Man vil allerede have bemærket dette i hans under Opholdet i Locle forfattede Spøg om Socrates, og man kan endvidere se det i den af hans Tegninger (Nr. 13), hvor han lader den grandskende Lærde læse saaledes: „. . . Det er indlysende, at Væren (det Umiddelbare) skrider frem og bliver et andet Selv (en Negation af det Umiddelbare) og altsaa sit immanente (ikke udenfra betegnede) Indhold. Det standser og bliver sit negative Selv, men gjenoptager en Tilværelsens Udvikling i sig, og denne Gjenoptagen er den bestemte Enkeltheds Tilbliven, som er et Produkt af hint og vorder en Urform for videre Udvikling. Dette er Livet.“ — Han taler altid med stor Ringeagt om Filosofferne. „At

et Menneske antager en Ting er Nok til at faa en Filosof til at antage det Modsatte", siger han.

Meget mere praktisk virksom end Filosoffens Gjerning mente han, at den populære Forfatters var; ogsaa syntes han, at Kunstnerens opdragende og befriende Værk var langt naturligere og frugtbarere end Filosoffens; men han meente, at Kunsten burde være national, hvis den skulde interessere Folket. Han siger (i 1847): „Naar vi se hen til de forskjellige civiliserede Nationers Kunstværker, naar vi ved den rette Opfatning af det Aandelige i disse maa erkjende, at Kunstnerne have forstaaet at tiltale Nationerne paa den Maade, som for enhver især af disse er mest fattelig, saa vil det paa samme Tid blive os klart, at den nationale Kunst i Danmark hidindtil har givet svage Livstegn og at man ikke maa bebrejde Folket dets svage Interesse for Kunst, men kun beklage, at Kunstnerne endnu ikke have fundet den Retning, der betinges af selve Folkets Karakter, den Retning, der gjør Kunsten til egentlig national Kunst.

Et enkelt Arbejde af en genial Kunstner — selv om dette viser, at Kunstneren har forstaaet at tiltale sin Nation — kan i dette Øjeblik ikke vække den Interesse, som det i og for sig fortjener, da ikke en Række af lignende Kunstværker ere gaaede forud for det; disse maa først have vækket den slumrende Kunstsans hos Folket, givet Folket Kunsterfaring, d. v. s.: lært det hvad Udbytte der er at hente".

Naar Fritz Jürgensens Tegninger i saa høj Grad have slaaet an, saa ligger det meget i, at de netop ere saa nationale; de udtrykke en Side af den danske Folkekarakter. Deres godmodige Satire, deres smittende Humor og deres træffende Vid ere saa karakteristiske for den Danske, at Enhver iblandt os strax forstaaer dem og morer sig derover. Hans Frembringelser paa dette Omraade ere ligefrem gaaede over i vor Bevidsthed, saa vi ved given Lejlighed strax have dem ved Haanden. Han har været med til at opdrage Mange af os og gjort flere af vore Taabeligheder umuelige. Jeg veed ikke, om han har tænkt paa sine egne Tegninger — men han kunde godt have gjort det — naar han siger: „Folket er med Hensyn til sin aandelige Fremadskriden at betragte som et Individ, der med Tiden bliver kjed af sine Laster, eller idetmindste af den Skikkelse, som Lasten har været iført. De komiske Skribenter ere Organet for Individets eller hele Folkets Mening. Hvad nytter det igrunden at forjage Latterligheder, at bekrige Lasterne, da de en Dag vende tilbage, lige saa store, men kun i andre Skikkelser. Men maaske er denne Kamp, disse Omvæltninger uden Frugt; maaske de dog umærkeligt føre Aanden fremad og at der vækkes en udødelig Sandhed, hvergang en Last skifter Klæder".

Mennesker med gode Ævner, men som ikke ere paa deres rette Hylde, komme let paa Kant med Samfundet og stille sig skeptisk til dets Former.

Dette gjorde Fritz Jürgensen. Han var for god og nobel til efter et løst Skjøn at hade og foragte; men han kunde ikke lade være med at se Skjævhederne og det Latterlige hos sine Medmennesker; tænkte han over, hvorledes disse burde være, saa fandt han deres Sædvaner, Opfattelser, Opdragelse og Ytringer saa forvanskede, at han ofte i sine Tegninger lader Dyrene optræde som Repræsentanter for det Fornuftige.

Han nævner to Fejl, som karakterisere ham selv: han mangler *nervus rerum gerendarum*, og han ynder i altfor høj Grad Friheden. Allerede i hans tidlige Ungdom kan man i hans Dagbogsoptegnelse fra Locle (S. 20) se, at han ikke synes, denne Verden fortjener, at der arbejdes i eller for den, og han siger det Samme i 1852 (S. 67) og end mere i 1859 (S. 127). Gaaer Verden nemlig virkelig frem, gaaer den i det Væsentlige frem ved Menneskenes Arbejde? Kan Kulturen frelse Menneskene? Nej! Men det enkelte Menneske kan kun gjennem Arbejde komme til Udvikling! Derfor respekterede han ogsaa Arbejdet. Han siger jo (S. 63), at kun der, hvor man arbejder, finder man det ikke ensomt og kjedeligt, og han føler, at Arbejdsomhed vil gjøre ham bedre (S. 84). Atter siger han, at det fortsatte, uforstyrrede Arbejde er det eneste Middel, han kjender mod Fortvivlelse, men at det er ham umueligt at bruge det (S. 67). Resultatet er, at han befinder sig bedst, naar han er uvirksom, saaledes f. Ex., da han boer paa Frederiks Hospital. „I mange Tider har jeg ikke været saa tilfreds som i disse Dage“, siger han der (S. 57). Det første Ubehagelige, som i denne Periode træffer ham, er, at han skal forlade sin Stue og spasere i Grønnegaarden; han føler sig saa veltilpas ved denne fuldkomne Afsondring fra Verden (S. 59). Hans Betragtning af dennes hele Væsen bevirkede, at han var saagodtsom ganske blottet for Ærgjerrighed og Forfængelighed.

Al Forpligtelse over for Hverdagslivets prosaiske Fordringer var ham til Ubehag og berøvede ham hans Frihed. Er det f. Ex. ikke karakteristisk for ham, naar han engang, da hans Ejendom paa Østergade er under Reparation, skriver til Fritz Ryder: „Bed Hertig skrive mig til og fortælle mig, om Maleren har skilt sig godt ved Arbejdet. Jeg kunde unegtelig selv have seet efter, da jeg gik forbi; men jeg ventede, at et eller andet Ubehageligt skulde møde mig og holdt mig derfor paa det modsatte Fortov“. I næste Brev skriver han 6 Dage efter: „Det nyttede altsaa ikke at gaa over i det andet Fortov paa Østergade: Ubehagelighederne vidste, hvor jeg boede. Men dennegang var det idetmindste aldeles min Skyld. Og desuden: det nytter mig ikke at flygte for Ubehageligheder; thi jeg bærer Kilden til dem hos mig selv; de følge mig troligt som en Pudelhund, og, jo mere jeg sparker til dem, des mere vedhængende blive de. Herregud

man burde paaskjønne en saadan uforanderlig trofast Hengivenhed; jeg burde vænne mig til at elske Ubehageligheder“.

Side 59—60 taler han om Arbejdets Besværligheder og Hindringer, som bringe ham til at forandre dets Art, indtil allevegne det Ufuldendte træder ham kjedeligt imøde og han opgiver det Hele. Han indrømmer, at et Menneskes Beskæftigelse skal være een, alle hans andre Færdigheder skulle kun være Tidsfordriv. Han følte, at hans mangesidige Begavelse gjorde ham spredt. Han var Tegner, Maler, Komponist, Guitar- og Klaver-Spiller, Digter, Uhrmager, Mekaniker, Astronom og meget Mere; men i ingen af disse

Paa et Besøg i een af Fyens Stæder, søger Sophie at omvende nogle Præster til Christendommen

Paa et Besøg i en af Fyens Stæder, søger Sophie at omvende nogle Præster til Christendommen.

Egenskaber kom hans Ævne til fuld Udfoldelse. En stræbende Aand var der i ham, og han var religiøs; han bad til Gud (se f. Ex. S. 122), og han ansaae Kristendommen for at være det eneste Rigtige; men han naaede ikke til Klarhed i sin Tro, han fik aldrig Hvile i den. Den paatrængende Kristendom var ham højlig imod, og i saa Hensende fik han Ret hos Kristus selv. Netop fordi han satte Kristendommen saa højt, fordrede han, at dens Forkyndere skulde svare til dens Alvor, Sædelighed, Renhed og Høj-

hed; derfor var han stærkt paa Nakken af de Præster, der ikke syntes ham tilnærmelsesvis at svare til Idealet. Om bægge disse hans Synspunkter vidner foranstaaende Tegning.

Sin Mangel paa Bestemthed, sin Utilbøjelighed til Handling, omtaler han selv. Saaledes siger han: „Jeg er af et saa ængsteligt Gemyt, at om jeg end sætter min Villie igjennem ifølge en fuldkommen Overbevisning gjør jeg mig dog senere Skrupler derover og plages af Frygt for at have handlet fejl. Naar jeg fatter en Plan og ikke strax udfører den, fordi jeg først vil høre Andres Mening, eller fordi jeg til dens Udførelse behøver Andres Hjælp, saa gaaer det ikke godt; den bliver gjærne fordærvet ved Modsigelse eller tilraadede Modifikationer, som jeg enten ikke billiger og dog indgaaer paa, eller forkaster. I bægge Tilfælde er jeg utilfreds. Saa uselvstændig er jeg, naar det kommer an paa at handle! Vilde man kun indskrænke sig til at gjøre for mig Hvad jeg selv føler er gavnligt! Men saaledes er det ikke!" Atter siger han: „Jeg gaaer i Taage, kan Intet indse, Intet beslutte; dog føler jeg, det er nødvendigt at handle. Men jeg vil, at Noget eller Nogen skal sige mig Hvad der er at gjøre. Spørger jeg Nogen, da forekomme deres Raad mig ligegyldige og trivielle; spørger jeg Noget, da svarer det mig ikke. Jeg seer intet Fingerpeg af Skæbnen; jeg seer kun en Gestalt, der ufravigeligt peger ned i en Afgrund af Fordærvelse og Desperation". S. 40—41 findes der et karakteristisk Exempel paa hans Ubestemthed. Engang siger han: „Jeg mister sagtens Tegninger idag, da jeg har lovet at tage dem med til Collins". Som om han ikke selv havde en Villie, der kunde modsætte sig Hvad han ikke var forpligtet til!

Hans Passivitet finder flere Gange Udtryk i hans Tegninger, saaledes f. Ex. paa Skovballet i Svenborg, hvor alle de Andre danse, men han staaer med en Cigar i Munden og seer til. (S. 79.) Man kan ogsaa kjende hans Naturel igjen i den Tegning (S. 29), hvor Gysses Skolekammerater løbe omkap, men Gysse selv bliver staaende, til de komme tilbage, idet han overvejer, at han paa denne Maade vil komme lige saa vidt som de Andre, men blot med ringere Ulejlighed. Menneskenes Virksomhed og Arbejdstrang karrikerer han meget pudsigt i to af sine Tegninger (Nr. 14 og 15). Det Morsomme ved, at Folk føle deres egen Værdighed og Vigtighed ved den Smule Gjerning, de udrette, har han fremstillet i Tegningen øverst næste Side.

I Forbindelse med hans Uvirksomhed stod hans Ulyst til at gjøre sig gjældende, til at spille Rolle; altid var han tilbageholdende, blysom over for Fremmede, en Hader af det Paatrængende. Det at ville gjøre sig til af sine Forbindelser, at gjøre sig stor gjennem Andre, var ham meget imod, og denne Følelse finder f. Ex. Udtryk i den Tegning, der staaer nederst paa næste Side, og som noget uretfærdigt gaaer ud over en Andens Kunst- og Kunstner-Kjærlighed.

En Musikus gaaer hen i Orchestret, hvor
han ved Slutningen af 2den Act skal slaae
et Slag paa Gongongen.

En Musikus gaaer hen i Orchestret, hvor han ved Slutningen af 2den Act skal slaae et Slag paa Gongongen.

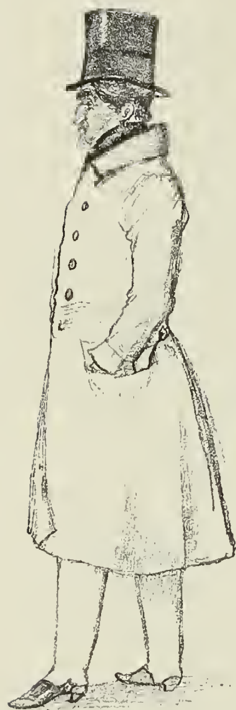
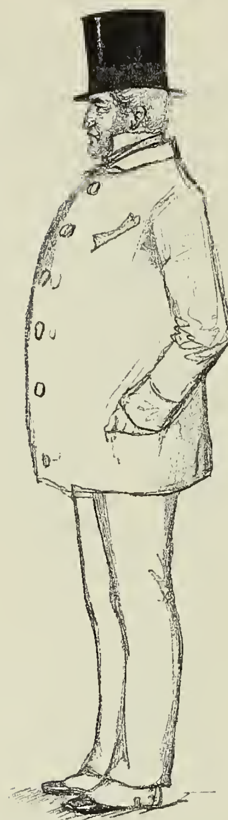

Danske Kunstnere og Digtere staae i Hale udenfor Hertigs Dør i Haab om at komme til at tegne i hans Album.

Som han var tilbageholdende, saaledes ogsaa — som det flere Gange i det Foregaaende er omtalt — tavs. Han siger om sig selv, at han er temmelig fri for den Sygdom at maatte fortælle Alt, hvad han faaer at høre, og at han altid fortryder, naar han en sjælden Gang har talt. (Side 101—2 udvikler han Faren ved for megen Tale og for megen Tavshed, og S. 114—15 gjør han Rede for sin Opfattelse af Talens Misbrug, S. 116 for dens muelige Nytte.) Tidt kunde han sidde, som om han halvsov; men saa beviste lige med Et en fortrinlig Bemærkning, at han fuldt ud var med. Han lo meget sjældent; men saa var det ogsaa yderst hjærteligt; det kom da som et ubetvingeligt Udbrud fra et rigt Gemyt. I Almindelighed lod han sig nøje med et resigneret Smil, som om han for længe siden havde tænkt over Det, der blev sagt eller skete. — Han kunde sige med Gloster i Shakespeares „Henrik den Sjette“: „Jeg hører, siger Lidet, tænker mere.“ Som alle begavede Tavse var han en skarp Iagttager. De, der selv stadigt føre Ordet, vide ikke stort om Hvad der er skeet omkring dem; de Tavse i Krogene ere de Farlige, Ingen har hørt dem, Faa have maaske lagt Mærke til dem; men de selv — de have opsnappet Alt. Fritz Jürgensen havde de geniale Menneskers Ævne til paa en Stunds at fange det Væsentlige og lade det afpræge sig med faste, uudslettelige Træk i Sindet. Naar han gik paa Gaden og saae en Skikkelse passere forbi — strax ejede han den og kunde gaa hjem og fæstne Billedet paa Papiret. Mange saadanne Udkast af Gadefigurer har han gjort. Her staa nogle som Prøve:

21*

Som en Mand med megen Aand og Skabekraft var han uden for al Trivialitet. Det Opslidte, Forbrugte kunde han slet ikke med. Han vilde helst finde paa noget Nyt. Saaledes f. Ex. ved Juletid! Juletræ? Julebord? Nej, det var for tidt anvendt; saa fandt han paa „Juleskuffer“; alle Gaverne vare gjemte rundt i saadanne, og saa maatte Hver se at faa fat i sine. Hvad siger man om følgende Underskrift paa et Brev:

Jeg forsegler med sort Lak, at er Din formentlige Dag omme ikke at faae rødt Lak.

Erik Jürgensen

Gængse Forskrifter, der skulde gjælde for Alt og Alle, pedantiske Opdragelses- eller Leve-Regler, al tante-clemmentinsk Protegeren, alt Filisteri, var han en stor Ironiker overfor. Human var han i sin inderste Grund. Til en Slægtning skriver han: „Hvad Du siger om Dig og Dine Tjeneste-

folk forundrer mig. Retfærdighed antager Du for Nok; men jeg troer, at Tjenestefolk nuomstunder ikke anse sig at staa saa dybt under Herskabet, at de lade sig nøje med den almindelige Retfærdighed. Tag „The pilgrims of the Rhine“[1]) for Dig, og læs det sjette Kapitel; Du vil da se, at en Dyd kan være deplaceret, naar den ikke tager noget Hensyn“.

Han var aldeles ikke Egoist, heller ikke Særling, men kun ikke saadan lige ud efter en bestemt Regel. Hans ubetvingelige Sanddruhed lod ham foragte Overdrivelser. Hvor maadeholdende, ærligt er ikke det komiske Udtryk i hans Tegningers Underskrifter, og netop derved blive disse saa paalidelige, tagne lige ud af det jævne Liv! Hans Sanddruhed og Mangel paa Forfængelighed var ogsaa Grunden til hans stærke Selvkritik, der bevirkede, at han altid var utilfreds med Hvad han selv frembragte, saaledes med Tegningerne, som kun ved hans Venners ihærdige Anstrængelser kom for Dagens Lys og til hans egen største Forbavselse gjorde stor Lykke og ham til en meget populær Person, hvilket han forresten slet ikke satte Pris paa at være. Alle usande Effektmidler kunde han ikke døje, og dette var sikkert medvirkende til, at han mere blev Tegner end Maler; thi, da hans Blik for det naturlige Farvespil svigtede ham i denne sidstnævnte Egenskab, blev han bange for at være uægte og lagde da tidt i Skræk for al Halvhed Penselen bort.

Jeg har under Omtalen af hans Slægt (S. 7) gjort opmærksom paa, at han havde Tegne-Ævnen tilfælles med sin Onkel, „Kongen paa Island“. Der kan nævnes flere Lighedspunkter med denne: den store Begejstring for Moral, men alligevel Mangel paa moralsk Hold; Foragten for Fejghed; personlig Elskværdighed og Lethed til at vinde Mennesker; Kjærlighed til Frihed og Selvstændighed; en stor medfødt Selvtillid og dog en sygelig Tilfredsstillelse i frygtelige Selvanklager. Ogsaa Lysten til at føle sig selv paa Pulsen har karakteriseret dem Bægge. Men saa den væsentlige Forskjel! Onkelen var fuld af Virketrang og Mod; dog slog dette ikke til, naar der var Tale om at holde fast ved Sandhed og handle aabent; han forstod ikke at bevare Menneskers Venskab, fordi han misbrugte det, og han lod sig bedrage af de plumpeste Kjeltringer, der benyttede sig af hans slette Lidenskaber. Han var hensynsløs, og med alle sine glimrende Ævner fortabte han sin Daadskraft i ørkesløse Udsvævelser“.[2]) I alt Dette var Fritz Jürgensen Onkelens Modsætning.

Det er værdt at lægge Mærke til, at den unge Godfred Christensen, ved at se og leve med Fritz Jürgensen, fandt ham ganske ideel, det nobleste Menneske, han havde truffet, ren og ærlig, fin og menneskekjærlig, ret værdig til at elskes. Jürgensen fik ligefrem stor Betydning for Christensens Ungdomsliv. Det svarer til Hvad En, der stod ham nær, efter hans

[1]) Bulwers Roman. [2]) Se Indledningen til „En deporteret Konge“ S. IX.

Død udtalte: „Hans Venner vilde forgjæves have søgt at trænge ind i hans Tungsinds uudgrundelige Dyb, en Gaade, som han maaske ikke engang selv formaaede at løse og aldrig berørte. Men nu, da hans Liv er sluttet, maa vist mange af hans Venner have følt en levende Trang til at sige Omverdenen, hvilket sjældent Menneske han var .... Har han ved sine mange Tegninger skaffet Mange en munter Time, saa kan man deraf maaske slutte sig til det langt rigere Væld, som han i sine mange lykkelige og glade Øjeblikke lod sprudle for sin Vennekres, hvoriblandt mange ved Aand og Hjærte udmærkede Mænd. For dem vil han staa som et af de mest begavede Mennesker, de have kjendt, med en fint uddannet Smag, fortrinlig Belæsthed i det Ypperste af Literaturen, et aabent Øje for Natursandheden og et uudtømmeligt Lune til at revse Menneskenes Brud paa denne, være sig ved Affektation, Selvindbildning, taabelig Vane o. Desl. I disse Retninger fri for alle Fordomme, kun kæmpende den tunge Kamp med sine egne melankolske Stemninger, gik han helst ubemærket gjennem Livet; men i sine Venners Erindring vil hans Minde leve med inderlig Taknemmelighed; thi over for dem var han aldrig tagende, men altid meddelende, saaledes som kun Geniet formaaer at meddele sig“.[1])

I en af sine Marionetkomedier har han i følgende Dialog skildret sig selv:

Peter [Ryder].

Min Herre! Har De ikke mødt en ung Mand med blondt Skjæg og i zirlig Paaklædning? Han gaaer som en Perpendikel siden den Tid, han var Uhrmager. Det er et smukt Menneske! Han ligner mig noget.

Nees.

Et ungt, smukt Menneske, der ligner Dem og der gaaer som en Perpendikel!? Hvad Sprog taler han?

Peter.

Han taler — ja — han taler slet intet Sprog! Han tier altid stille; kun, naar Talen er om Kaartenspil, spenderer han nogle danske Ord.

Nees.

Hvilket Navn lyder han?

Peter.

Han lyder slet intet Navn! De kan raabe paa ham, saa meget De vil — han svarer ikke.

Nees.

Saa er han vanskelig at finde! Men kan De ikke tænke Dem, hvor han er gaaet hen? Hvilken er hans Yndlingsbeskæftigelse?

[1]) „Flyveposten“ 1863, Nr. 91.

Peter.

Han har slet ingen Yndlingsbeskæftigelse. Han sover rigtignok overmaade meget; men det kjeder ham, og han lod det gjærne være, hvis han ikke i saa Fald skulde vaage, hvilket kjeder ham endnu mere.

Nees.

Det synes mig umueligt at finde et saadant Menneske!

Hvorledes saae Fritz Jürgensen ud? Ja, der er jo i nærværende Bog gode Portrætter af ham; men Det, de give, kan suppleres. Han var omtrent af Middelhøjde, og der var en elegant Slankhed over hans noget spinkle Person; meget velskabt var han og førte sig godt, paa det nær, at han gik lidt udtilbens. Hans røde Haar var med Tiden blevet brunligt; det var ikke tykt, men silkeblødt, hans Øjenhaar vare lyse, og han gjorde et blondt Indtryk. Hans Øjne svarede maaske mest til denne Definition, han selv har givet: „Øjne med forskjellige Farver, eller — som man almindeligt udtrykker sig — blaa Øjne!" Temmelig fregnet var han, hvorfor hans Søster kaldte ham for „Vibeæg", hvilket forkortedes til „Væg" (S. S. 127). Hans Stemme var, inden han blev angreben af Halssygdom, stille og vellydende; han støjede aldrig, var altid hyggelig, behagelig og fordringsløs.

Fritz Jürgensens Ulykke var dels den, at han i sin Ungdom ikke havde faaet Lov til at følge sit Kald og var bleven en virksom Kunstner, dels, at hans Hustru døde saa tidligt; Kunst og erotisk Kjærlighed — disse to uadskillelige Magter — fyldte ham, og i dem bægge blev han dybt skuffet; derved brast hans Lykke.

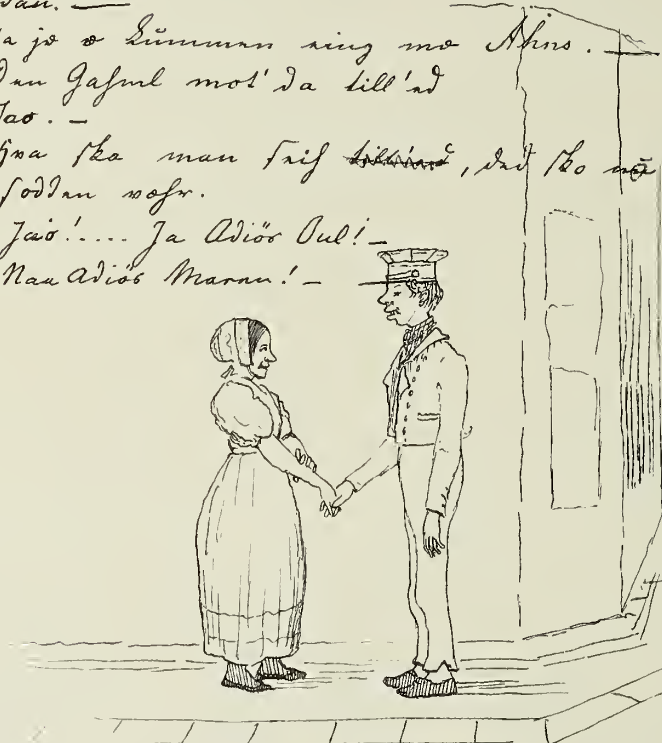
I høj Grad savnede han et saadant Hjem, som kun en Hustru og Moder kan danne. Han taler etsteds om en Ven, der er bleven sindssyg, og siger saa, at, havde denne været i indbringende Virksomhed og kunnet gifte sig, da vilde det stillet sig helt anderledes for ham. Atter siger han: „Det er et Fruentimmers Bestemmelse at gifte sig, hvilket man kan slutte deraf, at Mandfolkene, der aabenbart kun ere halve Mennesker og henfalde til alskens Latterligheder, saafremt de forblive ugifte, umueligt kunne forandre sig uden ved Hjælp af Modvirkning af et Fruentimmer". Tidt maatte han istedenfor Dagligstuen søge et Konditori; men han erklærede, at „den Aands- og Verdens-Dannelse, man erhverver sig ved om Aftenen at sidde hos en Konditor, er ikke saa værdifuld som den, man henter i Familiekrese, især, naar disse ikke bestaa af Bagbæster." Forresten sidder han paa Konditoriet og iagttager, f. Ex. „de mange Damer, som holde den lille Finger saa pænt ivejret, naar de spiser Kager," og der gjør han Studier til sine Tegninger.

I Hjemmet kunde han forresten sagtens udfylde sin Tid. Han var Tusendkunstner, og med stor Fingernemhed og snildrig Kombinationsævne bragte han Noget ud af Intet (S. f. Ex. S. 116). Fik han f. Ex. fat i et havareret Musikinstrument, stod han lidt og manøvrerede med det strax kunde han saa benytte det. Der gaaer et Sagn om, at han engang skal have faaet en gammel Sardindaase til at frembringe ganske vellydende Toner. – Hvis der gik et lille Hul paa hans Tapet, strax føjede han det ved Hjælp af sin Pensel og sine Farver ind i en Dekoration, f. Ex. en Hule, som en lille, rød Nisse stak Hovedet ud af. Ofte sad han og kradsede Tegninger ned paa Papiret. Som Prøver i saa Henseende kunne følgende tjene:

Vort Hjerte gjemmer ædle Spirer.
Vort Hjerte gjemmer ædle Spir —

- Goddau!
- Er det Dei Maren? –
- Er det Dei Oul?
- Ja det er. Du er eing i Kjeunhahn idau. —
- Ja jæ æ kummen eing mæ Ahns. —
- Den Gahml mot' da till'ed
- Jao. –
Hva ska man seih ~~tilliend~~, ded sko nu sodden vehr.
– Jaö!... Ja Adiös Oul! –
– Naa Adiös Maren! –

— Goddau!
— Er det Dei Maren? —
— Er det Dei Oul?
— Ja det er. Du er eing i Kjeunhahn idau. —
— Ja jæ æ kummen eing mæ Ahns. —
— Den Gahml mot' da till'ed.
— Jao. —
Hva ska man seih, ded sko nu sodden væhr.
— Jao! . . . Ja Adiøs Oul! —
— Naa Adios Maren!

Rid langere borte - du! - vi er jo et helt rikkement!

Rid længere borte — du! — vi er jo et helt rikkement!

Der, hvor han havde fæstet Bo, vilde han helst blive i Ro, og det var meget imod hans Natur, naar han saa tidt flyttede rundt. Møbler vare ham besværlige. Han siger: „Lykkelige ere de, som ere fattige paa Møbler (Beati sunt pauperi in mobilium!); thi Andres Møbler tilhøre dem. Det er nemt nok at flytte for dem, der leje møblerede Værelser; men, naar man skal slæbe Møbler, Værksted, Køkkentøj, Staffeli, etc. med, saa er det en anden Sag.“ Naar han tog paa Landet, medførte han da ogsaa det mindst Muelige. Aaret før sin Død skriver han: „Jeg nærer det faste Haab“ — som Dronning Victoria lader sige i Trontalen — at Transporten af mine Sager fra Farum ikke vil overstige 1 Rbd., da jeg i saa Fald ikke vilde kunne betale den.“

I hans senere Aar indskrænkede hans Udflugter sig — med Undtagelse af Landopholdene — til Besøg hos hans Søster og Svigerfaderen i Svenborg. Hans Søster overlevede ham til 1882; hans Svigermoder døde allerede 1847; men Svigerfaderen levede til 1872.

Fritz Jürgensen var en virkelig Kunstner og var bleven det gjennem Sorg og Smerte. Som sit Valgsprog i denne Egenskab kunde han have brugt Atterboms Ord:

> Skugga är med öfverallt, där något skall synas och målas;
> natten, all varelses mor, är ock all varelses grund.

I dyb Smerte saae han tilbage over sit Liv. Han er ikke bleven meget gammel, før han, idet han tænker paa sig selv som Dreng, udtaler sig saaledes: „Barn! Der er Glæder i Verden, langt højere end dem. Du nu kan nyde; men ønsk Dig dem ikke! Der er Sorger og Lidelser saa skrækkelige, at, hvis Du kjendte dem, vilde Du ønske at dø; men Du aner end ikke det Mindste derom! Du, som er tryg i Dine Forældres Hjem, Du skal engang prøve Dig i den Verden, som Du ikke frygter. Og, forend Du træder ind i denne Verden, skal den forekomme Dig endnu skjønnere, rig paa Glæder og Tillokkelser, som Du endnu ikke kan tænke Dig. Fuld af Tillid og Haab skal Du være, naar Du begynder at prøve Livet, og saa! — Alle Dine Forestillinger og glade Forventninger, Din Tro paa meget Godt og Skjønt, Alt skal nedbrydes, Stykke for Stykke! Du skal lide af en smertelig Længsel efter den Verden, som Du tænkte Dig, men som Du aldrig finder — Du grimme Dreng! I Dit Øje seer jeg noget Godt, og Dine Forældres ømme Kjærlighed skal vedligeholde den gode Spire; men netop derfor skal Din Skuffelse være mere grusom. Lykken har ikke sat sit Stæmpel paa Dig. Du skal tro paa Venskabs Salighed; men, er der endog Venskab til, da er dets Følelse ikke salig; thi Venskab er uadskilleligt fra Kummer; det er i Smertens Øjeblik, at Venskabet træder os imøde. — Du skal kjende Kjærligheds Sødme; men Døden skal kaste sig

22*

imellem Dig og Din Kjærlighed, og Du skal famle indtil Din Dødsdag og aldrig finde den igjen. Du skal tro paa Storhed og føle Dit Hjærte bevæget af Beundring; men med Aarene skal Du se Billedet krympe sig sammen og blive Gjenstand for Din Ringeagt. — Du skal tro paa Godhed, Retsindighed, Velvillie, Du skal glæde Dig derover og beskue Det, Du glad beskuer, som en dejlig Farve; men, naar Du kommer nærmere, skal Du se Farven uren og plettet. Du skal tro paa Dig selv, stole paa Dig selv, som Skipperen stoler paa det nybyggede Skib; men mangen Klippe skal Du støde paa, mangen Planke skal løsnes og splintres. — Du skal afsky Lasten, og Du skal finde den hos dem, Du elsker, og hos Dig selv. — Barn! En Aften om mange Aar skal Du sidde ensom og tænke tilbage paa dette Øjeblik; da skal Du græde, og det skal forekomme Dig, at Du er bleven bedragen for Din Lykke, og Du skal se et Panorama af Billeder fra de mange svundne Aar; men Alt skal forekomme Dig at være Løgn og Feberdrømme! Du skal uden Haab betragte den glædeløse Virkelighed, Du skal indse, at man træder ind i Verden uden at møde den Lykke, som den havde lovet, og at man træder ud deraf uden at have forstaaet." Han taler om, at kun barnlig Uskyldighed troer, at et Liv, der slukkes altfor tidligt, er et Tab. „Nej, hvis Døden rammer et Menneske i Uskyldsalderen, da bliver den for dette Menneske den sande Fredens Borg."

Og saa kom Døden da ogsaa endelig som hans Befrier. Kun to paa tredie Dag laa han tilsengs; han havde i længere Tid været under Lægetilsyn, da han følte, „der sad en Sygdom i hans Krop;" men dette sagde han ganske roligt og beskæftigede sig paa samme Maade som ellers, saa hans Nærmeste slet ikke anede, det var Døden, som var nær. Stille udslukkedes Livet lidt efter lidt d. 24. Marts 1863; da var han omtrent $44\frac{1}{2}$ Aar gammel. Paa Dødsattesten stod Brysttæring som Dødsaarsag. — Han blev begraven paa Assistenskirkegaard i første Afdeling tilhøjre ved Nørrebro, og i samme Grav hvile hans Forældre, hans Hustru, „Gysse" og hans Søster Sophie. — Hans Datter blev gift med nuværende Overlærer West i Storehedinge. Jette Funck ægtede Kjøbmand Brandt i Leeds.

I Shakespeares „Henrik den Ottende" siges der:

> Vor Næstes Lyder staaer i Kobber præget,
> hans Dyder skriver man i Vand.

Den, der med Hjærtets Forstaaelse har læst Skildringen af Fritz Jürgensens Liv, vil vist sige, at hans Dyder overstraale hans Lyder. Man maa holde af ham, fordi han til det Sidste bevarede Noblessen i Tanken som i Følelsen, fordi han var saa oprigtig, fordi han havde en stor Syndsbevidsthed og mente om sig selv, han var den Ringeste af de Ringe, fordi han aldrig mistede sin Barnlighed, og fordi den egentlige Kjærne i ham

HABBE pinx

FRITZ JÜRGENSEN

blev ufordærvet. Han selv følte, at hans Medmennesker tidt prægede hans Lyder i Erts og skrev hans Dyder i Vand, og det led han under. I Troen paa det meget Udmærkede og Elskværdige, der var i ham, ville vi nu gjøre omvendt, men dog med det Samme tilføje:

Menneskedomme — hvor ligegyldigt,
naar engang vi lægger os ned for at dø!
Sindets Kjærne er Evigheds Frø;
Held Den, hvis Sind bevares uskyldigt!

———

FRITZ JÜRGENSENS
TEGNINGER

1 — „Deres Excellence er altfor meget hjemme i Forretningerne, til at det ikke skulde være Dem indlysende, hvormeget vort Arbeid er forøget. Men at andrage paa en Gageforhøielse for hele Personalet, vilde være ubeskedent; jeg ønsker den kun for mit Vedkommende". —

– „Deres Excellence er altformeget hjemme i Forretningerne, til at det ikke skulde være Dem indlysende, hvormeget vort Arbeid er forøget. Men at andrage paa en Gageforhøielse for hele Personalet, vilde være ubeskedent; jeg ønsker den *Løn* for *mit* Vedkommende!" –

2 — „Mo'er! Petrine stjæler af Kammerraadens Pindebrænde og kommer det i vores Kakkelovn!"
— „Stjæler — hvor kan Du faae saadanne afskyelige Ord i Din Mund! Troer Du Herr Sommerfelt bryder sig om et Par Fyrrepinde?"

– „Mo'er! Petrine stjæler af Kammerraadens Findebrænde og kommer det i vores Kakkel-ovn!"

– „Stjæler ... hvor kan Du faae saadanne afskyelige Ord i Din Mund! Troer Du Herr Sommerfelt bryder sig om at ha Tyverinde?"

3 — „Jeg har taget Kjøkkenstolen fra hende, men nu har hun ham siddende paa Huggeblokken. Forleden, mens jeg og min Mand er ude, sidder min Datter i Mørkningen i Sofaen med sin Forlovede. — De sidde ganske stille — naturligviis — og saa høre de at Pigen trækker Kjeresten ind i Kjøkkenet, og har ham drivende der i over halvanden Time! Det er dog ved Gud mere end man bør taale i et ordentligt Huus!“

„Jeg har taget Kjökkenstolen fra hende, men nu har hun ham siddende paa Huggeblokken. Forleden, mens jeg og min Mand er ude, sidder min Datter i Mörkningen i Sofaen med sin Forlovede -- de sidde ganske stille -- naturligviis --og saa höra de at Pigen trokker Kjæresten ind i Kjökkenet, og har ham drivande der i over halvanden Time! Det er dog med Gud mere end man bör taale i et ordentligt Huus!"

4 — „Rid længere borte, Du! vi er' jo et heelt Regiment."

— „Bliv længere borte, du! vi er' jo et heelt Regiment!"

5 — „Naada Nikke! det kan man rigt'nok kalde! den Tante Clemmentin er ogsaa altfor god imod Jer! Børn!“

– „Naadu Nikker! det kan man rigt'nok kalde! Den Tante Clemmentin er ogsaa altfor god imod Jer! Börn!"

6 — „De forlanger blot: af de Cigarer som Assessor Mikkelsen pleier at faae af, saa veed Jomfruen nok Besked.“ —

— „De forlanger blot: *af de Cigarer
som Assessor Mikkelsen pleier at
faae af*, saa veed Jomfruen
nok Beskeed." —

7 — „Hør nu, søde Malle, sig mig Din Mening ganske oprigtigt! Er det ikke en frivillig Sag om han vil gi'e de 250 eller ikke: jeg tvinger ham jo ikke dertil?" —

— „Du tvinger vist Ingen til at gi'e Dig Noget, kjere Johan, dertil er Du altfor ædel og uegennyttig."

— „Og Skavanken, den behøver jeg da ikke at tale om?"

— „Du veed jo slet ikke om Hesten feiler noget, Du troer det jo kun."

— „Ja, ikke sandt? jeg kan jo ikke se Dyret indvendigt! Godnat, Du er en sød Kone, Godnat!" —

– „Hør nu, søde Malle, siig mig Din Mening ganske oprigtigt. Er det ikke en frivillig Sag om han vil gi'e de 250 eller ikke: jeg tvinger ham jo ikke dertil?"—

– „Du tvinger vist Ingen til at gi'e Dig Noget, kjære Johan; dertil er Du altfor ædel og uegennyttig."

– „Og Skavanken, den behøver jeg da ikke at tale om?"

– „Du veed jo slet ikke om Hesten feiler noget: Du troer det jo kun."

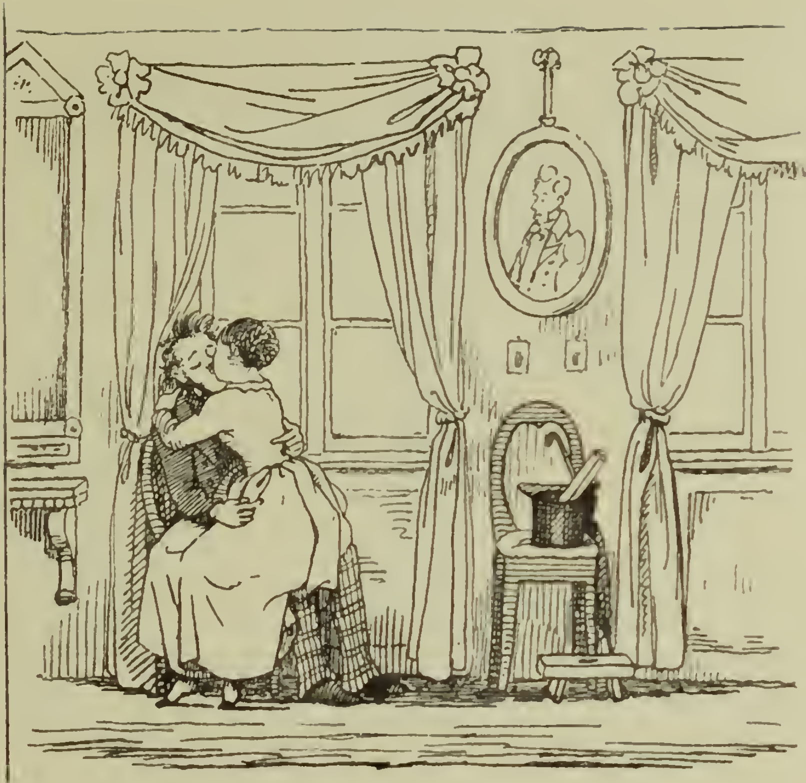
– „Ja, ikke sandt? jeg kan jo ikke see Dyret indvendigt! Godnat, Du er en sød Kone. Godnat!"—

8 „Nei min Ven! det er forgjeves at jeg søger Adspredelse. Sorger og Bekymringer af enhver Art høre til Dagens Orden og gjøre mig uskikket til at nyde Fornøielser. Graven! min Ven, det er mit eneste Haab.

Nå min Ven! det er forgjæves at jeg søger Adspredelse. Sorger og Bekymringer af enhver Art føre til Dagens Orden og gjøre mig uskikket til at nyde Fornøielser. Graven! min Ven, det er mit eneste Haab.

9 — „Tak, søde Johannes! men det maa Du love mig: ikke at gi'e mere end 7 Mk. for Alenen."

„Tak, søde Johannes! men det maa Du love mig: ikke at gi'e mere end 7 ß for Alnen."

10 — „Jomfru Stjernholm! om Forladelse at jeg afbryder Dem ...; er De ikke snart færdig?“ —

„Jomfru Stjernholm! om Forla-
delse at jeg afbryder Dem ....; er
De ikke snart færdig?" –

11 — „Urtekræmmerens Ferdinand tog mig hen til forhøiet Priis. Jeg saae Marbek — hvor det er deiligt, og hvor hun spiller! Jeg kan ikke begribe hvor Nogen gider seet de Stykker, der skal grines af; er det noget at gaae hen for? Man har Griin nok hjemme, naar Fruen slipper Herren ud i Kjøkkenet for at gjøre Qvalm over Ingenting; (hvad der skal til, det skal til, og Tørv er' ikke drøiere fordi Læsset koster mer' end mens den forrige Pige var her)."

– „Urtekræmmerens Ferdinand tog mig hen til forhöiet Priis. Jeg saae Marbek — hvor det er deiligt, og hvor Hun spiller! Jeg kan ikke begribe hvi Nogen gider see de Stykker, der skal grines af; er det noget at gaae hen for? Man faaer Grin nok hjemme, naar Fruen slipper Herren ud i Kjökkenet for at gjöre Qvalm over Ingenting; (hvad der *skal* til, det *skal* til, og Tönder er i Skee-dröiene fordi Lorfiet koster mer end naar den forrige Pige var her)."

12 — „Veldædigt Øiemed, det er godt nok; men jeg la'er ikke mine Døttre demoralisere til Fordeel for det druknede Skibsmandskab! Hvor kan det falde Jer ind at ville paa Maskerade?"

— „Ja eller: bal en masque! Onkel Hendrik siger at man godt kan være anstændig, naar man selv vil." —

– „Valdorigt Hjemmad, det er godt nok,
men jeg la'er ikke mine Døttre demo-
ralisere til Fordeel for det drukkende
Kiøbmandskab! Hvor kan det falde Jer
ind at ville gaa Maskerade?"
– „Ja eller: bal en masque! Onkel
Hendrik siger at man godt kan
være anstændig, naar man selv
vil!" —

13 — „... Det er indlysende, at Væren (det Umiddelbare) skrider frem og bliver et andet Selv (en Negation af det Umiddelbare) og altsaa sit immanente (ikke udenfra betegnede) Indhold. Det standser, og bliver sit negative Selv; men gjenoptager en Tilværelsens Udvikling i sig, og denne Gjenoptagen, er den bestemte Enkeltheds Tilbliven, som er et Produkt af hiint, og vorder en Urform for videre Udvikling. Dette er Livet." —

„.... Det er indlysende, at Væren (det Umiddelbare) skrider frem og bliver et andet Være (en Negation af det Umiddelbare) og altsaa sit immanente (ikke udenfra betegnede) Indhold. Det standser, og bliver sit negative Være; men gjentager en Tilværelsens Udvikling i sig, og denne Gjentagen, er den bestemte Enkeltheds Tilblivelse, som er et Produkt af Hint, og vorder en Urform for videre Udvikling. Dette er Livet!" —

14 — Mennesket er skabt til Arbeid; en gavnlig Virksomhed bør udfylde Livets Øieblikke. —

Mennesket er skabt til Arbeid; en gavnlig Virksomhed bör udfylde Livets Øieblikke.—

15 — Vort Hjerte gjemmer ædle Spirer. Ofte paatage vi os det mest anstrængende Arbeid, uden at eftertragte verdslig Fordeel; og udføre det ikkedestomindre med grundig Alvor, og haardnakket Udholdenhed. —

Vort Hjerte gjemmer ædle Drifter. Ofte paatage vi os det meest anstrengende Arbeid, uden at eftertragte værdslig Fordeel; og udføre det ikke destomindre med grundig Alvor, og haardnakket Udholdenhed. —

16 — „Man kan ikke nægte, at Egnen om Svendborg er overordentlig deilig? — — Hvad?“ —

– „Man kan ikke nægte, at Egnen om Svendborg er overordentlig deilig? – – Hvad?“ –

17 — „Ja, det har Fruen ved Gud Ret i; saadan 'et urimeligt Herskab har jeg rigt'nok aldrig havt."

— „Hvormange Retter gi'er hun Jer?"

— „Tre, baade de Hellig og de Søgne; for hvad den Ting angaaer, det forstaaer sig, Gud bevare's!"

— „Kommer han, Kammerjunkeren der noget?"

— „Ja, Frue, hver Dag; og naar det kun er een Gang, kan vi gjerne skrive Kors paa Døren."

— „Uh! men hør min Pige, Du skulde ellers ikke løbe om og føre Sladder om Din Frue .... eller Madame er hun da!"

— „Ja, det har Früen med Güd sat i; saadan et ürimaligt Herskab har jeg rigtnok aldrig havt."
— „Hvormange Natter gi'er hün Jer?"
— „Tre, baade de Hellig og de Sögne; for hvad den Ting angaaer, det forstaaer sig, Güd bevarn's!"
— „Kommer han, Kammerjünkeren der nogt!"
— „Ja, Frü, hver Dag; og naar det kün er een Gang, kan vi gjerne skrive Kors paa Dören."
— „Uf! men för min Pige, Du skülde allers ikke löbe om og föra Sladder om Din Frü–
–eller Madame er hün da."

18 — „Gud! Caveline! hørte Du hvad han sæh?“ —

— „Gud! Caroline! hörte Du hvad han sagde?" —

19 — „Lille Petrine, har De ikke seet en Stump Seilgarn, som laae paa mit Bord?“

— „Jeg! Seilgarn? Nei, saa lad mig synke i Graven i dette hellige Øieblik! Ikke det Gud har ladt skabe har jeg rørt inde i Herrens Værelse!“ —

— „Lille Petrine, har De ikke faaet en Stump Seilgarn, som laae paa mit Bord?"

— „Jeg! _Seilgarn_? Nei, saa lad mig synke i Graven i dette hellige Øie-blik! Ikke det Gud har ladt skabe har jeg rørt inde i Herrens Værel-se!" —

20 — „Saae Du, Caroline? han lod skuldre! Vil Du nu troe at han mener det alvorligt?“

Saae Du, Caroline? han lod skuldre! Vil
Du nu troe at han mener det alvorligt?"

21 — Forræderen paa iilsomst Fjed
Er flygtet bort, vi maa afsted!
Skal vi ham snart indhente,
Er der ei Tid at vente.

Afsted, afsted paa iilsomst Fjed!
Paa iilsomst Fjed afsted, afsted!
Afsted, afsted, afsted, afsted!
Afsted, sted, sted, Afsted, afsted! . . .

Forræderen paa ilsomst Fjed
er flygtet bort, vi maa afsted!
Skal vi ham snart indhente,
er der ei Tid at vente.
Afsted, afsted paa ilsomst Fjed!
Paa ilsomst Fjed afsted, afsted!
Afsted, afsted, afsted, afsted!
Afsted, sted, sted, Afsted. afsted! ....

22 — „Gud! stødte De Dem?“ —

„Gud! kendte De Dem?" –

23 — „Men kjere Madam ...“

— „Jo, min Herre, det nytter ikke De nægter det; det er Dem, der har givet ham tre Honningkager til at fordærve Barnets Mave. Forleden lod De ham slaae Deres Barometer istykker ... hvorlet kunde Barnet ikke have faaet et Glasskaar i Øinene; og endnu igaar puttede han Deres ene Gummigalosche i Kakkelovnen og forbrændte tre Fingre. Jeg maa forbyde ham at besøge Dem!“

„Men kjære Madam ..."
„Jo, min Herre, det nytter ikke De
nægter det; det er Dem, der har gi-
vet ham tre Honningkager til at
fordærve Barometer Manden. Derefter
lod De ham slaae Deres Barome-
ter istykker .. forrest kunde Barnet
ikke have faaet et Glasskaar i
Fingeren; og endnu igaar puttede
han Deres ene Gummigaloche
i Kakkelovnen og forbrændte tre
Fingre. Jeg maa forbyde ham at
besøge Dem!"

25 — „Mit Navn er Thomsen. . . .“

„Mit Navn er Thomsen — — —"

26 — „Ja, Fa'er, det kan have været rigtigt i Din Tid; men husk paa at Verden ikke staaer stille. Hvad der i vore Dage *passer sig* og *ikke passer sig*, det troer jeg nok, jeg bedre kan have en Mening om end baade Du og Onkel!"

„Ja, Faer, det kan have været rigtigt i Din Tid; men husk paa at Verden ikke staaer stille. Hvad der i mine Dage gaaer for sig og ikke gaaer for sig, det troer jeg nok, jeg bedre kan have en Mening om end baade Du og Duval!"

27 — „Pjanke? Hvorfor kalder Du Barnet for Pjanke?"

— „Dyr! Hvem siger Pjanke? Kan Du inte høre jeg siger: Be-jan-ga*) for saadan hedder nu Tøsen."

*) Bianca.

– „Bjanka? hvarfor kalder Du Barnet
for Bjanka?"
– „Dÿr! Hvem siger Bianka? Kan Du
inte höra jag siger: Be=jan=ga (*
for saadan hedder nu Tösan."

(* Bianҫa.

28 — Herr Flaumann tænker paa hvad han kunde have svaret.

*Herr Flaumann [illegible] [illegible] [illegible]
sein Hund sein [illegible].*

29 - Skakparti.

Skakparti.

30 — „Taabelige Dreng! ligger Rom i Vestindien? Rom er jo Hovedstaden i Italien og Pavernes Residents.“

Taabelige Dreng! ligger Rom i Vestindien? Rom er jo Hovedstaden i Italien og Paavernes Residents.

31 — „Der sku' Du seet et Syn! Der var Tvermoses lille Nicolai han trimled' i Rendestenen med Fløiels Bluse paa og hvide Buxer og et Stykke Franskbrødsmørrebrød i hver Haand. Hvad han inte var pæn, det bev han da!" —

„Das skå' Dů fåt at Syn! Der
var Enarmoder lilla Nicolai han
trimlad' i Landsvägen med
Flöjels blus paa og fina byxor,
og et Skjöpka Franskbrödsmörn
bröd i sin Haand. Hvad han
inte var gom, det bar han
da!" —

32 — „Jeg maa virkelig bede Dem, som Huusvært at tage Dem af Sagen, Herr Rabe! Tænk, igaar kommer Nicolai hjem fra Skole, og da han gaaer forbi Kjelderen, ta'er Meelmanden ham, og banker ham med knyttet Haand, saa han er ganske lilla over hele Legemet!" — „Saa? men hvad havde da Drengen gjort?" — „Ingen Verdens Ting! ... og iforgaars skal Pigen op efter Tørv, og li'som hun vil ned igjen ta'er han og kyler hende ned af Trappen med Hovedet lige mod Hjørneskabet!" — „Gud bevares! men hvad havde da Pigen gjort?" — „Ingen Verdens Ting!"

"Jeg maa virkelig bede Dem, som Huus-vert at tage Dem af Vagen hans Kabe'Tord, igaar Sommer Nicolai hjem fra Skola, og da han gaaer forbi Kjelderen, ta'er Maal-manden ham, og banker ham med knyttet Haand, saa han er ganske lilla over hele Legemet!" — "Saa? men hvad havde da Drengen gjort?" — "Ingen Verdens Ting! ... og iforgaars skal Pigen og efter Törv, og li' som hun vil ned igjen ta'er han og kyler hende ned af Trappen med Hovedet lige mod Hjörnestabet!" — "Gud bevares! men hvad havde da Pigen gjort?" — "Ingen Verdens Ting!"

33 — Jomfruen til Opvarteren:
— „Tre Boeuf i Nr. 12, og et halvt Lammehoved i Nr. 13.“

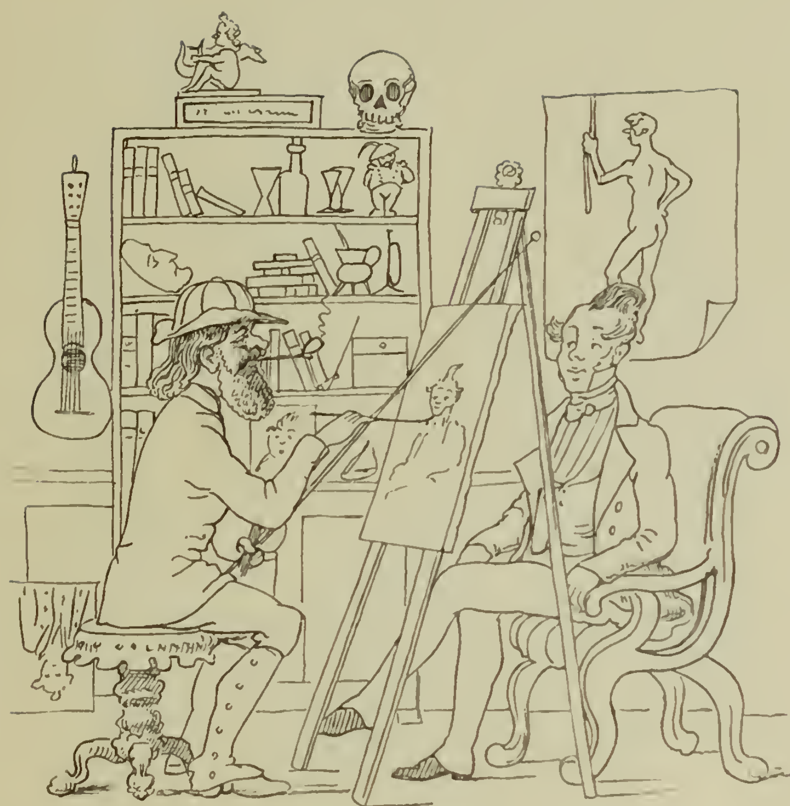
Jomfruen til Opvarteren:
Tre Boeuf i No. 12, og et halvt Lammehoved i No. 13!"

34 — „De veed ikke, hvad De skal sige til det? Saa skal jeg fortælle Dem det: De skal holde Deres Mund! Det er rene Ord, haaber jeg!“ —

— „De veed ikke, hvad De skal sige til det? Saa skal *jeg* fortælle Dem det: De skal holde Deres Mund! Det er reene Ord, haaber jeg!" —

35 — „Gud bevares, jeg bøjer mig for Vandyck, men Enhver har sine Fortrin.“ —

— „Gud bevares, jeg böjer mig for Vandyck,
men Enhver har sine Fortrin." —

36 — „Lad os høre, hvad Cancelliraaden siger."
— „Ja Onkel, hvad troer Du?" —
— „Hmja, — i denne Sag lader sig jo sige en heel Del — baade pro et contra."

— „Lad os høre, hvad Cancelliraaden
siger." — „Ja Onkel, hvad troer Du?" —
— „Hmja, — i denne Sag lader sig jo
sige en hel Del — baade <u>pro</u> et <u>contra</u>."

37 — „Wenn mir ein Mädchen recht gefällt,
Dann hilft kein Widerstreben — —."

„Wenn mir ein Mädchen recht gefällt,
Dann hilft kein Widerstreben ----."

38 — „Jeg skal nok sige til min Fa'er, at Du gaaer og synger, jeg er en Tyveknegt."
„Synger jeg at Du er en Tyveknegt?"
„Ja Du gjør!"
„Det var jo inte om Dig."
„Jo det var!"
„Er der da ingen andre end Dig der hedder Frederik?"
„Nei der er inte!"

„Jeg skal nok sige til min Fa'er, at Du gaaer og sjunger, jag er en Tjuve-knægt."

„Sjunger jag at Du er en Tjuveknægt?"

„Ja Du gjör!"

„Det var jo inte om Dig."

„Jo det var!"

„Er der da ingen andre end Dig der hedder Frederik?"

„Nei der er inte!"

39 — Den unge Frøken Muggs har røbet musikalsk Genie ved at spille „den tappre Landsoldat“ med een Finger. For at saadanne Evner ikke skulle lades udyrkede, bliver hun dagligt af sin Moder og Lærerinden ledsaget til Fortepianoet for at modtage Underviisning i Musik.

Den unge Fröken Muggs har röbet musikalsk Genie med at spille „den tappre Landsoldat" med een Finger. For at saadanne Evner ikke skulle lades udyrkede, bliver hun dagligt af sin Moder og Lærerinde ledsaget til Fortepianoet for at modtage Underviisning i Musik.

40 — „Hun! lokket mig til sig? Gud naar Du blot kjendte hende, hun er Blidheden og Aabenhjertigheden selv. Det var det samme om Du gjorde mig ulykkelig, men jeg kan ikke udholde at hun skal lide. Og jeg veed hun elsker mig rædsomt.“

„Hun! lokket mig til sig? Gud *naar du blot kjendte hende*. Hun er Blidheden og Aaben-hjertigheden selv. Det var det samme om du gjorde mig ulykkelig, men jeg kan ikke udholde at hun skal lide. Og jeg veed hun elsker mig rædsomt."

Disciplin. —

42 — „Brava! brava! det var en meget smuk Composition! Var det ikke noget af Beethovens Cis-mol Qvartet?"

— „Gud, nei! jeg gnider blot Tangenterne af med en ulden Klud!"

—„Brava! brava! Det var en meget smuk Komposition! Var det ikke noget af Beethovens Cis-mol Qvartet?"
—„Gud, nei! jeg gnider blot Tangenterne af med en ulden Klud!"

43 — „Hele Bataillonen — Holdt!“

Aandsnærværelse

„Hele Bataillonen .. Holdt!"

44 — „Nu har jeg i 4 Timer søgt efter mit latinske Lexicon .... endelig finder jeg det liggende lige for Næsen af mig."

— „Var der noget Du vilde see i den?"

— „Hvad."

— „Jeg spør': var der noget Du vilde søge i Din latinske Lexicon."

— „Ja vist var der — — — men nu har jeg Pinedød glemt hvad det var!"

— „Nu har jag i 4 Timmar sögt efter mit latinske Lexicon. — endelig finder jag det liggande lige for Næsen af mig"

— „Var der noget Du vilde se i den?"

— „Hvad."

— „Jag spör' var der noget Du vilde söge i Din latinske Lexicon"

— „Ja vist var der — — — men nu har jag skinndöd glemt hvad det var!"

45 — „En skal være den første!" sagde Doctoren og satte sig tilbords, efter at Selskabet længe havde tøvet med at foretage dette Skridt.

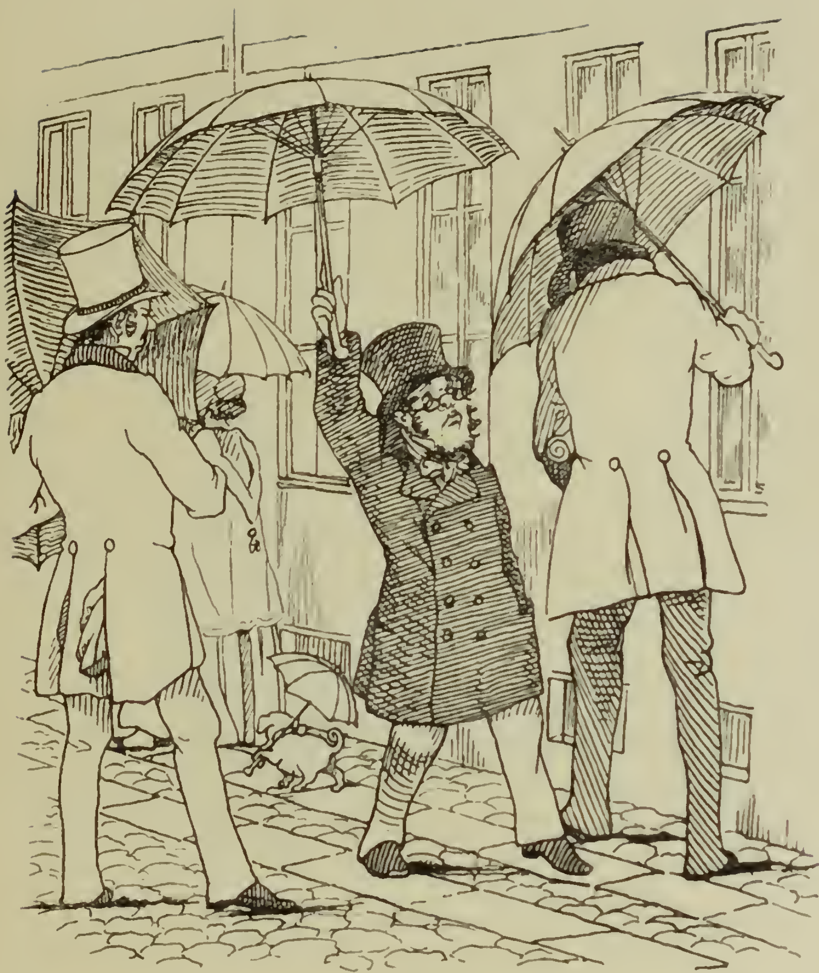
— „En skal være den første!" sagde Doctoren og satte sig tilbords, efter at Selskabet længe havde tøvet med at foretage dette Skridt.

46 — „Du maa vænne Dig af med saaledes at oversee Personer, som Du seer jeg viser Opmærksomhed. Den, der ved sine grundige historiske Arbeider har vundet et europæisk Navn, fortjener, at Du ikke sidder i hans Nærværelse og tygger paa Dit . . . (hvad er det Du har i Munden, Knaldeviskelæder?) men at Du idetmindste et Øieblik lægger det tilside, reiser Dig op, og siger ham et Par forekommende Ord." —

– „Du maa vænne Dig af med saaledes at overse Personer, som Du haar jeg viser Opmærksomhed. Den, der ved sine grundige historiske Arbeider har vundet et europæiske Navn, fortjener, at Du ikke sidder i hans Normalstol og tygger paa Dit … (hvad er det Du har i Munden, Qvaldrikalodet?) men at Du istedenfor- saa at Publik lægger det tilside, reiser Dig op, og siger ham at han er forbau-mande Død." –

47 — Herr Thomsen ambitionerer at være den, der bør løfte Paraplujen høiest paa det smalle Fortoug.

Herr Thomsen ambitionnerer at
være den, der bør løfte Paraplui=
en høiest paa det smalle For=
toug.

49 — „Hun vil maaskee engang erfare, hvorledes jeg stod her mangen en Aften og glædede mig ved Tanken om at være hende nær uden at hun anede det.“ —

— „Hun vil maaskee engang erfare, hvor-
ledes jeg stod her mangen en Aften
og glædede mig ved Tanken om at
være hende nær uden at hun anede
det!" —

50 — „Vil De tage til Takke hos os til Middag?“

— „Med Fornøielse! maa jeg spørge: hvad Tid — —?“

— „Ja min Mand vil rigtignok overmaade gjerne spise præsis Kl. 2.“

— „Naar jeg altsaa kommer saadan henimod tre — —?“

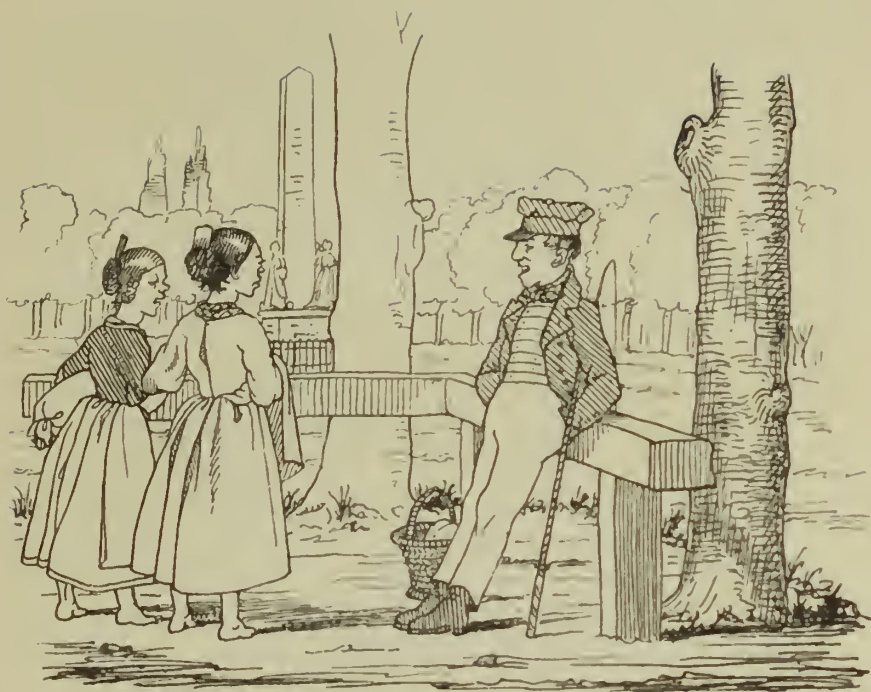
– „Vil De tage til Takke hos os til Middag?“
– „Med Fornøielse! maa jeg spørge hvad Tid.....?“
– „Ja min Mand vil rigtignok overmaade gjerne spise _præcis_ Kl 2.“
– „Naar jeg altsaa kommer saadan henimod tre....?“

51 — „Nei, min Dreng! gjem Du Dine 8 Skilling, saa la'er vi Konen beholde sine Apelsiner.“

„Nei, min Dreng! gjem Du Dine 8 Skilling, saa la'er vi Konen beholde sine Appelsiner!"

52 — „Æddu tosse Dreng! Du staaer nu og vælter Rakvirket!“

„Ad du dovne Dreng! Du staaer
nu og holder Ledighed!"

53 — „Ordsprogsleg! vi vil' lege Ordsprogsleg! Thomas Du maa finde paa Noget." — „Ja kjere Thomas, kom med et Ordsprog; Du kan saa udmærket!" — „Aa, ja! søde Thomas, skynd Dig, faae en Idee!" —

„Ordsprogsleg! vi vil' lege Ordsprogsleg! Thomas Du maa finde paa Noget." — „Ja kjære Thomas, kom med et Ordsprog; du kan faa indmørket!" — „Aa, ja! söde Thomas, skynd Dig, faa en Idee!" —

54 — „Naa, kjere Ven! det glæder mig at Du er kommet lidt op idag."

— „Ja, jeg har endogsaa gaaet Haven to Gange rundt med min Kone. Frøknerne herinde skal idag have Klaverstemmer — jeg blev meget oplivet ved at høre det; for saalænge han sidder og stemmer, pleie de ikke at musicere." —

– „Naa, kjære Ven! det glæder mig at du er kommet lidt op idag!"
– „Ja, jeg har endogsaa gaaet Haven to Gange rundt med min Kone. Fruentimmerne herinde skal idag have Klaveerstemmer – jeg blev meget oplivet ved at høre det; for saalænge han sidder og stemmer, gider de ikke at musicere." –

55 — „Ja, sa'e han, men kunde man dog ikke arrangere det saadan og saadan? Nei, sa'e jeg, det maa De forlade mig! og kun saameget vil jeg sige Dem, at der ikke bliver noget af saalænge *jeg* sidder i Commisionen. — — Saa taug han stille og gik.“ —

– „Ja, sa'e han, men kunde man
dog ikke arrangere det saadan og saa-
dan? Nei, sa'e jeg, det maa De forlade
mig! og kun saameget vil jeg sige
Dem, at der ikke bliver noget af
saalænge *jeg* sidder i Kommissionen.
... Saa taug han stille og gik." –

56 — „En Oblatæske, et Speil, en Filtsaal, en Hudibras, Gummiplaster, Christi Efterfølgelse, Redekam, kongelig Obligation, Kaskjet, Emilie-Polka, Knibtang, Næ'fuld Brystsukker, Lampesax, græsk Lexicon, Haglpung, Sextant, Skrabnæsespil — og alt det i een Bunke ovenpaa min Tyrolercither, — — det kalder min Kone: at rydde op!"

"En Oblatæske, et Spejl, en Silkeshawl,
en Hudibras, Gummigaloscher, Christi
Efterfølgelse, Redekam, Evangelisk Obli-
gationer, [illegible], Familie-Polka, [illegible]-
taug, Næ'fuld Brystsukker, Lampeskjærm,
græsk Lexicon, [illegible], [illegible],
Arabiske Spil -- og alt det i een
Bunke ovenpaa min Tyrolerhat,
... det kalder min Kone: at rydde
op!"

57 — Herr Bark beslutter fra nu af, at leve et mere exemplarisk Liv.

*Herr Bark beslutte fra nu af,
at leve et evangelisk
Liv.*

58 — „Nu bliver Spørgsmaalet, om jeg skal tage min blaa Atlaskes Vest eller den broderede sorte“.

„Nu bliver Spørgsmaalet, om jeg skal tage min blaa Atlaskes Vest eller den broderede sorte.

59 — „Naa; af det allerede Erfarede synes at fremgaae, at Du har noget Begreb om Regning, Skrivning, Religion, Svømning og saa fremdeles. Siig mig endvidere: kan Du nogen Mathematik?“ — „Næ.“ – „Det gjør intet til Sagen. Men hvad bringer Dig til at smile? Der er aldeles ikke noget Forlystende ved Mathematik — — tvertimod!“ —

— „Naa; af det allerede erfarede synes
at framgaae, at Du har noget Begreb
om Regning, Skrivning, Religion, Svöm-
ning og saa framdeles. Siig mig endnu
videre: Kan Du nogen Mathematik?"
— „Nei." — „Det gjör intet til Sagen.
Men hvad bringer Dig til at smile?
Der er aldeles ikke noget forlystende
med Mathematik — — tvertimod!" —

61 — Søg ikke paa utilbørlig Maade at hæve Dig over Dine Jevninge; thi da vil Ondskab og Avind finde Dig magtesløs i Kampen, og omsider nedstyrte Dig fra Din Storheds Tinde.

Søg ikke paa utilbørlig Maade at
hæve Dig over Dine Jevninge; thi
da vil Uvidskab og Avind finde Dig
magtesløs i Længden, og omsider
nedstyrte Dig fra Din Narheds
Tinde.

62 — „„Men snart dalede Solen bag Cordillerernes mægtige Høider, og den pragtfulde tropiske Himmel blev i et Nu fremtryllet for vore Blikke, medens Cotopaxi . . .“ “ — „Undskyld! Hør Stine, tag mig Skuffen af Natbordspeilet og den ene Lysestage; men vælt ikke Natlampen, hører Du?“ — „„— — medens Cotopaxi udslyngede den glødende Lava, der med ustandselig Magt bugtede sig frem i Keglens Furer. Mægtige Skaber! hvor opløftende — —“ — „Stine! sæt ogsaa Smørasietten til Varmen.“ — „„hvor oploftende er ikke selv Dit Ødelæggelsens Værk!“ “ — Det var en deilig Beskrivelse! Aa, læs om igjen, kjere Fredrik.“

— „ „Men snart dalede Solen bag Cordillerernes mægtige Höider, og den pragtfulde tropiske Himmel blev i et Nu fremtryllet for vore Blikke, imedens Cotopaxi ..... " " — „Undskyld! hör Stina, tag mig Skuffen af Natbordspeilet og den ene Lysestage; men vælt ikke Natlampen, hörer Du?"

— „ „.... medens Cotopaxi udslyngede den glödende Lava, der med uimodstaaelig Magt bugtede sig frem i Daglans Furer. Mægtige Skaber! hvor opløftende —..!

— „Stina! Sæt ogsaa Smörasietten til Varmen!" — hvor opløftende er ikke selv Dit Ødelæggelsens Værk!" — Det var en deilig Beskrivelse! Aa, læs om igjen, kjære Fredrik!

63 — Nu har Pastoren raset og skjændt den hele Aften hvergang han satte sig selv en Beet; og da det kommer til Stykket er det ham der vinder fra os allesammen.

Nü har Pastoren raset og skjendt
den hele Aften hvergang han tapte
sig selv en Træk; og da det kom-
mer til Opgjøret er det han der
vinder fra os allesammen.

64 — 1. „Hua jæ si'e? jæ si'e te de æ noue Vreul ailsammel. Og saa dehæ Intepellâs opp' i Rigsdagen .. Fainen maa uih hua de ska blitt'eh!"
2. „Ja men hor nu Morten, jeg har speculeret! — Det er inte for det; men jeg har jo været tretten Aar Fyrbøder i dengang der var et Cancellie; og Du kan troe, vores Udenrigs er en sikkren Hund; han la'er sig inte gaae paa!"
1. „Aa nei! han æ nok et saa møi fihkainte."
2. „Pas paa hvad jeg siger — — det forstaaer sig, men jeg siger blot, og det i denne Aften: Tingene klare sig! .. Tingene klare sig!"
1. „Ja da uo de da paa Tihn ... Mathisen læ vos kon foh To-kaffeponser!"
2. Tingene klare sig!

– 1. „Hüa jo hin? jo hin ha da o nöna Vraül aïlhammal. Og saa dahe Intagallås opp' i Ligodagen.. Sainen maa nih hüa da ska blittüh!"

– 2. „Ja men hör nu Morten, ~~jeg~~ har Spe-cülerat! – Det er inte för det, men jeg har jo varet tretten Aar Fyrböder i Dengang der var at Cancelliet, og Du kan tro, varet Udenriges er en filleran Hund; han la'er sig inte gaae paa!"

– 1. „Aa nei! han e nok at saa mäi fikkainte."

– 2. „Kar gaa hvad ~~jeg~~ siger – – det forstaaer sig; men jeg ~~siger~~ blot, og det i denne Aften: *Tingene klarer sig!*.. *Tingene klarer sig!*"

– 1. „Ja da nos da da gaa Tiden .... Matthisen lo voe kon hoh To=kaffegonhar!"

– 2. *Tingene klarer sig!*

65 — „Man overfylder Lazaretherne med gudelige Skrifter, fortræffeligt! men hvem læser dem? Og Bibelen, Deres Durchlautighed! jeg spør' Dem derom: hvad er det for en Bog? En aldeles forældet Lecture, en ethnographisk Curiositæt, som enhver oplyst Mand maa desavouere! ... jeg har aldrig seet en Bibel!"

— „Man overfylder Lazaretterne
med gudelige Skrifter, forträffe-
ligt! *man hvem læser dem*? Og Bi-
belen, Deres Durchlauchtighed! jeg spør
Dem derom. Hvad *er* det for en
bog? En aldeles forældet Litteratur,
en ethnographisk Curiositet, som
ingen oplyst Mand maa dvæle
ved!... jeg har aldrig *læst* en Bibel!"

66 — „Ersi Du! Treogtreds han blev skrevet!“ — „Det er nu Løgn!... hvafor?“ — „Fordet han pifte i Fingrene.“ —

„Hej Du! Trongbrads han blev skramd!“ –
„Det är nu Lögn!“ – „Hvarför?“ – „Fördet
han gifte i Singram.“ –

67 — „Men hvor er Deres Frøken Datter?“ — „Hun er saamæn gaaet hen for at høre et populairt Foredrag over — — ja hvad var det nu? jeg husker ikke Ordet.“ — „Physiologi?“ — „Nei — — det er et Foredrag over det de gjør oppe paa Rundetaarn.“

„Men hvar är deras Fröken Dotter i qväll?“
— „Hon är sannerligen gått för att höra ett
populärt föredrag öfver — — ja hvad
var det nu? jag tycker det heter.“ — „Psycho-
logi?“ — „Nej — — det är ett föredrag
öfver det“ de gjör uggor paa [illegible].“

68 — „Venskab er dog det Eengelige — — Fanden og hele hans Armee raspe i Fruentimmerne! — Ja Venskab! Vi er rigtige Venner! — Vilde Du dø for mig? Om jeg vilde dø for dig! jeg tørster efter en Lejlighed til at vise Dig det. — Tørster Du? jeg begynder ogsaa at blive et Gran tørstig.“ —

»Vänskap är dock det Englaliga.. sade han och hala hans Armen rafsga i druckenskapen.
— Ja Vänskap! Vi äro ärliga Vänner! — Villa du dö för mig? — Om jag skulle dö för dig! jag törs, står efter en Leilighet til at visa dig det.
— Törstar du? jag begynner också at bliv at gran törstig.« —

69 — „Man kan ikke nægte at Arrangementet var overordentlig smagfuldt.“ —

„Man kan ikke nægte at
Arrangementet var overordent-
lig smagfuldt." –

70 — „De er Dyrlæge ..... meget respectabelt! men jeg kan ikke være tjent med at miste al min Praxis fordi jeg boer i Huus med Dem. Jeg maa bede Dem afholde Deres Patienter fra at bide mine naar de mødes paa Trappen." —

„De er Dyrlæge .... meget respectabelt!
men jeg kan ikke være tjent med at
miste al min Praxis fordi jeg boer i
Huus med Dem. Jeg maa bede Dem
afholde Deres Patienter fra at bide
mine naar de mødes paa Trappen." –

71 — „Jeg holder The for skadeligere end Kaffe — meget skadeligere end Kaffe!“ —

— „Jeg holder The for skadeligere end Kaffe — *meget* skadeligere end Kaffe!“ —

72 — „Hvor har Du fra?“

— „Der fra: Imidlertid . . .“

— „Naa: Imidlertid . . .“

— „Imidlertid gjorde Svend Tveskiæg idelige Indfald i Norge, hærgede Landet, og . . .“

— „Hærgede Landet . . . hvorpaa var det han hærgede Landet?“

— „Paa det Grusomste, og forledet af den ærgjerrige Jarl Hakon, lod han Hagen Adelsteen myrde ved snedige Drabsmænd . . .“ —

– „Hvor har Du fra?"
– „Der fra: Imidlertid..
– „Naa: Imidlertid.."
– „Imidlertid gjorde Svend Tveskiæg idelige
Indfald i Norge, hærgede Landet, og..."
– „Hærgede Landet.... hvorgaa var det
han hærgede Landet?"
– „Paa det Grusomste, og forladt af
den ærgjerrige Jarl Hakon, lod han
'Hagen Adelsteen' myrde ved feige
Drabsmænd." –

73 — Naa Karen! ka Do nov lavæhr aa la Rasms kom Dei fo nær menn jæ'e borte.

Naa Laurn! Ha du vor lærsk aa la Karmo Som dei fo nor nænn jø'n borta.

74 — En Familie som venter paa Omnibus. —

En Familie som venter paa Omnibus. —

75 — Hvor tor Du vove at skrive med blaat Blæk? Din ugudelige Krabat! Troer Du Dine Forældre koste saameget paa Dig for at Du evigt skal volde dem Kummer og blive et Udskud af det menneskelige Samfund?

Hvor tör Du vove at skrive med blaat Blæk? Din ugudelige Krabat! Troer Du dine Forældre koste saameget paa Dig for at Du omsider skal vorde en Lümmel og blive et Udskud af det menneskelige Samfund?

76 — „Goddau! er det Dig Maren?“ —
— „Er det dig Oul?“ —
— „Ja det er. Er du ein i Kjeunhahn idau?“
— „Ja jæ æ kommen ein mæ Ahns.“
— „Den Gahml mot' da till' ed.“
— „Jao! hva ska man seih, ded sko no sodden væhr.“
— „Jao!“
— „Ja adiøs, Oul!“
— „Naa adiøs, Maren!“

– „Goddaŭ! er det Dig, Maren?" –
– „Er det Dig, Oul?" –
– „Ja det er. Er du ein i Kjøvnhavn idaŭ?"
– „Ja jo, a kommer ein med Ahns.
– „Den Gamml mot'da lill'ed"
– „Jao! Hva ska man sgi, dad sko no sodden vehr."
– „Jao!"
– „Ja adiös, Oul!"
– „Naa adiös, Maren!"

77 — „Om Morgenen, i det Øjeblik jeg vaagner, drikker jeg et Glas koldt Vand, lige hentet fra Posten. Klokken saadan 7, halv 8 tager jeg mig en Kop Mælk med saameget som et Fingerbøl Kaffe i; og saa intet mere før Middag. Til Middag (præsis Kl. 2) spiser jeg Grynsuppe og en Ret Fisk; og dermed er jeg færdig for den Dag, undtagen en lille bitte Kop The Kl. 8. Det bekommer mig meget vel.“ —

„Om Morgenen, i det Øieblik jeg vaagner, drikker jeg et Glas koldt Vand, lige hentet fra Posten. Klokken henad 7, halv 8 tager jeg mig en Kop Melk med saameget som et Fingerbøl Kaffe i; og saa intet mere før Middag. Til Middag (præcis Kl. 2) spiser jeg Grønsuppe og en [illegible]; og dermed er jeg færdig for den Dag, undtagen en lille bitte Kop The Kl. 8. Det bekommer mig meget vel.“ —

78 — „Nei, Gud velsigne Dem, hun kan saamæn ikke faae gjemt saameget som et Stykke tort Brod; Herskabet gaaer over hende som om de var bange hun skulde stjele alt hvad de eiede og havde.“ — „Min Datter har det meget bedre, Fruen kommer aldrig i Kjøkkenet, og Huusjomfruen er saa go'modig, saa vi har Gu' ske Tak hvad vi kan æde og drikke derhjemme. Det er en nydelig Condition.“ — „Ja jeg beer den barmhjertige Gud hver evige guddommelige Dag om at skaffe Mine et kjont og ordentlig Sted at tjene; men nu er Herskaberne inte som da vi levede. Ork, Gud, nei!“

„Nei, Gud velsigne dem, som kan sammen ikke faae gjort saameget som et [illegible], de tørt brød; Herskabet gaaer over [illegible] som om de var bange for [illegible] [illegible] alt hvad de [illegible] og [illegible]" – „Min Datter har det meget bedre, [illegible] kommer aldrig i Kjøkkenet, og Huusjomfruen er [illegible] [illegible], saa [illegible] har [illegible] [illegible] hvad vi kan æde og drikke [illegible]. Det er en ugudelig Condition" — „Ja jeg beder den barmhjertige Gud hver evige guddommelige Dag om at skaffe Mine et godt og ordentlig Sted at tjene; men nu er Herskaberne ikke som da vi [illegible]. Ork Gud, ja!"

79 — Men Barn dog! har Du slæbt Din Dukke med i Kirke?"
— „Ja, søde Mo'er! jeg vil vide hvad Amalie synes om den ny Præst."

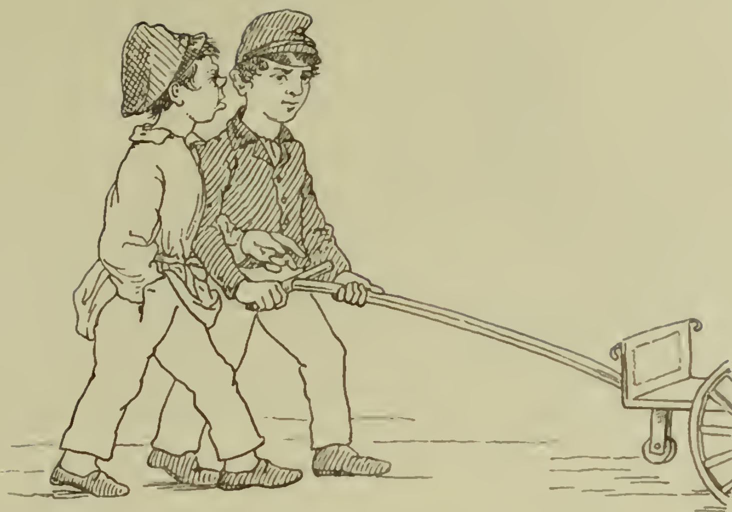
– „Men Barn dog! har Du slæbt
Din Dukke med i Kirke?"
– „Ja, søde Mo'er! jeg vil vide hvad
Amalie synes om dagens Præst."

80 — Ja, antager De ikke ogsaa det? at et Indtryk der griber os saa at sige med Lynets Hurtighed, i Sandsningens første Moment, er en reen psychisk Virksomhed?

"Ja, antager De ikke ogsaa det? at et Indtryk der gribes og saa at sige med Lynets Hurtighed, i Sandsningens første Moment, er en vaaren høieste Berettighed?"

81 — „Gav Du ham paa Tæven?“ — „Aa!“ —
— „Ja aa! Troer Du, han hadde ładt væt og
mułe Dig, hvis han hadde væt støre?“ —

— „Saa Du ham paa Torvet?" — „Aa!" —
— „Ja aa! Tror Du, han hadde ladt noe og
mute Dig, hvis han hadde noe større?" —

82 — Testament? Det kan Dælen fløjt-me være mig det samme hvem der faaer det, naar jeg føst er væk! Jeg skal inte ha' noget af at gi'e Pa-Daler for en Pialte Papir, og saa ha' denne — Notarius Publikum med to Posckiggere til at faae at vide hvormeget jeg har.

Restaurant? Det kan Doden flöit=ma nova mig
det samma fram det faaer det naar jag först
är rik! ~~Nei~~! Jeg skal inte ga' noget af at
gi'a Sta=Dalar for en skitta Papir, og saa
ga' t' ... — ~~[illegible]~~ Publikum med to ~~Skilling~~=
~~[illegible]~~ til at faae at vide formaget jeg har.

83 — „Gus! Barn, Du staaer jo og bliver ganske vaas!“

„Gud! Barn, Du staaer jo og
bliver ganske vaad!"

84 — En lille halv Kop, Herr — —? Nei tusind Tak.

En lille halv Kop, Herre...? Nei tusind Tak

85 — Tambourdrengen gratulerer Nytaar og giver sin Sjels Udvalgte en Present paa Hiørnet af Sølvgaden og Kronprindsessegaden.

— „Ha jeg stollen det? Det er nu fahlymæ Løgn. Verre nu see du kan holde Kieft og baresten inte ligge Mærke!“

Tambourdrengen gratulerer Nytaar og giver sin Sjelo Udvalgte en Present paa Hiórnet af Sólvgaden og Kronprindsessegaden.

„Ha jeg stollen det? Det er nu fahlýmo Lógn. Verre nü see du kan holde Kieft og barestin inte ligge Morbe!

86 — „Sludder!! — Kain var Agerdyrker og Abel Faarehyrde, hvor kunde saa Kain offre Qvæg og Abel af Jordens Frugter! Du faaer saagu Prygl naar Du læser saadan hen i Veiret — Satans Tøs ogsaa!“ —

„Sludder!! – Kain var Agerdyrker og Abel Faare-hyrde, hvor kunde saa Kain offre Qvæg og Abel af Jordens Frugter! Du faaer saagu Prygl naar du leser saadan fra i Skrift – Satans Bör ogsaa! –

87 — Militaire Honneurs. — „Naa, sikken et tungt — Asen!“ — „Ja aad og drak gjorde han mens han levede, saa han maatte skee en Ulykke.“ — „Svinet har vel ædt sig ihjel.“ — „Ja og nu skal vi slæbe paa den forbandede Madsæk!“ — „Og sikken de trakterede deroppe! jeg kan inte begribe, hvor Famellen kan være bekjendt og gi saadan en luset Frokost! — De har inte Tid til at gi'en bedre; de skal flæbe, kan Du inte nok begribe det.“ — „Saa; lad os smide ham lidt her.“ — —

– Militaire Honneurs. –

„Naa, sikken et Kunst-Afsen!" – „Ja saad og det gjorde han mens han levede, saa han maatte skee en Ulykke." – „Prinsen har vel ædt sig ihjel." – „Ja og nu skal vi slæbe paa den forbandede Madsæk!" –
– Og sikken de Kadetterne drogge' på kan ingen begribe hvor Kammeraten kan være bekjendt og gi' saadan en lumpet Knoldgrob! – Da har inte Tid til og gi'en baden; de skal slæbe, kan du inte nok begribe det." – „Naa; lad os smide ham lidt hær." — —

88 — Siig mig, hvad kan man slutte om to Storrelser, der ere lige store med en og samme tredie? — At . . . At . . . . de inte er større end hverandre og heller inte mindre. — Nu snakker Du hen i Taaget. Kan Du Nr. 17 besvare mig dette Spørgsmaal? — At . . . naar to Størrelser er ligestor med en og samme tredie saa er de indbyrdes ligestore! — Fuldkomment rigtigt. Flink Dreng den Nr. 17, det er en lille Jokumsen, Søn af Kirkevægen, De veed. —

Sig mig hvad kan man slutte om de Blomster. der ere lige store med [illegible] og samme [illegible]! — Ak.. Ak.. [illegible] — [illegible] No 17 [illegible] mig dette Spørgsmaal? — Ak [illegible] lige [illegible]! — Fuldkommen rigtigt [illegible] No 17, det er en lille [illegible], [illegible] —.

Svømning.

Tilgiv mig min Heftighed, min gode Madame, men Barnets Næse maa ikke snydes saa haardt, den vilde blive rød for Livstid! Var han min —, men han er mig betroet af en Afdød, og dobbelt er min Omhu for hans timelige Velfærd og Adkomst til Himmelen.

O, Frantz! Dine Bebrejdelser ere grusomme. Naar Du vidste, hvormeget jeg har liidt ved vor lange Adskillelse! Lad os være fornojede nu, da vi endelig gjensees, og ikke forbittre os de faa Øjeblikke.

Og nu veed Du jo, hvordan min Mand er; han vilde see ganske roligt paa, at de pryglede og myrdede mig. Nej, saa sa'e jeg iforgaars til Maren: „Du kan da inte vente“ — sa'e jeg — „at Du skulde faae et godt Skudsmaal, saadan som Du bær' Dig ad,“ og saa gik hun lige sporenstregs ned til Skomageren og fortalte, at jeg havde sagt, at jeg nok skulde forpurre, at hun nogensinde fik en god Condition. Saadan er de nu engang, og naar min Mand ikke vil hjælpe mig, hvad kan jeg saa udrette med de Kræfter, jeg har, med saadanne rædsomme Folk.

En matrosklædt Herre har paa Maskeraden sat sig til Opgave at skrive H i alle Damers Hænder, hvorved han forbavser og tildels foruroliger en Mængde Frokener og Jomfruer Hansen.

„Naa, Emma, siig nu kjønt Goddag til lille Pige, og tag i Haanden.“

„Det er en frygtelig Masse, jeg har forført — jeg er egentlig umaadelig falsk og grusom . . . . nederdrægtig. Fanden gale mig! jeg vil slet ikke gjøre mig bedre, end jeg er . . . . Jeg tænker tidt paa hjemme, naar jeg spiser tilaften: Hvis nu Kommandanten kom og bankede tre Gange: bum! bum! bum! . . . . Hu! . . . . Adieu, jeg har Stævnemøde!"

„Ja! føst slo' jeg føst — men saa slo' han føst!!!"

„Alias! Jeg kan ikke vide, hvor Nogen vil la' sit Barn døbe Alias; hvem man hører hedder Alias har altid stjaalet eller slaaet Nogen ihjel eller underskrevet falske Dukkementer og løbet væk med dem.“

„Hun er kjøn — pyh! — men hun er ækel affekteret; Folk skal være naturlige i deres Væsen, det er det Første.“